

Phare

Spójność Społeczno-Gospodarcza

Podsumowanie Programu

pod redakcją

Agnieszki Haber

Witolda Witowskiego

Opracowanie rozdziałów 1-2:

Krzysztof Gasparski
Magdalena Iwaniecka
Marta Krępska
Rita Kubyliś
Zuzanna Kucińska
Marzena Roźnowicz
Witold Witowski
Anna Włodarczak
Małgorzata Zalewska

Z wykorzystaniem materiałów otrzymanych od WWPWP

Opracowanie rozdziałów 3-5:

Agnieszka Haber
Jacek Pokorski
Maciej Szałaj
Rafał Trzeciński

Projekt okładki i strony tytułowej:

Marcin Kamieniak

Redaktor techniczny:

Marcin Piotrowski

Skład i opracowanie graficzne:

Dariusz Krajewski

Druk i oprawa:

Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu

27-600 Sandomierz, ul. Żeromskiego 4

tel. 015 64 40 400, fax 015 832 77 87

Spis treści

Wstęp	5
1. Wprowadzenie	7
1.1 Założenia Programu Phare SSG	7
1.2 Phare SSG w ujęciu instytucjonalnym	12
2. Komponent „Infrastruktura”	17
2.1 Ogólny opis komponentu	17
2.2 Doświadczenia z wdrażania – próba podsumowania i wnioski	19
2.3 Dobre praktyki	23
3. Komponent „Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw”	63
3.1 Ogólny opis komponentu	63
3.2 Wnioski, koncepcje, oceny	85
3.3 Dobre praktyki	88
4. Komponent „Rozwój zasobów ludzkich”	99
4.1 Ogólny opis komponentu	99
4.2 Wnioski, koncepcje, oceny	118
4.3 Dobre praktyki	121
5. Wpływ Phare SSG na rozwój regionalny oraz przygotowanie regionów do absorpcji środków strukturalnych UE - case study	137
5.1 Studium przypadku – województwo podkarpackie	138
5.2 Studium przypadku - województwo warmińsko-mazurskie	147
Aneks 1:	
Małe Granty Inwestycyjne	161
Lista projektów Małych Grantów Inwestycyjnych Programu Phare 2000 SSG	161
Aneks 2:	
komponent „Infrastruktura” w edycjach 2000-2003	165

Phare 2000 SSG	165
Phare 2001 SSG	169
Phare 2002 SSG	173
Phare SSG 2003	181

Wstęp

Szanowni Państwo,

Mam przyjemność przedstawić Państwu publikację podsumowującą realizację przedakcesyjnego programu PHARE Spójność Społeczno-Gospodarcza. Rok 2006 jest rokiem kończącym realizację tego programu, 30 listopada upływa bowiem termin rozliczenia końcowej, czwartej edycji programu.

Program Phare jest pierwszym kompleksowym mechanizmem pomocy finansowej Unii Europejskiej przeznaczonym na wsparcie transformacji politycznej i gospodarczej państw Europy Środkowej i Wschodniej, Program Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza jest natomiast rozpoczętym w 2000 roku przedakcesyjnym zintegrowanym instrumentem finansowania polityki regionalnej. Jego głównym założeniem i celem było przygotowanie do wykorzystania znacznie większych środków dostępnych po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, praktyczne zapoznanie się z mechanizmami stosowanymi w ramach polityki spójności UE, ukształtowanie odpowiedniego zaplecza instytucjonalnego gotowego do realizacji polityki spójności. Województwa wykorzystujące te środki współdecydowały o wyborze najefektywniejszych instrumentów wsparcia dla regionu, w konsekwencji do przygotowania i realizacji projektów. Począwszy od edycji Phare 2000 Spójność Społeczno-Gospodarcza, w której uczestniczyło pięć województw, stopniowo Program rozszerzył zakres wsparcia na obszar całego kraju, przy zachowaniu jego regionalnego charakteru. Wpisując się w strategiczne ramy rozwoju województw, łączy działania inwestycyjne na rzecz wzrostu konkurencyjności gospodarki z aktywizacją rynku pracy i przeciwdziałaniem marginalizacji osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem. Wspierając samorządy inwestycjami w lokalną infrastrukturę, sektor małej i średniej przedsiębiorczości oraz kapitał ludzki, daje podstawę dla zrównoważonego rozwoju polskich regionów.

Program Phare Spójność Społeczno-Gospodarcza adresowany jest do gmin, powiatów i województw, małych i średnich przedsiębiorców, kobiet, osób młodych, zagrożonych wykluczeniem społecznym, osób powyżej pięćdziesiątego roku życia, nauczycieli oraz tzw. beneficjentów instytucjonalnych. Zrealizowano 179 projektów infrastrukturalnych, ponad 8 900 przedsiębiorców skorzystało z dotacji, ponad 158 tys. osób zostało objętych wsparciem w komponencie rozwoju zasobów ludzkich. Część projektów była z powodzeniem realizowana cyklicznie, w większości lub we wszystkich edycjach Programu, inne natomiast miały charakter pilotażowy. Wobec tak obszernego materiału publikacja z konieczności prezentuje jedynie wybrane przykłady projektów.

Adresowana do Państwa publikacja stara się odpowiedzieć na pytanie, na ile Program Phare Spójność Społeczno-Gospodarcza spełnił postawione przed nim cele. Jest też próbą podsumowania zastosowanych rozwiązań, przedstawieniem zarówno najlepszych praktyk jak i ogólnych efektów Programu, nie tylko z punktu widzenia instytucji zarządzających programem, ale również jego beneficjentów.

Grażyna Gęsicka

Minister Rozwoju Regionalnego

1. Wprowadzenie

1.1 ZAŁOŻENIA PROGRAMU PHARE SSG

1.1.1 Program Phare – uwagi ogólne i tło historyczne

Program Phare¹ – *Poland and Hungary Assistance for Restructuring their Economies* – *Pomoc dla Polski i Węgier w celu restrukturyzacji ich gospodarek*, był programem pomocowym przeznaczonym pierwotnie tylko dla tych dwóch krajów.

Decyzja o pomocy gospodarczej dla rozpoczynających transformację ustrojową Polski i Węgier, podjęta została podczas szczytu paryskiego siedmiu najbardziej uprzemysłowionych państw świata (14-15.07.89). Formalne ramy prawne dla realizacji programu Phare stworzone zostały decyzją Rady Ministrów Wspólnoty Europejskiej z dnia 18 grudnia 1989 r.²

Pomoc w ramach programu Phare została z czasem rozszerzona na inne państwa regionu Europy Środkowej i Wschodniej³. Początkowymi priorytetami Phare stały się działania na rzecz wzmocnienia struktur demokratycznych i transformacji gospodarczej. W latach 1990-1998 pomoc polegała głównie na przekazywaniu doświadczeń UE i była całkowicie finansowana ze środków unijnych.

W związku z podjętą na szczycie w Luksemburgu (1997) decyzją Rady Europy dotyczącą procesu rozszerzenia Unii Europejskiej, Komisja Europejska przedstawiła nową, dostosowaną do zmieniającej się rzeczywistości perspektywę dalszego funkcjonowania programu Phare – *Nową Orientację PHARE (New Orientation for PHARE)*⁴. W stosunku do pierwotnie przyjętych celów działania programu, *Nowa orientacja* zakładała między innymi:

- koncentrację na priorytetach zidentyfikowanych w *Partnerstwie dla Członkostwa oraz Narodowym Programie Przygotowań do Członkostwa*,
- wymóg zapewnienia współfinansowania z budżetu państwa beneficjenta,
- odpowiedzialność strony państwa-beneficjenta na etapie realizacji projektów, głównie poprzez delegację na jego rzecz zarządzania płatnościami i kontroli finansowej wykorzystania środków z UE.

Na mocy decyzji podjętych podczas szczytu berlińskiego (24-25.03.1999), oprócz ustaleń dotyczących funduszy strukturalnych (Agenda 2000), począwszy od roku 2000 w krajach kandydujących wprowadzono nowe instrumenty finansowe nazywane instrumentami przedakcesyjnymi (SAPARD⁵, ISPA⁶). Zmianie uległy

¹ W początkowym okresie działalności, wyraz PHARE traktowany był jako skrót i pisany zapisywany wielkimi literami. Po jego rozszerzeniu na inne kraje Europy Środkowej i Wschodniej skrót nazwy programu zaczęto zapisywać rozpoczynając go wielką literą.

² Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej 3906/89 z 18 grudnia 1989 roku.

³ Por. *Negocjacje członkowskie. Polska na drodze do Unii Europejskiej*, KPRM 1999.

⁴ *Nowa Orientacja PHARE [w:] Monitor integracji europejskiej*, UKIE 1998.

⁵ *Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (SAPARD)* – Specjalny Program Akcesyjny na Rzecz Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich

⁶ *Instrument for Structural Policies for Preaccession (ISPA)* – Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej

także priorytety programu Phare, w celu ich lepszego dostosowania do wymagań związanych z szybko postępującym procesem przygotowania krajów kandydujących do wejścia do UE. Zadaniem instrumentów przedakcesyjnych stało się szybsze i bardziej efektywne wspomaganie krajów kandydujących w przygotowaniach do pełnego członkostwa w Unii Europejskiej, w tym zwłaszcza do aktywnego uczestnictwa w realizowanej przez nią polityce spójności.

W wyniku tej reorganizacji, w programie Phare wyodrębniono grupę działań ukierunkowanych na zagadnienia spójności społeczno-gospodarczej (SSG). Wśród działań służących realizacji polityki spójności społecznej i gospodarczej w okresie przedakcesyjnym oraz przygotowujących do przyszłej realizacji tej polityki już w ramach funduszy strukturalnych, stworzono trzy podstawowe programy Phare:

- Program spójności społeczno-gospodarczej Phare (Phare SSG),
- Program współpracy przygranicznej Phare CROSSBORDER (Phare CBC),
- Programy rozwoju instytucjonalnego (*Phare Institutional Building*), wzmacniające zdolności administracyjne w korzystaniu z Funduszy Strukturalnych na poziomie centralnym i regionalnym⁷.

1.1.2 Program Phare Spójność Społeczno-Gospodarcza

Uruchomiony w roku 2000, program Phare SSG był instrumentem służącym rozwinięciu zdolności Polski do przygotowania absorpcji funduszy strukturalnych, w tym przede wszystkim środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Mając na uwadze planowaną strukturę przyszłych programów operacyjnych, w ramach Phare SSG przewidziano zarówno programy regionalne (obejmujące komponent Infrastrukturalny, wsparcia Małych i Średnich Przedsiębiorstw oraz Rozwoju Zasobów Ludzkich), jak i programy sektorowe. Tym samym Phare SSG stanowił bezpośrednio przygotowanie do wdrażania:

- Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (programy regionalne),
- Sektorowego Programu Operacyjnego *Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw* (programy sektorowe MSP),
- Sektorowego Programu Operacyjnego *Rozwój Zasobów Ludzkich* (programy sektorowe RZL).

W celu ściślejszego powiązania działań podejmowanych na rzecz spójności społeczno-gospodarczej w ramach programów Phare z działaniami podejmowanymi w ramach krajowej polityki regionalnej (zgodnie z zapisami *Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2001-2006* oraz Ustawy o zasadach wspierania rozwoju regionalnego⁸) program Phare SSG – podobnie jak program współpracy przygranicznej Phare CROSSBORDER – włączony został do kontraktów wojewódzkich, dzięki czemu możliwa była preeliminacja środków budżetowych na lata 2001-2002. Została ona zrealizowana poprzez rozporządzenie Rady Ministrów z 28.12.2000 r. (znowelizowane 11.04.01) w sprawie przyjęcia programu wsparcia.

Propozycja zasięgu terytorialnego kolejnych edycji programu Phare SSG została określona we *Wstępnym Narodowym Planie Rozwoju 2000-2002 (WNPR)*⁹. Dokument ten określił cztery rodzaje kryteriów, które były stosowane przy wyborze województw uczestniczących w programie Phare SSG dla edycji 2000 i 2001:

- niski poziom rozwoju społeczno-gospodarczego mierzony poziomem PKB na 1 mieszkańca,
- duża skala problemów społeczno-gospodarczych wynikających z przeprowadzanych programów restrukturyzacji sektorowej,

⁷ *Wstępny Narodowy Plan Rozwoju 2002-2003*, Warszawa.

⁸ Uchwała Rady Ministrów Nr 105 z dnia 28 grudnia 2000 r. w sprawie przyjęcia Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2001-2006 (Monitor Polski z dnia 30 grudnia 2000 r.) na podstawie art. 11 ust. 7 ustawy z dnia 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego (Dz. U. Nr 48, poz. 550, Nr 95, poz. 1041 i Nr 109, poz. 1158 z późn. zm.)

⁹ Dokument przyjęty przez Komitet Integracji Europejskiej w dniu 22 grudnia 1999 r.

- poziom rozwoju społeczno-ekonomicznego mierzony wskaźnikiem bezrobocia,
- ocena faktycznej zdolności poszczególnych województw do programowania, monitorowania i realizacji programów rozwoju regionalnego.

Wedle założeń zapisanych w WNPR, beneficjentami programu Phare SSG powinny stawać się sukcesywnie wszystkie województwa, ponieważ wszystkie spełniały kryteria główne określone poprzez Cel 1 polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Ponadto, uczestnictwo w realizacji programu miało umożliwić wszystkim polskim regionom zapoznanie się z zasadami zarządzania programami pomocowymi w oparciu o reguły rządzące programami Celu 1 Funduszy Strukturalnych.

Całość programu Phare SSG wdrażana była w ramach czterech kolejnych edycji – 2000, 2001, 2002 i 2003. Kolejne edycje Phare SSG obejmowały programami regionalnymi stopniowo coraz więcej województw: w edycji Phare SSG 2000 udział brało 5 województw (warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie i śląskie), w edycji Phare 2003 programy regionalne wdrażane były już we wszystkich województwach. Projekty sektorowe (horyzontalne) wszystkich edycji dostępne były dla beneficjentów z terenu całego kraju.

Koordinację i nadzór nad programami regionalnymi sprawował minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, za programy sektorowe MSP odpowiedzialność ponosił minister właściwy ds. gospodarki, zaś za programy sektorowe RZL – minister właściwy ds. pracy. W okresie 2003-2005 funkcje te były scalone w Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej.

Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej, w stosunku do dwóch ostatnich edycji programu Phare zastosowano podejście bardziej zbliżone do obowiązującego w przypadku programów współfinansowanych z funduszy strukturalnych. Edycje 2002 i 2003 Phare SSG – w stopniu większym niż poprzednie – oprócz wyrównywania dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym, miały za zadanie zaznajamiać beneficjentów z procedurami pozyskiwania i zarządzania środkami pochodzącymi z Funduszy Strukturalnych oraz priorytetami polityki strukturalnej UE. Sukcesywnie, do wdrażania kolejnych programów wprowadzano obowiązujące w Unii Europejskiej zasady udzielania i monitorowania pomocy publicznej, limity pomocy dla przedsiębiorstw, wykazy kosztów kwalifikowanych, system informowania o nieprawidłowościach oraz procedury kontraktacji zgodne w dyrektywami UE.

Szczególnie duży nacisk położony został na edukacyjne aspekty programów Phare SSG tak, aby instytucje i beneficjenci ze wszystkich województw mieli możliwość nabycia i zastosowania w praktyce konkretnych umiejętności związanych z programowaniem i wdrażaniem instrumentów pomocowych.

1.1.3 Podstawowe komponenty Programu Phare SSG

Alokacja środków Phare dla poszczególnych edycji (na podstawie Memorandów Finansowych) przedstawia się następująco:

- Phare 2000 – 130 mln EUR¹⁰,
- Phare 2001 – 169,955 mln EUR¹¹,
- Phare 2002 – 145,09 mln EUR¹² i 26,32 mln EUR¹³,
- Phare 2003 – 169,52 mln EUR¹⁴.

¹⁰ Memorandum Finansowe Krajowy Program dla Polski 2000 część II z dnia 21.12.2000 r.

¹¹ Memorandum Finansowe Krajowy Program dla Polski 2001 z dnia 20.12.2001 r.

¹² Memorandum Finansowe Krajowy Program dla Polski 2002 część II z dnia 11.10.2002 r.

¹³ Memorandum Finansowe Krajowy Program dla Polski 2002 część III z dnia 9.12.2002 r.

¹⁴ Memorandum Finansowe Krajowy Program dla Polski 2003 część I z dnia 16.07.2003 r.

W ramach Programu Phare SSG realizowane były trzy typy projektów:

- projekty rozbudowy i modernizacji infrastruktury warunkującej prowadzenie działalności gospodarczej,
- projekty rozwoju zasobów ludzkich,
- projekty rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw.

Projekty rozbudowy i modernizacji infrastruktury warunkującej prowadzenie działalności gospodarczej (*business-related infrastructure*), obejmowały projekty w ramach których współfinansowane były działania w zakresie: budowy i modernizacji dróg i mostów, sieci wodociągowo-kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków, obiektów kubaturowych, a także uzbrajania terenów inwestycyjnych oraz przygotowania terenów do składowania odpadów komunalnych. Wszystkie one miały na celu zwiększenie potencjału inwestycyjnego i atrakcyjności gmin oraz rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Jednym z problemów związanych z realizacją projektów infrastrukturalnych okazała się być minimalna wartość dotacji dla tego typu projektów, ustalona na poziomie 2 mln EUR¹⁵. Pewne odstępstwa od zasady podziału alokacji regionalnych były możliwe w przypadku województw o najniższym poziomie absorpcji środków pomocowych. Miało to na celu umożliwienie realizacji wszystkich rodzajów projektów także w przypadku niespełnienia – zarówno kwotowo, jak i procentowo – kryterium minimalnej wartości dotacji.

Projekty rozwoju zasobów ludzkich miały na celu wsparcie czterech filarów Europejskiej Strategii Zatrudnienia, a więc: wzrost możliwości zatrudnienia, rozwój przedsiębiorczości, umiejętności przystosowawcze oraz równości szans mężczyzn i kobiet na rynku pracy. Działania w ramach programu miały przyczynić się do wzmocnienia potencjału ludzkiego w regionach, zgodnie z zasadami Europejskiego Funduszu Społecznego.

Projekty rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw składały się z komponentów o charakterze doradczym oraz komponentów inwestycyjnych. W ramach komponentów doradczych przedsiębiorcy mieli możliwość uzyskania wsparcia w zakresie dofinansowania zakupu usług związanych między innymi z: rozwojem przedsiębiorstw, wprowadzaniem nowych technologii czy opracowywaniem planów rozwoju eksportu. Dotacje inwestycyjne były natomiast ukierunkowane na pomoc przedsiębiorstwom w zwiększeniu ich konkurencyjności i efektywności na rynku, poprzez współfinansowanie projektów inwestycyjnych. Dodatkowo dzięki programom sektorowym, przedsiębiorcy mieli możliwość skorzystania ze wsparcia w postaci pożyczki na przedsięwzięcia innowacyjne, zaś w ramach programów regionalnych wspierane finansowo były fundusze pożyczkowe dla MSP.

Szczegółowe zasady realizacji poszczególnych rodzajów projektów oraz zakresy kompetencji i relacje pomiędzy instytucjami uczestniczącymi we wdrażaniu Programu Phare SSG zostały zawarte w takich dokumentach jak: *System Wdrażania*, *Podręcznik Procedur Finansowych* oraz *Podręcznik Monitorowania*.

1.1.4 Programowanie Phare SSG

W marcu 1999 roku podczas szczytu berlińskiego, przyjęty został dokument *Agenda 2000*, w którym zdefiniowane zostały tzw. instrumenty przedakcesyjne (PHARE, SAPARD, ISPA). Formalne rozpoczęcie korzystania ze środków dostępnych w ramach tych funduszy, stało się jednak możliwe dopiero po opracowaniu przez Polskę odpowiednich dokumentów programowych, stanowiących podstawę realizacji programów pomocowych. W przypadku Polski, dokumentami tymi były *Partnerstwo dla Członkostwa* oraz *Narodowy Program Przygotowań do Członkostwa w Unii Europejskiej*. Priorytety i cele działań w okresie przedakcesyjnym, wynikające z przeprowadzonej oceny stopnia przygotowania Polski do przyjęcia *acquis communau-*

¹⁵ Zasada ta nie była stosowana do tzw. „małych projektów infrastrukturalnych” realizowanych w ramach Phare SSG edycji 2000.

taire określone zostały w przygotowanym przez Komisję Europejską i przyjętym w 1999 roku dokumencie *Partnerstwo dla Członkostwa*. Ze strony polskiej przygotowany został *Narodowy Program Przygotowań do Członkostwa w Unii Europejskiej*, będący odpowiedzią na *Partnerstwo dla Członkostwa* i określający szczegółowo sposób realizacji priorytetów i celów tam przedstawionych.

W oparciu o powyższe dokumenty oraz *Wstępny Narodowy Plan Rozwoju 2000-2002* rozpoczęty został proces programowania. Wyborowi projektów dla poszczególnych edycji służyły Regionalne Komitety Sterujące (RKS), powoływane i działające pod przewodnictwem marszałka województwa, zatwierdzone przez Pełnomocnika ds. Realizacji Programu (PAO). Regionalne Komitety Sterujące były ciałami doradczym i opiniodawczym w zakresie ukierunkowanych na realizację celów wojewódzkich programów operacyjnych działań zarządu województwa.

W szczególności, do zadań RKS należała ocena i rekomendowanie zarządowi województwa wybranych projektów, starających się o współfinansowanie z programu Phare (przygotowanych i przedstawionych przez potencjalnych beneficjentów) oraz opiniowanie i rekomendowanie Zarządowi Województwa propozycji zmian w zapisach planu rozwoju regionalnego województwa.

W skład Regionalnego Komitetu Sterującego wchodził przedstawiciele:

- zarządu województwa,
- administracji rządowej w województwie,
- samorządów powiatów i gmin,
- środowisk gospodarczych i pracowniczych,
- innych instytucji publicznych oraz organizacji społecznych działających na terenie województwa,
- ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego (PAO Programu Phare SSG).

Obserwatorami w Regionalnych Komitetach Sterujących mogli być przedstawiciele Komisji Europejskiej, właściwych ministerstw, Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej (UKIE) oraz innych instytucji, których działalność mogła mieć istotny wpływ na przebieg realizacji Programu, a które nie odpowiadały bezpośrednio za jego wdrożenie (np. instytucji akademickich, administracji specjalnych działających w województwie, organizacji społecznych, itd.).

Za przygotowanie dokumentacji związanej z przygotowaniem posiedzeń oraz sprawozdań z obrad Komitetu, odpowiedzialny był sekretariat Regionalnego Komitetu Sterującego, prowadzony przez właściwy urząd marszałkowski.

Wyboru projektów w ramach programu Phare SSG dokonywały zarządy województw poprzez przyjęcie Wojewódzkich Programów Operacyjnych Rozwoju Regionalnego na podstawie rekomendacji Regionalnych Komitetów Sterujących. Powyższe dokumenty określały wynikające z analizy sytuacji społeczno-gospodarczej danego województwa cele strategiczne (priorytety) i operacyjne oraz instrumenty służące ich realizacji, ze wskazaniem priorytetów i instrumentów współfinansowanych w ramach Programu. Załącznikami do Wojewódzkich Programów Operacyjnych były Karty Projektu (*Project Fiches* – fisze projektowe), a więc dokumenty opisujące samodzielne elementy Programu: przedsięwzięcia służące realizacji danego priorytetu w danym województwie¹⁶.

Wszystkie wybrane projekty musiały spełniać określone kryteria, spośród których za najważniejsze uznano oddziaływanie przedsięwzięcia na poprawę konkurencyjności całego regionu. Działając zgodnie z zasadami zintegrowanego programowania funkcjonującego w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, projekty Phare SSG zachowywały względem siebie komplementarność i zintegrowanie, co oznacza, że działania podejmowane w ramach jednego komponentu uzupełniały i były uzupełniane przez działania realizowane w pozostałych dwóch komponentach¹⁷.

¹⁶ Rozszerzony Zdecentralizowany Podręcznik Wdrażania (EDIS) z dnia 12 stycznia 2006 r.

¹⁷ Wojewódzkie Programy Operacyjne

Po wyborze projektów dla poszczególnych edycji, pomiędzy Komisją Europejską a krajem będącym adresatem pomocy zawierane były odpowiednie umowy, tzw. Memoranda Finansowe (*Financing Memorandum*). Wyznaczały one cele oraz zasięg danego programu pomocowego. Podpisanie Memorandum dla danej edycji Phare SSG kończyło okres programowania i rozpoczynało okres wdrażania.

1.1.5 Podręczniki PRAG, GGAPP, EDIS

Wszystkie zagadnienia związane z programowaniem, wdrażaniem, monitorowaniem i sprawozdawczością programów finansowanych z Unii Europejskiej zostały określone w opracowanym przez Komisję Europejską *Podręczniku Zdecentralizowanego Wdrażania (Podręcznik EDIS)*. Stanowił on instrukcję dotyczącą stosowania standardowych procedur, które muszą być respektowane przez organy realizujące program Phare. *Podręcznik DIS* określał między innymi obowiązki instytucji nadzorczej związane ze sprawowaniem kontroli, w tym w zakresie skutecznego wdrażania programu, gospodarnego i oszczędnego wykorzystywania środków oraz przestrzegania zasad racjonalnego zarządzania finansowego.

Procedury oraz standardowe dokumenty dotyczące zawierania umów na wykonywanie usług, dostaw i robót budowlanych w ramach Phare SSG 2000-2001 zawarte zostały w *Praktycznym przewodniku procedur zawierania umów w ramach programów PHARE, ISPA oraz SAPARD* wraz z załącznikami, zwanym dalej *Podręcznikiem PRAG*¹⁸. *Podręcznik PRAG* obowiązywał od 01.01.01 do 30.04.04 i zastąpił odpowiednie rozdziały *Podręcznika DIS*¹⁹.

Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej (01.05.04) *Podręcznik PRAG* został zastąpiony przez *Podręcznik GGAPP (Przewodnik po dotacjach i zamówieniach publicznych w ramach instrumentów przedakcesyjnych)*²⁰. Stanowił on zestaw procedur dotyczących realizacji programów oraz zamawiania usług, robót i dostaw finansowych ze środków Phare. Według *Podręcznika GGAPP* zostały zakontraktowane projekty Phare SSG edycji 2002 oraz prawie wszystkie podstawowe projekty rozbudowy i modernizacji infrastruktury warunkującej prowadzenie działalności gospodarczej Phare SSG dla edycji 2003.

W dniu 17.02.05 Polska uzyskała akredytację w ramach systemu EDIS²¹ – wprowadzonego przez Komisję Europejską systemu wdrażania i monitorowania Phare, w którym kontrola *ex-ante* postępowań przetargowych została przekazana stronie polskiej. Połączone było to z przejściem na polskie regulacje prawne w zakresie zamówień publicznych²².

1.2 PHARE SSG W UJĘCIU INSTYTUCJONALNYM

Jak już wspomniano, podstawowym celem Phare SSG było przygotowanie instytucji centralnych, regionalnych i lokalnych do absorpcji funduszy strukturalnych. Tym samym struktura instytucjonalna systemu wdrażania i monitorowania Phare SSG była – jak na potrzeby i wartość realizowanych projektów – zbyt rozbudowana, ale umożliwić miała praktyczną weryfikację założeń docelowej struktury wdrażania programów operacyjnych. Wiele instytucji różnego szczebla zyskało jednakże praktyczną możliwość przygotowania się

¹⁸ Practical Guide for PHARE, ISPA, SAPARD.

¹⁹ Podręcznik PRAG był wielokrotnie nowelizowany przez Komisję Europejską, co przyczyniło się do opóźnień we wdrażaniu między innymi Programu Phare SSG edycji 2001.

²⁰ *Guide on Grants and Public Procurement under pre-accession instruments*

²¹ *Extended Decentralised Implementation System*

²² Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo Zamówień Publicznych (Dz. U. Nr 19, poz. 177, z późn. zm.)

do roli późniejszych instytucji zarządzających, pośredniczących i wdrażających, zaś wielu beneficjentów poznało praktyczne aspekty wdrażania projektów finansowanych z udziałem środków Unii Europejskiej.

1.2.1 Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego – PAO

Wszystkie działania związane bezpośrednio z realizacją polityki regionalnej państwa, w tym kolejne edycje Programu Phare SSG koordynowane były na bieżąco przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego²³. Ponadto we współpracy z urzędami marszałkowskimi i wojewódzkimi był on odpowiedzialny za opracowywanie projektów programów rozwoju regionalnego państwa, a następnie nadzór nad przebiegiem ich realizacji. W zakresie jego kompetencji leżała także odpowiedzialność za ich monitorowanie. W celu sprawnej realizacji powyższych zadań związanych z realizacją programu Phare SSG, na wniosek ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego Krajowy Urzędnik Zatwierdzający (NAO) w porozumieniu z Narodowym Koordynatorem Pomocy (NAC), powoływał Pełnomocnika ds. Realizacji Programu (PAO – *Programme Authorising Officer*).

Za realizację programów sektorowych MSP odpowiadał minister właściwy ds. gospodarki, za programy sektorowe RZL – minister właściwy ds. pracy.

PAO – przedstawiciel właściwego ministra wraz z podległymi mu służbami – w programie Phare SSG wypełniał zadania podobne do tych, którymi zgodnie z ustawą o Narodowym Planie Rozwoju zajmowała się instytucja zarządzająca, co miało dodatkowo wskazać na program Phare SSG jako element przygotowujący struktury administracji centralnej do absorpcji funduszy strukturalnych.

1.2.2 Regionalny Zastępca Pełnomocnika ds. Realizacji Programu²⁴

Regionalny Zastępca Pełnomocnika ds. Realizacji Programu (R-PAO) wyznaczany był przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego na wniosek wojewody. Dokładny zakres odpowiedzialności Regionalnego Zastępcy PAO, w tym jego upoważnienie do autoryzacji płatności, zawierało pełnomocnictwo udzielane w formie pisemnej przez PAO i zatwierdzone przez NAO w porozumieniu z NAC. Osoba na stanowisku R-PAO musiała pełnić funkcję wojewody lub urzędnika podległego wojewodzie w wysokiej randze. R-PAO ponosił odpowiedzialność za przekazywanie dotacji na projekty realizowane w ramach komponentu rozbudowy i modernizacji infrastruktury warunkującej prowadzenie działalności gospodarczej (z wyłączeniem projektów, których beneficjentem była Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad) określone w wojewódzkim programie operacyjnym rozwoju regionalnego. Regionalny Zastępca PAO nadzorował także sposób wykorzystania dotacji i przebieg realizacji projektu, na który dotacja została przyznana oraz ponosił odpowiedzialność za prowadzenie monitoringu – niezbędnego dla autoryzowania płatności – realizacji projektów oraz w zakresie niezbędnym do obsługi prac Regionalnego Komitetu Monitorującego.

Podobnie jak w przypadku PAO, również osadzenie instytucjonalne R-PAO wskazuje, że Program Phare SSG miał na celu przygotowanie administracji szczebla wojewódzkiego do pełnienia funkcji instytucji pośredniczącej.

²³ Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 31 października 2005 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (Dz. U. z 2005 r. Nr 220, poz. 1892 i 1893, z późn. zm.)

²⁴ Na podstawie Systemu Wdrażania Phare 2003 SSG oraz Podręcznika EDIS z dnia 12 stycznia 2006 r.

1.2.3. Zastępcy Pełnomocnika ds. Realizacji Programu (D-PAO)

Zastępcą PAO, zgodnie z *Trybem powoływania Pełnomocników ds. Realizacji Projektów i ich Zastępców*²⁵, mogła zostać osoba upoważniona przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego zatrudniona w jednostce wdrażającej projekty Programu, zajmująca stanowisko nie niższe niż zastępca dyrektora departamentu lub równorzędnej komórki organizacyjnej, np. prezes, zastępca prezesa w Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP). Na podstawie odpowiednich pełnomocnictw udzielonych przez PAO, osoba na stanowisku D-PAO wykonywała powierzone jej funkcje w imieniu PAO.

1.2.4 Krajowy Urzędnik Zatwierdzający²⁶

Krajowy Urzędnik Zatwierdzający (NAO – *National Authorising Officer*) był przedstawicielem ministra właściwego do spraw finansów, odpowiedzialnym za autoryzację dokonywanych płatności ze środków programu Phare SSG przeznaczonych na współfinansowanie projektów określonych w Wojewódzkich Programach Operacyjnych. Ponościł on także odpowiedzialność za autoryzację płatności w realizowanych horyzontalnie programach MSP, rozwoju zasobów ludzkich i projektów pomocy technicznej, zatwierdzonych do realizacji w ramach programu Phare SSG. Zgodnie z przyjętymi ogólnymi zasadami obsługi środków pochodzących z Unii Europejskiej, służby finansowe Komisji Europejskiej, na wniosek NAO dokonywały płatności na wydzielone konto w Narodowym Banku Polskim, zgodnie z Memorandum Finansowym oraz aktualnymi kartami projektów. Środki te przekazywane były przez NAO na podstawie odpowiednich wniosków o realizację płatności.

1.2.5 Narodowy Koordynator Pomocy²⁷

Funkcję Narodowego Koordynatora Pomocy (NAC – *National Aid Coordinator*) pełnił szef Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej lub osoba upoważniona przez niego do koordynowania, programowania i wdrażania programu Phare SSG. W ramach kompetencji NAC leżało opiniowanie kandydatów do pełnienia funkcji Pełnomocnika ds. Realizacji Programu oraz jego zastępców, a także podejmowanie działań w zakresie programowania, monitorowania i ewaluacji programu.

Dodatkowo osoba na stanowisku NAC zatwierdzała i przekazywała do akceptacji Komisji Europejskiej (na wniosek Pełnomocnika ds. Realizacji Programu i we współpracy z Krajowym Urzędnikiem Zatwierdzającym) zmiany w kartach projektów oraz realokacje środków w ramach projektów. Opiniowała także oraz przedkładała do Komisji Europejskiej wnioski Pełnomocnika ds. Realizacji Programu o przedłużenie okresu wydatkowania środków w ramach poszczególnych projektów.

W ramach działań związanych z monitorowaniem, Narodowy Koordynator Pomocy zwoływał i przewodniczył posiedzeniom Wspólnego Komitetu Monitorującego i Sektorowych Podkomitetów Monitorujących. Przedstawiał także Wspólnemu Komitetowi Monitorującemu informacje na temat postępów we wdrażaniu Programu oraz dokonywał okresowej oceny jego realizacji. Brał także udział w pracach Krajowego Komitetu Monitorującego. W porozumieniu ze służbami PAO przygotowywał on okresowe sprawozdania (na posiedzenia

²⁵ Dokument KIE z dnia 14 maja 2004 r.

²⁶ Podręcznik EDIS z dnia 12 stycznia 2006 r.

²⁷ Tryb powoływania i zadania Narodowego Koordynatora Pomocy i jego Zastępcy dla programów Phare i Środki Przejściowe z dnia 29 lipca 2005 r.

Komitetu Europejskiego Rady Ministrów) dotyczące postępów we wdrażaniu Programu. W uzasadnionych przypadkach, przeprowadzał kontrole i wizyty monitorujące na miejscu realizacji określonych projektów.

PAO współpracował również z Komisją Europejską w zakresie przeprowadzanych przez nią ewaluacji *ex post*. Monitorował realizację zaleceń, stanowiących rezultat ewaluacji okresowych Programu oraz zatwierdzał *Skonsolidowane Raporty z Ewaluacji Okresowej* i przedkładał je na posiedzenia Wspólnego Komitetu Monitorującego.

1.2.6. Jednostka Wdrażająca

Jednostka Wdrażająca pełniła funkcje doradcze w zakresie przygotowania przetargów i kontraktów zgodnie z procedurami Programu Phare SSG, na etapie wdrażania projektów (zgodnie z podręcznikami PARG, GGAPP lub EDIS), weryfikowała pod względem finansowym polecenia płatności, nadzorowała wdrażanie projektów, monitorowała ich realizację oraz organizowała i prowadziła sprawozdawczość w systemie monitoringu finansowego Komisji Europejskiej dla Programu Phare – PERSEUS. Jednostka wdrażająca ponosiła odpowiedzialność za przygotowywanie zbiorczych planów płatności, utrzymywanie płynności finansowej oraz przesyłanie NAO (za pośrednictwem PAO) dokumentacji niezbędnej do występowania o kolejne tranże środków finansowych z Unii Europejskiej. Do kompetencji jednostki wdrażającej należało także organizowanie i prowadzenie sprawozdawczości dla zainteresowanych instytucji, w szczególności PAO, NAC, NAO oraz Komisji Europejskiej.

W celu realizacji powyższych zadań, jednostka wdrażająca w porozumieniu z PAO, uzgadniała sposób postępowania z innymi instytucjami uczestniczącymi we wdrażaniu Programu. Po uzyskaniu akceptacji PAO, jednostka wdrażająca mogła podzlecać innym instytucjom, w tym organizacjom rozwoju regionalnego, pomoc w realizacji projektów.

Jednostką wdrażającą projekty infrastrukturalne programu Phare SSG 2000 była Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, zaś projekty infrastrukturalne programu Phare SSG edycji 2001-2003 – Władza Wdrażająca Program Współpracy Przygranicznej (WWPWP). WWPWP była również odpowiedzialna za przebieg kontraktowania dużych projektów infrastrukturalnych w ramach Phare SSG 2000.

Dla projektów rozwoju zasobów ludzkich oraz rozwoju sektora małej i średniej przedsiębiorczości jednostką wdrażającą była Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP).

1.2.7. Wojewoda i Zarząd Województwa²⁸

W ramach kompetencji wojewody leżało przede wszystkim wypełnianie funkcji jednostki finansującej (poprzez autoryzację płatności zgodnie z zasadami przyjętymi podczas programowania) oraz funkcji jednostki monitorującej projekty realizowane w ramach programu Phare SSG na terenie województwa. Wojewoda był również odpowiedzialny za zapewnienie współpracy z zarządem województwa w celu sprawnej koordynacji wszelkich działań regionalnych finansowanych ze środków Unii Europejskiej. Dodatkowo, w ramach realizacji zadań o charakterze finansowym, po stronie wojewody leżało przekazywanie – zgodnie z przyjętymi zasadami współfinansowania projektów realizowanych w ramach Programu Phare SSG – dotacji budżetowych na rzecz:

²⁸ Na podstawie Systemu Wdrażania Phare 2003 SSG oraz Podręcznika EDIS z dnia 12 stycznia 2006 r.

- jednostek samorządu terytorialnego lub podległych mu jednostek organizacyjnych sektora finansów publicznych,
- lokalnych i regionalnych instytucji, a także organizacji realizujących zadania w ramach rozwoju regionalnego.

Zadania i zakres otrzymanego przez wojewodę i Regionalnego Zastępcę PAO upoważnienia, określało Porozumienie Trójstronne zawierane w formie pisemnej pomiędzy NAO, PAO i wojewodą, tzw. *Porozumienie robocze*. Wojewoda pełnił w nim funkcję przewodniczącego Regionalnego Komitetu Monitorującego.

Za kreowanie i realizację polityki regionalnej w województwie ponosił odpowiedzialność zarząd województwa. W szczególności dotyczyło to programowania i realizacji celów na poziomie regionalnym oraz nadzoru merytorycznego nad realizacją programu Phare SSG w województwie. Zadanie to obejmowało między innymi przygotowanie listy projektów w zgodzie z *Wojewódzkim programem operacyjnym rozwoju regionalnego* i na podstawie rekomendacji Regionalnego Komitetu Sterującego oraz finansowanie i nadzór merytoryczny nad działalnością instytucji regionalnych i lokalnych wdrażających w województwie projekty w ramach programu Phare SSG. Zarząd województwa odpowiedzialny był również za przygotowanie we współpracy z wojewodą, rocznych i kwartalnych raportów na temat realizacji programu, które były później przedstawiane PAO Programu Phare SSG.

1.2.8. Regionalne Instytucje Finansujące²⁹

Część zadań związanych z wdrażaniem projektów rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw przypisanych do kompetencji jednostki wdrażającej (PARP), zostało przekazane Regionalnym Instytucjom Finansującym (RIF). Szczegółowy zakres zadań RIF regulowały stosowne umowy zawarte pomiędzy RIF a PARP (jako jednostką wdrażającą) w zakresie regionalnych i krajowych projektów wsparcia rozwoju MSP.

1.2.9. Komitety Monitorujące Program Phare SSG³⁰

Całość działań związanych z wdrażaniem Programu Phare SSG, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, nadzorowana była przez:

- Komitet Monitorujący oraz Regionalne Komitety Monitorujące (na szczeblu PAO/R-PAO),
- Wspólny Komitet Monitorujący (JMC)³¹, w którym oprócz przedstawicieli podmiotów krajowych uczestniczyli przedstawiciele Komisji Europejskiej (na szczeblu KUZ).

²⁹ Na podstawie Systemu Wdrażania Phare 2003 SSG oraz Podręcznika EDIS z dnia 12 stycznia 2006 r.

³⁰ Na podstawie Systemu Wdrażania Phare 2003 SSG, Systemu Monitorowania Phare 2003 SSG oraz Podręcznika EDIS z dnia 12 stycznia 2006 r.

³¹ Joint Monitoring Committee

2. Komponent „Infrastruktura”

2.1 OGÓLNY OPIS KOMPONENTU

W ramach programu Phare SSG zrealizowano szereg projektów o charakterze inwestycyjnym, które w znaczący sposób przyczyniły się do rozwoju regionalnego Polski. Projekty infrastrukturalne Phare SSG wpisywały się w główne strategie programowe kraju, przede wszystkim w powstałą w roku 2000 *Narodową Strategię Rozwoju Regionalnego 2001-2006*. Głównym celem zapisanym w *Strategii* było zwiększanie konkurencyjności regionów i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów w taki sposób, aby przyczynić się do długofalowego rozwoju gospodarczego, społecznego oraz spójności terytorialnej kraju, a także integracji z Unią Europejską. Osiągnięcie tak określonego celu było możliwe dzięki wskazaniu obszarów priorytetowych, wokół których skupiły się działania w zakresie infrastruktury. Priorytety te uwzględnione zostały w pełni w komponencie infrastrukturalnym Phare SSG, obejmując:

- rozwój i modernizację infrastruktury przyczyniającej się do wzrostu konkurencyjności regionów – priorytet realizowany poprzez inwestycje w regionalną i lokalną infrastrukturę transportową oraz infrastrukturę ochrony środowiska,
- restrukturyzację bazy gospodarczej regionów i stwarzanie warunków dla jej dywersyfikacji – priorytet przewidywał dotacje dla tworzonych hal wystawienniczych, inkubatorów przedsiębiorczości, centrów biznesu, parków przemysłowo-technologicznych, instytucji wsparcia transferu wiedzy w zakresie biznesu, centrów przemysłowo-usługowych przeznaczonych na działalność małych i średnich przedsiębiorstw.

Odzwierciedleniem powyższych priorytetów strategicznych były cele projektów w ramach komponentu infrastrukturalnego Phare SSG, zapisane w fiszach projektowych. Do głównych celów należały: rozwój i modernizacja infrastruktury przyczyniającej się do wzmocnienia konkurencyjności regionów, rozwój infrastruktury podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną regionów oraz rozwój lokalnych firm sektora MSP. Zgodnie z tymi celami zrealizowano projekty z zakresu:

- ułatwiania dostępu do kluczowych obszarów, na których można rozwijać działalność przemysłową i handlową,
- modernizacji i rozbudowy dróg krajowych i wojewódzkich, w tym zwłaszcza poprawiających dostęp do transeuropejskich korytarzy transportowych,
- tworzenia i rozbudowy infrastruktury (w tym ochrony środowiska) powiększającej potencjał inwestycyjny na danym obszarze,
- tworzenia i rozwoju infrastruktury turystycznej,
- zagospodarowywania terenów poprzemysłowych,
- wsparcia budowy infrastruktury służącej rozwojowi innowacji i technologii dla przedsiębiorczości,
- rozwoju infrastruktury służącej rozwojowi społeczeństwa informacyjnego,
- rewitalizacji ośrodków miejskich, służącej zwiększaniu ich atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej.

W celu realizacji powyższych zadań, funkcję beneficjentów programu powierzono podmiotom publicznym – gminom, związkom gmin, powiatom, województwom oraz – w zakresie projektów drogowych – Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA). Podmioty te były odpowiedzialne za przygotowanie projektu zgodnie z obowiązującymi standardami programu Phare SSG, w tym wybór bezpośrednich wykonawców inwestycji, dostawców usług i towarów w ramach realizacji poszczególnych projektów inwestycyjnych. W szczególności podmioty te ponosiły odpowiedzialność za wykonanie zaplanowanych działań zgodnie z opisem projektu, zaś w przypadku konieczności modyfikacji projektu, za przygotowanie jej propozycji, harmonogramów płatności, osiągnięcie zaplanowanych wskaźników i celów projektu, nadzorowanie bezpośrednich wykonawców projektu oraz gromadzenie dokumentacji i danych pozwalających na pełną kontrolę sposobu realizacji projektu oraz jego ewaluację. Jednostką wdrażającą projekty infrastrukturalne była dla edycji 2000 Polska Agencja Rozwoju Regionalnego, a dla edycji 2001-2003 Władza Wdrażająca Program Współpracy Przygranicznej (WWPWP), której zlecono realizację zadań na podstawie umowy z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego. Na poszczególnych etapach realizacji projektu beneficjenci korzystali z pomocy doradczej jednostki wdrażającej oraz Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

Wybór projektów w ramach programu Phare SSG dokonany został w oparciu o wojewódzkie programy operacyjne, pozostające w zgodzie z ich strategiami rozwoju. Wyboru poszczególnych projektów dokonał zarząd województwa, po konsultacjach z innymi podmiotami. Ostateczna decyzja o wyborze projektów została podjęta przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, które następnie przekazało listę przedsięwzięć do akceptacji Komisji Europejskiej.

Tabela 1. Zestawienie projektów infrastrukturalnych Phare SSG

EDYCJA	WOJEWÓDZTWO	LICZBA PROJEKTÓW	KOSZT CAŁKOWITY
2000	Małe Granty Inwestycyjne		
	lubelskie, podlaskie, śląskie, warmińsko-mazurskie	62	23 091 583,38
	Duże Projekty Infrastrukturalne		
	lubelskie, podkarpackie, podlaskie, śląskie, warmińsko-mazurskie	13	127 699 120,24
2001	kujawsko-pomorskie, lubelskie, łódzkie, podkarpackie, podlaskie, śląskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie	30	141 992 501,52
2002	dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubelskie, lubuskie, łódzkie, małopolskie, opolskie, podkarpackie, podlaskie, pomorskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie, zachodnio-pomorskie	37	148 637 087,21
2003	dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubelskie, lubuskie, łódzkie, małopolskie, mazowieckie, opolskie, podkarpackie, podlaskie, pomorskie, śląskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie, wielkopolskie zachodnio-pomorskie	37	153 412 362
RAZEM		179	594 832 654,38

Źródło: dane Ministerstwa Rozwoju Regionalnego

Kontraktacja projektów Phare SSG przebiegała w oparciu o Memoranda Finansowe, fiszki projektowe oraz dokumentację przetargową. Kontrakty dla edycji 2000 oraz 2001 zostały zawarte zgodnie z *Podręcznikiem PRAG*, natomiast projekty edycji 2002 oraz większość podstawowych projektów Phare 2003 – zgod-

nie z *Podręcznikiem GGAPP*. Nieliczne projekty edycji 2003 oraz wszystkie zadania dodatkowe Phare 2003 zostały zakontraktowane zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych z dnia 29 stycznia 2004 r.³²

W efekcie we wszystkich edycjach w komponencie infrastrukturalnym udało się zrealizować 179 projektów o łącznej wartości blisko 600 mln EUR. Szczegóły przedstawione są w tabeli 1³³:

Warto nadmienić, iż w komponencie infrastrukturalnym Phare SSG poza zadaniami podstawowymi pierwotnie przewidzianymi w fiskalach, w celu zagospodarowania oszczędności powstałych po zakończonej procedurze przetargowej, dokonywano także kontraktacji zadań dodatkowych, stanowiących uzupełnienie i rozszerzenie wcześniejszych kontraktów. Ponadto dokonywano realokacji środków, polegających na przesunięciu oszczędności powstałych podczas realizacji projektu do innych, mających mniej korzystne proporcje finansowe. Wszystkie powyższe zmiany w budżetach projektów przygotowane były przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego we współpracy z beneficjentami oraz Urzędami Marszałkowskimi, a następnie podlegały akceptacji Komisji Europejskiej.

Działania przewidziane w programie Phare SSG miały na celu zwiększenie potencjału inwestycyjnego i atrakcyjności regionów oraz rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Zgodnie z wnioskami z przeprowadzonych wstępnych badań ewaluacyjnych, projekty infrastrukturalne zrealizowane w ramach Phare SSG stanowiły odpowiednią, spójną i dobrze ustrukturyzowaną odpowiedź na potrzeby poszczególnych województw oraz sektora MSP. Ponadto, doświadczenia zdobyte przez beneficjentów oraz inne instytucje zaangażowane w realizację projektów Phare stanowiły przygotowanie do absorpcji funduszy strukturalnych.

2.2 DOŚWIADCZENIA Z WDRAŻANIA – PRÓBA PODSUMOWANIA I WNIOSKI

2.2.1 Uwagi ogólne

Podstawowym celem realizacji programu Phare SSG było przygotowanie – instytucjonalne i organizacyjne – do wdrażania wielokrotnie większych projektów współfinansowanych w ramach funduszy strukturalnych UE. Nie można zatem oceniać bezpośredniego wpływu projektów Phare SSG na rozwój poszczególnych regionów (wartość alokacji na poszczególne województwa – czy to pojedynczej edycji, czy też wszystkich edycji 2000-2003 łącznie – nie może dać efektu odczuwalnego w skali całego regionu). Ze względu na przygotowanie do absorpcji funduszy strukturalnych, niezwykle istotna była identyfikacja i ocena najsłabszych elementów systemu odpowiedzialnego za pełne i prawidłowe wykorzystanie środków UE.

Aby ocena ta była wiarygodna, oprócz analiz dokonywanych na bieżąco przez instytucje wdrażające, prowadzona była równocześnie ewaluacja okresowa, realizowana przez niezależne firmy zewnętrzne. W wyniku ewaluacji cząstkowych wdrażane projekty poddano ocenie z punktu widzenia kryteriów adekwatności, efektywności, skuteczności, wpływu i trwałości.

Ewaluowane projekty uznano za wysoce adekwatne do potrzeb sektora rozwoju regionalnego. Cele ogólne oraz bezpośrednie, oparte na strategii narodowej oraz strategiach regionalnych, dotyczyły obszarów

³² Dz.U. z 2004 r. Nr 19, poz. 177, z późn. zm.

³³ Szczegółowa lista projektów zrealizowanych w ramach komponentu infrastrukturalnego przedstawiona została w aneksach 1 i 2 do niniejszej publikacji.

o decydującym znaczeniu dla rozwoju regionalnego. W szczególności, projekty odpowiadały na regionalne potrzeby związane z niewystarczająco rozwiniętą siecią drogową oraz infrastrukturą ochrony środowiska. Były to niewątpliwie jedne z najpilniejszych problemów dotyczących spójności gospodarczej i społecznej dla prawie wszystkich regionów, a w szczególności dla terenów wiejskich.

Zdecydowana większość projektów była wdrażana w sposób efektywny, a struktury wdrażające działały sprawnie i zgodnie z zasadami Phare. Należy jednak dokonać rozróżnienia pomiędzy programami edycji 2000 i 2001 a edycjami 2002 i 2003 SSG. Efektywność wdrażania projektów infrastrukturalnych edycji 2000 i 2001 została w znacznym stopniu obniżona przez duże opóźnienia związane z niską jakością dokumentacji przetargowej przygotowywanej przez beneficjentów, która wymagała wielu czasochłonnych poprawek. Co więcej, w początkowej fazie wdrażania, niska jakość usług świadczonych w ramach projektów pomocy technicznej sprawiła, że beneficjenci nie uzyskali oczekiwanego wsparcia. Skutkiem opóźnień było kontraktowanie „na ostatnią chwilę” i konieczność występowania o wydłużanie okresów wydatkowania. Terminowość kontraktowania znacząco poprawiła się w kolejnych edycjach (2002 i 2003). Na wdrażanie programu Phare SSG 2002 negatywny wpływ miały jednak narzucone przez Komisję Europejską zmiany formatu wymaganej dokumentacji.

Skuteczność wdrażania projektów uznana została za zadowalającą, aczkolwiek na wdrażanie projektów edycji 2001 i 2003 w poważnym stopniu wpłynęły trudności w utrzymaniu płynności finansowej. Należy spodziewać się, iż zjawisko to wystąpi również w przypadku projektów infrastrukturalnych współfinansowanych z funduszy poakcesyjnych, procedury występowania o kolejne transze są bowiem zależne od tempa napływu wniosków o płatność, te zaś składane są nie w sposób ciągły, a zależnie od harmonogramu kolejnych sezonów budowlanych. Naturalną kolejną rzeczą występują więc okresowe kumulacje płatności w okresach jesiennych, co związane jest z rozliczeniami na koniec kolejnych sezonów budowlanych.

Oczekuje się, że wdrożone projekty osiągną pozytywny wpływ na sektor. Wszystkie realizowane projekty osiągnęły założone cele cząstkowe (produkty) i bezpośrednie (rezultaty). Na przykładzie projektów edycji 2000 i 2001 można wnioskować, iż założone cele długoterminowe (oddziaływanie) zostaną również osiągnięte.

Ze względu na charakter inwestycji – głównie w infrastrukturę komunalną – nie należy obawiać się o trwałość projektów. W zdecydowanej większości przypadków zapewnienie funkcjonowania i konserwacji przedmiotów inwestycji leży w zakresie zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego.

2.2.2 Wnioski i zalecenia

W oparciu o doświadczenia z wdrażania programów przedakcesyjnych można stwierdzić, że kluczowym dla sprawnego wdrażania projektów jest właściwe przygotowanie dokumentacji już na etapie tzw. koncepcji projektu (*project outline*) a następnie przygotowanie i przeprowadzenie procedury kontraktacji środków przyznanych w ramach dotacji lub umowy finansowania.

Doświadczenia wdrażania projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej jednoznacznie wskazują, że efektywność wykorzystania dostępnych środków jest zależna od sprawności procesów przygotowania i przeprowadzenia postępowań przetargowych. O ile jednak do roku 2004 funkcjonowały narzucone przez Komisję Europejską procedury³⁴ (w większości nieznanie beneficjentom) to od 2004 roku

³⁴ W większości przypadków, ale nie zawsze: szereg programów, w tym na przykład Program usuwania skutków powodzi ODBUDOWA'97 i 2001 oraz TOURIN III były kontraktowane w oparciu o procedury „Ustawy o zamówieniach publicznych” z 1994r., jednakże z wyłączeniem zasady preferencji krajowych. Odstępstwo to było wprowadzone w oparciu o zapis art. 3a ówczesnie obowiązującej ustawy.

większość³⁵ środków UE kontraktowana jest w oparciu o prawo krajowe, w tym o *Ustawę z 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych*. A zatem nie tylko procedury przyznawania dotacji, ale także procedury wydatkowania – w tym procedury poprzedzające podpisanie umów z Wykonawcami lub Dostawcami – w największym stopniu ograniczają możliwości absorpcji funduszy Unii Europejskiej.

Wydaje się wskazane w tym miejscu poruszenie tematu procedur kontraktacji narzucanych każdorazowo przez Komisję Europejską. Przede wszystkim wątpliwości budzi zasadność narzucenia przez Komisję procedur PRAG w okresie bezpośrednio poprzedzającym akcesję i w programach ukierunkowanych wprost na przygotowanie do absorpcji funduszy strukturalnych. O ile zrozumiałym jest fakt narzucania takich procedur w początkowym okresie wdrażania programu Phare, zwłaszcza wobec braku odpowiednich przepisów krajowych (*Ustawa o zamówieniach publicznych* weszła w życie w 1994 r.), to wymóg ten dla okresu 2002-2004, kiedy miało miejsce wdrażanie programu Phare SSG, nie był w pełni uzasadniony. Co więcej, doświadczenia z wdrażania programu Phare ODBUDOWA'97, w którym stosowano procedury oparte na regulacjach krajowych wskazywały, że poprzez drobne modyfikacje obejmujące jedynie obszary niezgodności ówczesnej ustawy z dyrektywami UE, można z powodzeniem wdrażać wielomilionowe programy Unii Europejskiej stosując procedury krajowe – tak, jak to było i jest stosowane w przypadku funduszy strukturalnych. Przytoczony jako przykład Program ODBUDOWA'97 uzyskał w ocenie służb kontrolnych Komisji Europejskiej najwyższą z możliwych not (*Highly satisfactory*). Niezgodność ustawy z 1994 r. z dyrektywami unijnymi też nie wydaje się argumentem przekonującym, gdyż obowiązujące w Phare SSG procedury PRAG i GGAPP, również nie były zgodne z dyrektywami UE dotyczącymi zamówień publicznych. Tak więc wysiłek beneficjentów, zaangażowanie szeregu instytucji i koszty pomocy technicznej nie mogły zostać wykorzystane w przyszłości. Przygotowanie i przeprowadzenie procedury w obcym języku i w myśl odmiennych procedur stanowiły dla beneficjentów pojedyncze doświadczenie.

Komisja Europejska nie zgodziła się na kontynuację w edycjach 2001, 2002 i 2003 komponentu tzw. małych grantów infrastrukturalnych. Co prawda projekty te nie wyczerpywały przesłanki „koncentracji” środków (projekty infrastrukturalne od edycji 2001 miały wymaganą wartość powyżej 2 mln EUR), zaś w toku ich wdrażania identyfikowano liczne problemy – zarówno natury techniczno-projektowej, jak i proceduralnej, komponent ten stanowił jednak doskonałe przygotowanie do przewidywanego w ramach ZPORR priorytetu III – Rozwoju lokalnego.

W dokumentach odnoszących się do funduszy UE znajduje się szereg pojęć i definicji, które nie mają bezpośredniego odpowiednika w ustawie o finansach publicznych i prawie zamówień publicznych. Identyfikacja pojęć równoważnych lub powiązanych nastęrcza wiele problemów i rodzi w konsekwencji szereg problemów podczas wydatkowania środków UE.

W terminologii funduszy europejskich wyróżnia się trzy podstawowe okresy:

- okres programowania,
- okres kontraktacji,
- okres wydatkowania.

W okresie programowania ustalone zostają obszary wsparcia a zatem zakres podmiotowy i przedmiotowy dla których dostępna jest pomoc ze środków poszczególnych funduszy i programów³⁶. Zostają także opracowane i wdrożone procedury ubiegania się o dotacje (formularze wniosków, kryteria wyboru). Odbywa się nabór i ocena złożonych wniosków. Okres programowania kończy się wraz z podpisaniem umowy,

³⁵ W praktyce środki Phare kontraktowane są w oparciu o procedury pzp od daty uzyskania przez odpowiednie jednostki krajowe akredytacji w Rozszerzonym Zdecentralizowanym Systemie Zarządzania (środkami UE) – tzw. EDIS – czyli od I kwartału 2005 r. a niektóre działania związane z przyznawaniem dotacji realizowane są w oparciu o procedury tzw. „schematów grantowych” (Grant Scheme) adaptowanych wprost z procedur PRAG/GGAPP i usankcjonowanych rozporządzeniami do ustawy o Narodowym Planie Rozwoju oraz ustawy o PARP.

³⁶ Pojęcie programowania ma kilka wymiarów: na poziomie umów międzynarodowych programowanie poprzedza podpisanie stosownych umów pomiędzy Rządem RP a Komisją Europejską (np. tzw. *Financing Memorandum*), z kolei podczas wdrażania programu mówimy o programowaniu w odniesieniu do naboru wniosków do np. Funduszu Dotacji Inwestycyjnych.

w oparciu o którą zostają przyznane środki. Po podpisaniu umowy rozpoczynają się równocześnie okresy kontraktacji³⁷ i wydatkowania. W okresie tym należy przeprowadzić procedury związane z podpisaniem umów, w ramach których będzie miało miejsce wydatkowanie przyznanej dotacji oraz zadeklarowanych środków własnych beneficjenta. Zapisy umowy dotacji określają (na podstawie np. zapisów Programów Operacyjnych) nieprzekraczalne terminy, do których musi nastąpić podpisanie „umowy wydatkowania”, a więc odpowiedniej umowy na dostawy, roboty lub usługi. Jest to zatem data graniczna okresu kontraktowania oraz nieprzekraczalny termin dostępności środków, czyli okres wydatkowania. Podpisanie „umowy wydatkowania” po okresie kontraktacji oznacza, że środki objęte umową dotacji nie zostaną przekazane beneficjentowi. Z kolei realizacja „umowy wydatkowania” (czyli umowy na dostawy, usługi lub roboty) po okresie wydatkowania skutkuje tym, że żadne płatności ze środków dotacji nie mogą być dokonane po dacie granicznej. Mając na uwadze, że beneficjent zobowiązany jest do realizacji zadania opisanego w umowie dotacji, w przypadku niezakończenia projektu w okresie wydatkowania musi zakończyć go za środki własne pod rygorem zwrotu wydatkowanej dotychczas dotacji wraz z odsetkami. Warunkiem wykorzystania przyznanej dotacji jest przeprowadzenie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w taki sposób, aby podpisać umowę z Wykonawcą przed upływem terminu kontraktacji oraz w terminie zapewniającym realizację projektu w okresie wydatkowania.

Mając w pamięci zasady wydatkowania środków publicznych według zapisów ustawy o finansach publicznych można zauważyć, iż:

- w okresie programowania rozstrzygają się kwestie celowości: samo przyznanie dotacji musi odbywać się z zachowaniem zasady równego dostępu (z zastrzeżeniem, że listę podmiotów uprawnionych do ubiegania się o dotacje określają częstokroć odrębne ustawy lub umowy międzynarodowe),
- w okresie kontraktacji oprócz równego dostępu (w tym przypadku dotyczy to wykonawców ubiegających się o uzyskanie zamówienia) kluczowe znaczenie ma przestrzeganie zasad gospodarności³⁸ i uczciwej konkurencji³⁹,
- w okresie wydatkowania podstawową kwestią jest przestrzeganie zasady terminowości.

Doświadczenia z wdrażania programów przedakcesyjnych pozwalają na stwierdzenie, że efektywność absorpcji funduszy Unii Europejskiej (oraz programów pomocowych finansowanych z innych źródeł) jest w znaczącym stopniu zależna od:

- prawidłowości przygotowania i przeprowadzenia procedury kontraktacji,
- uwzględnienia w harmonogramie realizacji projektu czasu niezbędnego dla przeprowadzenia kontraktacji w oparciu o zasady udzielania zamówień publicznych,
- rzetelności przygotowania dokumentacji wdrożeniowej.

Przytoczone wyżej wnioski i zalecenia świadczą o znaczącym oddziaływaniu programu Phare SSG zarówno w skali bezpośredniej, mierzonej wartością inwestycji i ich rezultatami, jak również w zakresie przygotowania do absorpcji funduszy strukturalnych UE. Phare SSG był bowiem pierwszym przedakcesyjnym regionalnym programem Unii Europejskiej ukierunkowanym bezpośrednio na przygotowanie do wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego.

W przygotowaniu, ocenie i monitorowaniu projektów infrastrukturalnych brały udział władze regionalne – Urzędy Marszałkowskie i Urzędy Wojewódzkie. Obecnie te same instytucje odpowiedzialne są za podobne działania realizowane w ramach *Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego* (ZPORR). W tym kontekście doświadczenia zdobyte przy wdrażaniu programu Phare SSG stanowią istotny element przygotowania administracji regionalnej do korzystania z funduszy strukturalnych.

³⁷ W terminologii anglojęzycznej odpowiednio: tzw. *contracting period* oraz *disbursement period*.

³⁸ Stosowanie w praktyce zasady *best value for money* oznacza konieczność porównywania jak największego spektrum ofert, z czego wynika prymat trybów ogłaszanych publicznie.

³⁹ Przekłada się to na zapisy Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia, zarówno w części opisu przedmiotu zamówienia, jak i w kryteriach wyboru najkorzystniejszej oferty.

2.3 DOBRE PRAKTYKI

2.3.1 województwo warmińsko-mazurskie (mały grant)

Beneficjent	Gmina Lubomino
Nr projektu:	PL0008.01.06.0014
Województwo:	warmińsko-mazurskie
Powiat:	lidzbarski
Miasto / Gmina:	Gmina Lubomino, miejscowość Ełdyty Wielkie
Tytuł projektu:	<i>Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Ełdyty Wielkie</i>
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	469,95 tys. EUR
w tym Phare:	141,16 tys. EUR

Celem projektu było uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy Lubomino.

Gmina Lubomino położona jest na północnej Warmii, w północno-zachodniej części woj. warmińsko-mazurskiego. Na terenie gminy znajduje się rezerwat przyrody „Ostoja Bobrów Na Rzece Pasłęce” oraz obszary objęte ochroną: Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Pasłęki oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Równiny Orneckiej. Gmina posiada wiele walorów turystyczno-rekreacyjnych i klimatycznych. W celu zachowania atutów środowiskowych regionu podjęto decyzję o modernizacji i rozbudowie oczyszczalni ścieków w miejscowości Ełdyty Wielkie.

Inwestycja dotyczyła modernizacji i rozbudowy oczyszczalni ścieków w miejscowości Ełdyty Wielkie. W ramach projektu zostały wykonane następujące działania:

- budowa budynku socjalno-technicznego,
- budowa obiektów technologicznych o przepustowości 180 m³/dobę,
- budowa przyłącza energetycznego,
- zagospodarowanie terenu.

2.3.2 województwo dolnośląskie

Nr projektu:	2003/004-379/05.04
Województwo:	dolnośląskie
Powiat:	głogowski
Miasto / Gmina:	Głogów
Tytuł projektu:	Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Głogowa poprzez uzbrojenie Zachodniej Dzielnicy Przemysłowej
Wartość alokacji Phare z Memorandum Finansowego:	2 mln EUR
Całkowita wartość kontraktów:	2,7 mln EUR
w tym Phare:	2 mln EUR

Ogólnym celem projektu była poprawa warunków rozwoju przedsiębiorczości w województwie dolnośląskim poprzez rozwój infrastruktury, zaś celem bezpośrednim – zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Głogowa.

Głogów jest szóstym co do wielkości miastem województwa dolnośląskiego i liczy blisko 70 tys. mieszkańców. Przemysłowy charakter miasta jest zdeterminowany przez hutnictwo miedzi, a jego potencjał ekonomiczny skupiony przede wszystkim w jednym przedsiębiorstwie – Hucie Miedzi „Głogów”, która angażuje około 20% osób czynnych zawodowo. Słabością miasta jest brak innych sektorów gospodarki i stosunkowo wysokie bezrobocie – 15% w Głogowie oraz 20% na obszarze powiatu. W związku ze zmniejszającymi się zasobami rudy miedzi i przeprowadzaną restrukturyzacją przemysłu wydobywczego, konieczna była modyfikacja struktury ekonomicznej gminy, przyciągnięcie kapitału inwestycyjnego i ożywienie gospodarki.

W ramach projektu wybudowano bądź zmodernizowano łącznie 2,8 km dróg na terenach przeznaczonych pod inwestycje oraz zaopatrzone te tereny w infrastrukturę wodociągową, kanalizację ściekową i deszczową o długości 2,1 km.

W efekcie powstało 23,7 ha w pełni uzbrojonych terenów, przygotowanych na przyjęcie nowych inwestycji w postaci małych i średnich przedsiębiorstw. Bliskość portu rzecznej na Odrze dodatkowo wpłynęła na podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej tego terenu, dlatego też w ramach projektu rozpoczęto budowę drogi łączącej port z uzbrojonym obszarem. Projekt był kontynuacją działań podejmowanych wcześniej przez miasto, które pierwszy etap uzbrojenia przeprowadziło z wykorzystaniem własnych środków budżetowych. W jego wyniku na tych terenach swoje przedsiębiorstwa ulokowali pierwsi inwestorzy.

Szacuje się, że efektem realizacji projektu będzie powstanie około 10 nowych przedsiębiorstw, które stworzą razem około 500 nowych miejsc pracy.

2.3.3 województwo kujawsko-pomorskie

Typ projektu:	Lokalna inwestycja o oddziaływaniu sektorowym
Beneficjent:	Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego
Nr projektu:	PL01.06.01.03
Województwo:	kujawsko - pomorskie
Powiat:	toruński
Miasto / Gmina:	Toruń
Tytuł projektu:	Centrum Transferu Technologii (CTT) w Toruniu
Wartość alokacji Phare z MoF:	2,1 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	1,82 mln EUR
w tym Phare:	1,26 mln EUR

Celem projektu był wzrost spójności społeczno-gospodarczej województwa poprzez aktywizację sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Projekt „Centrum Transferu Technologii w Toruniu” był elementem szerszego przedsięwzięcia pod nazwą Technopark, które docelowo miało obejmować obszar 7 ha. Projekt miał za zadanie wsparcie sektora MSP poprzez zacieśnienie jego powiązań z sektorem nauki i badań, co powinno przełożyć się wzrost innowacyjności regionu. Centrum funkcjonowało na bazie współpracy dużych, średnich i małych przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych i sektora publicznego. W ramach Centrum małe i średnie przedsiębiorstwa ukierunkowane na innowacje mogły na preferencyjnych warunkach uzyskać dostęp do powierzchni produkcyjnych, biurowych oraz szkoleniowych. Uruchomione zostały także usługi doradcze w zakresie tworzenia biznes planów, pozyskiwania wsparcia finansowego i usług specjalistycznych. Przy udzielaniu wsparcia preferowane były przedsiębiorstwa sektora elektronicznego, telekomunikacyjnego, rozwoju technologii przyjaznych środowisku, biotechnologii, technologii medycznych, informatycznych i konserwacji zabytkowych księgozbiorów. Centrum Transferu Technologii promuje badania i rozwój. Mając na celu transfer pozyskanej *know-how* do sektora prywatnego, popularyzuje podejście innowacyjne oraz unowocześnienia technologiczne, organizacyjne i ekonomiczne.

W wyniku projektu powstał budynek o funkcjach przemysłowych, technologicznych i edukacyjnych o łącznej powierzchni 2490 m². Świadczone są w nim usługi szkoleniowo-doradcze dla małych i średnich przedsiębiorstw. Dzięki projektowi przedsiębiorstwa proinnowacyjne i wdrażające nowoczesne technologie uzyskały wsparcie dla swojej działalności. Stworzony został również system współpracy pomiędzy jednostkami badawczo-rozwojowymi a przedsiębiorstwami. Powstała baza szkoleniowa ma przyczynić się do wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw w regionie. Ponadto utworzono dodatkowe 140 nowych miejsc pracy dla wysoko wykwalifikowanej kadry, w szczególności dla absolwentów szkół wyższych.

W dalszej perspektywie projekt powinien przyczynić się do realizacji strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego, zwiększenia efektywności wdrażania nowoczesnych rozwiązań dla gospodarki oraz zwiększenia konkurencyjności sektora MSP. Ważnym aspektem projektu jest promowanie nastawienia proinnowacyjnego i rozwój społeczeństwa informacyjnego.

2.3.4 województwo lubelskie

Typ projektu:	projekt regionalny, wieloetapowy, oddziałujący poprzez tranzyt na współpracę międzyregionalną i transgraniczną
Beneficjent:	Urząd Miasta Lublin
Nr projektu:	2003/004-379/05.14
Województwo:	lubelskie
Powiat:	lubelski
Miasto:	Lublin
Tytuł projektu:	Strefy współdziałania przedsiębiorstw w Lublinie
Wartość alokacji Phare z MoF:	2,1 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	3,4 mln EUR
w tym Phare:	2,1 mln EUR

Celem projektu było zwiększanie spójności społeczno-gospodarczej poprzez modernizację infrastruktury transportowej.

Projekt dotyczył modernizacji i budowy sieci dróg na terenie Lublina, w szczególności budowy obwodnicy łączącej północną i wschodnią część miasta. W połączeniu dwóch przodujących pod względem rozwoju ekonomicznego dzielnic, władze miasta upatrywały szans na rozwój całego Lublina. Zmiany miały przyczynić się również do poprawy połączeń drogowych z innymi dużymi miastami regionu oraz wzrostu inwestycji, zwłaszcza na obszarze utworzonej w roku 2002 strefy ekonomicznej. Modernizacja infrastruktury miała także za zadanie poprawę komfortu życia mieszkańców korzystających z lubelskich dróg oraz korzystny wpływ na ceny i jakość nieruchomości usytuowanych wzdłuż dróg.

W ramach projektu utworzono dwupasmową drogę łączącą ulicę Melgiewską i Aleję Tysiąclecia, wiadukt przeprowadzający budowaną drogę nad drogą krajową S-17, nowy zjazd z drogi krajowej pozwalający na ominięcie ruchu miejskiego oraz zmodernizowano nawierzchnię istniejących dróg.

Poprzez poprawę połączeń pomiędzy północnymi i wschodnimi strefami gospodarczymi wzmocniony został rozwój przedsiębiorczości. Stworzono lepszą przepustowość transportową na linii północ-wschód oraz południe-wschód, tj. pomiędzy Włodawą, Łęczną, Zamościem a Chełmem. Ilość punktów kolizyjnych na drogach została znacznie zredukowana, a czas tranzytu uległ skróceniu do 10 minut. Stworzona infrastruktura transportowa poprawiła dojazd do 200 ha strategicznych terenów gospodarczych. Oczekuje się, że w ciągu 5 lat od zakończenia projektu powstanie ponad 30 firm z sektora MSP oraz ok. 75 nowych miejsc pracy, a proces redukcji zatrudnienia zostanie skrócony o co najmniej 50%.

2.3.5 województwo lubuskie

Typ/rodzaj/zasięg oddziaływania:	grupa lokalnych działań o łącznym oddziaływaniu regionalnym
Beneficjent: Miasta:	Gubin, Kostrzyn, Międzyrzecz, Witnica, Zielona Góra, z Międzyrzeczem jako partnerem wiodącym
Nr projektu:	2002/000-580.06-11
Województwo:	lubuskie
Miasto / Gmina:	Gubin, Kostrzyn, Międzyrzecz, Witnica, Zielona Góra
Tytuł projektu:	Miasta przyjazne inwestorom
Wartość alokacji Phare z MoF:	2,9 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	10,3 mln EUR
w tym Phare:	6,1 mln EUR

Celem projektu była poprawa warunków inwestowania dla MSP i polepszenie atrakcyjności turystycznej regionu, poprzez ustalenie stref inwestycyjnych posiadających odpowiednią infrastrukturę techniczną. Infrastruktura ta częściowo została sfinansowana w ramach niniejszego projektu, a częściowo z budżetów miast. Do realizacji projektu wybrano pięć miast średniej wielkości: Gubin, Międzyrzecz, Kostrzyń, Witnicę i Zieloną Górę. W sumie projekt zwiększył powierzchnie przemysłowe pod inwestycje o około 100 ha.

Jednym z najważniejszych problemów, ograniczających możliwości rozwoju województwa lubuskiego był spadek atrakcyjności inwestycyjnej regionu i wiążący się z tym spadek nowych inwestycji. Kolejnym problemem wynikającym ze słabości rynku regionu i jego niskiej konkurencyjności była bardzo wysoka stopa bezrobocia (ok. 24%). Ponadto zmniejszająca się liczba inwestycji była rezultatem braku odpowiednio wyposażonych terenów pod nowe przedsięwzięcia, jak również relatywnie wysokich kosztów kredytów utrudniających rozpoczęcie długoterminowych inwestycji.

W trakcie opracowywania *Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego* oraz Programu Operacyjnego dla wykorzystania środków Phare 2002, przygotowany został program zakładający stopniowe usunięcie powyższych ograniczeń. Wśród miast wybranych do pierwszej edycji znaleźli się regionalni liderzy w przyciąganiu inwestorów: Międzyrzecz, Kostrzyn i Zielona Góra, borykający się z problemem niedoboru obszarów do inwestowania, co ograniczało ich dalszy rozwój, a także rozwój okolicznych miast. Pozostałe miasta objęte projektem dotknięte są przede wszystkim problemem wysokiego bezrobocia, będącym następstwem likwidacji dużej liczby garnizonów wojskowych, a co za tym idzie utratą dalszej liczby miejsc pracy.

Inwestycje podejmowane w ramach projektu skupiały się przede wszystkim na tworzeniu infrastruktury technicznej na obszarach przemysłowych, czego spodziewanym efektem miał być rozwój przedsiębiorczości oraz zapewnienie konkurencyjności obszarom zagrożonym bezrobociem strukturalnym.

W wyniku realizacji projektu zwiększona została powierzchnia strefy przemysłowej na cele inwestycyjne o ok. 100 ha. W Gubinie 29 ha strefy przemysłowej wyposażono w niezbędne udogodnienia, jednocześnie odnotowano wzrost miejsc pracy o 600. W Międzyrzeczu i Kostrzynie zagospodarowano po 17 ha stref inwestycyjnych, dodatkowo w Kostrzynie wzrosło wykorzystanie oczyszczalni ścieków o 40%. W Witnicy zagospodarowano 21 ha powierzchni, zaś w Zielonej Górze przygotowano 16,42 ha powierzchni dla inwestorów.

Wśród rezultatów projektu można wymienić m.in.: stworzenie połączeń drogowych do stref przemysłowych o powierzchni 112 000 m², wybudowanie 44 km sieci kanalizacji sanitarnej i 20 km wodociągów

oraz stworzenie centrum turystyki wodnej na Odrze. Dzięki realizacji projektu powstało 230 nowych przedsiębiorstw oraz zostało utworzonych ok. 2500 nowych miejsc pracy.

W wyniku poprawy warunków inwestycyjnych dla MSP oczekiwany jest rozwój społeczno-gospodarczy miast objętych projektem. Wzrosnąć powinna także ich atrakcyjność turystyczna – zgodnie z przewidywaniami liczba turystów powinna zwiększyć się o 5500 osób.

Beneficjent:	miasta Nowa Sól, Wschowa, Koźuchów (porozumienie gmin)
Nr projektu:	2003/004-379/05.15
Województwo:	lubuskie
Miasto:	Nowa Sól, Wschowa, Koźuchów
Tytuł:	Lubuska sieć obszarów aktywności biznesowej – miasta przyjazne inwestorom – druga edycja
Wartość alokacji Phare z MoF:	2 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	2,7 mln EUR
w tym Phare:	1,7 mln EUR

Celem projektu było współfinansowanie działań na rzecz poprawy atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez zapewnienie odpowiedniej infrastruktury technicznej dla inwestycji biznesowych na trzech obszarach, w trzech różnych miastach (Nowa Sól, Wschowa, Koźuchów). Projekt był częścią strategii rewitalizacji miast województwa lubuskiego.

Południowo-wschodnia część województwa lubuskiego, w której zlokalizowane są obszary objęte projektem zmagają się już od wielu lat z wieloma problemami strukturalnymi, wśród których najpoważniejszym pozostaje stopa bezrobocia (o 150% przewyższająca średnią krajową). Ponadto obszar ten charakteryzuje się najniższymi zarobkami brutto w porównaniu z resztą województwa lubuskiego (77,2% średniej krajowej, podczas gdy dla reszty województwa wskaźnik ten wynosi 87%). Sytuacja ta spowodowana jest zamykaniem największych zakładów przemysłowych i konstrukcyjnych oraz brakiem nowych inwestycji, wynikającym z niedoboru sprawnej i atrakcyjnej infrastruktury. Niniejszy projekt był szansą na wyeliminowanie powyższych barier rozwojowych, gdyż jego efektem miało być stworzenie warunków do rozwoju inwestycji i przedsiębiorczości.

W wyniku realizacji projektu powstało 20 nowych firm w sektorze MSP oraz utworzonych zostało 900 nowych miejsc pracy. W Nowej Soli wybudowano 1,7 km sieci kanalizacyjnej, 1,4 km sieci wodociągowej, 2,35 km kanalizacji deszczowej oraz skonstruowano 1,7 km drogi dojazdowej. W miejscowości Wschowa wybudowano 4,2 km systemu kanalizacji, 2 pompownie ścieków oraz zmodernizowano drogę gminną na powierzchni 4 800 m². W Koźuchowie w pełni wyposażono pompownię ścieków, wybudowano 1,5 km kanalizacji deszczowej, 4 km sieci dystrybucji wody PE Ø 110-160 oraz 3 km systemu kanalizacji.

W rezultacie Nowa Sól została zaopatrzona w 70 ha strefy przemysłowej (sieć wodociągowa, kanalizacja sanitarna i deszczowa, drogi dojazdowe), w miejscowości Wschowa wyposażono 47 ha obszarów przemysłowych (kanalizacja, sieć wodociągowa zmodernizowane drogi), zaś w Koźuchowie udostępniono 34 ha terenu zaprojektowanego dla przemysłu i zaplecza uzupełniającego (np. budynki magazynowe).

Oczekuje się, że projekt przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej miast, dzięki czemu zapewniony zostanie ich rozwój gospodarczo-społeczny. Spadnie także stopa bezrobocia oraz polepszy się ogólny stan środowiska naturalnego.

2.3.6 województwo łódzkie

Typ projektu:	projekt o znaczeniu ponadregionalnym
Beneficjent:	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad – oddział w Łodzi
Nr projektu:	2002/000-580-06.13
Województwo:	łódzkie
Powiat:	rawski
Miasto / Gmina:	Gmina i Miasto Rawa Mazowiecka
Tytuł projektu:	Rozwój sektora Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Rawie Mazowieckiej
Wartość alokacji Phare z MoF:	4,8 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	7,1 mln EUR
w tym Phare:	2,6 mln EUR

Celem projektu było podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej miasta i regionu Rawy Mazowieckiej.

Powiat rawski jest położony w województwie łódzkim. Znajduje się w pobliżu ważnych miast, takich jak Warszawa, Łódź, Skierniewice i Piotrków Trybunalski. Ponadto znajduje się w niedalekiej odległości od strefy przemysłowej w Mszczonowie. Przez jego terytorium przebiegają główne arterie komunikacyjne, m. in.: droga krajowa nr 8 Wrocław – Warszawa, droga nr 72 Łódź – Rawa Mazowiecka, droga nr 707 Rawa Mazowiecka – Skierniewice, droga nr 725 Rawa Mazowiecka – Grójec. Wiele z dróg przebiegało przez centrum miasta, co było uciążliwe dla mieszkańców oraz przyczyniało się do powstawania korków drogowych. Projekt zakładał stworzenie obwodnicy oraz rozwój infrastruktury transportowej w Rawie Mazowieckiej.

W ramach projektu wybudowano obwodnicę wokół Rawy Mazowieckiej o długości 3,399 km o następujących parametrach:

- dwa pasy ruchu (7 m szerokości),
- utwardzenie pobocza o szerokości 2 m,
- bezkolizyjne skrzyżowanie na przecięciu drogi krajowej nr 8,
- klasa techniczna GP
- kategoria ruchu KR5, 115kN/oś.

Nowa droga zmniejszyła natężenie ruchu w centrum miasta. Zrekonstruowano także infrastrukturę energetyczną i teleinformatyczną, systemy wodociągowe i kanalizacyjne oraz kanalizację burzową i sieć gazociągową. Dzięki temu zdecydowanie wzrosła atrakcyjność inwestycyjna terenów przyległych do drogi, stworzono także lepszą przepustowość transportową przez teren powiatu rawskiego.

Projekt przyczynił się do rozwiązania problemu transportowego nie tylko powiatu rawskiego ale i całego województwa. Zwiększył przepustowość ruchu drogowego w regionie, poprawił warunki i bezpieczeństwo na drogach. Oczekuje się, że projekt przyczyni się również do rozwoju infrastruktury transportowej w regionie poprzez m. in. utworzenie parkingów, stacji benzynowych, garaży, restauracji i kawiarni. Projekt posiada oddziaływanie ponadregionalne poprzez ułatwienie dostępu do drogi nr 8 i autostrady A2.

2.3.7 województwo małopolskie

Typ/rodzaj/zasięg oddziaływania:	projekt lokalny, element kompleksowej polityki rozwoju realizowanej przez władze miasta
Beneficjent:	Gmina Brzesko
Nr projektu:	2002/000-580-06.17
Województwo:	małopolskie
Powiat:	brzeski
Miasto / Gmina:	Brzesko
Tytuł projektu:	Rozwój gospodarczy Brzeska
Wartość alokacji Phare z MoF:	3,4 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	9,4 mln EUR
w tym Phare	5,8 mln EUR

Celem ogólnym projektu było zapewnienie wzrostu spójności społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego, poprzez stworzenie warunków dogodnych dla rozwoju przedsiębiorczości. Zapewnione miały one zostać dzięki wzrostowi atrakcyjności inwestycyjnej regionu, poprawie warunków dla działalności MSP oraz polepszeniu stanu środowiska.

Gmina Brzesko leży w centralnej części strefy ekonomicznej województwa małopolskiego. Dodatni bilans migracji wskazuje na dużą atrakcyjność gminy, pomimo dość wysokiej stopy bezrobocia (15,9%). W ciągu trzech ostatnich lat liczba przedsiębiorstw wzrosła o 19%, zapewniając tym samym korzystne warunki rozwoju ekonomicznego, szczególnie poprzez wzrost inwestycji. Jednocześnie, brak dostatecznie rozwiniętej infrastruktury transportowej i kanalizacyjnej, szczególnie w południowej części gminy, uniemożliwiał dalszy rozwój istniejących już przedsiębiorstw oraz powstawanie nowych. W celu zapewnienia warunków rozwoju społeczno-ekonomicznego gminy, prace nad infrastrukturą lokalnych dróg dojazdowych i infrastrukturą kanalizacyjną (będące przedmiotem projektu), zostały uwzględnione w polityce rozwoju realizowanej przez władze miasta. Projekt stanowi część programu zagospodarowania 30 ha nowych powierzchni pod inwestycje dokonywane przez małe i średnie przedsiębiorstwa, oprócz istniejących już 65 ha powierzchni handlowych.

W wyniku realizacji projektu zagospodarowano 78 ha obszar dla inwestycji MSP oraz umożliwiono podłączenie do systemu kanalizacji przedsiębiorstwom z obszaru 76 ha. Wydłużono istniejący system kanalizacji sanitarnej i deszczowej o ok. 114,5 km oraz zmniejszono ilość nieoczyszczonych ścieków, poprzez zaopatrzenie 75% południowej części gminy oraz 200 ha północnej części gminy w system kanalizacji. Zmodernizowano także 11,3 km dróg lokalnych, co spowodowało wzrost ich przepustowości i ułatwienie dostępu do obszarów usługowych.

Dzięki realizacji projektu stworzono nowe oraz rozwinięto istniejące już przedsiębiorstwa, w wyniku czego powstały trwałe miejsca pracy. Projekt wpłynął także na wzrost czystości wód (z klasy II na I) oraz wartości gruntów, co przyczyniło się do wzrostu atrakcyjności gminy.

Oczekuje się, że w dłuższym okresie projekt przyczyni się do spadku bezrobocia w regionie oraz pobudzenia rozwoju gospodarczego na terenie gminy poprzez wzrost liczby MSP oraz ich obrotów handlowych. Projekt pozytywnie wpłynie też na ogólny stan środowiska naturalnego.

2.3.8 województwo mazowieckie

Typ/rodzaj/zasięg oddziaływania:	projekt lokalny
Beneficjent:	Zarząd Miasta w Nasielsku
Nr projektu:	2003/004-379/05.22
Województwo:	mazowieckie
Powiat:	nowodworski
Miasto/Gmina:	Nasielsk
Tytuł projektu:	Poprawa warunków rozwoju dla sektora MSP w Nasielsku
Wartość alokacji Phare z MoF:	2,2 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	2,7 mln EUR
w tym Phare:	2,0 mln EUR

Celem projektu było stworzenie warunków dla prawidłowego funkcjonowania sektora MSP poprzez wykonanie systemu kanalizacji sanitarnej, co miało wpłynąć na zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu.

Budowa systemu kanalizacji była częścią planów zakładających – poza usprawnieniem systemu kanalizacji miasta – uatrakcyjnienie terenów przeznaczonych pod inwestycje gospodarcze. Związana była również ze staraniem władz samorządowych mających na celu stymulację rozwoju gospodarczego poprzez pobudzenie aktywności zawodowej mieszkańców. Projekt spełniał także oczekiwania mieszkańców Nasielska i okolic, wpływając na poprawę ich zdrowia oraz poprawę stanu środowiska naturalnego.

W wyniku realizacji projektu wybudowano i wyposażono 13 oczyszczalni ścieków, wykonano sieć kanalizacyjną o długości 5 km wraz z dwiema przepompowniami oraz zrealizowano prace budowlano-montażowe związane z uzbrojeniem i zagospodarowaniem terenu oczyszczalni, a także budową drogi dojazdowej.

Inwestycja poza pozytywnym wpływem na stan środowiska naturalnego oraz zdrowia mieszkańców ma duże znaczenie dla rozwoju gospodarczego regionu. Stworzenie korzystnych warunków dla rozwoju sektora MSP oraz otwarcie terenów pod nowe inwestycje w znaczący sposób powinno wpłynąć na zmniejszenie bezrobocia i tym samym na wzrost dochodu mieszkańców regionu.

2.3.9 województwo opolskie

Typ/rodzaj/zasięg oddziaływania:	projekt o znaczeniu lokalnym obejmujący dywersyfikację działalności polegającej na stymulacji rozwoju turystyki w regionie przemysłowym
Beneficjent:	Gmina Miasto Ozimek
Nr projektu:	2002/000-605-06.07
Województwo:	opolskie
Powiat:	opolski
Gmina/Miasto:	Ozimek
Tytuł projektu:	Turystyka i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w Ozimku
Wartość alokacji Phare:	2 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu:	2,7 mln EUR
W tym Phare:	2 mln EUR

Jako cel projektu wyznaczono wzmocnienie spójności społecznej i ekonomicznej województwa opolskiego poprzez wzrost agroturystyki oraz polepszenie atrakcyjności turystycznej regionu jeziora Turawy, a także stworzenie warunków sprzyjających inwestycjom w gminie i mieście Ozimek.

Gmina Ozimek położona jest w środkowo-wschodniej części województwa opolskiego. Przebiega przez nią droga Warszawa-Opole oraz linia kolejowa z Opola do Częstochowy i z Opola do Katowic. Gmina graniczy z aglomeracją Górnego Śląska. Powierzchnia gminy wynosi 12,655 ha, z czego 325 ha to tereny uprzemysłowione, a 12,330 ha stanowi obszar rolniczy. Na terenie gminy znajduje się wiele obszarów chronionego krajobrazu oraz miejsc atrakcyjnych turystycznie. Gmina postanowiła ten potencjał wykorzystać i w swojej strategii rozwoju zdecydowała, że będzie ewoluować w kierunku uzyskania statusu kurortu wypoczynkowego dla mieszkańców Opola i Górnego Śląska, a także dla obcokrajowców. Realizacja projektu miała umożliwić gminie i miastu Ozimek promowanie się jako obszaru atrakcyjnego turystycznie, a także miejsca sprzyjającego rozwojowi sektora przemysłu i usług. Działania realizujące powyższe założenie obejmowały rozwój infrastruktury technicznej, w tym: rozbudowę oczyszczalni ścieków, usprawnienie systemu kanalizacji oraz poprawę innej infrastruktury niezbędnej dla dalszego rozwoju zaplecza technicznego, umożliwiającego szeroko rozumiany rozwój gminy, a także stwarzającego możliwość wykorzystania jej potencjału przez małe i średnie przedsiębiorstwa.

W wyniku realizacji pierwszej fazy projektu zagospodarowano 10 ha powierzchni przeznaczonych na inwestycje turystyczne, utworzono 5 gospodarstw agroturystycznych oraz 2 nowe punkty turystyczne. Ponadto dokonano całkowitego zagospodarowania i dostosowania 7 ha strefy przemysłowej, zmodernizowano oczyszczalnię ścieków w Antoniowie, co przyczyniło się do zwiększenia jej przepustowości z 2000 m³/dobę do 2500 m³/dobę oraz do zmniejszenia ilości zanieczyszczeń uwalnianych z oczyszczanych ścieków do rzeki Mała Panew. Wybudowano system transportowy o długości 9,1 km, co zwiększyło ilość gromadzonych przez oczyszczalnię ścieków o ok. 420 m³/dobę i umożliwiło oczyszczanie odpowiedniej ich ilości, a także podłączenie 6 istniejących przedsiębiorstw do systemu kanalizacji. Dodatkowo połączono strefy turystyczne pod budowę kompleksu rekreacyjno-sportowego na drodze do miejscowości Dylaki i Antoniów. Efektem realizacji drugiej fazy przedsięwzięcia było dostarczenie profesjonalnego wyposażenia, jako kontynuacja rozszerzenia i modernizacji oczyszczalni ścieków w Antoniowie, umożliwiającego utrzymanie systemu kanalizacji w lepszym stanie, a także jego konserwację oraz naprawę w razie awarii.

Realizacja powyższych działań przyczyniła się do zmniejszenia problemu bezrobocia poprzez utrzymanie 230 istniejących miejsc pracy w strefie turystycznej w Dylakach oraz utworzenie nowych w związku z rozwojem turystyki i agroturystyki (ok. 20), a także w sektorze przemysłu i usług (ok. 180).

Dzięki realizacji inwestycji zapewniono możliwość oczyszczania ścieków istniejącym obszarom agroturystycznym i przemysłowym. Dodatkowo doprowadzono do usprawnienia funkcjonowania oczyszczalni ścieków poprzez znaczne zwiększenie jej efektywności, a także poprawiono ogólny stan kanalizacji sanitarnej.

W konsekwencji projekt ten umożliwił utworzenie strefy turystycznej i przemysłowej oraz stworzył warunki do jej pełnego wykorzystania. Przewidywanym oddziaływaniem projektu będzie zwiększenie liczby turystów odwiedzających region i korzystających z utworzonej w ramach projektu infrastruktury. Spodziewane jest również zwiększenie rocznego obrotu handlowego MSP mieszczących się na obszarze objętym projektem, a także zmniejszenie stopy bezrobocia. Realizacja przedsięwzięcia w dłuższej perspektywie powinna przyczynić się zatem do zwiększenia dynamiki rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Ozimek.

2.3.10 województwo podkarpackie

Beneficjent:	Urząd Miasta Lesko
Nr projektu:	2003/004-379/05.26
Województwo:	podkarpackie
Powiat:	leski
Miasto / Gmina:	Lesko
Tytuł projektu:	Rozwój sektora MSP w Lesku
Wartość alokacji Phare z MoF:	2,3 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	2,8 mln EUR
w tym Phare:	2,1 mln EUR

Celem projektu było zwiększanie aktywności turystycznej oraz inwestycji w regionie poprzez budowę brakującej linii sieci wodno-kanalizacyjnej.

Lesko jest położone w południowo-wschodniej części województwa podkarpackiego w sąsiedztwie Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Miasto jest ważnym węzłem komunikacyjnym zarówno dla bieszczadzkich turystów jak i dla lokalnej społeczności. W chwili obecnej powiat leski dotknięty jest wysokim bezrobociem strukturalnym, charakteryzuje się niskim poziomem rozwoju przedsiębiorczości, zaś potencjał ekonomiczny miasta w nikłym stopniu wpływa na resztę regionu. Miasto stworzyło strefę ekonomiczną o powierzchni 79,4 ha przystosowaną dla małych i średnich firm. Przeszkodę dla dalszego rozwoju przedsiębiorczości w powiecie stanowił jednak brak sieci wodno-kanalizacyjnej.

W wyniku projektu powstało ponad 50 km sieci wodno-kanalizacyjnej oraz 8 przepompowni. Zmodernizowano także nawierzchnię drogową na odcinku 5,1 km oraz 2 km chodnika. Łącznie prace te dotyczyły obszaru o powierzchni 106,4 ha.

Dzięki wdrożeniu projektu poprawie uległy warunki funkcjonowania już istniejących przedsiębiorstw oraz zwiększyła się turystyczna atrakcyjność regionu. Ponadto oczekuje się, że dzięki stworzeniu dogodnych warunków dla nowych inwestycji powstanie ok. 35 nowych przedsiębiorstw i ok. 165 nowych miejsc pracy.

2.3.11 województwo podlaskie

Typ/rodzaj/zasięg oddziaływania:	projekt o znaczeniu ponadregionalnym
Beneficjent:	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, oddział w Białymstoku
Nr projektu:	PL0008.02.03
Województwo:	podlaskie
Powiat:	grajewski
Tytuł projektu:	Modernizacja drogi nr 61 na odcinku Grajewo-Rajgród
Wartość alokacji Phare z MoF:	3,8 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	8,7 mln EUR
w tym Phare:	3,8 mln EUR

Nr projektu:	PL0106.05.02
Województwo:	podlaskie
Powiat:	grajewski
Tytuł projektu:	Modernizacja drogi nr 61 na odcinkach: Szczuczyn-Grajewo i Grabowo-Szczuczyn
Wartość alokacji Phare z MoF:	3,1 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	8,6 mln EUR
w tym Phare:	6,2 mln EUR

Nr projektu:	2002/000-580-06.24
Województwo:	podlaskie
Powiat:	augustowski
Tytuł projektu:	Modernizacja drogi nr 61 na odcinku Barszcze-Netta
Wartość alokacji Phare z MoF:	2,9 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	6,4 mln EUR
w tym Phare:	2,9 mln EUR

Celem projektu było zapewnienie wzrostu spójności społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego poprzez poprawę jakości infrastruktury drogowej. Cel ten był wspólny dla wszystkich trzech projektów realizowanych w ramach kolejnych edycji programu Phare – 2000, 2001, 2002.

Modernizacja kluczowych połączeń drogowych uznana została przez władze województwa podlaskiego za jeden z głównych obszarów działań skierowanych na zwiększenie konkurencyjności regionu oraz podwyższenie wartości inwestycji w poszczególnych gminach. Jednym z najważniejszych szlaków transportowych regionu jest droga krajowa nr 61 (Warszawa – Suwałki – kraje bałtyckie). Jest to droga o znaczeniu ponadregionalnym i pośrednio również międzynarodowym, stanowiąca połączenie z drogą Via Baltica. Jej stan sprzed modernizacji, odznaczający się złą jakością nawierzchni oraz małą przepustowością ruchu dro-

gowego, uniemożliwił wykorzystanie w pełni wewnętrznego potencjału regionu, jakim są unikatowe walory przyrodnicze (Pojezierze Augustowskie, Suwalskie, sąsiedztwo Biebrzańskiego Parku Narodowego) oraz dogodne tereny inwestycyjne. Przewiduje się, iż realizacja projektu będzie miała bezpośredni wpływ na wzrost konkurencyjności regionu poprzez stworzenie możliwości rozwoju sektora MSP i turystyki.

W wyniku realizacji projektów zmodernizowana została droga krajowa nr 61 na odcinkach: Grajewo-Rajgród (17,594 km), Szczuczyn-Grajewo (13,109 km), Grabowo-Szczuczyn (10,975 km), Barszcze-Netta (12,632 km). Prace modernizacyjne objęły: poszerzenie jezdni łącznie z budową chodników, zwiększenie nośności drogi oraz wykonanie elementów bezpieczeństwa ruchu.

Realizacja projektów miała na celu: skrócenie czasu przejazdu (podniesienie przeciętnej prędkości), zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego (zmniejszenie liczby wypadków) oraz zapewnienie większej przepustowości transportowej zmodernizowanych odcinków drogi. W dalszej perspektywie jako cele definiowano: wzrost liczby inwestorów poszukujących możliwości inwestowania w miejscowościach, do których w wyniku realizacji projektów poprawiony został dojazd, wzrost liczby turystów odwiedzających region oraz stworzenie nowych miejsc pracy.

2.3.12 województwo pomorskie

Typ projektu:	projekt realizowany w uzgodnieniu z Gminą Hel, Jastarnia, Władysławowo, Puck, Kosakowo
Nr projektu:	2002/000-580-06.28
Województwo:	pomorskie,
Powiat:	Gdynia (powiat grodzki), Powiat pucki
Miasta / Gminy:	Miasto Gdynia, Gmina Kosakowo (projekt realizowany w miejscowości Rewa), Miasto Puck, Gmina Puck (projekt realizowany w miejscowościach Osłonino, Rzucewo, Swarzewo), Gmina Władysławowo (projekt realizowany w miejscowości Chałupy), Miasto Jastarnia, Gmina Jastarnia (projekt realizowany w miejscowości Kuźnica), Miasto Hel.
Tytuł projektu:	Rozwój turystyki w rejonie Zatoki Gdańskiej
Wartość alokacji Phare z MoF:	3,6 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	5,1 mln EUR
w tym Phare:	3,6 mln EUR

Celem projektu było wzmocnienie spójności społeczno-gospodarczej w województwie pomorskim poprzez rozwój infrastruktury turystycznej.

Projekt zlokalizowano w rejonie Zatoki Gdańskiej oraz Zatoki Puckiej, posiadających unikatowy nadmorski charakter. Gminy będące beneficjentami projektu położone są na terenie Nadmorskiego Parku Krajozawodowego. Należą one do organizacji jednostek samorządu terytorialnego „Norda”, które jest Stowarzyszeniem na Rzecz Rozwoju Kaszub Północnych. Rejon Zatok oraz Morza Bałtyckiego odwiedzany jest przez turystów z Polski, zagranicy, a także stanowi ulubione miejsce wypoczynku mieszkańców Trójmiasta.

Na terenie gmin znajdują się hotele, pensjonaty, pola namiotowe, porty jachtowe, punkty informacyjne, ścieżki rowerowe, zabytki oraz wiele innych atrakcji turystycznych. Znaczną część przystani i portów wymagała remontu oraz rozbudowy. Niewystarczająca była także ilość punktów turystycznych, w których istniałaby możliwość wypożyczenia sprzętu do turystyki wodnej czy rowerowej oraz które stanowiłyby punkty sanitarne. Projekt zakładał budowę i modernizację infrastruktury wodnej i wypoczynkowej w pierścieniu Zatoki Gdańskiej, przyczyniając się tym samym do zwiększenia atrakcyjności regionu i powstania nowych miejsc pracy.

Ze względu na swój regionalny charakter, projekt przyczynił się do stymulacji współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, poprzez wspólne działania ukierunkowane na podniesienie konkurencyjności regionu oraz wykorzystanie unikatowych walorów naturalnych.

W ramach prac wykonanych w Gdyni, zrealizowano: remont nabrzeża w porcie jachtowym wraz z towarzyszącymi nawierzchniami, instalacje jednego urządzenia do odbioru ścieków z jednostek objętych konwencją MARPOL i dwóch punktów odbioru odpadów, wykonanie i montaż ramp do wodowania jednostek pływających z przyczep samochodowych, budowę czterech pomostów pływających oraz instalację Systemu monitoringu (TV przemysłowej) Basenu Jachtowego. W mieście Hel zmodernizowane zostały miejsca cumownicze, powiększona została pojemność portu (do 40 miejsc) oraz wybudowany został punkt obsługi ruchu turystycznego. W Jastarni wybudowane zostały dwa pomosty cumownicze o pojemności około 50 miejsc oraz punkt obsługi ruchu turystycznego.

Szczegółowy wykaz przedsięwzięć zrealizowanych w ramach projektu przedstawia się następująco:

- modernizacja portu jachtowego w Gdyni,
- pomost cumowniczy z przyczółkiem w Rewie,
- budynek Punktu Informacji Turystycznej w Rewie,
- przystań dla łodzi w Osłoninie,
- przystań dla łodzi w Rzucewie,
- przystań dla łodzi w Swarzewie,
- budynek stacji turystycznej w Swarzewie,
- adaptacja Bosmanatu Portu na Stację Turystyczną w Pucku,
- przebudowanie szaletu publicznego na Punkt Informacji Turystycznej w Chałupach,
- przystań dla łodzi w Chałupach,
- budynek Stacji Turystycznej w Kuźnicy,
- pomost cumowniczy z przyczółkiem w Kuźnicy,
- zagospodarowanie dla celów turystycznych polskich fortyfikacji z 1939 r. w Jastarni,
- pomost cumowniczo-spacerowy w Jastarni,
- pomosty cumownicze w porcie w Jastarni,
- adaptacja zespołu fortyfikacji poniemieckich (baterii dział 406 mm Schleswig-Holstein, stanowiska działa B2, wieży dalmierza) na Helu dla celów turystycznych,
- obiekt zaplecza socjalnego w punkcie informacji turystycznej dla Basenu Jachtowego Portu na Helu,
- powiększenie basenu jachtowego na Helu.

Oczekuje się, że projekt przyczyni się do realizacji programu rozwoju turystyki, mającego na celu zwiększenie liczby turystów w regionie o 10%. Ponadto, w powstałych obiektach znajdą zatrudnienie osoby bezrobotne. W rejonie projektu powstaną nowe sklepy, wypożyczalnie sprzętu wodnego oraz rybackiego, stacje benzynowe, restauracje oraz inne przedsiębiorstwa.

2.3.13 województwo śląskie

Nr projektu:	PL01.06.06.03
Województwo:	śląskie
Powiat:	cieszyński
Miasto / Gmina:	Cieszyn
Tytuł projektu:	Centrum Przedsiębiorczości
Wartość alokacji Phare z MoF:	2 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu:	2,3 mln EUR
w tym Phare:	1,7 mln EUR

Celem ogólnym projektu była poprawa spójności społeczno-ekonomicznej w regionie Śląska, poprzez wykorzystanie potencjału projektantów i artystów dla pobudzenia rozwoju gospodarczego regionu i wzmocnienia konkurencyjności przedsiębiorstw.

Restrukturyzacja przemysłu ciężkiego na Śląsku pod koniec lat 90-tych spowodowała znaczne pogorszenie sytuacji na rynku pracy. W Cieszynie pomiędzy rokiem 1997 a 2000 bezrobocie wzrosło ponad dwukrotnie. Jednocześnie małe i średnie przedsiębiorstwa stanowiły 99,97% wszystkich przedsiębiorstw w regionie, a zatrudnienie w nich sięgało prawie 60%. Restrukturyzacja przemysłu zmobilizowała władze lokalne i regionalne do tworzenia warunków do rozwoju MSP, co znalazło odzwierciedlenie w strategiach rozwoju na szczeblu miasta i województwa. Utworzenie Śląskiego Zamku Sztuki i Przedsiębiorczości w Cieszynie było dodatkowo uzasadnione poprzez fakt zlokalizowania w mieście Wydziału Artystycznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

W ramach projektu wyremontowano i zaadaptowano do nowych celów część B i C Zamku w Cieszynie oraz wolnostojący budynek mieszkalny, a także wybudowano nowe centrum przedsiębiorczości w miejscu dawnej oranżerii. W wyremontowanych pomieszczeniach mieszczą się obecnie m.in. sale seminaryjne, galeria, pracownie, powierzchnie wystawowe, a także biura związane m.in. ze współpracą w ramach Euroregionu i powierzchnie dla małych i średnich przedsiębiorstw. Swoją siedzibę w Zamku ma również Agencja Rozwoju Śląska Cieszyńskiego. Dopełnieniem projektu jest amfiteatr oraz sfinansowany dodatkowo ze środków beneficjenta hotel.

Śląski Zamek Sztuki i Przedsiębiorczości został utworzony z dniem 1 stycznia 2005 r. uchwałą Rady Miejskiej w Cieszynie. Poprzez swoją działalność Zamek wspiera rozwój przedsiębiorczości promując wzornictwo przemysłowe, chroniąc i popularyzując rzemiosło artystyczne i ginące zawody. W zakres jego działalności wchodzi również promocja sztuki współczesnej i rozwój turystyki.

Realizacja projektu wywołała efekt katalityczny – obecnie Śląski Zamek Sztuki i Przedsiębiorczości realizuje szereg projektów współfinansowanych przez fundusze strukturalne. W jego ramach funkcjonuje m.in. Klub Przedsiębiorcy, Polsko-Czeska Akademia Ginących Zawodów oraz Śląska Sieć na Rzecz Wzornictwa, realizowane w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny oraz Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG.

Projekt zakładał, że w wyniku jego realizacji powstanie 120 nowych miejsc pracy związanych bezpośrednio z działalnością Zamku oraz 30 nowych miejsc pracy w sektorze usług okołoturystycznych. Zakłada się również utworzenie 15 małych i średnich przedsiębiorstw. Dzięki współpracy z licznymi partnerami oddziaływanie projektu obejmuje cały region Śląska Cieszyńskiego po obu stronach granicy.

2.3.14 województwo świętokrzyskie

ZASIEG/TYP/RODZAJ:	projekt o znaczeniu lokalnym i regionalnym
Beneficjent:	Gmina Ostrowiec i Powiat Ostrowiecki
Nr projektu:	2003/004-379-05.34
Województwo:	świętokrzyskie
Miasta:	Starachowice i Ostrowiec Świętokrzyski
Tytuł projektu:	Aktywizacja gospodarcza województwa świętokrzyskiego – ośrodków poprzemysłowych w Starachowicach i Ostrowcu Świętokrzyskim.
Wartość alokacji Phare z MoF:	3,8 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu:	8,9 mln EUR
W tym Phare:	3,8 mln EUR

Celem projektu była aktywizacja gospodarcza i rozwój firm w województwie świętokrzyskim poprzez finansowanie podmiotów wspierających działalność gospodarczą w Ostrowcu Św. i Starachowicach, rozwój Inkubatora Przedsiębiorczości w Starachowicach, stworzenie nowych obszarów przeznaczonych na działalność biznesową przedsiębiorstw oraz późniejsza poprawa ich atrakcyjności wynikająca z Erozwoju infrastruktury miejskiej.

Projekt został zrealizowany w Ostrowcu Świętokrzyskim – głównym centrum ekonomicznym powiatu ostrowieckiego i drugim co do wielkości miastem w tym rejonie województwa świętokrzyskiego – oraz w Starachowicach – mieście będącym ważnym centrum przemysłowym województwa świętokrzyskiego. Zarówno Starachowice jak i Ostrowiec stanowią także znaczące ośrodki administracyjne, edukacyjne i kulturalne. Rozwój tych miast bardzo silnie związany był z rozwojem takich gałęzi przemysłu jak hutnictwo, metalurgia, przemysł samochodowy i maszynowy, które do pewnego momentu wyznaczały trendy wzrostu gospodarczego obu miast. Jednakże od początku lat dziewięćdziesiątych miasta te borykają się z poważnymi problemami strukturalnymi wynikającymi z ograniczenia działalności dużych zakładów przemysłowych, a co za tym idzie z redukcji zatrudnienia w przodujących branżach przemysłu. Zjawiska te stworzyły poważne zagrożenia dla obu miast związane z ich ekonomiczną i społeczną degradacją. W celu przeciwdziałania tej niekorzystnej sytuacji podjęto działania wspierające inne dziedziny przemysłu oraz sprzyjające rozwojowi sieci banków i instytucji tworzących tzw. otoczenie biznesowe. Nowe branże zaczęły odgrywać dominującą rolę w gospodarce opisywanych miast i konieczne stało się dalsze stymulowanie ich rozwoju. Realizacja powyższego zadania przewidziana została w ramach modernizacji i rozbudowy już istniejącego Inkubatora Przedsiębiorstw działającego od 1994 roku w Starachowicach na dawnych terenach przemysłowych i pełniącego funkcję stymulatora przedsiębiorczości i zatrudnienia. Niezbędnymi działaniami stały się również budowa i unowocześnienie infrastruktury miejskiej oraz dostosowanie i udostępnienie jej pod nowe inwestycje. W Ostrowcu Świętokrzyskim rozpoczęto wiele przedsięwzięć związanych ze wspieraniem aktywności gospodarczej, której ważnym aspektem okazała się poprawa istniejącej infrastruktury technicznej i jej adaptacja na cele działalności Centrum Przedsiębiorczości i Aktywizacji Zawodowej, oferującego usługi szkoleniowe i informacyjne, a także poradnictwo zawodowe. Cały projekt był częścią zintegrowanego programu rozwoju ekonomicznego regionu województwa świętokrzyskiego. W odniesieniu do rejonu Ostrowca stanowił on natomiast rozszerzenie zadań realizowanych w obrębie opracowanego przez władze samorządowe, programu rozwoju biznesu, obejmującego w głównej mierze przystosowanie obszarów poprzemysłowych na potrzeby inwestycji, a także rozbudowę infrastruktury komunikacyjnej i transportowej. Były one przedmiotem projektu wdrażanego w ramach edycji 2002 programu Phare.

Wdrożenie projektu umożliwiło modernizację istniejącego Inkubatora Przedsiębiorczości i utworzenie Centrum Obsługi Biznesu w Starachowicach. Stworzono także Centrum Aktywności Gospodarczej i Zatrudnienia w Ostrowcu oraz rozbudowano istniejący system kanalizacji w południowej części Starachowic.

W wyniku realizacji projektu stworzono warunki do inkubowania nowych 65 firm, wybudowano nowe nieruchomości o powierzchni 1800 m², stworzono dostęp do nowych nieruchomości produkcyjnych dla Inkubatora w Ostrowcu o powierzchni 3 652 m². Dodatkowo udostępniono 3 767 m² powierzchni pod biura i pomieszczenia konferencyjne, a także 3 260 m² pod Centrum Aktywizacji Zatrudnienia. Zbudowano sieć kanalizacyjną o długości 41,4 km i zwiększono obciążenie miejskiej oczyszczalni ścieków z 50 do 70%, w wyniku czego nastąpiła redukcja kosztu jednostkowego ścieków na terenie lokalizacji projektu o ok. 50%.

Oczekuje się, iż zapewnienie korzystnych warunków dla rozwoju MSP oraz poprawienie atrakcyjności inwestycyjnej obszaru objętego projektem, a także czterokrotny wzrost liczby potencjalnie inkubowanych firm doprowadzi do uzyskania pozytywnych rezultatów ekonomicznych i społecznych m.in. w postaci spadku stopy bezrobocia w powiatach Starachowice i Ostrowiec, w efekcie zaś do stymulacji wzrostu gospodarczego. W ramach przedsięwzięcia umożliwiono powstanie ok. 140 nowych firm i stworzenie ok. 750 nowych miejsc pracy.

2.3.15 województwo warmińsko-mazurskie

Beneficjent:	Gmina Miejska Elbląg oraz Zarząd Portu Morskiego Elbląg Sp. z o.o.
Nr projektu:	2002/000-580-06.32
Województwo:	warmińsko-mazurskie
Powiat:	elbląski
Miasto/Gmina:	Elbląg
Tytuł projektu:	Rozbudowa portu morskiego w Elblągu.
Wartość alokacji Phare z MoF:	2,1 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	4,8 mln EUR
w tym Phare (EUR, %):	3,2 mln EUR

Celem projektu było zapewnienie wzrostu inwestycji w sektorze MSP oraz turystycznej atrakcyjności Elbląga poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury portowej.

Elbląg położony jest w północno-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego nad rzeką Elbląg uchodzącą poprzez Zalew Wiślany do Morza Bałtyckiego. Rozwój gospodarczy miasta związany jest silnie z jego położeniem oraz wykorzystaniem systemu transportu morsko-rzecznego o znaczeniu lokalnym, regionalnym i międzynarodowym. Podstawową rolę odgrywa tu port morski w Elblągu, którego reaktywacja w 1990 r. stała się ważnym czynnikiem pobudzającym gospodarkę i rozwój działalności gospodarczej. Drogi wodne i infrastruktura portowa stworzyły firmom (głównie sektora MSP) szansę na rozpoczęcie działalności gospodarczej, związanej z turystyką i żeglarstwem, a tym samym umożliwiły utrzymanie nowych miejsc pracy i stworzenie nowych szans dla sektora przemysłowego. Ze względu na kiepskie warunki techniczne, teren portu nie był jednak w pełni wykorzystywany, a jego dostępność dla potencjalnych użytkowników – ograniczona. Wybudowana infrastruktura techniczna, która będzie zarządzana przez miasto Elbląg, powinna przyczynić się do poprawy tego stanu rzeczy.

Projekt ma bezpośredni związek z projektami dofinansowanymi w ramach programu Phare 2000 „Droga dojazdowa do mostu nad rzeką Elbląg” (PL0008.01.04) oraz Phare 2001 „Wschodnia obwodnica Elbląga” (PL0106.08.01).

Korzystny wpływ na ożywienie portu w Elblągu poprzez zwiększenie dostępności drogi wodnej Szkarpa – Wisła Królewiecka będzie miał projekt zrealizowany w ramach programu Phare 2003 „Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej Mierzei Wiślanej poprzez modernizację dróg wodnych i lądowych”.

W wyniku realizacji projektu zmodernizowana została infrastruktura portu morskiego w Elblągu, poprawiona infrastruktura basenu jachtowego „BRYZA” oraz usprawniony system transportu towarowego i pasażerskiego do i z terminala portowego.

Projekt przyczynił się do ulepszenia dostępu inwestorów do terenów o łącznej powierzchni 5 ha, będących własnością miasta Elbląg. Ponadto zmodernizowany port, jako jeden z elementów spójnego układu dróg wodnych: Zalew Wiślany, Kanał Elbląsko-Ostródzki, Wielkie Jeziora Mazurskie, będzie miał istotny wpływ na zwiększenie ruchu turystycznego w mieście oraz rozwój sektora usługowego.

Szacuje się, że w wyniku realizacji projektu powstanie 10 nowych firm, a zatrudnienie wzrośnie o 95 osób.

2.3.16 województwo wielkopolskie

Typ/rodzaj/zasięg oddziaływania:	projekt regionalny o oddziaływaniu ponadregionalnym/transgranicznym
Beneficjent:	samorząd województwa wielkopolskiego
Nr projektu:	2003/004-379/05.38
Województwo:	wielkopolskie
Powiat:	nowotomyski
Miasto/Gmina:	Nowy Tomyśl
Tytuł projektu:	Stworzenie dostępu do terenów inwestycyjnych poprzez budowę obwodnicy Nowego Tomysła
Wartość alokacji Phare z MoF:	2,6 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	4 mln EUR
w tym Phare:	2,5 mln EUR

Celem projektu było zwiększenie atrakcyjności terenów inwestycyjnych poprzez rozbudowę infrastruktury sprzyjającej rozwojowi przedsiębiorczości i poprawiającej dostęp do terenów inwestycyjnych.

Ruch tranzytowy w Nowym Tomyslu kierował się przez centrum miasta obciążone dodatkowo bardzo dużym ruchem miejskim. Powodowało to dużą uciążliwość dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą i wpływało na zahamowanie rozwoju miasta i regionu. Ponadto brak obwodnicy uniemożliwiało zagospodarowanie części terenów przeznaczonych pod inwestycje. Do obwodnicy przylega około 60 ha terenów przemysłowych, a kolejne 160 ha leży w jej bezpośrednim sąsiedztwie. Tereny te posiadały dostęp do niezbędnej infrastruktury z wyjątkiem dogodnego dojazdu. Wybudowanie obwodnicy znacząco wpłynęło na wzrost dostępności komunikacyjnej tych terenów oraz zwiększyło ich atrakcyjność inwestycyjną.

W wyniku realizacji projektu wybudowano nową drogę o długości ok. 4,3 km, łącznie z poboczami i skrzyżowaniami, oświetleniem ulicznym, kanalizacją deszczową i sanitarną oraz ekranami akustycznymi. Przebudowano również drogę wojewódzką nr 305 na odcinku o długości ok. 2,5 km.

Inwestycja ma duże znaczenie dla rozwoju gospodarczego regionu, ze względu na połączenie terenów aktywizacji gospodarczej wokół Nowego Tomysła z istniejącą drogą krajową nr 2 oraz autostradą A2. W planach rozwoju miasta i gminy, tereny zlokalizowane wzdłuż obwodnicy są przeznaczone pod nowe inwestycje gospodarcze. Zakłada się, że planowane inwestycje w znaczący sposób przyczynią się do spadku bezrobocia.

2.3.17 województwo zachodniopomorskie

Nr projektu:	2003/004-379/05.40
Beneficjent:	Urząd Miasta Białogard
Województwo:	zachodniopomorskie
Powiat:	białogard
Miasto / Gmina:	Białogard
Tytuł projektu:	Wzmocnienie aktywności gospodarczej i rozwój turystyki w mieście Białogard
Wartość alokacji Phare z MoF:	2 mln EUR
Całkowita wartość kontraktu (z aneksami):	2,8 mln EUR
w tym Phare:	2 mln EUR

Za cel projektu uznano zwiększanie aktywności turystycznej oraz inwestycji w regionie.

Białogard dotknięty jest wysokim bezrobociem strukturalnym (25% w mieście, 40% w powiecie). Władze miasta dążą do stworzenia sprzyjającego klimatu dla zrównoważonego wzrostu ekonomicznego i społecznego. Projekt był kontynuacją poprzednich działań lokalnych władz, ukierunkowanych na poprawę sytuacji gospodarczej w powiecie. W ramach projektu zmodernizowana została sieć wodno-kanalizacyjna funkcjonująca wcześniej infrastruktura była przestarzała i zniechęcała potencjalnych inwestorów. Dzięki projektowi Białogard powinien być w stanie rozwinąć usługi turystyczne wokół rzeki Parsęta. Dzięki poprawie jakości wody, rzeka powinna stać się atrakcyjna dla wędkarzy, kajakarzy a także spacerowiczów.

W ramach projektu powstały dwie nowe sekcje kanalizacji wodnej o długości 2,9 km każda, dwie nowe sekcje systemu ściekowego o długości 1,8 km każda, zmodernizowana została sekcja kanalizacji wodnej o długości 8,2 km oraz dokonana rekonstrukcja przepompowni ścieków, a także zbudowane dwie nowe przepompownie.

Bezpośrednie efekty projektu to wzrost atrakcyjności obszaru o powierzchni 155 ha, dzięki uzbrojeniu go w sieć wodno-kanalizacyjną. Ponadto 97% ścieków do tej pory odprowadzanych bezpośrednio do środowiska poddanych zostało filtracji. Cztery firmy wyraziły zainteresowanie rozpoczęciem działalności na zmodernizowanych terenach. Szacuje się, że w wyniku wdrożenia projektu powstanie ok. 380 nowych miejsc pracy.

3. Komponent „Rozwój MSP”

3.1 OGÓLNY OPIS KOMPONENTU

Wzrost aktywności małych i średnich przedsiębiorstw, poza rozbudową infrastruktury związanej z rozwojem przedsiębiorczości i wzmocnieniem rozwoju zasobów ludzkich, został uznany za jeden z priorytetów polskiej regionalnej polityki spójności społeczno-gospodarczej. Zarówno w okresie uruchamiania działań finansowanych z przedakcesyjnych środków Phare SSG, jak i w warunkach dostępu Polski do funduszy strukturalnych, działania zorientowane na rozwój przedsiębiorczości miały prowadzić do stworzenia dogodnych warunków dla długotrwałego rozwoju polskich województw, ukierunkowanego na zmniejszenie różnic wewnętrznych, jak i różnic pomiędzy nimi a regionami pozostałych krajów członkowskich Unii Europejskiej.

Zgodnie z zapisami *Wstępnego Narodowego Planu Rozwoju na lata 2000-2002*, działania na rzecz wspierania rozwoju MSP miały na celu rozwój tego sektora poprzez wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, pobudzenie eksportu oraz zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw na rynku. Realizacja powyższego celu miała być zapewniona między innymi poprzez wdrożenie projektów Phare SSG wspierających rozwój sektora MSP, współfinansujących usługi doradcze oraz granty inwestycyjne dla firm. Udzielana pomoc miała formę małych bezzwrotnych dotacji (w dwóch pierwszych edycjach Phare nie większych niż 50 tys. EUR)⁴⁰, przeznaczonych na rozwój i działania innowacyjne w przedsiębiorstwach (np. unowocześnienie urządzeń produkcyjnych, rozwój eksportu, usprawnienie systemów zarządzania)⁴¹.

Projekty realizowane w ramach komponentów MSP Phare 2000-2003 SSG bazowały na doświadczeniach i wynikach osiągniętych przez kilka poprzednich programów wsparcia MSP, finansowanych ze środków Phare:

- *PL9004 Program Wspierania Rozwoju MSP (SME)*,
- *PL9109 Program Rozwoju Sektora Prywatnego (PSD)*,
- *PL9511 Wsparcie dla Przedsiębiorczości w Polsce (STEP I)*,
- *PL9610 Wsparcie dla Przedsiębiorczości w Polsce II (STEP II)*.

Wśród innych projektów wpływających na sektor MSP należy wymienić:

- *PL9111 Program Inicjatyw Lokalnych (LIU)*;
- *PL9207 STRUDER*,
- *PL0003.07 Krajowy Rozwój MSP*,
- *PL0003.12 Krajowy Rozwój Eksportu*.

⁴⁰ Uruchomiony w ramach Sektorowego komponentu MSP Phare 2002 SSG i kontynuowany w edycji Phare 2003, Krajowy Fundusz Dotacji Inwestycyjnych pozwalał na zakup środków trwałych przez małe i średnie przedsiębiorstwa na kwotę nawet do 100 000 EUR.

⁴¹ Wytyczne dla ewaluacji Programu Phare SSG 2000, Konsorcjum ARUP i Scott Wilson dla Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (opracowanie finansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach projektu PL0008.06 Usługi inżynierskie, nadzór i monitorowanie Phare 2000 SSG).

Wymienione programy zapewniły wsparcie zarówno w tworzeniu polityki i rozwiązań instytucjonalnych, jak również w świadczeniu bezpośredniej pomocy dla firm. Koncentrowały się one na działaniach poprawiających konkurencyjność polskich małych i średnich przedsiębiorstw, zarówno na rynku polskim, jak i międzynarodowym, zwiększając ich możliwości eksportowe.

Działania Phare SSG skierowane do sektora MSP w pierwszych dwu edycjach (2000, 2001) realizowane były w formie projektów regionalnych, natomiast wraz z uruchomieniem edycji Phare 2002 działania regionalne zostały uzupełnione o ogólnopolskie projekty sektorowe⁴². W projektach regionalnych większość działań administracyjnych została przeniesiona na poziom województwa tj. do Regionalnych Instytucji Finansujących – w jeszcze większym zakresie po uruchomieniu Zdecentralizowanego Systemu Wdrażania EDIS⁴³. Za wdrażanie całego pakietu wsparcia skierowanego do sektora małych i średnich przedsiębiorstw Phare 2000-2003 SSG odpowiedzialna była Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, działająca pod nadzorem odpowiednich Pełnomocników ds. Realizacji Programu (PAO) usytuowanych dla projektów sektorowych w ministerstwie właściwym ds. gospodarki, a dla projektów regionalnych – w ministerstwie ds. rozwoju regionalnego.

Tabela 2. Zasięg regionalnych instrumentów wsparcia MSP Phare 2000-2003 SSG

Lp.	Województwo	Phare 2000			Phare 2001				Phare 2002				Phare 2003			
		FDI	PRP	PRPE	FDI	PRP	PRPE	PRPI	FDI	PRP	PRPE	TIP	FDI	PRP	PRPE	TIP
1.	dolnośląskie				X	X	X	X	X	X	X	X	X			
2.	kujawsko - pomorskie				X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X
3.	lubelskie	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X		
4.	lubuskie				X	X	X	X	X	X						
5.	łódzkie				X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X
6.	małopolskie				X	X	X	X	X	X	X		X	X		
7.	mazowieckie				X	X	X	X					X	X	X	X
8.	opolskie				X	X	X	X	X	X		X				
9.	podkarpackie	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X		X	X
10.	podlaskie	X			X	X	X	X	X			X	X	X		
11.	pomorskie				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
12.	śląskie	X	X	X	X	X	X	X					X		X	
13.	świętokrzyskie				X	X	X	X	X			X	X	X	X	
14.	warmińsko-mazurskie	X	X		X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
15.	wielkopolskie				X	X	X	X					X	X	X	X
16.	zachodniopomorskie				X	X	X	X	X	X			X	X		
Ogółem		5	4	3	16	16	16	16	13	10	5	7	14	11	9	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

⁴² Krajowy komponent MSP Phare 2000 (PL0003.07 Krajowy Rozwój MSP, PL0003.12 Krajowy Rozwój Eksportu) nie był realizowany w ramach priorytetu Spójność Społeczna i Gospodarcza.

⁴³ System EDIS został wprowadzony od 17.02.2005 r.

3.1.2 Edycje Phare SSG 2000-2003

Okres wdrażania funduszy dotacji dla przedsiębiorców finansowanych ze środków Phare SSG rozpoczęło otwarcie pierwszych rund aplikacyjnych dla wnioskodawców edycji Phare 2000 w sierpniu 2002 roku, a zakończyło rozliczenie ostatniej edycji programu regionalnego i sektorowego w listopadzie 2006 roku.

W ramach wszystkich edycji komponentu MSP Phare SSG złożono 29 740 wniosków, podpisano 13 683 umów na łączną kwotę 197,5 mln EUR. Statystyki na poziomie poszczególnych województw kształtowały się następująco:

Tabela 3. Statystyki ogólne Phare SSG

	złożone wnioski	podpisane umowy	środki wydatkowane (EUR)
dolnośląskie	1 877	833	8 380 844
kujawsko-pomorskie	1 435	701	7 948 800
lubelskie	2 225	1332	17 932 918
lubuskie	790	413	5 116 728
łódzkie	1 199	578	6 335 146
małopolskie	2 697	1092	13 189 587
mazowieckie	2 525	1061	12 157 710
opolskie	647	371	4 873 009
podkarpackie	2 771	1444	19 616 705
podlaskie	1 403	726	10 807 704
pomorskie	1 838	750	7 467 133
śląskie	3 887	1645	18 460 480
świętokrzyskie	916	401	5 640 866
warmińsko-mazurskie	1 439	798	11 543 167
wielkopolskie	2 153	873	10 693 780
zachodniopomorskie	1 226	491	5 893 292
braki danych	712	174	1 812 910
Ogółem	29 740	13 683	167 870 779

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP (stan na 30.09.2006 r.)

3.1.2.1 Edycja 2000

Phare 2000 SSG	Liczba złożonych wniosków	Liczba podpisanych umów	Liczba beneficjentów (MSP)	Łączna kwota wydatkowanych środków (EUR)
Regionalny	3 663	2 635	1 857	32 918 167

Źródło: Baza danych Phare ESC

W ramach komponentu MSP edycji Phare 2000 SSG realizowano regionalny program Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw (PL0008.01.02, PL0008.02.02, PL0008.03.02, PL0008.04.02, PL 0008.05.02), który składał się z pięciu projektów obejmujących swym zasięgiem województwa dobrane wg kryteriów rozwoju społeczno-gospodarczego i specyficznych problemów regionalnych. Były to cztery województwa tzw. „ściany wschodniej” o niskich wskaźnikach rozwoju gospodarczego (warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie i podkarpackie) oraz województwo śląskie ponoszące negatywne skutki restrukturyzacji przemysłu⁴⁴.

Komponent wsparcia MSP Phare 2000 SSG obejmował następujące projekty:

- *Fundusz Dotacji Inwestycyjnych* – FDI 2000 (dotacje na pokrycie części kosztów inwestycji przeznaczonych na zakup przez MSP nowych maszyn i urządzeń),
- *Program Rozwoju Przedsiębiorstw* – PRP 2000 (dotacje na pokrycie części kosztów usług doradczych),
- *Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych* – PRPE 2000 (dotacje na pokrycie kosztów doradztwa eksportowego i części kosztów bezpośrednich związanych z rozwojem eksportu w firmie).

W strukturę komponentu MSP Phare 2000 SSG wchodził także *Fundusz Poręczeń Kredytowych* realizowany w województwie lubelskim – FPK (oferujący poręczenia dla kredytów zaciąganych na finansowanie inwestycji wspieranych z Funduszu Dotacji Inwestycyjnych) oraz projekt w województwie podkarpackim, przy czym był on skierowany do działających tam organizacji wspierania biznesu, a nie bezpośrednio do MSP⁴⁵.

Celem ogólnym programu *Rozwój MSP* było stworzenie warunków dla osiągnięcia większej spójności gospodarczej i społecznej województw, dzięki rozwojowi małych i średnich przedsiębiorstw. Cele szczegółowe adresowane były do MSP działających w sektorze usług i produkcji w województwach: warmińsko-mazurskim, podlaskim, lubelskim, podkarpackim, śląskim i miały być osiągnięte poprzez rozwój małych i średnich przedsiębiorstw oraz zwiększenie udziału sektora MSP w lokalnych gospodarkach.

Priorytetem edycji Phare 2000 była realizacja komponentu MSP w odniesieniu do celów wyznaczonych przez Programy Operacyjne poszczególnych województw. Drugorzędne znaczenie miała natomiast realizacja celów programu *Rozwój MSP* w układzie horyzontalnym nakierowanym na poszczególne projekty (tj. dla wszystkich województw, w których dany projekt występował)⁴⁶.

⁴⁴ Program Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw (PL0008.01.02, PL0008.02.02, PL0008.03.02, PL0008.04.02, PL 0008.05.02) realizowano na podstawie Memorandum Finansowego podpisanego w grudniu 2000 r. pomiędzy Rządem RP a Komisją Europejską.

⁴⁵ PL0008.04.02.003 Program Dotacji dla Organizacji Wspierania Biznesu.

⁴⁶ Opis celów programu *Rozwój MSP* oraz oczekiwanych wyników i efektów został szczegółowo przedstawiony w Kartach Projektów (Project Fiche) opracowanych w edycji Phare 2000 SSG odrębnie dla każdego z województw objętych wsparciem.

3.1.2.2 Edycja 2001

Phare 2001 SSG	Liczba złożonych wniosków	Liczba podpisanych umów	Liczba beneficjentów (MSP)	Łączna kwota wydatkowanych środków (EUR)
Regionalny	8 817	4 551	3 414	58 790 120

Źródło: Baza danych Phare ESC

W ramach komponentu MSP edycji Phare 2001 SSG realizowano program *Promocja Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw*⁴⁷. Komponent MSP Phare 2001 SSG rozszerzył zasięg wsparcia na obszar całego kraju, zachowując jednak regionalny charakter, zapoczątkowany w ramach Phare 2000 SSG. W ramach programu *Promocja Rozwoju MSP* realizowano następujące projekty (fundusze dotacji dla przedsiębiorców):

- *Fundusz Dotacji Inwestycyjnych – FDI 2001*,
- *Program Rozwoju Przedsiębiorstw – PRP 2001*,
- *Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych – PRPE 2001*,
- *Program Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych – PRPI* (współfinansowanie części kosztów realizacji działań związanych z utworzeniem nowych przedsiębiorstw internetowych lub podjęciem nowych działań opartych na komercyjnym wykorzystaniu Internetu⁴⁸).

Pierwsze trzy z wyżej wymienionych funduszy dotacji (FDI, PRP, PRPE) były kontynuacją zainaugurowanych w ramach Phare 2000 SSG projektów, czwarty natomiast – *Program Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych* (PRPI) – był nową inicjatywą Phare 2001, wprowadzoną do struktury programów wsparcia MSP. W skład komponentu MSP Phare 2001 SSG dodatkowo wchodził także projekt *Pomocy Technicznej* (TA)⁴⁹.

Sprawdzone i kontynuowane w edycji 2001 trzy programy wsparcia MSP (FDI, PRP, PRPE), miały prawie identyczną formułę, jak ich odpowiedniki w edycji Phare 2000 SSG. Poza rozszerzeniem dostępu do finansowego wsparcia na wszystkie regiony i uruchomieniem dodatkowego funduszu dotacji (*Program Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych*), zmianie uległy jedynie drobne elementy w obszarze działań programów. Bardziej istotne zmiany regionalnych funduszy dotacji pojawiły się w komponentach MSP edycji Phare 2002 i 2003 SSG.

Specyfiką programu *Promocja Rozwoju MSP* było rozwijanie nowych rozwiązań w przedsiębiorstwach (np. komercyjne wykorzystanie Internetu) oraz dopasowanie strategii MSP do warunków transformacji gospodarki (np. rozwój strategii przedsiębiorstwa, budowanie strategii eksportowych). Phare 2001 SSG komponent MSP większy nacisk kładł na kwestię zatrudnienia. Program został zaprojektowany, aby wzmocnić wzrost zatrudnienia w sektorze MSP oraz uczynić go trwałym i zrównoważonym.

Celem ogólnym programu *Promocja Rozwoju MSP* było zmniejszenie poziomu bezrobocia w województwach, wsparcie regionów w osiąganiu lepszych rezultatów przy tworzeniu nowych miejsc pracy, a co za tym idzie stworzenie warunków, pozwalających regionom osiągnąć wyższy poziom spójności gospodarczej i społecznej dzięki rozwojowi małych i średnich przedsiębiorstw, w warunkach restrukturyzacji gospodarki.

⁴⁷ PL01.06.09.02 Program *Promocja Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw* realizowano na podstawie Memorandum Finansowego podpisanego 20 grudnia 2001 roku pomiędzy Rządem RP a Komisją Europejską.

⁴⁸ W ramach PRPI realizowano 2 rodzaje dotacji: dotacje na usługi doradcze (w jaki sposób przygotować firmę do nowej działalności opartej na Internecie - biznes plan) oraz dotacje na rozwój działalności (pomoc w fazie uruchomienia nowej działalności).

⁴⁹ Projekt TA finansował m.in. szkolenia i warsztaty dla ośrodków KSU, pomoc szkoleniowo-doradczą dla pracowników MGPIPS, oraz ekspertyzy i konferencje.

Cele szczegółowe natomiast adresowane były wprost do MSP działających w sektorze usług i produkcji, i miały być osiągnięte poprzez rozwój małych i średnich firm oraz zwiększenie udziału sektora MSP w lokalnych gospodarkach. Program zakładał wzrost potencjału zatrudnienia i podniesienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw oraz zwiększenie możliwości zatrudnienia w regionach. Cele programu miały zostać osiągnięte poprzez realizację połączonych celów stosowanych interwencji i instrumentów w województwach. Ponadto program zakładał dodatkową korzyść – wzmocnienie regionalnych instytucji wspierających MSP. Realizacja tych celów miała stanowić wprowadzenie do systematycznego rozwoju potencjału instytucjonalnego w zakresie kapitału ludzkiego polskiej administracji (instytucji zarządzających i wdrażających programy wsparcia MSP) oraz rozwoju instrumentów wsparcia (zaprojektowanych po raz pierwszy w ramach Phare 2000) w kierunku zgodności z przyszłym finansowaniem z funduszy strukturalnych UE⁵⁰.

3.1.2.3 Edycja 2002

Phare 2002 SSG	Liczba złożonych wniosków	Liczba podpisanych umów	Liczba beneficjentów (MSP)	Łączna kwota środków wydatkowanych (EUR)
Regionalny	5 959	2 444	1 962	26 143 113
Sektorowy	4 312	2 054	1 807	14 499 218
Ogółem	10 271	4498	3769	40 642 331

Źródło: Bazy danych Phare ESC, FWnD 2002, KFDI 2002

Realizacja Phare 2002 SSG zbiegła się z akcesją Polski do Unii Europejskiej. Warunki członkostwa bezpośrednio wpłynęły na wprowadzenie istotnych modyfikacji w ustawodawstwie dotyczącym udzielania pomocy publicznej⁵¹, zwłaszcza w obszarze kwalifikowalności do uzyskania wsparcia, a nawet w samym rozumieniu małego i średniego przedsiębiorstwa. W ramach sektora pojawiły się nowe kategorie działalności gospodarczej: samozatrudnienie oraz mikroprzedsiębiorstwo.

Nowym ważnym elementem komponentu MSP Phare 2002 SSG była realizacja dwóch programów skierowanych do sektora MSP, obejmujących krajowe działania sektorowe, oraz działania regionalne:

- PL2002/000-580.06.05 *Przedsiębiorczość w Polsce. Regionalny Program Wsparcia dla MSP,*
- PL2002/000-580.06.02 *Sektorowy program MSP i innowacyjności.*

Na etapie programowania zakładano komplementarność i wzajemne powiązanie obu programów.

*Regionalny Program Wsparcia MSP: Przedsiębiorczość w Polsce*⁵² wdrażano w 13 województwach (wsparciem nie objęto mazowieckiego, śląskiego i wielkopolskiego). W ramach programu w 13 województwach uruchomiono cztery fundusze dotacji dla przedsiębiorców o różnym zasięgu w obrębie 13 województw:

- *Fundusz Dotacji Inwestycyjnych – FDI 2002,*
- *Program Rozwoju Przedsiębiorstw – PRP 2002,*

⁵⁰ Opis celów programu *Promocji Rozwoju MSP* oraz oczekiwanych wyników i efektów został szczegółowo przedstawiony w Karcie Projektu (*Project Fiche*) opracowanej łącznie dla 4 funduszy dotacji dla MSP wdrażanych w 16 województwach i projektu *Pomoc Techniczna*.

⁵¹ Rozporządzenia Komisji nr 70/2001 z 12 stycznia 2001 r. dotyczące stosowania artykułów 87 i 88 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską dotyczących pomocy publicznej dla małych i średnich przedsiębiorstw (Dz. Urz. WE L10 z dn.13 stycznia 2001 r.) zmienionego rozporządzeniem nr 364/2004 z dn. 25 lutego 2004 r. (Dz. Urz. WE L63 z dn. 28 lutego 2004 r.).

⁵² PL2002/000-580-06.05 *Przedsiębiorczość w Polsce. Regionalny Program Wsparcia dla MSP* realizowano na podstawie Memorandum Finansowego podpisanego w październiku 2002 r. pomiędzy Rządem RP a Komisją Europejską.

- *Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych – PRPE 2002,*
- *Technologie Informatyczne dla Przedsiębiorstw – TIP 2002* (wsparcie we wprowadzaniu w MSP rozwiązań opartych na IT, oraz po moc w lepszym dostosowaniu się przedsiębiorstw do wymogów rynku).

Fundusze dotacji, uruchomione w obrębie komponentu regionalnego, stanowiły kontynuację podobnych instrumentów realizowanych w ramach Phare 2000 i 2001 SSG. FDI umożliwił MSP uzyskanie bezpośrednich grantów na inwestycje zrealizowane przez zewnętrznych dostawców, natomiast trzy pozostałe fundusze dotacji (PRP 2002, PRPE 2002, TIP 2002) pozwalały na dofinansowanie kosztów usług doradczych świadczonych w przeważającej większości przez wykonawców akredytowanych przez PARP – firmy doradcze i organizacje wspierania biznesu. Wyjątek stanowił TIP 2002, który nie miał bezpośredniego poprzednika w komponentie regionalnym, natomiast był wzorowany na programie *Innowacje i technologie dla rozwoju przedsiębiorstw* (PL003.07 Krajowy Rozwój MSP) oraz *Programie Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych* (Phare 2001 SSG).

Dodatkowo w ramach regionalnego komponentu MSP Phare 2002 SSG realizowany był projekt Pomocy Technicznej – *Rozwój Regionalnych Instytucji Otoczenia Biznesu*.

Celem ogólnym *Regionalnego Programu Wsparcia MSP – Przedsiębiorczość Polska* było pełniejsze osiągnięcie celów regionalnej spójności gospodarczej i społecznej, w odniesieniu do restrukturyzacji i dywersyfikacji gospodarek poszczególnych regionów oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Cele szczegółowe zakładały natomiast wzrost liczby nowo powstałych firm oraz wskaźników przetrwania i rozwoju MSP, wzrost udziału MSP w eksporcie regionalnym, wzrost regionalnego wskaźnika wykorzystania IT oraz wzrost znaczenia MSP w gospodarkach poszczególnych regionów przechodzących restrukturyzację.

*Sektorowy program dotyczący MSP oraz innowacyjność*⁵³ realizowano w ścisłym związku z zainteresowanymi lokalnymi i regionalnymi władzami oraz w koordynacji z regionalnym komponentem MSP Phare 2002 SSG. Działania komponentu regionalnego zostały przygotowane tak, aby w pełni uzupełnić krajowe instrumenty sektorowe, które z kolei nakierowane były na przedsiębiorstwa o dużym potencjale wzrostu oraz firmy średniej wielkości, szczególnie w zakresie modernizacji bazy technologicznej, ułatwienia dostępu do inwestorów oraz wprowadzania innowacyjnych rozwiązań.

W ramach Sektorowego programu dotyczącego MSP i innowacyjności dostępne były następujące fundusze dotacji dla MSP:

- *Krajowy Fundusz Dotacji Inwestycyjnych – KFDI 2002,*
- *Pięć Funduszy Wsparcia na Doradztwo – FWnD 2002:*
 - *Rozwój i modernizacja przedsiębiorstw w oparciu o nowe technologie*⁵⁴ - RiM 2002,
 - *Wstęp do jakości*⁵⁵ - WdJ 2002,
 - *Finansowanie dla wzrostu*⁵⁶,
 - *Ścieżki od innowacji do biznesu*⁵⁷ – SIB 2002,
 - *Dostęp do innowacyjnych usług doradczych*⁵⁸.

Komponent sektorowy Phare 2002 SSG zapewniał MSP ukierunkowane doradztwo, narzędzia informacyjne i finansowe w zakresie kluczowych priorytetów rozwoju MSP, zwłaszcza w dziedzinie dostępu do technologii umożliwiających rozwój przedsiębiorstw, wprowadzenia do jakości oraz finansowania rozwoju.

⁵³ PL2002/000-580.06.02 *Sektorowy program dotyczący MSP oraz innowacyjności* realizowano na podstawie Memorandum Finansowego podpisanego w październiku 2002 r. pomiędzy Rządem RP a Komisją Europejską.

⁵⁴ 2002/000-580-06.02.01-01

⁵⁵ 2002/000-580-06.02.01-02

⁵⁶ 2002/000-580-06.02.01-03

⁵⁷ 2002/000-580-06.02.01-04

⁵⁸ 2002/000-580-06.02.01-05

Zgodnie z planem wspierania innowacyjności, w dwóch priorytetowych dziedzinach zapewnione zostały dotacje na doradztwo i inwestycje: drodze od innowacyjności do przedsiębiorczości i dostępie do innowacyjnych usług.

Krajowy Fundusz Dotacji Inwestycyjnych stworzono w oparciu o doświadczenia i rezultaty *Funduszy Dotacji Inwestycyjnych* realizowanych w ramach regionalnych komponentów MSP edycji Phare 2000 i 2001 SSG, natomiast *FWD* opierał się głównie na doświadczeniach programów doradczych – *Wstęp do jakości* oraz *Innowacje i technologie dla rozwoju przedsiębiorstw* realizowanych w ramach Phare 2000 *Krajowy Rozwój MSP (PLO03.07)*.

Celem ogólnym komponentu sektorowego było pełniejsze osiągnięcie celów spójności społecznej i gospodarczej w zakresie konkurencyjności gospodarki, poprzez zmiany strukturalne oraz modernizację sektora produkcji i usług. Cele szczegółowe zakładały natomiast wzrost konkurencyjności sektora MSP, zwiększenie zdolności innowacyjnych w sektorze produkcyjnym i usługach oraz wzrost liczby miejsc pracy poza sektorem przemysłu będącym w fazie schyłkowej i przechodzącym restrukturyzację.

Dwa projekty doradcze – *Rozwój i modernizacja w oparciu o nowe technologie* i *Ścieżki od Innowacji do Biznesu* oraz projekt inwestycyjny – *Krajowy Fundusz Dotacji Inwestycyjnych* w zintegrowanej formie znalazły kontynuację w sektorowym komponente MSP edycji Phare 2003 SSG.

3.1.2.4 Edycja 2003

Phare 2003 SSG	Liczba złożonych wniosków	Liczba podpisanych umów	Liczba beneficjentów (MSP)	Łączna kwota środków zakontraktowanych
Regionalny	5 618	1 535	1 320	24 410 912
Krajowy	1 371	464	410	11 109 249
Ogółem	6 989	1 999	1 730	35 520 161

Źródło: Bazy danych programów Phare: *Phare ESC, Rozwój i Modernizacja w Oparciu Nowe Technologie 2003, Ścieżki od Innowacji do Biznesu 2003*,

W ramach komponentu MSP Phare 2003 SSG, podobnie jak w poprzedniej edycji były realizowane dwa programy obejmujących krajowe działania sektorowe oraz działania regionalne:

- *PL2003/004-379/05.04 Regionalny Program Wsparcia dla MSP*,
- *PL2003/004-379/05.02 Wsparcie Konkurencyjności Polskich Przedsiębiorstw – Inwestycje MSP w Technologię i Innowacje*.

Na etapie programowania zakładano komplementarność i wzajemne powiązanie obu komponentów oraz uzupełnianie działań równolegle realizowanymi w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego *Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw* finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Fundusze dotacji wdrażane w ramach *Regionalnego Programu Wsparcia dla MSP*⁵⁹ Phare 2003 SSG były kontynuacją instrumentów wdrażanych w edycjach 2000, 2001 i 2002 Phare Spójność Społeczno-

⁵⁹ PL2003/004-379/05.04 *Regionalny Program Wsparcia dla MSP* realizowano na podstawie Memorandum Finansowego podpisanego w październiku 2002 r. pomiędzy Rządem RP i Komisją Europejską.

Gospodarcza. W ramach regionalnego komponentu MSP Phare 2003 SSG realizowane były następujące instrumenty wsparcia:

- *Fundusz Dotacji Inwestycyjnych* – FDI 2003,
- *Program Rozwoju Przedsiębiorstw* – PRP 2003,
- *Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych* – PRPE 2003,
- *Technologie Informatyczne dla Przedsiębiorstw* – TIP 2003.

Celem ogólnym Regionalnego Programu Wsparcia dla MSP było ułatwienie realizacji celów regionalnej spójności gospodarczej i społecznej w odniesieniu do restrukturyzacji i dywersyfikacji gospodarek poszczególnych regionów oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Cele szczegółowe natomiast były zorientowane na zwiększenie wskaźników przetrwania wspartych przedsiębiorstw, tworzenie nowych miejsc pracy lub utrzymanie dotychczasowych, wzrost obrotów oraz udziału eksportu w wielkości sprzedaży przedsiębiorstw objętych wsparciem oraz wzrost udziału sektora MSP w sprzedaży eksportowej regionu.

Program *Wsparcie konkurencyjności polskich przedsiębiorstw - Inwestycje MSP w technologie i innowacje*⁶⁰ zawierał następujące instrumenty wsparcia:

- *Rozwój i modernizacja w oparciu o nowe technologie* – RiM 2003,
 - *Wsparcie na doradztwo*⁶¹,
 - *Krajowy Fundusz Dotacji Inwestycyjnych*⁶².

Współfinansowały one projekty doradcze oraz inwestycyjne w MSP wspierające rozbudowę przedsiębiorstwa lub wprowadzanie w nim zasadniczych zmian produktów lub procesu produkcyjnego, w szczególności poprzez racjonalizację prowadzonej działalności gospodarczej, wdrażanie innowacji lub nowej technologii. Granty inwestycyjne przyznawano podmiotom będącym w trakcie modernizacji technologii lub wdrażającym plany rozwoju mające na celu poprawę konkurencyjności i wydajności.

- *Ścieżki od innowacji do biznesu* – SIB 2003:
 - *Wsparcie na doradztwo*⁶³,
 - *Krajowy Fundusz Dotacji Inwestycyjnych*⁶⁴.

Umożliwiły one współfinansowanie projektów doradczych i inwestycyjnych wspierających rozwój nowych działalności opartych na innowacjach oraz tworzenie powiązań pomiędzy jednostkami badawczo-rozwojowymi a przedsiębiorstwami. Dotacje udzielano w odpowiedzi na specyficzne potrzeby przedsiębiorców rozpoczynających działalność gospodarczą lub będących we wczesnej fazie rozwoju (w okresie pierwszego roku działalności) poprzez wdrożenie innowacji lub nowych technologii prowadzących do uruchomienia nowej produkcji bądź usługi. Realizacja projektu miała zapewnić młodemu przedsiębiorcy stabilny udział w rynku lub znaczne podniesienie konkurencyjności, wydajności i pozycji na rynku jego firmy.

Celem ogólnym komponentu sektorowego było ułatwienie realizacji celów spójności gospodarczej i społecznej w kraju w odniesieniu do dostosowań strukturalnych oraz modernizacji produkcji i usług, poprzez wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw. Celem szczegółowym było wsparcie MSP w rozwoju ich konkurencyjności i zdolności wdrażania innowacyjnych rozwiązań, oraz tworzenie miejsc pracy poza upadającymi lub przechodzącymi restrukturyzację branżami przemysłu.

⁶⁰ PL2003/004-379/05.02 *Wsparcie Konkurencyjności Polskich Przedsiębiorstw – Inwestycje MSP w Technologie i Innowacje* realizowano na podstawie Memorandum Finansowego podpisanego w lipcu 2003 r. pomiędzy Rządem RP i Komisją Europejską.

⁶¹ PL2003/004-379/05.02/01-01

⁶² PL2003/004-379/05.02/01-02

⁶³ PL2003/004-379/05.02/02-01

⁶⁴ PL2003/004-379/05.02/02-02

3.1.3 Typy projektów

3.1.3.1 Granty na trwałe inwestycje w MSP

Wsparcie na inwestycje w środki trwałe okazało się najpopularniejszym wśród małych i średnich przedsiębiorstw instrumentem pomocowym komponentów MSP edycji 2000-2003 Phare Spójność Społeczno-Gospodarcza. Skorzystało z niego 65% spośród wszystkich przedsiębiorców, którzy uzyskali dotację w ramach programów wsparcia MSP Phare 2000-2003 SSG.

Niewielkie granty na zakup środków trwałych udzielane były we wszystkich edycjach regionalnych komponentów MSP w ramach *Funduszy Dotacji Inwestycyjnych*. Wraz z uruchomieniem Phare 2002 pojawiła się także możliwość uzyskania grantów inwestycyjnych o dwukrotnie większej, niż w komponencie regionalnym, kwocie wsparcia w ramach *Sektorowego programu wsparcia MSP i Innowacyjności – Krajowy Fundusz Dotacji Inwestycyjnych*.

Fundusze Dotacji Inwestycyjnych umożliwiały MSP dofinansowanie kosztów zakupu i prawidłowego wdrożenia nowych maszyn i urządzeń wspierających rozwój przedsiębiorstwa. Inwestycje miały przyczynić się do wzrostu konkurencyjności firm przede wszystkim poprzez wprowadzenie nowych technologii i odnowienie parku maszyn związanych z kluczową działalnością produkcyjną i usługową MSP, włączając w to także zakup sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem. Przedsiębiorcy prowadzący hotele i restauracje mogli liczyć na dofinansowanie zakupu nowych mebli. Wsparciu podlegały także wszelkie inne wydatki bezpośrednio związane z prawidłową instalacją i uruchomieniem sprzętu do 15% całkowitych kosztów kwalifikowanych. Stosunkowo niewielkie granty inwestycyjne (w regionalnym FDI nie większe niż 50 tys. EUR, w krajowym FDI nie większe niż 100 tys. EUR) przeznaczone na zakup maszyn i sprzętu miały docelowo wspierać tworzenie nowych miejsc pracy w firmach beneficjentów.

Dotacje z funduszy inwestycyjnych udzielane były w pierwszej kolejności MSP, które skorzystały z instrumentów rozwoju firmy, tj. dotacji służących współfinansowaniu działań podnoszących jakość, innowacyjność i rozwój technologiczny, działań z zakresu rynku elektronicznego (*e-commerce*), promocji eksportu i rozwoju zasobów ludzkich. Pomoc techniczna związana z przygotowaniem wniosku o finansowanie zewnętrzne oraz studium wykonalności przedsięwzięcia, a także innej niezbędnej dokumentacji pod inwestycje, mogła być finansowana z doradczych funduszy dotacji dla przedsiębiorców wdrażanych przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości⁶⁵.

Uruchomienie Phare 2002 SSG zbiegło się z wejściem Polski do Unii Europejskiej, co pośrednio znacznie wpłynęło na zmiany w obszarze kwalifikowalności do uzyskania wsparcia w ramach FDI 2002 przez przedsiębiorstwa i spowodowało wprowadzenie niezbędnych zmian we wniosku⁶⁶. Wprowadzono między innymi ograniczenie dotyczące firm transportowych, które w FDI edycji 2002 nie mogły uzyskać dotacji na zakup środków transportu. Pozostała jednak możliwość dofinansowania zakupu specjalistycznych środków transportu przez firmy dla których transport nie był główną branżą działalności. Wprowadzono także wykluczenia przedmiotowe, polegające na braku możliwości przyznania wsparcia na określone rodzaje działalności gospodarczych, co dotyczyło między innymi rybołówstwa, górnictwa, produkcji żeliwa i stali, usług transportu morskiego, określonych procesów produkcji włókien syntetycznych i przędzy oraz wybranych działalności związanych z produkcją, przetwórstwem i obrotem towarami rolnymi.

⁶⁵ Phare 2000-2003 SSG / regionalny komponent MSP / Program Rozwoju Przedsiębiorstw / działanie *Planowanie inwestycyjne*: pomoc doradcza mająca na celu rozwój i wdrożenie planu inwestycyjnego oraz przygotowanie dokumentacji niezbędnej dla inwestycji związanej ze strategią przedsiębiorstwa: wniosek o finansowanie zewnętrzne, business plan inwestycji, studium wykonalności, ocena oddziaływania inwestycji na środowisko i/lub dokumentacja techniczna związana z inwestycją.

⁶⁶ Np. wprowadzono dodatkowy załącznik zawierający informację o pomocy innej niż de minimis.

Ponadto zakupiony w ramach FDI 2002 sprzęt musiał pochodzić z krajów UE lub krajów objętych realizacją programu Phare (Bułgarii, Czech, Estonii, Węgier, Łotwy, Litwy, Polski, Rumunii, Słowacji, Słowenii) oraz Cypru, Malty i Turcji. Ponadto w sytuacji, gdy umowa z jednym dostawcą sprzętu przewidywała dotację na ponad 5 tys. EUR, beneficjent musiał wybierać wśród minimum trzech oferentów i dołączyć uzasadnienie swojego wyboru do raportu z realizacji przedsięwzięcia.

W odróżnieniu od poprzednich edycji FDI, w Phare 2002 zniesiono wymóg współfinansowania inwestycji kredytem bankowym, co było oczekiwaną zmianą przez znaczną liczbę przedsiębiorców zainteresowanych wsparciem. Tylko jeżeli firma nie dysponowała wystarczającymi środkami, mogła skorzystać z kredytu bankowego lub pożyczki z funduszu pożyczkowego działającego w ramach Krajowego Systemu Usług dla MSP (KSU). Musiała wówczas jednak wyłożyć co najmniej 20% środków własnych.

Nowością wprowadzoną od FDI 2002 było zwiększenie udziału dotacji w całkowitej wartości projektu z 25% do 50%. Jednak wielkość udzielonej dotacji została uzależniona od siedziby przedsiębiorstwa tj. firmy z powiatów Kraków, Wrocław, Gdańsk, Gdynia, Sopot mogły maksymalnie uzyskać zwrot 40% kosztów kwalifikowanych projektu, natomiast firmy z pozostałych 13 województw objętych wsparciem FDI 2002, mogły otrzymać dotację stanowiącą połowę wartości inwestycji. Wzrost pułapu dotacji spowodował liczne przypadki rezygnacji przedsiębiorców z realizacji umowy w ramach Phare 2001 SSG i wnioskowanie o wyższą dotację na ten sam projekt w ramach edycji 2002. W sytuacji rozszerzenia obszaru wsparcia grantami inwestycyjnymi (regionalny FDI 2003 na 14 województw, KFDI edycji 2002 i 2003 na obszar całego kraju) analogicznie uległy zmianie udziały kwot przyznawanych dotacji w całkowitych kosztach kwalifikowanych – w zależności od siedziby firmy⁶⁷. Kwoty bezwzględne w regionalnym FDI 2002 i 2003 pozostały bez zmian (2-50 tys. EUR), ale dodatkowym ograniczeniem wprowadzonym w ramach Phare 2002 był wymóg, aby zakupy produktu w ramach jednego rodzaju Klasyfikacji Środków Trwałych nie przekraczały 30 tys. EUR. Dotacje na inwestycje z funduszy regionalnych były finansowane w 75% ze środków Phare i w 25% z krajowych środków publicznych, natomiast granty z instrumentów sektorowych w przybliżeniu w 42% ze środków Phare 2002 oraz w 58% z polskich środków publicznych.

Edycja 2003 Phare SSG przyniosła dwie znaczące zmiany w formule funduszy inwestycyjnych. Były nimi, odstąpienie od tak zwanej zasady pochodzenia dostawców towarów, co pozwalało przedsiębiorcom na dokonywanie zakupów maszyn i urządzeń nie tylko z krajów Unii Europejskiej i krajów objętych programami Phare oraz łagodniejsze traktowanie wymogu przedstawiania ofert minimum trzech konkurencyjnych dostawców (w edycji Phare 2003 w ściśle uzasadnionych przypadkach beneficjent mógł odstąpić od tej zasady). Niestety mimo wyraźnych oczekiwań beneficjentów w żadnym z funduszy inwestycyjnych Phare SSG nie udało się wprowadzić możliwości dofinansowania zakupu używanych środków trwałych.

Fundusze Dotacji Inwestycyjnych realizowane w ramach sektorowego komponentu MSP Phare 2002-2003 SSG w swej specyfice jedynie nieznacznie różniły się od regionalnych FDI, zwłaszcza że zostały stworzone w oparciu o ich doświadczenia i rezultaty z edycji Phare 2000 i 2001. Wsparcie inwestycyjne realizowane w ramach instrumentów sektorowych nakierowane zostało jednak na przedsiębiorstwa o dużym potencjale wzrostu oraz firmy średniej wielkości. Praktycznym obszarem wsparcia modernizacji bazy technologicznej, były ułatwienia dostępu do inwestorów oraz wprowadzania innowacyjnych rozwiązań (pozyskanych lub opartych na własnych rozwiązaniach). Granty inwestycyjne przyznawano MSP będącym w trakcie modernizacji technologii, wdrażającym plany rozwoju (z uwzględnieniem unowocześnienia produktu, maszyn, urządzeń, urządzeń automatyzacji, sprzętu komputerowego i oprogramowania) i miały one za zadanie poprawić konkurencyjność, innowacyjność oraz wydajność przedsiębiorstw. Warto zauważyć, że w odróżnieniu od regionalnych FDI, w KFDI 2002 można było uzyskać dofinansowanie na zakup i transport urządzeń, wyposażenia biu-

⁶⁷ Maksymalny udział dofinansowania w projektach inwestycyjnych Phare 2002 i 2003 Spójność Społeczna i Gospodarcza: 30% kosztów kwalifikowanych, jeżeli projekt był realizowany w powiecie m. Warszawa lub Poznań; 40% w powiecie m. Wrocław, Kraków, Gdańsk, Gdynia, Sopot; 50% w powiatach innych niż wyżej wymienione.

rowego, wartości niematerialnych i prawnych (w tym patentów), nowego majątku obrotowego o kluczowym znaczeniu dla projektu oraz zakup usług prawnych o charakterze jednorazowym niezbędne dla projektu.

W ostatniej edycji Phare SSG, podczas gdy regionalny FDI skutecznie wspierał inwestycje w „tradycyjne” środki trwałe, sektorowe instrumenty inwestycyjne zostały w jeszcze większym stopniu ukierunkowane na wspieranie wprowadzania w przedsiębiorstwach nowoczesnych technologii i innowacji, głównie poprzez zintegrowanie grantów inwestycyjnych z dwoma programami doradczymi wprowadzonymi od edycji Phare 2002: *Rozwój i modernizacja w oparciu o nowe technologie* oraz *Ścieżki od Innowacji do Biznesu*. Wynikało to z konieczności dostosowania przedakcesyjnych instrumentów pomocy dla MSP i odpowiedniego uzupełnienia zakresu wsparcia do równolegle realizowanych działań z Sektorowego Programu Operacyjnego *Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw 2004-2006*. Wyraźne kierunki zostały także wyznaczone przez Unię Europejską, dla której wspieranie innowacyjnych gospodarek krajów członkowskich stało się priorytetem kolejnej perspektywy finansowej 2007-2013.

3.1.3.2 Doradztwo dla rozwoju przedsiębiorstw

Wsparcie ukierunkowane na podnoszenie konkurencyjności mniejszych firm, w momencie wkraczania w fazę wczesnego wzrostu i związanego z tym zwiększenia zatrudnienia oraz problemów z zarządzaniem oferował *Program Rozwoju Przedsiębiorstw* realizowany w ramach regionalnych komponentów MSP wszystkich edycji Phare Spójność Społeczno-Gospodarcza. *Program Rozwoju Przedsiębiorstw* wykorzystywał doświadczenia i rezultaty poprzednich programów Phare: *STEP I* i *STEP II* wdrażanych w latach 1995- 2000.

PRP stwarzał małym i średnim przedsiębiorstwom możliwość skorzystania z dotacji na przygotowanie planów inwestycyjnych, określenie pozycji firmy na rynku i tworzenie strategii rozwoju, czyli w kluczowych dziedzinach związanych z rozwojem przedsiębiorstwa, mających wpływ na konkurencyjność firmy i przystosowanie do wymagań *acquis*. Program miał być szansą dla przedsiębiorstw, których nie stać było na zlecenie doradcom opracowania profesjonalnego biznes planu czy strategii działania.

Jednym z działań, na które można było uzyskać dotację, była wykonywana przez firmę doradczą ocena pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstwa. W skład usług wchodził szereg czynności takich jak analizy rynku oraz oceny pozycji rynkowej firmy pod względem stylu zarządzania, jakości produkcji, marketingu czy polityki cenowej w odniesieniu do konkurencji i firm współpracujących. Na tej podstawie doradca mógł opracować strategię przedsiębiorstwa, dotyczącą rozwoju firmy i jej personelu oraz zalecanych zmian organizacji, produkcji, promocji, dystrybucji, kosztów i cen. Oznaczało to np. staranne zaplanowanie wprowadzenia produktu na rynek, analizę kosztów sprzedaży i reklamy, planowanie finansowe czy opracowanie koncepcji wizerunku firmy na rynku. W ramach programu przedsiębiorca mógł skorzystać z pomocy doradczej w celu rozwoju i wdrożenia planu inwestycyjnego, łącznie z przygotowaniem niezbędnej dokumentacji – napisanie biznes planu inwestycji, sporządzenie studium jego wykonalności, dokumentacji technicznej i oceny oddziaływania na środowisko. Przedsiębiorca mógł również zlecić firmie doradczej przygotowanie wniosku o finansowanie zewnętrzne. Nie dotyczyło to jednak wniosków o udzielenie wsparcia w ramach programów dotacji realizowanych przez PARP, ale przygotowania dokumentacji związanej z uzyskaniem kredytu bankowego lub pożyczki z funduszu działającego w ramach KSU.

Działania programowe wykonywane były przez firmy doradcze i organizacje wspierania biznesu akredytowane przez PARP (w określonych przypadkach firmy nieakredytowane). W każdym z realizowanych działań na podstawie opracowanej dokumentacji wykonawca przygotowywał raport z wykonanej usługi doradczej dotyczący metodologii i osiągniętych celów, który był podstawą dla przedsiębiorcy do ubiegania się o refundację kosztów projektu. W regionalnych programach doradczych (także PRPE i TIP) miejsce realizacji

projektu było tożsame z siedzibą firmy, w odróżnieniu od programów inwestycyjnych w przypadku, których dopuszczalna była sytuacja, że tylko inwestycja była realizowana na obszarze regionu objętego wsparciem, natomiast siedziba firmy beneficjenta znajdowała się poza zasięgiem danej edycji Phare SSG.

Oferta programowa PRP praktycznie nie zmieniła się w toku realizacji kolejnych edycji Phare SSG. Zmiany jakie zaszły w formule programu po wejściu Polski do UE z perspektywy beneficjentów okazały się niekorzystne. Ograniczały one kwalifikowalność do ubiegania się o wsparcie dla określonych branż działalności⁶⁸ i zmniejszyły o 10% pułap dotacji, jaki można było uzyskać realizując projekt doradczy PRP (z 60% do 50% kosztów kwalifikowanych). Bezwzględne limity dofinansowania nie uległy zmianie i utrzymywały się w przedziale 500-5000 EUR.

3.1.3.3 Wsparcie eksporterów

Wsparcie rozwoju regionalnych eksporterów, jako głównego ogniwa odpowiedzialnego za napływ środków do gospodarki regionu zapewniał *Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych*, realizowany podobnie jak *Program Rozwoju Przedsiębiorstw* we wszystkich edycjach Phare SSG. Jego celem było zwiększenie wartości sprzedaży eksportowej oraz wzrost liczby rynków eksportowych i zagranicznych klientów beneficjentów wsparcia, a także zwiększenie powiązań eksportujących MSP z krajowymi i zagranicznymi partnerami, prowadzących do wzrostu wartości dodanej dla gospodarek regionu oraz wzrost udziału małych i średnich przedsiębiorstw w eksporcie regionalnym. PRPE wykorzystywał doświadczenia i rezultaty poprzednich programów promocji eksportu: *EXPROM I*, *EXPROM II*, *Krajowy Rozwój Eksportu*⁶⁹ (*Program Promocji Eksportu i Wprowadzenie do Eksportu*) Phare 2000 wdrażanych w latach 1993-2002. Program skierowany był do firm sprzedających już swoje towary i usługi na rynkach zagranicznych oraz takich, które dopiero rozpoczynają działalność eksportową (potencjalnych eksporterów). PRPE, jako wyjątek spośród projektów Phare SSG finansował działania prowadzone zarówno w Polsce, jak i za granicą. Program udzielał dotacji na pokrycie części kosztów doradztwa eksportowego i kosztów bezpośrednich związanych z rozwojem eksportu w firmie.

Przedsiębiorstwa, które zajmowały się już działalnością eksportową, mogły skorzystać z dofinansowania usług akredytowanych firm doradczych przy planowaniu ekspansji na nowe rynki zbytu, rozwoju produktów eksportowych i marketingu eksportowym. Doradztwo mogło dotyczyć opracowania raportu oceniającego pozycję konkurencyjną firmy na wybranych rynkach zagranicznych oraz wypracowania strategii eksportowej. Analizy miały uwzględniać badania rynku i określenie wszelkich czynników konkurencyjności firmy, między innymi polityki handlowej i cenowej. Usługi doradcze mogły być także związane z opracowaniem i wdrożeniem Planów Rozwoju Eksportu. Przedsiębiorca w ramach programu mógł również przeprowadzić ocenę ryzyka i aspektów prawnych eksportu przez Internet. *Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych* miał ułatwić przedsiębiorstwom sam proces nawiązywania kontaktów z zagranicznymi klientami i promocję produktów za granicą. Dotacja mogła bowiem dotyczyć również takich działań jak pośrednictwo w pozyskaniu zagranicznych partnerów czy najbardziej popularne dofinansowanie udziału przedsiębiorstw w międzynarodowych targach i wystawach za granicą.

Firmy, które dotychczas nie zajmowały się eksportem, ale miały plany wejścia ze swoim produktami lub usługami na rynki zagraniczne, również mogły skorzystać z PRPE. W ich przypadku dofinansowanie mogło dotyczyć marketingu eksportowego i transakcji eksportowych. W drugim etapie wsparcia potencjalnych eksporterów na szczególną uwagę zasługiwały takie działania jak określenie szans na rynkach zagranicznych, planowanie eksportu i przygotowanie ofert.

⁶⁸ Zob. rozdział 3.1.3.1

⁶⁹ PL 000.3.12

Formuła programu w trakcie realizacji kolejnych edycji Phare SSG przechodziła stopniową ewolucję. Oferta programowa pierwszych edycji PRPE nie profilowała wsparcia dla firm eksportujących i potencjalnych eksporterów, przez co, jak pokazały badania ewaluacyjne edycji 2001, PRPE był pod wieloma czynnikami dużo mniej skuteczny dla firm planujących eksport. Wykorzystując doświadczenia szkoleniowego programu *Wprowadzenie do Eksportu*⁷⁰, od edycji 2002 udostępniono przedsiębiorcom zainteresowanym sprzedażą eksportową instrument finansujący indywidualne projekty doradcze dla personelu kierowniczego MSP. Głównym ich celem było podniesienie kwalifikacji menedżerów przedsiębiorstw w zakresie marketingu eksportowego i technik eksportowych, co mogło znacząco wpłynąć na skuteczność wsparcia tej grupy beneficjentów.

Zmiany w schemacie działań PRPE wprowadzono już w edycji Phare 2001 SSG, wyłączając z oferty „planowanie inwestycyjne ukierunkowane na eksport”, które nie spotkało się z zainteresowaniem przedsiębiorców w pierwszej edycji Phare SSG. Działanie obejmowało usługi doradcze skierowane na rozwój i wdrożenie planów inwestycyjnych oraz przygotowanie dokumentacji niezbędnej w przypadku inwestycji powiązanych ze strategiami eksportowymi przedsiębiorstwa. Działanie było zatem odpowiednikiem eksportowym podobnego instrumentu, skutecznie realizowanego w *Programie Rozwoju Przedsiębiorstw* we wszystkich edycjach Phare SSG. Dwa pozostałe działania doradcze PRPE mające swoje odpowiedniki w PRP⁷¹ były z powodzeniem realizowane przez cały okres wdrażania Phare SSG. W edycji Phare 2002, z oferty programowej PRPE wyłączono także dofinansowanie na wyjazdy studialne do zagranicznych partnerów w celu zainicjowania wymiany handlowej oraz pomoc techniczną dotyczącą promocji produktów na rynkach międzynarodowych⁷² (dotacje na opracowanie projektu materiałów promocyjnych oraz kampanii w zagranicznych mediach i Internecie).

Podobnie jak w przypadku pozostałych funduszy dotacji Phare SSG, wejście Polski do Unii przyniosło wiele radykalnych zmian w *Programie Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych* edycji 2002 i 2003. Poza ograniczeniami udziału dla określonych branż, wprowadzono niekorzystne zmiany w działaniu cieszącym się największą popularnością wśród beneficjentów poprzednich edycji PRPE – uczestnictwo w zagranicznych targach lub wystawach. Nowym warunkiem dofinansowania było, aby firma uczestniczyła w danej imprezie po raz pierwszy oraz wynajęła dla siebie jako wystawcy powierzchnię wystawienniczą. Było to ograniczenie, które niejednokrotnie uniemożliwiało przedsiębiorstwom kolejny udział w głównych branżowych imprezach wystawienniczych.

Podobnie jak w przypadku innych programów doradczych, poziom dofinansowania w ramach PRPE od edycji Phare 2002 SSG został zmniejszony do 50% kosztów kwalifikowanych projektu eksportowego firmy. Natomiast dolny limit kwot dotacji od edycji Phare 2002 SSG został obniżony z poziomu 1500 EUR do 500 EUR.

3.1.3.4 Wsparcia dla firm internetowych oraz rozwoju IT w przedsiębiorstwach

Wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw we wprowadzaniu rozwiązań opartych na IT, oraz pomoc dla MSP w dostosowaniu działalności do wymogów rynku poprzez komercyjne wykorzystanie Internetu zapewniały dwa fundusze dotacji Phare SSG – *Program Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych* oraz *Technologie Informatyczne dla Przedsiębiorstw*.

⁷⁰ Komponent krajowy Phare 2000 (PL003.12)

⁷¹ Ocena pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstwa na wybranych rynkach eksportowych oraz Rozwój strategii eksportowej przedsiębiorstwa.

⁷² Działanie wzorowane na *Programie Promocji Eksportu* realizowanym w ramach PL003.12 Krajowy Rozwój Eksportu.

Program Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych realizowany w ramach komponentu regionalnego Phare 2001 SSG, wykorzystywał doświadczenia i rezultaty m.in. funduszu dotacji *Innowacje i technologie dla rozwoju przedsiębiorstw*, wdrażanego przez PARP w ramach *Krajowego Programu Rozwoju MSP Phare 2000 (PL003.07)*. Cele PRPI były zorientowane na zwiększenie potencjału oraz zdolności firm w tworzeniu miejsc pracy oraz zwiększaniu możliwości zatrudnienia w regionach, poprzez wspieranie rozwoju nowych przedsiębiorstw w dziedzinach opartych na komercyjnym wykorzystaniu technologii Internetu.

Program umożliwiał MSP współfinansowanie kosztów działań ukierunkowanych na stworzenie nowej działalności opartej na komercyjnym wykorzystaniu Internetu. Został on podzielony na dwa wzajemnie uzupełniające się etapy i składał się z przygotowania, uruchomienia oraz utrzymania nowej działalności, zdolnej do dalszego niezależnego trwania, po zakończeniu początkowej fazy działalności wspieranej dotacją. W pierwszym etapie (wsparcie doradcze) analizowano szanse przedsiębiorstwa na stworzenie nowej działalności bazującej na wykorzystaniu Internetu oraz określano wykonalność potencjalnej inwestycji. Następnie przygotowywany był plan działania w odniesieniu do wymaganych czynności (biznes plan). Drugi etap (wsparcie na rozwój działalności) dotyczył uruchomienia poprzednio określonego przedsięwzięcia – wdrożenia biznes planu.

Wnioskodawcy mogli występować o dotację na usługi doradcze w celu zrealizowania wszystkich wymaganych studiów przygotowawczych i analiz oraz przygotowania dokumentów wymaganych w inwestycyjnej fazie realizacji projektu. Wykonawcami usług doradczych byli konsultanci i organizacje wspierania biznesu w większości akredytowane przez PARP. Bazując na pozytywnych rekomendacjach studiów przygotowawczych, przedsiębiorstwa były uprawnione do aplikowania o dotację na rozwój nowej działalności, przeznaczoną na współfinansowanie kosztów operacyjnych (np. zatrudnienia personelu, magazynowania i wynajmu pomieszczeń, zakupu praw intelektualnych, promocji i dystrybucji) przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy nowo utworzonej działalności, jak również dofinansowanie doradztwa związanego z wdrażaniem wnioskowanych działań.

Koszty projektów doradczych były dofinansowane w 60%, maksymalnie do 5 tys. EUR, natomiast dofinansowanie pierwszych 6 miesięcy działalności firmy internetowej musiało zmieścić się w przedziale 3 - 10 tys. EUR i obejmowało 25% poniesionych w tym okresie kosztów kwalifikowanych.

Program Technologie Informatyczne dla Przedsiębiorstw realizowano w ramach edycji Phare 2002 i 2003 SSG. Był on bezpośrednim następcą pilotażowego *Programu Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych* i bazował na doświadczeniach i rezultatach z wdrażania PRPI. TIP umożliwiał przedsiębiorstwom uzyskanie dotacji na doradztwo we wprowadzeniu nowoczesnych technologii informatycznych (IT) do działalności firmy – wdrożenie Internetu, profesjonalnego sprzętu komputerowego i oprogramowania. Przedsiębiorcy mogli otrzymać dofinansowanie kosztów usług akredytowanych doradców przy planowaniu i wdrożeniu rozwiązań IT.

W ramach wsparcia firmy mogły sfinansować działania związane z wprowadzeniem technologii informatycznych na każdym etapie jej projektowania, wyboru oraz implementacji. Dofinansowanie obejmowało zatem pomoc przy określeniu potrzeb informatycznych firmy, audycie technologicznym, tworzeniu specyfikacji technicznej, związanej ze sprzętem, czy tworzeniu aplikacji dla programów informatycznych.

Projekty realizowane w ramach TIP dotyczyły doradztwa przy wyborze programu np. do księgowości, jednak już nie samego zakupu oprogramowania, komputerów czy licencji. Przedmiotem dofinansowania były projekty baz danych, lokalnych sieci (LAN) i firmowych stron w Internecie. Przedsiębiorca mógł także skorzystać z doradztwa przy wyborze narzędzi informatycznych, negocjacjach przy zakupie sprzętu czy z promocji przy tworzeniu działu do spraw technologii informatycznych. Mógł otrzymać także zwrot części kosztów zamówienia wsparcia technicznego przy instalacji zakupionego poza programem sprzętu i oprogramowania wdrażanego w ramach projektu zgłoszonego do TIP.

Program *Technologie Informatyczne dla Przedsiębiorstw* oferował dofinansowanie na poziomie 50% kosztów kwalifikowanych projektu. Wsparcie przyznawane w ramach TIP 2002 musiało zawierać się w przedziale 1 - 10 tys. EUR, natomiast w edycji 2003 dolny limit dofinansowania został obniżony do kwoty 500 EUR.

Oba fundusze dotacji odegrały znaczącą rolę w formułowaniu ostatniej edycji sektorowego komponentu MSP Phare 2003 oraz w testowaniu skutecznych instrumentów wsparcia zorientowanych na promocję nowoczesnych technologii i innowacji. Doświadczenia i rezultaty tych funduszy są obecnie rozwijane w ramach Sektorowych Programów Operacyjnych – *Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw 2004-2006* oraz *Innowacyjna Gospodarka 2007-2013*.

3.1.3.5 Wprowadzenie i rozwój systemów zarządzania

Jedynym funduszem dotacji Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza wspierającym w sposób bezpośredni wprowadzanie i odnawianie certyfikatów (w tym także znaków zgodności) dotyczących różnego typu systemów zarządzania w przedsiębiorstwach był *Wstęp do Jakości*, realizowany w ramach edycji Phare 2002 sektorowego komponentu MSP. WdJ 2002 był naturalnym kontynuatorem skutecznego instrumentu szkoleniowo-doradczego o tej samej nazwie wdrażanego przez PARP w ramach *Krajowego Programu Rozwoju MSP Phare 2000* (PL003.07) oraz III edycji programu *Dotacja na Uzyskanie Certyfikatu*, finansowanego w całości z budżetu państwa.

W ramach *Wstępu do Jakości*, MSP ubiegały się o wsparcie na usługi doradcze, badawcze i certyfikację, poprzedzające zaplanowane działania wdrażające, rozwijające lub doskonalące rozwiązania jakościowe w przedsiębiorstwie, efektem których było uzyskanie znaku jakości (zgodności) lub certyfikatu.

Dofinansowanie udzielane w ramach *Funduszu Wsparcia na Doradztwo – Wstęp do Jakości* obejmowało zatem koszty usług informacyjnych oraz konsultingowych i inne koszty związane z formalnym procesem wprowadzania systemów i standardów kontroli jakości w MSP, istotnych w kontekście uczestnictwa na zasadach konkurencji w konkretnych rynkach. W szczególności dotyczyło to: certyfikatów serii ISO, zarządzania jakością, środowiskiem oraz bezpieczeństwem i higieną pracy, systemów zarządzania w laboratoriach i w sektorach przemysłowych, dyrektyw Nowego Podejścia UE, Systemu TQM (*Total Quality Management*), Modelu Europejskiej Fundacji ds. Zarządzania Jakością (*EFQM*), wdrażania wybranych narzędzi zarządzania jakością (np. kosztów jakości, organizacji pracy, metod statystycznych w kontroli jakości), przygotowania do oceny zgodności, oceny zgodności produktów z dyrektywami UE, oznaczenia CE produktów (dającego dostęp do rynku unijnego), rozwijania i wdrażania określonych systemów jakości w wybranych sektorach (motoryzacyjnym, spożywczym, medycznym, lotniczym, telekomunikacyjnym, przewozu substancji niebezpiecznych), poprawy systemów zarządzania po certyfikacji, kosztów certyfikacji dla produktów, surowców, silników i urządzeń, sprzętu mierniczego oraz zasobów ludzkich w przypadku certyfikatów zgodności z odpowiednimi normami, certyfikacji i zgodności dokumentacji technicznej przez uprawnione instytucje, a także certyfikacji systemów jakości charakterystycznych dla niektórych branż przemysłu.

Obowiązkowym produktem końcowym projektów zrealizowanych w ramach *Wstępu do Jakości* był certyfikat lub znak jakości/zgodności (włącznie z deklaracją zgodności producenta) usług, surowców, maszyn i urządzeń, aparatury kontrolno-pomiarowej oraz kwalifikacji personelu, nadany przez uprawnioną jednostkę certyfikującą. Zatem realizowane czynności musiały obejmować przynajmniej audyt, ocenę lub badanie przeprowadzone przez uprawnioną jednostkę certyfikującą lub akredytowaną jednostkę badawczą.

Wsparcie przyznawane MSP w ramach *Wstępu do Jakości* zawierało się w przedziale 1 - 13,5 tys. EUR, a uzyskana dotacja mogła stanowić maksymalnie 50% kosztów kwalifikowanych projektu. Popularność tego instrumentu wśród MSP potwierdza fakt, że cały budżet WdJ 2002 został wykorzystany w pierwszej rundzie aplikacyjnej.

3.1.4 Charakterystyka profilu beneficjentów i podsumowanie komponentu MSP⁷³

W ramach wszystkich edycji Phare SSG komponent MSP złożono 29 740 wniosków, podpisano 13 683 umowy o łącznej wartości 202 195 468 EUR. Najwięcej wniosków złożono w ramach edycji 2002 (10 271⁷⁴), zaś najwięcej umów podpisano w regionalnym programie Phare SSG 2001 (43% umów zawartych w ramach wszystkich edycji). Z dotacji skorzystało 8 900⁷⁵ beneficjentów⁷⁶, przy czym tylko 18% z więcej niż jednego funduszu. Najliczniejszą, pod względem wielkości grupę stanowili mali przedsiębiorcy zatrudniający od 10 do 49 pracowników (45%) – oni też podpisali umowy na największą pulę środków (38% zakontraktowanych).

Tabela 4. Podsumowanie realizacji Phare SSG wg wielkości beneficjentów

	Wartość zakontraktowanych środków		Liczba beneficjentów	
	N	%	N	%
Mikro	54 848 213	28%	2488	31%
Małe	75 436 455	38%	3583	45%
Średnie	67 216 845	34%	1957	24%
Ogółem	197 501 513	100%	8 028	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

W ramach poszczególnych edycji Phare SSG komponent MSP beneficjenci skorzystali z największej liczby dotacji w edycji 2002 (3 769 beneficjentów⁷⁷: 1962 komponent regionalny oraz 1 807 komponent sektorowy). Natomiast największym powodzeniem wśród beneficjentów cieszył się program *Fundusz Dotacji Inwestycyjnych* – aż 65% wszystkich przedsiębiorstw (5 800 podmiotów) będących beneficjentami Phare SSG skorzystało właśnie z dotacji na inwestycje.

⁷³ Opracowanie na podstawie: *Analiza profilu beneficjentów dotacji udzielanych w PARP w latach 2001-2006 dla sektora MSP*, Seweryn Krupnik, <http://www.parp.gov.pl/index2.php>; Warszawa 2006.

⁷⁴ 10 271 wniosków (Phare SSG MSP regionalny: 5959 wniosków; sektorowy 4312 wniosków)

⁷⁵ Analiza oparta na danych dostępnych na wrzesień 2006 r.; dane aktualizowane na stronach PARP <http://www.parp.gov.pl/index2.php>

⁷⁶ Beneficjent Phare SSG MSP – firma która rozliczyła umowę. Jedna firma mogła brać udział w kilku programach, kilku edycjach tzn. rozliczyć więcej niż jedną umowę. Dlatego też liczba beneficjentów jest mniejsza od liczby rozliczonych umów (przedsiębiorstwo, które rozliczyło więcej niż jedną umowę jest uwzględnione tylko raz). W przypadku edycji 2003 uwzględniono także podmioty mające aktywne umowy (w trakcie realizacji).

⁷⁷ Umowy rozliczone.

Tabela 5. Beneficjenci poszczególnych podprogramów

Phare komponent regionalny		Phare komponent krajowy	
Nazwa	N	Nazwa	N
FDI 2000	1534	KFDI	649
PRP 2000	210	FWnD	1196
PRPE 2000	223	edycja 2002	1 807
edycja 2000	1 857	Rozwój i Modernizacja – cz. doradcza	37
FDI 2001	2198	Od Innowacji do Biznesu – cz. doradcza	3
PRP 2001	521	Rozwój i Modernizacja – cz. inwestycyjna	348
PRPE 2001	738	Od Innowacji do Biznesu – cz. inwestycyjna	27
PRPI 2001	242	edycja 2003	410
edycja 2001	3 414		
FDI 2002	1505		
PRP 2002	316		
PRPE 2002	107		
TIP 2002	112		
edycja 2002	1 962		
FDI 2003	918		
PRP 2003	208		
PRPE 2003	92		
TIP 2003	167		
edycja 2003	1 320		

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

Najliczniejsze grupy wśród beneficjentów programów wsparcia MSP Phare SSG stanowili przedsiębiorcy z województw: śląskiego (12,2%), podkarpackiego (9,6%) oraz lubelskiego (8,8%). Najmniej beneficjentów pochodziło z województwa opolskiego (2,7%) oraz lubuskiego (3,2%).

Tabela 6. Siedziba beneficjentów komponentu MSP Phare SSG wg województw

Województwo	Liczba beneficjentów	Udział procentowy
woj. dolnośląskie	584	6,7
woj. kujawsko-pomorskie	443	5,1
woj. lubelskie	762	8,8
woj. lubuskie	275	3,2
woj. łódzkie	371	4,3
woj. małopolskie	744	8,6
woj. mazowieckie	727	8,4
woj. opolskie	234	2,7
woj. podkarpackie	836	9,6
woj. podlaskie	444	5,1
woj. pomorskie	469	5,4
woj. śląskie	1058	12,2
woj. świętokrzyskie	280	3,2
woj. warmińsko-mazurskie	473	5,4
woj. wielkopolskie	659	7,6
woj. zachodniopomorskie	328	3,8
Ogółem	8687	100,0
Braki danych	213	
Ogółem	8900	

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

Do najliczniejszych kategorii działalności beneficjentów komponentu MSP Phare SSG należały branże: handel hurtowym lub komisowym (12,3%), transport lądowy lub rurociągowy (7,9%) oraz budownictwo (7,8%). Podmioty należące do tych trzech kategorii stanowiły łącznie ponad jedną czwartą beneficjentów.

Tabela 7. Działalność beneficjentów według Polskiej Klasyfikacji Działalności

Działalność	Beneficjenci	Udział
Handel hurtowy i komisowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	1053	12,3
Transport lądowy; transport rurociągowy	680	7,9
Budownictwo	671	7,8
Działalność gospodarcza pozostała	502	5,9
Sprzedaż, obsługa i naprawa pojazdów samochodowych	497	5,8
Produkcja artykułów spożywczych i napojów	467	5,5
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn	444	5,2
Handel detaliczny, z wyłączeniem sprzedaży pojazdów samochodowych	371	4,3
Produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych	349	4,1
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	332	3,9
Produkcja mebli; działalność produkcyjna, gdzie indziej niesklasyfikowana	275	3,2
Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	268	3,1
Hotele i restauracje	242	2,8
Produkcja drewna i wyrobów z drewna oraz z korka	233	2,7
Produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	206	2,4
Działalność wydawnicza; poligrafia i reprodukcja zapisanych	191	2,2
Informatyka	182	2,1
Produkcja odzieży i wyrobów futrzarskich	168	2,0
Produkcja wyrobów chemicznych	130	1,5
Produkcja instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych	118	1,4
Produkcja maszyn i aparatury elektrycznej, gdzie indziej nie sklasyfikowana	110	1,3
Działalność wspomagająca transport	104	1,2
Produkcja przędzy z włókien tekstylnych i nici	102	1,2
Obsługa nieruchomości	82	1,0
Publikacyjna i poligraficzna produkcja masy włóknistej, papieru	65	0,8
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	63	0,7
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę	56	0,7
Działalność sanitarna	56	0,7
Pozostałe	542	6,3
Ogółem	8559	100
Braki danych	341	
Ogółem	8900	

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

Najczęściej występującymi formami prawnymi wśród beneficjentów programów wsparcia MSP Phare SSG były osoba fizyczna (45,8%) oraz spółka z o.o. (31,3%). Podmioty należące do tych kategorii stanowiły łącznie ponad 75% wszystkich przedsiębiorstw korzystających z wsparcia w ramach Phare SSG.

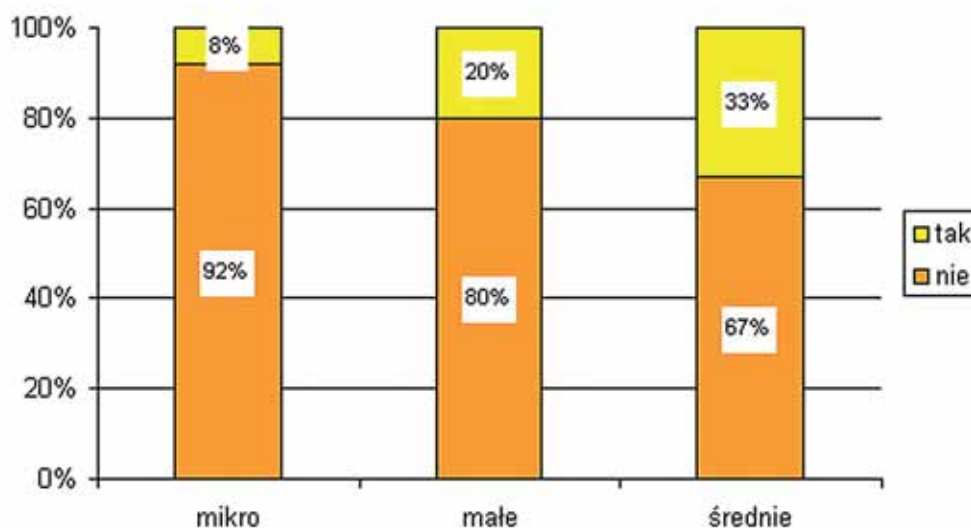
Tabela 8. Forma prawna beneficjentów programów wsparcia MSP Phare SSG

Forma prawna	Beneficjenci	Udział
osoba fizyczna	4072	45,8
spółka jawna	1084	12,2
spółka z o.o.	2787	31,3
spółka akcyjna	338	3,8
pozostałe	619	7,0
Ogółem	8900	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

Ponad połowa beneficjentów nie korzystała wcześniej z żadnej pomocy publicznej (61,5%). W ciągu trzech lat przed złożeniem wniosku 14,4% przedsiębiorców otrzymało pomoc publiczną nie związaną z programami Phare. Blisko 18% beneficjentów zrealizowało umowy w ramach innych programów Phare SSG komponent MSP, a 6,3% podmiotów zrealizowało umowy w ramach innych niż SSG programów Phare. Zmienną wyraźnie różnicującą fakt otrzymania pomocy publicznej poza programami Phare była wielkość przedsiębiorstwa. Podczas gdy wśród mikroprzedsiębiorstw tylko 14,3% beneficjentów otrzymało pomoc publiczną, to wśród przedsiębiorstw średniej wielkości wskaźnik ten wyniósł 36,4%.

Wykres 1. Otrzymanie pomocy publicznej wg wielkości beneficjentów (jednorazowi beneficjenci / N= 6 462)

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

Przeważającą większość beneficjentów programów to firmy powstałe między 1989 a 2002 rokiem (81,1%). Firmy z długoletnim stażem działalności – minimum piętnastoletnia działalność (10,4%) oraz firmy nowopowstałe – założone po 2002 roku (8,5%) stosunkowo najrzadziej korzystały z funduszy dotacji dla przedsiębiorców.

Tabela 9. Wiek firm – beneficjentów programów wsparcia MSP Phare SSG

Wiek firmy	Beneficjenci	Udział
przed 1989	669	10,4
1989-2002	5210	81,1
po 2002	545	8,5
Ogółem	6424	100,0
Brak danych	2476	
Ogółem	8900	

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

Patrząc na zmienną „wiek przedsiębiorstwa” można zaobserwować wśród beneficjentów wsparcia skierowanego do sektora MSP kilka zależności. Firmy zarejestrowane:

- przed 1989 rokiem miały stosunkowo wysoki udział wśród beneficjentów, którzy zrealizowali umowy w ramach więcej niż jednego programu (13%),
- między 1989 a 2002 rokiem miały największy udział (powyżej 85%) wśród beneficjentów, którzy zrealizowali umowy tylko w edycji 2000 Phare regionalnego, *Programu Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych 2001* lub edycji 2002 *Technologii Informacyjnych dla Przedsiębiorstw* (88%),
- po 2002 roku miały stosunkowo największy udział wśród podmiotów, które zrealizowały umowy tylko w ramach *Programu Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych* (30%).

Wykres 2. Wiek firm-beneficjentów poszczególnych programów wsparcia MSP Phare SSG (N= 6 424)

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

Obraz typowego beneficjenta programów wsparcia MSP Phare SSG w oparciu o analizę najczęściej występujących cech przedsiębiorstw wskazuje że:

- zatrudniał od 10 do 49 pracowników (45%),
- powstał między 1989 a 2002 rokiem (81,1%),
- miał status prawny osoby fizycznej (45,8%),
- właścicielem był mężczyzna (73,8%),
- wcześniej nie korzystał z pomocy publicznej (61,5%).

3.2 WNIOSKI, KONCEPCJE, OCENY

Przedstawione poniżej wnioski ewaluacyjne pochodzą z raportu z ewaluacji końcowej⁷⁸ funduszy dotacji dla przedsiębiorców, wdrażanych przez PARP w ramach regionalnego komponentu MSP Phare 2001 Spójność Społeczna i Gospodarcza. W przypadku cyklicznych funduszy dotacji (FDI, PRP, PRPE) wyniki ewaluacji uwzględniają porównania efektów edycji Phare 2001 SSG (po 12 miesiącach od zakończenia programu) z odpowiednimi wskaźnikami ewaluacyjnymi zebranymi dla komponentu MSP edycji Phare 2000 SSG⁷⁹.

3.2.1 Projekty inwestycyjne

Fundusz Dotacji Inwestycyjnych – kondycja wspartych MSP, po roku od zakończenia FDI 2001:

W 5 na 6 przedsiębiorstwach beneficjentów zrealizowana inwestycja wymagała przyjęcia nowych pracowników (średnio 4,7 osoby). W okresie 12 miesięcy od realizacji programu, we wspartych MSP powstało ok. 10 000 nowych miejsc pracy (wartość oczekiwana: 1700). Beneficjenci grantów inwestycyjnych wykazywali wysokie wskaźniki wielkości sprzedaży (mediana 6 mln PLN w 2005 r.) oraz nakładów inwestycyjnych (mediana 0,7 mln PLN w 2005 r.). Najbliższe plany inwestycyjne beneficjentów należy jednak uznać za niezadowolające – tylko co trzecie MSP planowało zwiększyć nakłady inwestycyjne w 2006 r. Po części można to uzasadniać faktem, że inwestycja powodowała zadłużanie przedsiębiorstw. W 83% wspartych przedsiębiorstw, program wpłynął na wzrost poziomu konkurencyjności (średnia ocena 4,2 na skali 1-5)

Beneficjenci grantów inwestycyjnych wysoko oceniali wpływ inwestycji na ogólny rozwój firmy (średnia ocena 4,3 na skali 1-5 – najwyższa ocena tego aspektu wpływu u beneficjentów FDI wśród wszystkich funduszy dotacji komponentu MSP Phare 2001 SSG⁸⁰). Zapewne dlatego też rekomendują go innym przedsiębiorstwom (3,8 na skali 4 stopniowej).

Ponadto programy inwestycyjne były oceniane przez beneficjentów jako bardzo użyteczne (wskaźnik: średnia ocena skłonności udziału w programie i polecenia FDI innym MSP – 3,7 i 3,8 na skali 1-4). Ocena użyteczności projektów inwestycyjnych była zdecydowanie wyższa niż projektów doradczych (PRP, PRPE), zwłaszcza w przypadku firm średnich. Żaden beneficjent FDI nie stwierdził, że udział w programie nie przyniósł mu korzyści (w programach doradczych ten wskaźnik wynosił kilkanaście procent).

⁷⁸ Raport z ewaluacji końcowej programu PL01.06.09.02 „Promocja Rozwoju MSP” - Phare 2001 SSG komponent MSP 2005 (<http://www.parp.gov.pl/ewal1a.php>)

⁷⁹ Ewaluacja końcowa porównująca efekty wszystkich edycji komponentów MSP Phare SSG zostanie przeprowadzona w roku 2007.

⁸⁰ Porównując jednak wpływ dotacji inwestycyjnych na działalność MSP pomiędzy FDI 2001 a FDI 2000 można dostrzec dużo niższe oceny wpływ FDI 2001 na różne aspekty działalności MSP w porównaniu z wynikami ewaluacji FDI 2000). Dopiero wyniki kolejnych edycji ewaluacji pokażą czy ewentualnie mamy do czynienia z tendencją zjawiska.

Badania ewaluacyjne pokazały, że FDI 2001 był najbardziej efektywnym instrumentem wsparcia dla średnich firm. Aż 97% beneficjentów uznało, że efekty udziału w FDI były warte poniesionych nakładów (wskaźnik efektywności FDI był najwyższy w komponencie MSP Phare 2001 SSG). Dla 83% MSP, program był warunkiem realizacji inwestycji w terminie i pełnym jej zakresie. Jednak aż dla 44% beneficjentów dotacji inwestycyjnych największą korzyścią z FDI było samo dofinansowanie i redukcja kosztów (sprawą drugorzędną było stymulowanie rozwoju MSP, unowocześnienie czy podniesienie poziomu technologicznego). W celu otrzymania dotacji, aż 39% beneficjentów musiało skorzystać z doradztwa na etapie wnioskowania. W 12 miesięcy po zakończeniu projektu stosunkowo nisko została oceniona dostępność do informacji o FDI, zwłaszcza w regionach, gdzie program realizowany po raz pierwszy. W FDI 2001 nastąpił spadek jakości obsługi beneficjentów w stosunku do programu edycji Phare 2000.

Ewaluacja końcowa FDI 2001 wskazała na niskie wartości wskaźników trwałości zrealizowanych projektów (wskaźnik: gotowość do korzystania z dotacji w przyszłości wystąpił tylko u 65% beneficjentów). U beneficjentów grantów inwestycyjnych nastąpiła wyraźna redukcja planów inwestycyjnych. Wzrost dotyczył tylko planowanych inwestycji w doradztwo, co okazało się wyjątkiem w stosunku do pozostałych beneficjentów Phare 2001.

3.2.2 Projekty doradcze

Program Rozwoju Przedsiębiorstw – kondycja wspartych MSP, rok od zakończenia PRP 2001:

U beneficjentów PRP 2001 w rok po zakończeniu programu zanotowano wzrost zatrudnienia w MSP o 28%, czyli średnio z 43 do 55 osób. Warto zaznaczyć, że u beneficjentów PRP 2000 wzrost zatrudnienia po roku wyniósł tylko 18%, a w przypadku beneficjentów FDI 2001 o 20%. Blisko połowa (43%) wspartych przedsiębiorstw zwiększyła nakłady inwestycyjne w 2005 r., w stosunku do roku 2004 (wskaźnik wyższy niż w FDI 2001). Jednak wzrost poziomu konkurencyjności firm beneficjentów PRP 2001 został oceniony jako niezadowolający (średnia ocena wpływu PRP na wskaźnik konkurencyjności: 3,9 na skali 1-5 – najniższa w komponencie MSP Phare 2001 SSG).

Beneficjenci wsparcia na doradztwo (PRP) stosunkowo wysoko oceniali opłacalności udziału w programie: średnia 3,6 na skali 1-4 (ponad 90% beneficjentów uznało, że udział w PRP był warty poniesionych nakładów – wyższe wartości wskaźników występowały tylko w przypadku beneficjentów grantów inwestycyjnych). Tylko 49% beneficjentów PRP 2001 deklaroowało, że dotacja była dla nich warunkiem podjęcia działań (wskaźnik *deadweight*⁸¹ najwyższy u beneficjentów PRP). Przedsiębiorcy stosunkowo nisko oceniali efektywności zarządzania PRP 2001: dostępność informacji o programie i jakość obsługi (średnie oceny 2,9 na skali 1-4, oraz 7,3 na skali 1-10).

Wpływ PRP na różne aspekty działalności wspartych przedsiębiorstw był uzależniony od wielkości firm – w największym stopniu skorzystały przedsiębiorstwa małe. Generalna ocena wpływu PRP na rozwój wspartych MSP okazała się umiarkowanie pozytywna w porównaniu z wynikami w pozostałych funduszach dotacji komponentu MSP Phare 2001 (średnia ocena 4,2 na skali 1-5). Instrument wsparcia *planowanie inwestycyjne* wdrażany w ramach PRP, miał najmniej pozytywne przełożenie na efekty działania beneficjentów wsparcia.

Stosunkowo wysoko oceniano jakość świadczonych w ramach PRP usług (średnie oceny poziomu wykonania usług i profesjonalizmu wykonawców – 7,8 oraz 8,0 na skali 1-10). Jednak wskaźnik skłonności do

⁸¹ Efekt zdarzenia niezależnego (*deadweight*) to stopień, w jakim efekty wystąpiłyby niezależnie od wsparcia programu. Jest to wartość produktów, uzyskanych przez beneficjentów, które mogły zostać zrealizowane lub nabyte ze środków własnych beneficjentów lub innych niezwiązanych z programem (np. kredyt bankowy). Efekt *deadweight* występuje także w przypadku, kiedy inwestycja zostałaby zrealizowana przez beneficjentów w późniejszym okresie, na mniejszą skalę lub w nieco innej formie.

wzięcia udziału w kolejnej edycji PRP i gotowości polecenia PRP innym przedsiębiorstwom był niższy niż u pozostałych beneficjentów komponentu MSP Phare 2001. Aż 13% beneficjentów PRP nie widziało żadnych korzyści z udziału w programie (w FDI nie odnotowano takich wskazań).

W rok po zakończeniu PRP 2001, u beneficjentów wsparcia odnotowano względnie wysoki poziom realizacji zaleceń z oceny pozycji konkurencyjnej MSP i wdrożenia strategii (odpowiednio: 93% i 98%). Jednak trwałość rezultatów działania *planowanie inwestycyjne* pozostaje niezadowolająca w stosunku do pozostałych działań (75% MSP rozpoczęło wdrażanie inwestycji).

Badania ewaluacyjne wskazały także na systematyczny spadek planowanych przez beneficjentów PRP działań inwestycyjnych w najbliższym roku oraz spadek zainteresowania dotacjami ze środków publicznych (wskaźnik niższy niż w PRPE, ale nieznacznie wyższy w stosunku do FDI).

Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych – kondycja wspartych MSP po 12 miesiącach od zakończenia PRPE 2001:

U beneficjentów PRPE wystąpił najwyższy wzrost wskaźnika zatrudnienia w porównaniu z beneficjentami pozostałych funduszy dotacji komponentu MSP Phare 2001 SSG. Odnotowano także wyraźną poprawę w stosunku do PRPE 2000 (wzrost zatrudnienia po roku wyniósł: 30% w PRPE 2001, czyli średnio z 52 do 68 osób zatrudnionych w MSP oraz 23% w PRPE 2000).

Blisko połowa (48%) wspartych MSP zadeklarowało wzrost eksportu w 2005 r. (wzrost objął 57% małych przedsiębiorstw). Wskaźnik wzrostu wielkości sprzedaży w rok od zakończenia PRPE 2001 okazał się wyższy niż u beneficjentów FDI 2001 i PRP 2001. Badania ewaluacyjne wskazały jednak na małą skuteczność PRPE 2001 dla potencjalnych eksporterów. W rok po programie tylko cztery przedsiębiorstwa dotychczas nie eksportujące, zostały aktywnymi eksporterami. Zdaniem beneficjentów PRPE 2001, program w dużym stopniu pozwolił na podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstwa (średnia ocena 4,2 na skali 1-5).

Ocena końcowa PRPE 2001 wskazała na wysoką opłacalność udziału w programie (średnia 3,5 na skali 1-4). Ponad połowa (55%) beneficjentów uznała uzyskanie dotacji, jako warunek niezbędny do podjęcia realizacji działań, jednak aż 18% MSP mogłoby zrealizować działania w tym samym terminie i zakresie niezależnie od programu – efekt *deadweight*. Wskazuje to na drastyczne pogorszenie efektywności programu w stosunku do edycji 2000 Phare SSG. Ponadto, podobnie jak w innych programach wsparcia MSP Phare 2001, niezadowolająca okazała się dostępność informacji o programie, aż co piąty beneficjent PRPE 2001 uznał informację o PRPE za trudno dostępną.

Ocena wpływu PRPE na ogólny rozwój wspartych przedsiębiorstw, w porównaniu z innymi funduszami dotacji komponentu MSP Phare 2001 wypadła umiarkowanie pozytywnie (średnia ocena 4,0 na skali 1-5). Oddziaływanie PRPE na różne aspekty działalności MSP było z reguły wyższe u średnich firm – największy wpływ działania *ocena konkurencyjności firmy na wybranych rynkach eksportowych*. Wyniki badań ewaluacyjnych zwracają uwagę także na spadek nowych kontaktów handlowych, nawiązanych przez MSP dzięki pomocy programu – w PRPE 2000 nowe kontakty handlowe nawiązało 88% MSP w PRPE 2001 83%.

Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych uzyskał bardzo wysoką ocenę użyteczności (wskaźnik: chęć udziału w kolejnej edycji programu i polecenia PRPE innym MSP wyrażona przez odpowiednio 87% i 96% beneficjentów). Wyraźnie widoczny okazał się spadek jakości usług dostarczanych w ramach PRPE 2001. Wartości wskaźników poziomu wykonania i profesjonalizmu wykonawcy były dużo niższe niż w PRPE 2000.

Część przedsiębiorstw (12%) wspartych z PRPE 2001 nie odniosło żadnych korzyści z udziału w programie, a dla 28% korzyści wiązały się najczęściej wyłącznie z redukcją kosztów.

Po realizacji projektów PRPE 92% MSP rozpoczęło wdrażanie zaleceń z oceny konkurencyjnej pozycji przedsiębiorstwa, a wszyscy beneficjenci działania dotyczącego budowania strategii, po roku wdrażali wypracowane strategie (skuteczność wdrażania produktów pomocy doradczej w PRPE była wyższa o 26-27% od analogicznych instrumentów w *Programie Rozwoju Przedsiębiorstw*).

3.3 DOBRE PRAKTYKI

3.3.1 Branża tworzyw sztucznych

Typy projektów:	doradcze, inwestycyjne
Beneficjent programu:	Phare 2000, 2001, 2002, 2003 SSG – Fundusz Dotacji Inwestycyjnych Phare 2000, 2001 SSG– Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych Phare 2002 SSG– Program Rozwoju Przedsiębiorstw Phare 2003 – Rozwój i Modernizacja przedsiębiorstw w oparciu o nowe technologie Phare 2002 – Bezpieczeństwo i Higiena Pracy

Obecnie beneficjent SPO-WKP – Działanie 2.3, 2.1.

Firma Polimarky rozpoczęła swoją działalność w 1984 roku. W pierwszych latach istnienia działalność produkcyjna koncentrowała się na produkcji rur z tworzyw sztucznych, jednak ciągle rosnące zapotrzebowanie rynku na nowe typy materiałów polimerowych stymulowane możliwościami ich coraz szerszego stosowania, doprowadziło do uruchomienia produkcji modyfikowanych granulatów tworzyw sztucznych (*compoundingu*).

By móc to osiągnąć, koniecznym stało się wprowadzenie nowoczesnych i wysoce specjalistycznych technologii w zakresie uszlachetniania tworzyw, umożliwiające sprostanie wymaganiom odbiorców, a jednocześnie mających na celu ograniczenie ilości odpadów technologicznych na drodze optymalizacji całego procesu wytwórczego.

Równoległe z wprowadzaniem nowoczesnych technologii firma rozpoczęła, ciągle trwającą, współpracę ze specjalistami i naukowcami wywodzącymi się ze znanych ośrodków przemysłowych i akademickich, która zaowocowała rozszerzeniem oferowanego asortymentu produktów, jak również wdrożeniem i opatentowaniem rozwiązań technicznych.

Dzięki posiadanym możliwościom produkcyjnym oraz własnemu zapleczu badawczo-rozwojowemu firmie Polimarky udało się osiągnąć pozycję czołowego krajowego producenta modyfikowanych gatunków tworzyw i rur z tworzyw sztucznych.

W ramach programu Phare 2000 SSG – *Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych* firma Polimarky zrealizowała dwa projekty doradcze. Dotyczyły one:

- przygotowania i zorganizowania misji handlowej do Francji, Kanady i Ukrainy,
- przygotowania i zorganizowania misji handlowej do Czech, Rosji oraz Niemiec.

Podstawowym celem obu projektów było zdynamizowanie obrotów i wartości sprzedaży eksportowej, a przez to zwiększenie jej udziału w sprzedaży ogółem. Główne działania polegały na organizacji wyjazdów studialnych w celu umożliwienia spotkań z obecnymi i nowymi partnerami handlowymi, prowadzenia z nimi negocjacji oraz podpisania kontraktów handlowych obejmujących nowe rynki.

W wyniku realizacji zamierzeń poszerzono wiedzę dotyczącą zasad, możliwości i ograniczeń aktywności handlowej na rynku europejskim (Francja, Ukraina, Czechy, Rosja). Projekty były ściśle związane ze strategią firmy i doprowadziły do zwiększenia eksportu, o co najmniej 25%.

Kontynuacją działań rozwojowych była realizacja następných planów opartych o środki Phare 2001 SSG z *Programu Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych*. Tym razem dotyczyły one zaprojektowania katalogów promocyjnych w językach angielskim i rosyjskim, które to opracowania w szczegółowy sposób prezentowały wyroby firmy. Publikacje miały ułatwiać pozyskiwanie nowych odbiorców na tworzywa sztuczne, rury do ciepłej i zimnej wody oraz CO.

Najefektywniejszym sposobem przyciągnięcia uwagi i pozyskania nowych odbiorców oraz zachęcenia do współpracy – rozbudowy sieci dealerów i kooperantów, okazało się właśnie zastosowanie serwisu internetowego, prezentacji multimedialnej oraz przejrzystych, atrakcyjnych graficznie katalogów, które prezentowały zarówno firmę, jak i jej wyroby. Broszury promocyjne, z uwagi na potrzeby i konkretne wymagania kontrahenta zagranicznego wzbogacono o niezbędne dane techniczne wszystkich produktów, tak aby również rzeczowością przekazu zachęcić do poważnej i ścisłej współpracy.

W trakcie prac wdrożeniowych nowej technologii do modyfikacji tworzyw sztucznych stwierdzono, iż niezbędne jest zrealizowanie projektu doradczego, który miał polegać na przeprowadzeniu badań i uzyskaniu raportu wpływu inwestycji na środowisko. Podjęto starania o sfinansowanie tego studium z programu Phare 2002 – *Program Rozwoju Przedsiębiorstw*. Efektem projektu był raport opisujący wpływ i ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Ocena opierała się o dwa kryteria: 1) dotyczący emisji gazów i pyłów, 2) związany z możliwościami poboru wód podziemnych ze studni głębinowej. Na ich podstawie wydano stosowne pozwolenia, a cały projekt pozwolił na zgromadzenia niezbędnej dokumentacji. Wspomniane kryteria zostały dołączone później do dokumentów wymaganych przy planowanej przez firmę kolejnej inwestycji.

Firma Polimarky realizowała również projekt finansowany z programu Phare 2002 *Bezpieczeństwo i Higiena Pracy* (PL2002/000-196.01.04 Phare 2002 *Wzmocnienie zdolności instytucjonalnej i administracyjnej*). Projekt dotyczył podniesienia jakości BHP na stanowiskach pracy, na których wytwarzano granulaty i rury z tworzyw sztucznych. W wyniku jego realizacji opracowano projekt techniczny instalacji wentylacyjnej i przeprowadzono ocenę ryzyka zawodowego dla poszczególnych stanowisk pracy. Wykonano również pomiary natężenia oświetlenia i hałasu oraz stopnia zapylenia przed i po zainstalowaniu nowych urządzeń

wentylacyjnych. Realizacja projektu odpowiadała najnowszym trendom i zalecanym standardom operacyjnym w branży tworzyw sztucznych. Co więcej, usprawniła pracę i zapewniła ciągłość produkcji.

Specyficznym celem projektu było podniesienie komfortu pracy i poczucia bezpieczeństwa pracowników. Ponadto wygenerowano dodatkowe środki finansowe, które zostały przeznaczone na rozwój innych gałęzi działalności przedsiębiorstwa, tj. zwiększenie produkcji z wykorzystaniem materiałów wtórnych.

Wykonana wentylacja poprawiła warunki pracy, zmniejszyła ryzyko występowania chorób zawodowych oraz przyczyniła się do zwiększenia ilości przetwarzanych materiałów wtórnych. Poprawiono jakość powietrza oraz zmniejszono wskaźnik zapylenia, jak również zwiększono ilość produkowanych wyrobów.

Firma korzystała również z programów pomocowych o charakterze inwestycyjnym. Opisywane niżej działania stanowiły kolejne etapy ciągłego modernizowania firmy.

W ramach Regionalnego Programu PHARE 2000 SSG zakupiono linię technologiczną ZERMA ZES 80 do rozdrabniania odpadów tworzyw sztucznych (PA, PP, PE, PVC). Celem realizowanego przedsięwzięcia było zapewnienie w firmie Polimarky możliwości produkowania we własnym zakresie wyrobów w oparciu o odpady produkcyjne surowca o tzw. jakości technicznej. Produkty wykonywane na ich bazie odbiegają nieco jakością od materiałów oryginalnych, ale są za to znacznie tańsze. Realizacja projektu pozwoliła obniżyć koszty produkcji oraz zwiększyć sprzedaż materiałów o jakości przemysłowej.

Zrealizowano również zakup nowoczesnej linii technologicznej do produkcji rur z polipropylenu randomalnego, znajdujących zastosowanie w branży instalatorskiej głównie do przesyłu ciepłej i zimnej wody użytkowej oraz centralnego ogrzewania. Uruchomienie tej linii doprowadziło do szybkiej i znaczącej poprawy w zakresie wielkości mocy produkcyjnej oraz jakości wytwarzanych rur.

Kolejnym przedsięwzięciem realizowanym w ramach tego programu był zakup i wdrożenie nowoczesnego systemu zarządzania firmą wraz z niezbędnym sprzętem i oprogramowaniem (zintegrowany program zarządzania, serwer i oprogramowanie sieciowe oraz stacje robocze). Osiągniętym celem projektu było usprawnienie zarządzania na wszystkich szczeblach i w każdym dziale firmy, co wyraziło się we wzroście wydajności pracy. Zintegrowany system zarządzania pozwala na efektywniejsze i bardziej elastyczne wykorzystanie informacji, a dzięki zastosowanym zabezpieczeniom zapewnia pełną poufność danych.

W ramach Regionalnego Programu Phare 2001 SSG firma zrealizowała przedsięwzięcie polegające na zakupie dodatkowych urządzeń do wyciążarki w celu uruchomienia linii produkcyjnej do wytwarzania rur z polietylenu sieciowanego PEX-b. W projekcie sfinansowano zakup dodatkowych elementów składowych, m.in. współwyciążarki do kleju i warstwy barierowej EVOH, pierścienia kalibrującego wewnętrznego, urządzenia dozującego DOS – 3, ślimaka barierowego 30D, głowicy wyciążającej, pierścienia do współwyciążania kleju i EVOH, systemów integracyjnych. Uruchomienie produkcji rur PEX miało na celu dywersyfikację oferowanej przez firmę gamy produktów. Osiągniętym, strategicznym celem projektu było zwiększenie obrotów i zysków w długim okresie czasu.

W ramach Krajowego Funduszu Dotacji Inwestycyjnych programu Phare 2002 zrealizowano inwestycję mającą na celu modernizację parku maszynowego firmy. Zakupiono urządzenie do schładzania wody przy produkcji rur oraz nawijarkę do rur typu PEX-b. Zakupy te pozwoliły znacznie zwiększyć wydajność linii technologicznej i umożliwiły uruchomienie produkcji nowego wyrobu zgodnie z planami rozwojowymi przedsiębiorstwa. Ponadto zmodernizowano laboratorium firmy, zakupując kompatybilną z komputerami osobistymi PC, maszynę wytrzymałościową wraz ze specjalistycznym oprogramowaniem mogącym gromadzić, przetwarzać i wizualizować dane pomiarowe oraz dygestorium. Powyższe inwestycje pozwoliły na wykonywanie niezbędnych przy tego typie produkcji badań we własnym zakresie i znacznie je zintensyfikowały. W wyniku sfinalizowania przedsięwzięcia obniżono jednostkowy koszt wytwarzania i zwiększono wydajność linii, co umożliwiło zaspokojenie wysokiego popytu na produkowane rury. Nowe urządzenia testowe pozwoliły wykrywać wadliwe partie materiałów i zapobiegać ewentualnym reklamacjom.

W ramach programu Phare 2003 – *Rozwój i Modernizacja Przedsiębiorstw w oparciu o nowe technologie* firma zrealizowała dwa projekty. W ramach pierwszego projektu zmodernizowano linię technologiczną do *compoundingu* tworzyw sztucznych. Zakupiono pakowaczkę umożliwiającą hermetyczne pakowanie tworzyw, podajnik pneumatyczny i separator metalu. W wyniku realizacji przedsięwzięcia zwiększono wydajność linii do *compoundingu* tworzyw sztucznych oraz zastosowano innowacyjne rozwiązanie, jakim było uruchomienie zautomatyzowanej pakowaczki, zapewniającej hermetyczne zamknięcie znajdujących się w niej tworzyw. Zwiększono wydajność produkcji, uczyniono ją bardziej ekonomiczną i poprawiono jej jakość, czego efektem był spadek liczby reklamacji. W ramach drugiego projektu, firma Polimarky wdrożyła zaawansowane technologie informatyczne (*Content Management System* – System Zarządzania Treścią w Serwisach Internetowych, aplikacje bazodanowe oparte na platformie SQL Server), stanowiące współczesne narzędzia rozwoju i wspierania działalności. Zakupiono licencje dostępowe do pakietów użytkowych w portalach branżowych, serwer sieciowy oraz licencję oprogramowania.

Podstawowym celem opisanych powyżej inwestycji było wdrożenie nowych rozwiązań w sferze *e-biznesu*, których bezpośrednim skutkiem była intensyfikacja produkcji, umocnienie pozycji na rynku przetwórców tworzyw sztucznych, zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstwa oraz rozwój organizacji poprzez implementację nowoczesnych technologii informatycznych dających możliwość wzrostu poziomu zatrudnienia. Wszystkie te działania były kontynuacją wdrażania planu rozwoju przedsiębiorstwa zmierzającego do poprawy konkurencyjności na szerokim rynku UE.

W ramach regionalnego komponentu Phare 2003 SSG, firma Polimarky zrealizowała projekt inwestycyjny. Zakupiono nowy sprzęt komputerowy, źródłowy kod wynikowy, baterię kondensatorów, wagę laboratoryjną, mieszalnik bębnowy, młynek do tworzyw oraz wózek widłowy.

Przedsięwzięcie to wpłynęło na szybsze uruchomienie nowej linii technologicznej do *compoundingu* termoplastycznych tworzyw konstrukcyjnych. Zakupy inwestycyjne wpisały się w plan rozwoju technologii i biznesu zapewniając jeszcze lepszą pozycję firmy na rynku poprzez wykorzystanie najbardziej zaawansowanych, dostępnych rozwiązań. Nowy sprzęt komputerowy umożliwił dostęp do oprogramowania ze wszystkich terminali, przez co poprawił skuteczność komunikacji i warunki pracy. Wdrożenie oprogramowania doprowadziło do zwiększenia sprawności organizacyjnej przedsiębiorstwa.

Wszystkie wyżej wymienione działania inwestycyjne przyczyniły się do poprawy funkcjonowania zakładu, jego rozbudowy oraz efektywniejszego wykorzystania linii technologicznych. To spowodowało wzrost satysfakcji klienta, poprawiło warunki pracy oraz pozytywnie wpłynęło na planowany wzrost obrotów i umocnienie pozycji firmy.

Doświadczenia z Phare pomogły uzyskać firmie wsparcie w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego *Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw* – Działanie 2.3 i 2.1.

„Dotacje uzyskane zarówno na działania inwestycyjne jak i doradcze przyczyniły się do rozwoju naszej firmy – sprawiły, że możemy swobodnie konkurować z firmami o podobnym profilu na rynku europejskim i światowym. Dzięki nim możemy produkować więcej i lepiej, kontrolować proces produkcji na każdym jego etapie. Sam proces aplikacji, a później nadzorowania i rozliczania nie jest łatwy, lecz kiedy widoczne są namacalne efekty zakończonych projektów, planuje się kolejne działania, które mogłyby poprawić kondycję firmy, jak również polepszyć warunki pracy pracowników. Z całą pewnością mogę polecić korzystanie ze środków Unii Europejskiej w ramach programów operacyjnych jako jeden z najlepszych sposobów na pozyskanie środków finansowych na rozwój firmy.” (Marek Kyc, Właściciel Firmy Polimarky)

3.3.2 Branża odzieżowa

Typy projektów:	doradcze, inwestycyjne
Beneficjent programu:	Phare 2001 SSG – Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych Phare 2001 SSG - Fundusz Dotacji Inwestycyjnych

Spółka Rewon działa na rynku od 1995 roku. Firma produkuje skarpety i rajstopy dla niemowląt, dzieci, młodzieży i dorosłych.

Firma posiada własną dziewiarnię, farbiarnię, gumiarnię, formiarnię. Sprzedaż wyrobów prowadzona jest w sieci hurtowni na terenie całego kraju oraz na rynkach zagranicznych. Firma dąży do ciągłej ekspansji eksportowej, biorąc udział w licznych imprezach zagranicznych. Współpracuje również z renomowanymi producentami odzieży dziecięcej, wykonując dla nich wzory skarpet i rajstop uzupełniających ich własne kolekcje.

Firma Rewon brała między innymi udział w programie Phare 2001 SSG – *Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych PRPE – Rewon-eksport 2004*. Realizacja projektu polegała na uczestnictwie w odzieżowych targach „Textil”, które odbywały się w Moskwie w 2004 roku. Przedsięwzięcie polegało na zorganizowaniu stoiska, zaprezentowaniu skarpet i rajstop na stoisku w postaci ekspozycji towarów oraz w postaci elektronicznej. Co umożliwiło pokazanie bogatej oferty kolorystycznej i wzorniczej. W ramach projektu przygotowano profesjonalną prezentację multimedialną (w języku angielskim i rosyjskim) na CD-ROM zawierającą informacje o firmie oraz prezentację produktu, a także ulotkę reklamową oraz reklamę w czasopiśmie branżowym.

Katalog był dystrybuowany na targach w Moskwie i miał na celu możliwie najdokładniejszą prezentację produktów, tak aby ułatwić potencjalnym klientom składania zamówień, a także ułatwić pracę dystrybutorom z lokalną siecią detaliczną.

Głównymi celami projektu było powiększenie udziału sprzedaży eksportowej w całości sprzedaży realizowanej przez firmę Rewon z 21,5% do 30 % na wszystkich rynkach eksportowych.

Ponadto pozyskano nowych partnerów handlowych na terenie Rosji oraz państw ościennych. Zaprezentowano bogatą ofertę firmy krajom Unii Europejskiej i Skandynawii. Dodatkowo przedstawiono markę Rewon jako symbol dobrej jakości wykonania i komfortu użytkowania. W wyniku realizacji projektu osiągnięto następujące efekty:

- zaprezentowano najnowszą kolekcję wyrobów potwierdzająca wysoką jakość oraz konkurencyjność wyrobów,
- zdobyto dobrą pozycję wyjściową na rynkach do dalszej ekspansji w krajach Europy Wschodniej – liczne kontakty z klientami z Litwy, Białorusi, Kazachstanu,
- zwiększono sprzedaż na rynku rosyjskim poprzez współpracę z solidnymi partnerami,
- zwiększono zatrudnienie o 2 osoby.

Ponadto, firma Rewon uczestniczyła w programie Phare 2001 SSG „Uruchomienie nowej technologii w firmie Rewon” *Fundusz Dotacji Inwestycyjnych*, w którym celem projektu był zakup nowoczesnych maszyn dziewiarskich, w wyniku czego firma rozszerzyła swoją ofertę o produkcję rajstop z wzorem wypukłym, kalesony i rajstopy bawełniane damskie. Zakup nowoczesnych maszyn włoskich firm umożliwił produkcję wyrobów z przędz kolorowych, ponadto produkcję wyrobów z maszyn, które jako jedyne mają możliwość bezszwowego łączenia czubków palców LIN TOE®.

Dzięki zakupowi nowoczesnych maszyn dziewiarskich firma wprowadziła na rynek oryginalne wyroby, zapewniające komfort użytkowania, estetyczny wygląd, doskonałą jakość.

„Korzystanie z funduszy pomocowych w ogromnym stopniu wpłynęło na rozwój i funkcjonowanie firmy. Dzięki pozyskanym dotacjom firma zdobyła nowe rynki zbytu, rozszerzyła ofertę produkowanych wyrobów i stała się jedną z wiodących firm na rynku polskim w branży pończoszniczej. Doskonała jakość wyrobów pozwoliła zdobyć firmie prestiżowy tytuł Teraz Polska i osiągnąć tytuł Wybitnego Polskiego Eksportera. (...) Z pewnością firmą będzie uczestniczyć w kolejnych programach kupując kolejne nowoczesne maszyny.”

3.3.3 Branża spożywcza

Typy projektów: inwestycyjne, doradcze

Beneficjent programów: Phare 2001 SSG – Program Rozwoju Przedsiębiorstw
Phare 2003 SSG - Fundusz Dotacji Inwestycyjnych

Obecnie beneficjent SPO-WKP – Działanie 2.3

Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe Emix powstało w 1991 roku na bazie niewielkiego gospodarstwa rolnego położonego w Rusinowie koło Rypina.

Pierwszym produktem firmy były lody w proszku do automatów lodziarskich. Wyznaczyły one główny kierunek produkcyjny przedsiębiorstwa, jakim jest produkcja koncentratów deserów. Na przestrzeni 16 lat funkcjonowania przedsiębiorstwa asortyment produkowanych wyrobów zwiększył się do ponad 100 pozycji. Obecnie firma współpracuje z ponad 350 stałymi odbiorcami w kraju i zagranicą.

W roku 2003 wdrożono system zarządzania jakością HACCP - gwarantujący skuteczną kontrolę jakości produkowanych wyrobów. Odzwierciedleniem jakości produktów jest między innymi tytuł „HIT Pomorza i Kujaw” na grupę wyrobów „ciasta w proszku” (rok 2004) Regionalny i Wojewódzki Mistrz AGROLIGI w kategorii zakładów przetwórstwa spożywczego (rok 2000).

W ramach szeroko pojętych działań marketingowych firma bierze udział w wielu targach krajowych i zagranicznych, wydaje foldery, gazetki, plakaty, reklamuje się w prasie skierowanej do potencjalnych odbiorców oraz w telewizji publicznej.

W okresie 15 lat każdy rok zamykał się wzrostem sprzedaży w stosunku do okresu poprzedniego, przy zachowaniu rentowności na poziomie 4-5%. Zwiększaniu poziomu sprzedaży, towarzyszy także wzrost zatrudnienia. Z roku na rok firma inwestuje w park maszynowy, inwestycje kubaturowe, systemy informatyczne do zarządzania procesem produkcji i sprzedaży oraz w kadry.

Sprostanie wymogom jakościowym oraz zwiększanie elastyczności produkcji i poziomu produkcji, wymusza na firmie modernizację procesów produkcyjnych poprzez wdrożenie nowoczesnych rozwiązań w szerokim zakresie technologicznym, w tym także w obszarze infrastruktury technicznej produkującej ciepło, w postaci ogrzewania pomieszczeń, pary technologicznej oraz ciepłej wody zużywanych w procesach produkcyjnych (wzrost sprawności działania kotła, automatyzacja jego pracy, bezobsługowość, niższe koszty produkcji dzięki zasilaniu kotła paliwem gazowym).

W tym celu firma aplikuje się o środki z Unii Europejskiej. Z sukcesem zostały sfinansowane trzy projekty z programów przedakcesyjnych Phare 2001 oraz 2003 SSG. W tej chwili z powodzeniem korzysta z programu SPO-WKP Działanie 2.3.

W ramach pierwszej umowy zostały zakupione: maszyna pakująca typu *flowpack* oraz tunel grzewczy z automatyczną pakowarką pozwalającą przedsiębiorstwu zwiększyć wydajność procesu pakowania oraz podnieść jakość oferowanych produktów – pośrednio wpływając na wzrost obrotów i zwiększenie rentowności firmy. W kolejnych edycjach zostały zakupione: kocioł grzewczy zasilany paliwem gazowym, przenośniki (transportery) powietrzne i wodne oraz maszyny, urządzenia i aparaty do zamykania, korkowania, etykietowania itp.

Powyższe inwestycje wpłynęły znacząco i pozytywnie na rozwój firmy Emix. Zakup dwóch urządzeń pakujących (maszyna pakująca typu *flowpack*, tunel grzewczy z automatyczną pakowarką) przyczyni się do zwiększenia wydajności procesu pakowania, obniżenia kosztów eksploatacyjnych o około 15% oraz podniesie jakość oferowanych produktów. Inwestycja ta wpłynęła także na wykonanie założeń przyjętego planu rozwoju, zakładającego poprawę i umocnienie wskaźników przetrwania, rozwoju oraz zatrudnienia przedsiębiorstwa. W wyniku realizacji inwestycji nastąpiło zwiększenie mocy produkcji ciepła umożliwiające wzrost skali produkcji firmy o 20% - 30% przy jednoczesnej redukcji kosztów produkcji ciepła o 12% - 15% (w tym dzięki wzrostowi sprawności działania kotła, automatyzacji jego pracy oraz zasilaniu gazem). Trzeci zrealizowany projekt dotyczył modernizacji procesu produkcyjnego i optymalnie wpasował się w bieżące i przyszłe potrzeby firmy. W wyniku realizacji inwestycji zwiększy się wydajność i elastyczność produkcji wszystkich rodzajów wyrobów sypkich (o około 20-30%). Korzystając z pomocy przedakcesyjnej firma zdobyła cenne doświadczenie, które teraz wykorzystuje do realizacji projektów dofinansowanych z funduszy strukturalnych.

„Dzięki wsparciu finansowemu ze środków Phare (program doradczy - strategia działania oraz dotacja inwestycyjna) firma ma możliwość zwiększenia budżetu inwestycyjnego na kolejne lata. Dzięki dotacjom

UE poziom odpływu środków finansowych ulega zmniejszeniu, co umożliwi sfinansowanie bieżących kosztów produkcji oraz pozwala na sfinansowanie kosztów nowozatrudnionych pracowników. (...) Planowane w przyszłości projekty będą elementem planu inwestycyjnego oraz strategii rozwoju PPH. Emix (opracowanej w ramach programu Phare 2001), wpisanym w długofalową strategię wzrostu konkurencyjności i rozwoju Firmy.”

3.3.4 Branża usługowa

Typy projektów: inwestycyjne, doradcze
Beneficjent programów: Phare 2001 SSG – Program Rozwoju Przedsiębiorstw
Phare 2001 SSG – Fundusz Dotacji Inwestycyjnych

Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe PIKA Sp. z o.o. (obecnie PIKA Sp. z o.o.) prowadzi działalność gospodarczą od 1992 roku. Firma specjalizuje się w kompleksowym zarządzaniu dokumentacją, świadcząc usługi takie jak: archiwizacja, przechowywanie i obsługa dokumentów, prowadzenie archiwów oraz bezpieczne niszczenie akt i nośników danych. PIKA tworzy i wdraża instrukcje obiegu dokumentów, systemy kancelaryjne, doradza oraz oferuje narzędzia informatyczne wspomagające obieg dokumentów i informacji w firmach.

Celem projektu doradczego finansowanego w ramach Programu Rozwoju Przedsiębiorstw Phare 2001 SSG było wykonanie biznes planu mającego na celu rozważenie modernizacji systemu przechowywania dokumentacji oraz zarządzania archiwami. Projekt ten był bezpośrednio związany ze strategią rozwoju i zwiększania konkurencyjności firmy poprzez zmniejszanie dotychczasowych kosztów związanych z eksploatacją aktualnych pomieszczeń oraz kosztów związanych z bieżącą obsługą firm zlecających archiwizację swoich dokumentów. Głównymi działaniami projektu było opracowanie dokumentacji technicznej związanej z planowanymi działaniami, przygotowanie biznes planu przedsięwzięcia oraz rozpatrzenie możliwości pozyskania zewnętrznego finansowania.

Zrealizowany w ramach funduszu wsparcia Phare 2001 SSG projekt pokazał możliwości zoptymalizowania własnych kosztów związanych z eksploatacją dotychczasowych magazynów – wskazał możliwość wybudowania dużego i własnego magazynu oraz biura na terenie Trójmiasta. Wnioski zawarte w biznes planie jednoznacznie określiły, iż nie jest opłacalne dalsze wynajmowanie pomieszczeń przeznaczonych na archiwa. Opracowanie zwróciło również uwagę na dodatkowy aspekt, jakim była możliwość podniesienia bezpieczeństwa przechowywanych dokumentów we własnym budynku. Analiza objęła również możliwość

inwestycji w nowe maszyny - wykorzystanie nowoczesnych, energooszczędnych niszczarek przyczyniłoby się zarówno do oszczędności czasu, jak i zmniejszenia bieżących kosztów eksploatacyjnych. Wyniki biznes planu potwierdziły również, iż firma jest w stanie sprostać oczekiwaniom dotychczasowych klientów, a również poszerzyć swoją działalność o kolejnych zleceniodawców. Dzięki otrzymanym w biznes planie analizom możliwości pozyskania zewnętrznego finansowania, firma uzyskała odpowiedź na pytanie w jaki sposób najefektywniej sfinansować własne zamierzenia.

Kolejnym krokiem na podniesienie efektywności działalności przedsiębiorcy było uzyskanie dotacji w ramach programu FDI Phare 2001 SSG. Po szczegółowym zapoznaniu się z opracowanym biznes planem dotyczącym modernizacji systemu przechowywania dokumentacji oraz zarządzania archiwami, firma podjęła decyzję o zakupie systemu elektronicznego zarządzania zasobami aktowymi z wykorzystaniem technologii kodów kreskowych oraz niezbędnego sprzętu wraz z oprogramowaniem. Zakupy te zostały dofinansowane ze środków programu *Fundusz Dotacji Inwestycyjnych Phare 2001 SSG*.

Dzięki zakupowi systemu elektronicznego zarządzania archiwum wraz z urządzeniami współpracującymi i licencjami zdecydowanie wzrosła konkurencyjność oferty firmy co pozwoliło na udział w postępowaniach przetargowych wymagających systemu obsługi dokumentów opartego na procesach biznesowych występujących w zakupionym systemie. Zakup systemu umożliwił pozyskiwanie najbardziej wymagających i atrakcyjnych klientów na rynku krajowym, zdecydowanej poprawie uległa możliwość ewidencjonowania oraz zarządzania przechowywaną dokumentacją. Beneficjent może zgromadzić i obsłużyć większą ilość dokumentacji w krótszym czasie. Wszystkie te elementy pozwolą na zwiększenie jego przychodów i otwieranie kolejnych archiwów na terenie całego kraju w zależności od kształtowania się nowych i dotychczasowych kontraktów. Dzięki realizacji projektu firma PIKA zwiększyła swoje obroty oraz zatrudniła czterech pracowników. Zawarła również umowy z kilkoma ważnymi klientami oraz poszerzyła zakres usług świadczonych dla dotychczasowych klientów.

Firma PIKA planuje dalsze korzystanie z dotacji w ramach projektów unijnych.

3.3.5 Branża ochrony zdrowia

Typ projektu: inwestycyjny
Beneficjent programu: Phare 2002 SSG – Krajowy Fundusz Dotacji Inwestycyjnych

Centrum Soczewek Kontaktowych to nowoczesny ośrodek medyczny powstały w 1996 roku, specjalizujący się w wykonywaniu kompleksowej obsługi w zakresie: badań narządu wzroku, dobieraniu soczewek kontaktowych (miękkich, twardych, kosmetycznych, torycznych).

Technologia leczenia, która została wdrożona dzięki zakupowi w ramach programu KFDI Phare 2002 SSG specjalistycznych urządzeń, opiera się na najnowocześniejszej, światowej metodzie. Metoda polega na wykorzystaniu mikroendoskopu o średnicy 0,5 mm i światłowodu lasera diodowego. Uszkodzone kanaliki rekonstruuje się pod kontrolą wzroku przy pomocy lasera. Metoda ta jest bezpieczna i możliwa do zastosowania w każdym wieku (najmłodsze dziecko operowane z powodu wrodzonego niedorozwoju przewodu nosowo-łzowego miało 2 miesiące) i pozwala zaoszczędzić wiele czasu i pieniędzy (chirurgia odbywa się trakcie jednego dnia). Przed erą mikroendoskopowego laserowego leczenia dzieci musiały być leczone przez 4-6 lat antybiotykami, wielokrotnie hospitalizowane z powodu ostrych nawracających infekcji dróg łzowych. Osoby dorosłe po zabiegu mogą wrócić nawet na drugi dzień do pracy. Zabiegi wcześniej dostępne były jedynie za granicą. Obecnie prowadzone w gabinecie okulistycznym są tańsze (od tych samych zabiegów przeprowadzanych w renomowanych klinikach zagranicznych) i stały się dostępne dla szerszego ogółu cho-

rych. Endoskopowy system chirurgii dróg łzowych pokrył niszę rynkową na tego rodzaju zabiegi, podniósł ich jakość.

Dzięki realizacji projektu Centrum Soczewek Kontaktowych „LENS-MED” zwiększyła się liczba pacjentów gabinetu okulistycznego oraz wzrosły jego obroty. W chwili obecnej za pomocą zakupionego sprzętu zostało przeprowadzonych około 400 zabiegów. Pozwoliło to zwiększyć obroty z zakresu chirurgii w okresie jednego roku aż 3-krotnie. Metoda ta jest na tyle nowoczesna, że pojawili się również pierwsi pacjenci z sąsiednich krajów.

„W mojej opinii korzystanie z dotacji pozwala na szybkie wdrożenie nowych technologii i gwałtowny rozwój przedsiębiorstwa. Każda forma pomocy jest godna uwagi i jeśli pozwala na unowocześnienie produkcji, czy też poszerzenie oferty usług, powinna być rozpatrzona. Mam szerokie plany ubiegania się ponownie o dotacje, dzięki którym w szybkim czasie będę mogła z wielokrotnie zwiększyć zyski mojego przedsiębiorstwa.” (Joanna Jaworska, właściciel firmy)

4. Komponent „Rozwój zasobów ludzkich”

4.1 OGÓLNY OPIS KOMPONENTU

Projekty realizowane w ramach komponentu *Rozwój zasobów ludzkich*, na poziomie celów ogólnych były w każdej z edycji Phare SSG ukierunkowane na wsparcie czterech filarów *Europejskiej Strategii Zatrudnienia*, a więc na: wzrost możliwości zatrudnienia, rozwój przedsiębiorczości, umiejętności przystosowawczych przedsiębiorstw i ich pracowników oraz równość szans na rynku pracy (w tym równych szans kobiet oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym). Realizowane działania miały być tym samym pilotażową realizacją regionalnych i horyzontalnych działań Europejskiego Funduszu Społecznego.

Na tym poziomie ogólności przyjęto również, że celem realizowanych projektów RZL będzie wzmocnienie potencjału administracyjnego władz na szczeblu centralnym i wojewódzkim oraz potencjału instytucjonalnego usługodawców lokalnych pod kątem realizacji programów EFS po akcesji Polski do UE.

Osiągnięciu celów ogólnych miała służyć realizacja celów szczegółowych. Te były każdorazowo operacjonalizowane poprzez konkretne, przekrojowe lub specyficzne dla kolejnych edycji projekty. W sumie, w ramach czterech edycji Phare SSG RZL zrealizowano 45 projektów regionalnych (na zlecenie PARP, przy współpracy WUP), 10 projektów pilotażowych i ogólnopolskich oraz uruchomiono 6 funduszy dotacji.

Na realizację powyższych działań przeznaczony był budżet w wysokości blisko 170 mln EUR, co zaowocowało udzieleniem wsparcia łącznie około 168 tys. osób.

Na przekazaną pomoc składały się głównie usługi szkoleniowe, doradcze, poradnictwa i pośrednictwa pracy. Oferowana była również pomoc w postaci subsydiowanego zatrudnienia, staży (w tym zagranicznych) oraz bezpośrednio wsparcie finansowe w formie dotacji.

Pomocą zostały objęte w dużej skali przede wszystkim osoby bezrobotne i zagrożone bezrobociem, z wyróżnieniem m.in. takich grup jak: kobiety, młodzież, osoby długotrwale bezrobotne, absolwenci, osoby z obszarów wiejskich oraz z restrukturyzowanych gałęzi przemysłu. Ponadto wsparcie skierowane było do pracowników małych i średnich przedsiębiorstw, pracowników administracji różnych szczebli, przedstawicieli placówek edukacyjnych oraz tzw. partnerów lokalnych (instytucje i usługodawcy działający na poziomie lokalnym, pracodawcy i ich organizacje, NGO i inni).

4.1.1 Edycje Phare SSG 2000-2003

4.1.1.1 Edycja 2000

Realizacja pierwszej edycji Phare SSG RZL przypadła na okres od listopada 2002 do lutego 2004 roku. Wzięto w niej udział pięć regionów (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, śląskie oraz warmińsko-mazurskie). W każdym z nich realizowano trzy główne typy projektów, których cele szczegółowe obejmowały:

- zwiększenie zatrudnialności oraz przedsiębiorczości wśród grup osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem,
- zwiększenie zdolności adaptacyjnych, wydajności i konkurencyjności sektora małych i średnich przedsiębiorstw,
- zwiększenie kompetencji regionalnych i lokalnych partnerów w odniesieniu do rozwoju zasobów ludzkich, poprzez zawieranie lokalnych paktów na rzecz zatrudnienia.

Wyjątkiem w realizacji tak ukierunkowanych działań było województwo śląskie, w którym nie wdrażano projektu promującego zawieranie lokalnych paktów na rzecz zatrudnienia. Oprócz tego, w województwie podlaskim zlecono realizację dodatkowego projektu mającego na celu pilotażowe wdrożenie przedmiotu *przedsiębiorczość* w szkołach ponadpodstawowych, zaś w województwie warmińsko-mazurskim zrealizowano dodatkowo projekt, którego celem było przygotowanie bezrobotnej młodzieży wiejskiej do podjęcia pracy w sektorze turystycznym (sieć nowych Ośrodków Informacji Turystycznej).

W sumie wsparciem objętych zostało około 43,5 tys. osób, w tym między innymi: około 19,8 tys. osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem, 15,8 tys. pracowników przedsiębiorstw, 6,5 tys. uczniów szkół ponadpodstawowych, 1,4 tys. przedstawicieli samorządów i organizacji pozarządowych oraz 240 nauczycieli.

Na realizację działań przewidziano budżet w wysokości 31,7 mln EUR, z którego ostatecznie wydatkowano 91% (28,7 mln EUR). Wielkość alokacji środków, kontraktację oraz wydatkowanie w rozbiu na poszczególne regiony prezentuje poniższa tabela.

Tabela 10. Struktura wydatków w ramach komponentu RZL w edycji 2000

Województwo	Alokacja (EUR)	Kontraktacja (EUR)	Wydatkowanie (EUR)	Wydatkowanie/Alokacja
lubelskie	10 344 036	10 343 011	8 604 877	83%
podkarpackie	5 214 918	5 214 917	4 644 690	89%
podlaskie	3 685 761	3 532 576	3 391 330	92%
śląskie	7 842 560	7 842 560	7 587 146	97%
warmińsko-mazurskie	4 568 056	4 568 055	4 456 179	98%
Razem	31 655 331	31 501 119	28 684 225	91%

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

4.1.1.2 Edycja 2001

Druga edycja realizowana była w okresie od listopada 2003 do marca 2005 roku. Tym razem program objął swym zasięgiem wszystkie województwa. Działania realizowane były w ramach dwóch komponentów: regionalnego i krajowego. Pierwszy uwzględniał wszystkie priorytety wskazane w pierwszej edycji wzbogacone dodatkowo o kwestię modernizacji oferty edukacyjnej szkół zawodowych. W województwie łódzkim zrealizowano ponadto pilotażowy projekt *Job Rotation*. Systemowo w projektach realizowanych w komponentcie regionalnym wyróżnione zostały cztery podprojekty. Przypisano im następujące cele:

- przeciwdziałanie bezrobociu – łagodzenie negatywnych skutków restrukturyzacji sektorowej,
- wspieranie przedsiębiorczości wśród osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem,
- doskonalenie kadr małych i średnich przedsiębiorstw,
- wzmocnienie lokalnego potencjału instytucjonalnego w zakresie przeciwdziałania bezrobociu – inicjowanie partnerstwa lokalnego.

W komponentcie krajowym znalazły się dwa projekty: *Poprawa jakości usług rynku pracy* oraz ogólnopolski, pilotażowy projekt *@lternatywa*. Cele, jakie przed nimi postawiono, to:

- wprowadzenie indywidualnych planów działania dla młodzieży poszukującej pracy,
- poprawa jakości usług rynku pracy.

Tabela 11. Struktura wydatków komponentu regionalnego⁸² RZL w edycji 2001

Województwo	Alokacja (EUR)	Kontraktacja (EUR)	Wydatkowanie (EUR)	Wydatkowanie/Alokacja
dolnośląskie	2 227 867	2 227 867	2 210 637	99%
kujawsko-pomorskie	2 482 178	2 447 418	2 210 614	89%
lubelskie	2 391 676	2 391 676	2 150 871	90%
lubuskie	1 517 484	1 476 564	1 301 478	86%
łódzkie	2 658 270	2 658 270	2 631 176	99%
łódzkie (Job Rotation)	962 211	962 211	561 718	58%
małopolskie	2 010 667	2 010 667	1 965 426	98%
mazowieckie	2 081 416	2 081 416	2 059 373	99%
opolskie	1 411 830	1 411 830	1 305 107	92%
podkarpackie	2 373 306	2 281 164	2 197 786	93%
podlaskie	2 422 490	2 422 490	2 365 7884	98%
pomorskie	1 693 017	1 693 017	1 437 655	85%
śląskie	2 441 101	2 399 367	2 184 266	89%
świętokrzyskie	2 379 390	2 379 390	1 668 969	70%
warmińsko-mazurskie	2 901 831	2 901 831	2 387 211	82%
wielkopolskie	1 776 347	1 776 347	1 766 637	99%
zachodniopomorskie	1 733 123	1 733 123	1 588 459	92%
Razem	35 464 204	35 254 648	31 993 179	90%

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

⁸² Nie zawiera wartości kwot wkładu prywatnego

Tabela 12. Struktura wydatków komponentu krajowego RZL w edycji 2001

Projekt	Alokacja (EUR)	Kontraktacja (EUR)	Wydatkowanie (EUR)	Wydatkowanie/ Alokacja
Poprawa jakości standardów usług rynku pracy	1 042 158	1 042 158	919 539	88%
Pomoc dla młodzieży poszukującej pracy - Alternatywa	5 999 315	5 999 315	5 065 980	84%
Razem	7 041 473	7 041 473	5 985 520	85%
Oba komponenty razem	42 505 678	42 296 121	37 978 699	89%

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

W projektach realizowanych w obu komponentach wzięło łącznie udział około 50,9 tys. osób, w tym m.in.: około 23,5 tys. osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem, 15,4 tys. pracowników przedsiębiorstw, 4,8 tys. przedstawicieli szkół zawodowych, samorządów i innych partnerów lokalnych, 278 przedstawicieli PUP i organizacji pozarządowych oraz 6,9 tys. osób młodych w ramach projektu *Alternatywa*.

Na realizację wszystkich działań przewidziano budżet w wysokości 42,5 mln EUR, z którego ostatecznie wydatkowano 89% - 38 mln EUR. Zróżnicowanie regionalne oraz w podziale na komponenty alokacji, kontraktacji i wydatkowania środków prezentują dwie w/w tabele.

4.1.1.3 Edycja 2002

Realizacja Phare 2002 SSG RZL trwała od listopada 2004 do października 2005 roku. Tak jak w poprzednich programach, działania realizowane były w ramach dwóch komponentów: regionalnego i krajowego. W porównaniu z edycją poprzednią ograniczono zasięg wdrażanych projektów w komponentie regionalnym do obszaru 13 województw (program nie obejmował województw: śląskiego, wielkopolskiego i mazowieckiego). Trzecia edycja była w dużym stopniu kontynuacją dwóch wcześniejszych, przy czym zaprzestano realizacji projektu skierowanego do pracowników przedsiębiorstw. Bezpośrednią przyczyną było rozpoczęcie w tym samym czasie wdrażania przez PARP Działania 2.3 w ramach SPO RZL, skierowanego właśnie do grupy pracowników MSP. Projektom realizowanym w komponentie regionalnym wyznaczono następujące cele:

- zawodowa reorientacja bezrobotnych, osób zagrożonych bezrobociem oraz żyjących na terenach rolniczych,
- promocja przedsiębiorczości – zachęcanie do działalności biznesowej,
- rozwój lokalnych partnerstw na rzecz zatrudnienia.

W ramach komponentu krajowego w województwie śląskim i kujawsko-pomorskim realizowany był projekt *Integracja i reintegracja zawodowa kobiet*. Co istotne, zostały również uruchomione dwa ogólnopolskie fundusze dotacji: *Promocja wzrostu zatrudnienia wśród młodzieży* oraz *Integracja społeczna i zawodowa grup zagrożonych wykluczeniem*. Ich celami programowymi były:

- integracja i reintegracja kobiet na rynku pracy,
- promocja zatrudnienia wśród młodych ludzi poszukujących pracy,
- społeczna i zawodowa integracja osób zagrożonych wykluczeniem.

Z Phare 2002 SSG RZL skorzystało łącznie około 35,7 tys. osób, w tym m.in.: około 17,1 tys. osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem, 2,1 tys. przedstawicieli szkół zawodowych, samorządów i innych partnerów lokalnych, 11 tys. młodych osób bezrobotnych, 3,6 tys. osób z grup tzw. szczególnego ryzyka (m.in. osoby niepełnosprawne, długotrwale bezrobotne, młodzież z patologicznych środowisk, byli więźniowie) oraz 1,8 tys. niepracujących kobiet.

Alokacja w Phare 2002 SSG RZL w projektach usługowych wyniosła 20,1 mln EUR. Z tej kwoty wydatkowano 96% środków, a więc 19,3 mln EUR. Ponadto w ramach utworzonych funduszy dotacji udostępnionych zostało 21,3 mln EUR, z których wykorzystane zostało 15 mln EUR. Zróżnicowanie regionalne oraz podział na komponenty alokacji, kontraktacji i wydatkowania środków zawierają kolejne tabele.

Tabela 13. Struktura wydatków komponentu regionalnego RZL w edycji 2002

Województwo	Alokacja (EUR)	Kontraktacja (EUR)	Wydatkowanie (EUR)	Wydatkowanie/Alokacja
dolnośląskie	1 400 000	1 399 980	1 393 304	100%
kujawsko-pomorskie	1 089 673	1 089 673	1 005 093	92%
lubelskie	1 474 906	1 474 906	1 408 277	95%
lubuskie	862 852	862 852	862 805	100%
łódzkie	1 988 937	1 988 937	1 953 500	98%
małopolskie	2 373 000	2 372 975	2 238 094	94%
opolskie	1 960 000	1 955 870	1 893 041	97%
podkarpackie	1 123 600	1 123 550	1 119 932	100%
podlaskie	1 528 000	1 527 990	1 456 324	95%
pomorskie	1 170 000	1 169 805	1 101 232	94%
świętokrzyskie	1 153 260	1 153 260	1 109 727	96%
warmińsko-mazurskie	1 213 867	1 197 967	1 129 976	94%
zachodniopomorskie	1 030 609	1 030 609	1 011 357	98%
Razem	18 368 704	18 348 374	17 682 669	96%

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

Tabela 14. Struktura wydatków komponentu krajowego RZL w edycji 2002

Projekt	Alokacja (EUR)	Kontraktacja (EUR)	Wydatkowanie (EUR)	Wydatkowanie/Alokacja
Integracja i reintegracja zawodowa kobiet	1 800 000	1 799 000	1 614 358	90%
Oba komponenty razem	20 168 704	20 147 374	19 297 027	96%

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

4.1.1.4 Edycja 2003

Ostatnia, czwarta edycja komponentu RZL Phare SSG była realizowana od września 2005 do października 2006 roku. Jej charakter zdecydowanie odbiegał od edycji realizowanych wcześniej. Było to uwarunkowane zaawansowanym stanem realizacji programów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekty Phare RZL zostały skierowane na bardziej zawężone problemy i grupy beneficjentów. W porównaniu do wcześniejszych edycji, kontynuacji doczekał się program dotacyjny ukierunkowany na modernizację oferty edukacyjnej placówek kształcenia zawodowego oraz fundusz dotacji dla projektów dotyczących integracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Podjęto się również wdrażania drugiej edycji projektu skierowanego do młodych poszukujących pracy osób – *Alternatywa II*.

Organizacyjnie, Phare 2003 SSG RZL tak jak wcześniej, realizowany był w podziale na dwa komponenty: regionalny i krajowy. W ramach pierwszego zrealizowano projekty: *Miejsca pracy w sektorze kultury*, *Zwolnienia monitorowane (outplacement)*, *Wsparcie dla modernizacji oferty szkół o profilu zawodowym*. Ponadto uruchomiono fundusze dotacji: *Wsparcie na modernizację oferty edukacyjnej* oraz *Wsparcie dla Regionalnych Ośrodków Szkoleniowych EFS*. Projekty te zostały przyporządkowane do następujących celów:

- promocja zatrudnienia, przedsiębiorczości i adaptacyjności – zawodowa reorientacja grup osób zagrożonych bezrobociem,
- rozwój partnerstw na rzecz zatrudnienia oraz projektów finansowanych z EFS – wzmocnienie lokalnych zdolności do projektowania i wdrażania społeczno-ekonomicznych inicjatyw i projektów na rzecz zasobów ludzkich,
- promocja zatrudnienia – dopasowanie oferty edukacyjnej placówek kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy.

W komponentcie krajowym zrealizowano cztery projekty – wspomniany *Pomoc dla młodzieży poszukującej pracy – Alternatywa II*, *Wsparcie aktywności zawodowej osób powyżej 50 roku życia* (województwa: mazowieckie, śląskie, wielkopolskie) – realizowany również w formie dotacyjnej na terenie całego kraju, *Wsparcie techniczne dla instytucji programujących inicjatywy własne w ramach EFS* oraz uruchomiono kolejną edycję funduszu dotacji *Integracja społeczna i zawodowa grup zagrożonych wykluczeniem*. Te projekty miały wpisywać się w cele:

- promocji zatrudnienia młodych, poszukujących pracy osób,
- aktywnego zarządzania wiekiem,
- doskonalenia wdrażania innowacyjnych projektów typu EFS,
- integracji społecznej i zawodowej grup osób zagrożonych wykluczeniem.

Zgodnie ze stanem na listopad 2006 roku, w ramach ostatniej edycji Phare wsparcia udzielono około 38,1 tys. osób, w tym: 5,6 tys. osobom młodym w ramach projektu *Alternatywa II*, 4,7 tys. osobom z grupy „50 plus”, 1 tys. osób z grup zagrożonych wykluczeniem, 2,8 tys. osobom zwalnianym z restrukturyzowanych przedsiębiorstw, 7 tys. osób działającym w sektorze kultury, 2 tys. nauczycieli placówek kształcenia zawodowego, ok. 500 osobom z instytucji programujących inicjatywy własne finansowane z EFS (Komendy Głównej OHP, Wojewódzkich Urzędów Pracy, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej i Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości), 14,5 tys. osobom przeszkolonym przez ROSzEFS w zakresie wdrażania projektów finansowanych z EFS i tworzenia partnerstw na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego⁸³.

Budżet ostatniej edycji to ponad 48,4 mln EUR. Rozkład w podziale na poszczególne projekty przedstawiają dwie kolejne tabele.

⁸³ Skrócony raport z postępów realizacji PRZEDSIĘWZIĘCIA na dzień 31 października 2006 r.

Tabela 15. Struktura wydatków komponentu regionalnego RZL w edycji 2003

Projekt	Alokacja (EUR)	Kontraktacja (EUR)	Wydatkowanie (EUR)	Wydatkowanie / Alokacja
Zwolnienia monitorowane*	3 600 000	3 545 238	3 383 456	94%
Miejsce pracy w sektorze kultury*	4 000 000	3 999 940	3 937 005	98%
Wsparcie dla modernizacji oferty szkół o profilu zawodowym*	2 000 000	1 900 000	1 900 000	95%
Wsparcie na modernizację oferty edukacyjnej**	9 069 476	9 040 752	5 916 116	65%
Rozwój lokalnego partnerstwa na rzecz rynku pracy oraz wsparcie projektów finansowanych przez Europejski Fundusz Społeczny*	5 686 284	5 482 378	4 950 501	87%
Razem	24 355 760	23 968 309	20 087 079	82%

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP; * wartość kwot wydatkowania aktualna na 30 listopada 2006 r.; ** wartość kwot wydatkowania aktualna na 31 października 2006 r.

Tabela 16. Struktura wydatków komponentu krajowego RZL w edycji 2003

Projekt	Alokacja (EUR)	Kontraktacja (EUR)	Wydatkowanie (EUR)	Wydatkowanie / Alokacja
Pomoc dla młodzieży poszukującej pracy - Alternatywa II*	4 000 000	4 000 000	3 410 269	85%
Integracja społeczna i zawodowa grup zagrożonych wykluczeniem (dotacje)**	6400 000	2 033 483	1 464 091	23%
Wsparcie aktywności zawodowej osób powyżej pięćdziesiątego roku życia (usługi)*	2 000 000	1 999 988	1 999 988	100%
Wsparcie na rzecz zatrudnienia osób, które ukończyły pięćdziesiąty rok życia (dotacje)**	10 300 000	4 931 263	3 497 413	34%
Wsparcie techniczne dla instytucji programujących inicjatywy własne w ramach EFS*	1 350 0000	1 190 476	1 133 224	84%
Razem	24 050 000	14 155 211	11 504 987	48%
Oba komponenty razem	48 405 760	38 123 521	31 592 067	65%

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP; * wartość kwot wydatkowania aktualna na 30 listopada 2006 r.; ** wartość kwot wydatkowania aktualna na 31 października 2006 r.

4.1.2 Typy projektów

Projekty realizowane w ramach kolejnych edycji Phare SSG RZL dają się ułożyć w pewną typologię ze względu na podobieństwo tematyczne i charakterystykę podejmowanych w ich ramach działań. Część z projektów, tak jak to zostało zarysowane wcześniej, była realizowana cyklicznie we wszystkich (poza ostatnią) edycjach Phare RZL. Inne miały charakter pilotażu, były to projekty innowacyjne i do pewnego stopnia nietypowe, również w kontekście usług dotychczas oferowanych na polskim rynku pracy. Stosując za kryterium podziału podobieństwo tematyczne projektów, można wyróżnić następujące typy projektów:

- aktywizujące w dużej skali grupy osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem, ukierunkowane na ich reorientację zawodową, podniesienie lub zmianę kwalifikacji, wspierające osoby chcące założyć własną działalność gospodarczą (2000-2002),
- ukierunkowane na zwiększenie adaptacyjności firm sektora MSP i ich pracowników (2000-2001),
- promujące ideę partnerstwa lokalnego na rzecz zatrudnienia (2000-2003),
- promujące ideę tworzenia Indywidualnych Planów Działania, skierowane do młodzieży poszukującej pracy – *Alternatywa* (2001) i *Alternatywa II* (2003),
- skierowane do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym (2002-2003),
- pilotujące wdrożenie mechanizmu rotacji pracy – *Job Rotation* (2001),
- aktywizujące kobiety chcące wrócić lub wejść na rynek pracy (2002),
- skierowane do osób z grupy „50 plus” (2003),
- skierowane do osób z sektora kultury (2003),
- wspomagające proces restrukturyzacji firm oraz kierujące wsparcie do osób tracących miejsca pracy (outplacement) (2003).

Każdy z wyróżnionych typów projektów zostanie poniżej przekrojowo opisany. Tam gdzie jest to możliwe przedstawione zostaną wnioski z badań ewaluacyjnych pokazujące skuteczność projektów i ich ocenę wystawioną przez samych beneficjentów.

4.1.2.1 Aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem⁸⁴ (2000-2002)

Na przestrzeni trzech pierwszych edycji realizowano na dużą skalę projekty, które miały za zadanie zaoferować kompleksowe wsparcie osobom bezrobotnym i zagrożonym bezrobociem. Ich celem było wyposażenie beneficjentów w nowe, wyższe kwalifikacje zawodowe dające szansę ponownego zatrudnienia oraz przekazanie umiejętności potrzebnych do samodzielnej adaptacji na rynku pracy. Projekty te pomyślane były jako uzupełnienie regionalnej polityki zatrudnienia, miały stanowić dodatek do działalności Powiatowych Urzędów Pracy. Jednym z ich podstawowych założeń była koncentracja na strukturze bezrobocia na terenie danego województwa. W każdym województwie odmiennie określono grupy docelowe, w zależności od zidentyfikowanych problemów danego regionu. Oferowane beneficjentom w tych projektach usługi to:

- poradnictwo zawodowe przed rozpoczęciem szkolenia,
- szkolenia zawodowe,

⁸⁴ W pierwszej edycji projekty te nie miały uspołnionej nazwy w wymiarze regionalnym. W edycjach 2001 i 2002 projekty te przyjęły wspólną nazwę: „Aktywne działania na rynku pracy – realizacja usług rynku pracy dla bezrobotnych oraz innych osób napotyających trudności na rynku pracy” – tzw. Podprojekt 1 w projektach komponentu regionalnego.

- praktyki zawodowe (szkolenia w miejscu pracy – *on the job training*) organizowane przez lokalnych pracodawców,
- poradnictwo zawodowe po szkoleniu,
- pośrednictwo pracy.

Patrząc na całość Phare SSG RZL projekty te objęły swym zasięgiem zarówno największą liczbę beneficjentów, jak również najszerszy obszar terytorialny. W sumie, z oferowanej w nich pomocy skorzystało około 45,5 tys. osób z 16 regionów Polski. (w edycji 2000 z 5, w 2002 z 13).

Badania ewaluacyjne i monitoringowe wskazują na zróżnicowaną skuteczność podejmowanych działań w ramach poszczególnych edycji. Wynika z nich, że po zakończeniu poszczególnych edycji pracę znalazło ok. 31% (2000)⁸⁵, 47% (2001)⁸⁶ oraz 54% (2002)⁸⁷ ich beneficjentów. Porównując w tym wymiarze kolejne edycje trzeba mieć na uwadze, że w pierwszej z nich projekty realizowane były na obszarze tzw. „ściany wschodniej”, gdzie zarówno rozmiar, jak i struktura bezrobocia odbiegają na niekorzyść od reszty kraju.

W samej opinii beneficjentów niezależnie od edycji programu Phare, pomoc jaka została im zaoferowana była niezmiennie oceniana wysoko. Na zadowolenie z uczestnictwa w projekcie i wyniesione z niego korzyści każdorazowo wskazywała większość beneficjentów. Od 87% do 96% beneficjentów poleciłoby udział w szkoleniach oferowanych w Phare innym osobom bezrobotnym, blisko trzy czwarte deklarowała to w sposób zdecydowany.

Obok projektów, w których osoby bezrobotne i zagrożone bezrobociem objęte były pomocą zwiększającą ich szanse na rynku pracy, realizowane były projekty, które miały pomóc beneficjentom w rozpoczęciu działalności gospodarczej.

W ramach tego typu projektów realizowane były następujące usługi (ich zakres różnił się w zależności od konkretnej edycji i województwa, w którym wdrażany był projekt):

- poradnictwo biznesowe przed rozpoczęciem szkolenia,
- wstępne szkolenie z zakresu przedsiębiorczości,
- zaawansowane szkolenie z zakresu przedsiębiorczości,
- doradztwo indywidualne (coaching).

We wszystkich edycjach z tak ukierunkowanego wsparcia skorzystało ok. 11,6 tys. osób. Zgodnie z wynikami badań, w ramach kolejnych edycji własne przedsiębiorstwo założyło 4% (2000), 9% (2001) oraz 24% (2002)⁸⁸ beneficjentów szkoleń z zakresu przedsiębiorczości.

4.1.2.2 Promocja zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw sektora MSP i ich pracowników (2000-2001)

Projekty skierowane do przedsiębiorstw i ich pracowników były pierwszym tego typu przedsięwzięciem dostępnym na polskim rynku usług szkoleniowych, które w takiej skali promowały ideę kształcenia ustawicznego. Miały one przede wszystkim za zadanie podniesienie kwalifikacji kadr w celu zwiększenia konkurencyjności sektora MSP i tym samym utrzymania w nim zatrudnienia. Projekty te były pomyślane

⁸⁵ Ewaluacja ex-post Programu Phare 2000 - PL0008 Komponent RZL opracowany przez Pracownię Badań Społecznych w Sopocie na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005 <http://www.parp.gov.pl/raport24.html>

⁸⁶ Wstęp do ewaluacji ex-post Programu PL01.06.09.01-02 Promocja Zatrudnienia i Rozwój Zasobów Ludzkich (Phare 2001 SSG komponent RZL) opracowany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005 <http://www.parp.gov.pl/raport28.html>

⁸⁷ Raporty ewaluacyjne i monitoringowe PARP: <http://www.parp.gov.pl/ewal1a.php>

⁸⁸ Tamże.

również jako swego rodzaju pilotaż działania 2.3 SPO RZL (Instytucja Wdrażająca: PARP) i w momencie, gdy rozpoczęła się jego realizacja, Phare SSG RZL zostało pozbawione działań bezpośrednio skierowanych do pracowników przedsiębiorstw.

Dzięki działaniom realizowanym w ramach Phare SSG, pracownicy MSP otrzymali szansę na podniesienie swoich kwalifikacji i umiejętności w najbardziej potrzebnym w ich pracy zakresie. Dostępne były szkolenia o przekrojowej tematyce, zaczynając od typowo zawodowych, poprzez kursy językowe, na szkoleniach dotyczących wdrażania systemów zarządzania jakością kończąc. Oprócz tego, menedżerowie biorący udział w projekcie otrzymywali indywidualne wsparcie doradcze w zakresie wykorzystania wiedzy zdobytej na szkoleniach w przedsiębiorstwach lub w ich wyodrębnionych działach, którymi zarządzali. Ogólnie, w ramach projektu realizowane były następujące usługi:

- szkolenia dla pracowników kadry kierowniczej oraz właścicieli MŚP,
- doradztwo dla MSP

W sumie w dwóch edycjach Phare ze szkoleń skorzystało 31 tys. pracowników oraz osób z kadry zarządzającej, łącznie z 11,3 tys. przedsiębiorstw.

4.1.2.3 Promocja partnerstwa lokalnego na rzecz zatrudnienia (2000-2003)

Celem podprojektu było wsparcie władz lokalnych, partnerów społecznych oraz innych zaangażowanych osób i instytucji w opracowaniu i realizacji działań w dziedzinie promocji zatrudnienia i przedsiębiorczości oraz lokalnych strategii rozwoju. Projekty promowały współpracę i dialog społeczny na szczeblu lokalnym. Promocja idei partnerstwa lokalnego na rzecz zatrudnienia była obecna w Phare SSG RZL od samego początku. Na przestrzeni kolejnych edycji ulegała jednak przeobrażeniom. Dla początkowo nieukierunkowanych działań nastawionych na promocję partnerstwa jako takiego, już w drugiej edycji wprowadzono modyfikację, w wyniku której spoiwem dla zawiązywanych partnerstw miała stać się kwestia modernizacji oferty edukacyjnej placówek kształcenia zawodowego. Do zagadnień, którymi zajmowano się już w ramach programu Phare 2000 (przyciąganie krajowych i zagranicznych inwestycji, tworzenie środowiska przyjaznego dla MSP, projektowanie lokalnych działań rozwojowych) dodano nowy wymiar rozwoju regionalnego: dostosowanie programów szkół zawodowych do potrzeb lokalnego rynku pracy. W ramach tak określonych celów realizowano:

- szkolenia wspierające i motywujące przedstawicieli instytucji zaangażowanych w rozwój porozumień lokalnych,
- doradztwo dla przedstawicieli instytucji zaangażowanych w rozwój porozumień lokalnych,
- doradztwo dla szkół zawodowych chcących zmodernizować swoje programy nauczania,
- granty na realizację planów modernizacji ofert edukacyjnych (wyłącznie na szkolenie oraz zakup związanego ze szkoleniem sprzętu informatycznego).

W wyniku realizacji tego typu projektów w trzech pierwszych edycjach udało się przeszkolić około 7,5 tys. nauczycieli, przedstawicieli samorządu i innych partnerów lokalnych. W pierwszych dwóch edycjach zostały zawiązane 302 porozumienia lokalne na rzecz zatrudnienia. W Phare 2002 zgodnie z wynikami badania monitoringowego w ramach projektu, współpracę podjęło 83%⁸⁹ instytucji w nim uczestniczących. W ramach Phare 2003 ROSzEFS przeszkoliły ok. 14,5 tys. osób w zakresie wdrażania projektów finansowanych z EFS i tworzenia partnerstw na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego.

⁸⁹ Raporty ewaluacyjne i monitoringowe PARP: <http://www.parp.gov.pl/ewal1a.php>

Z promowaną ideą partnerstwa, tak jak zostało wspomniane, wiązały się działania ukierunkowane na modernizację oferty edukacyjnej i jej lepsze dopasowanie do potrzeb lokalnego rynku pracy. Szkoły, które we współpracy z innymi podmiotami opracowały plan modernizacji oferty edukacyjnej, mogły starać się o dotację na zakup sprzętu IT. Udało się dzięki temu zakupić sprzęt informatyczny 287 szkołom (w edycji 2001: 213 szkół, w edycji 2002: 74) za łączną kwotę ponad 4,3 mln EUR. W Phare 2003 podpisanych zostało w tym zakresie 200 umów.

4.1.2.4 Działania skierowane do bezrobotnej młodzieży – Promocja Indywidualnych Planów Działania - *Alternatywa* (2001) i *Alternatywa II* (2003), fundusz dotacji: Promocja zatrudnienia wśród młodzieży.

Projekty *Alternatywa* i *Alternatywa II* były kierowane do młodych, poszukujących pracy osób. Górna granica wieku dla uczestników była ustalona na poziomie 26-27 lat. Zgodnie z założeniami projekty realizowane były w wybranych powiatowych urzędach pracy – w 49 w pierwszej i 59 w drugiej edycji. Realizacja projektu odbywała się z udziałem powiatowych urzędów pracy zarówno ze względu na ich wkład organizacyjny, jak i finansowy (współfinansowanie równoległe). Pierwsza edycja projektu miała charakter pilotażowy. Pierwszy raz w tak dużej skali została zaprezentowana i wdrożona idea tworzenia Indywidualnych Planów Działania. IPD to prowadzone pod okiem doradcy zawodowego systematyczne działania zmierzające do zaplanowania ścieżki kariery zawodowej. Największy nacisk położony był na aktywną postawę uczestników projektu, co miało dać możliwość:

- rozpoznania przez osobę bezrobotną własnych ograniczeń i możliwości,
- identyfikacji preferencji i predyspozycji zawodowych,
- dokładnego zaplanowania ścieżki kariery zawodowej,
- uczestnictwa w szkoleniach podnoszących kwalifikacje,
- aktywnego poszukiwania pracy.

Po stworzeniu IPD osobom został zaproponowany udział w szkoleniach zawodowych lub stażach, które miały stanowić część realizacji utworzonego planu. W ramach pierwszej edycji projektu 6,8 tys. osób utworzyło własne, indywidualne plany działania, dalsze 4,7 tys. wzięło udział w szkoleniach zawodowych, 82 skorzystało z zatrudnienia subsydiowanego poza miejscem zamieszkania.

Opierając się na wynikach badania ewaluacyjnego⁹⁰ należy wskazać na dużą skuteczność działań podjętych w ramach pierwszej edycji projektu. Rok po jego zakończeniu około 50% jego beneficjentów było zatrudnionych. Skuteczność była jeszcze wyższa wśród osób, które skorzystały z subsydiowanego zatrudnienia (na poziomie 81%).

W przypadku *Alternatywy II*, zgodnie z przyjętymi wcześniej założeniami, Indywidualne Plany Działania powinny zostać opracowane dla 4000 osób. Według stanu na koniec października 2006, IPD opracowało 5,6 tys. osób, ponad 4 tys. ukończyło szkolenia zawodowe, zaś według wstępnych szacunków aż 1,1 tys. z nich znalazło zatrudnienie.

Za istotne osiągnięcie wypracowane w ramach Phare 2002 należy uznać uruchomienie funduszu dotacji *Promocja zatrudnienia wśród młodzieży*. Program miał charakter konkursowy. Aplikować mogły do niego

⁹⁰ *Ewaluacja ex-post projektu Pomoc dla młodzieży poszukującej pracy – Alternatywa – Phare 2001 SSG RZL*, opracowany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005 <http://www.parp.gov.pl/raport26.html>

powiatowe urzędy pracy oraz organizacje pozarządowe. Również i tu na szeroką skalę promowane było podejście do rozwiązywania problemów bezrobocia wśród młodych osób z wykorzystaniem Indywidualnych Planów Działania oraz zapewnienie kompleksowej usługi poradnictwa i wsparcia szkoleniowego. W ramach programu udzielono 176 dotacji, a wsparciem w postaci szkoleń i poradnictwa objęto ponad 11 tys. osób. Fundusz miał pełnić również funkcję pilotażu wobec Działania 1.2 SPO RZL.

4.1.2.5 Zagrożenie wykluczeniem społecznym i zawodowym (2002-2003)

Celem działań realizowanych w ramach funduszy dotacji *Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu* była pomoc w integracji społeczno-zawodowej grup szczególnego ryzyka – osób niepełnosprawnych, byłych więźniów, młodocianych przestępców po pobycie w zakładzie poprawczym, młodzieży z patologicznych środowisk, uchodźców oraz repatriantów.

Działania w tym przedsięwzięciu przewidywały poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, pomoc psychologiczną nakierowaną na znalezienie zatrudnienia. Fundusz miał być również pilotażem Działań 1.4 i 1.5 SPO RZL.

Do funduszu aplikować mogły gminy, powiaty oraz organizacje pozarządowe. W ramach dwóch edycji udzielono 115 dotacji (86 – 2002; 29 – 2003). W edycji Phare 2002 ze wsparcia skorzystało ponad 3 600 osób. W ramach Phare 2003 w szkoleniach wzięło udział blisko tysiąc osób, z których 190 znalazło stałe zatrudnienie lub samozatrudnienie⁹¹.

4.1.2.6 Pilotażowe wdrożenie mechanizmu rotacji pracy - *Job Rotation* (2001)

Program *Rotacja miejsc pracy (Job Rotation)* realizowany był jako jeden z elementów programu Phare SSG 2001. Był on projektem pilotażowym, realizowanym po raz pierwszy w Polsce i wdrażanym jedynie na obszarze województwa łódzkiego. *Rotacja miejsc pracy* to połączenie szkolenia pracowników przedsiębiorstw z jednoczesnym zatrudnieniem w tych firmach osób bezrobotnych w charakterze zastępców.

Metoda *Job Rotation* ma trzy podstawowe cele:

- promocję przedsiębiorczości: zwiększenie umiejętności przystosowania się do zmieniających się warunków i konkurencyjności uczestniczących przedsiębiorstw,
- zwiększenie jakości kapitału ludzkiego: podwyższenie kwalifikacji pracowników uczestniczących w projekcie,
- zwalczanie bezrobocia: zwiększenie szans bezrobotnych na znalezienie pracy.

Podczas obecności pracowników na szkoleniu, ich obowiązki przejmowali zastępcy – tymczasowo zatrudnione osoby bezrobotne. Po ukończeniu szkolenia pracownicy wracali do swojej pracy, a zastępcy albo zostawali w przedsiębiorstwie, albo dzięki zdobytemu doświadczeniu zwiększali swoje szanse na rynku pracy. Dzięki instytucji zastępców, MSP mogły oferować swoim pracownikom szkolenia po niskich kosztach i rozwiązać problem braków kadrowych. Dodatkowo zwiększone kwalifikacje i motywacja pracowników powinny przyczynić się do sukcesu firmy.

⁹¹ Skrócony raport z postępów realizacji PRZEDSIĘWZIĘCIA na dzień 31 października 2006 r.

Job Rotation zostało określone jako strategia, w której wygrywają i odnoszą korzyści wszystkie strony biorące udział w projekcie. Produkcja firmy nie cierpi na skutek absencji pracowników, gdyż są oni zastępowani; zwiększa się konkurencyjność firmy, a rekrutacja nowych pracowników jest ułatwiona. Zarówno poziom wiedzy, jak i motywacja pracowników wzrasta. Bezrobotni nabierają doświadczenia w pracy i zwiększa się ich poczucie własnej wartości. Dzięki temu metoda ta pomaga bezrobotnym wyrwać się z zamkniętego koła: nikt nie chce ich zatrudnić, ponieważ nie mają doświadczenia w pracy, a nie mogą zdobyć doświadczenia w pracy, ponieważ nikt nie chce ich zatrudnić. Poziom zatrudnienia w społeczeństwie zwiększa się, podobnie jak elastyczność na rynku pracy. *Job Rotation* było stosowane wcześniej w wielu krajach Unii Europejskiej. Celem projektu pilotażowego w województwie łódzkim była weryfikacja metody *Job Rotation* w warunkach polskich.

Ze szkoleń dla pracowników skorzystały 234 osoby. W tym samym czasie w ich zastępstwie w firmach pracowało 150 osób. Wyniki badania monitoringowego wskazują, iż w pół roku po zakończeniu realizacji projektu 65%⁹² zastępców posiadało pracę.

Bazując na doświadczeniach projektu Phare 2001 *Job Rotation*, został opracowany przez PARP i jest realizowany, ogólnopolski projekt *Rotacja miejsc pracy* finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Działania 2.3 b SPO RZL.

4.1.2.7 Aktywizacja kobiet wracających/ wchodzących na rynek pracy (2002)

Projekt *Integracja i reintegracja zawodowa kobiet* stanowił jeden z elementów szerszych działań prowadzonych w Polsce. Jako członek Unii Europejskiej, Polska zobowiązana jest do wspierania udziału kobiet w rynku pracy i istotnego ograniczenia różnic we wskaźnikach zatrudnienia, bezrobocia i płacy przedstawicieli obu płci do roku 2010. Oznacza to zniesienie barier w pełnym uczestnictwie kobiet w rynku pracy. Cel ten jest szczególnym wyzwaniem w Polsce, gdzie wskaźnik bezrobocia należy do najwyższych w Europie, mimo to, towarzyszą temu istotne nierówności w zakresie zatrudnienia i możliwości ekonomicznych na szczeblu regionalnym i niższym.

Projekt *Integracja i reintegracja zawodowa kobiet* był programem pilotażowym dla Działania 1.6 SPO RZL. Jego celem była zmiana sytuacji zawodowej kobiet w dwóch wybranych regionach Polski (woj. śląskie i kujawsko-pomorskie). Obejmował on indywidualne usługi w zakresie zatrudnienia zakwalifikowanym do projektu kobietom w 10 powiatach w każdym z powyższych regionów, w których istnieją najpoważniejsze problemy bezrobocia wśród kobiet i trudności z ich integracją zawodową. W woj. śląskim projekt koncentrował się na rejonach miejskich, a w woj. kujawsko-pomorskim szczególny nacisk kładziono na obszary wiejskie. Wsparcie w ramach projektu udzielane było poprzez:

- pomoc psychologiczną (zwaną dalej szkoleniem motywacyjnym),
- poradnictwo zawodowe,
- szkolenie zawodowe,
- szkolenie/poradnictwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej,
- pośrednictwo pracy.

W projekcie wzięło udział 1,9 tys. kobiet. Stałe zatrudnienie uzyskało 246 z nich⁹³.

⁹² Wstęp do ewaluacji *ex-post* Phare SSG 2001 RZL *Rotacja miejsc pracy* opracowany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2006 <http://www.parp.gov.pl/raport29.html>

⁹³ Stan aktualny na połowę listopada 2005 r

4.1.2.8 Wsparcie dla osób powyżej pięćdziesiątego roku życia (2003)

Projekt *Wsparcie aktywności zawodowej osób po 50 roku życia* adresowany był do dwóch grup docelowych: osób powyżej 50 roku życia, w tym bezrobotnych i poszukujących pracy chcących podnieść lub uzupełnić swoje kwalifikacje zawodowe w celu zwiększenia własnego potencjału do bycia zatrudnionym oraz do kadry zarządzającej przedsiębiorstw (np. właściciele, prezesi, dyrektorzy, osoby odpowiedzialne za sprawy kadrowe) w celu zmiany ich sposobu postrzegania pracowników powyżej 50 roku życia. Program miał na celu poprawę sposobu postrzegania i podejścia do zatrudniania starszych osób przez pracodawców, zmniejszenie zagrożenia pogłębiającego się zjawiska eliminacji osób dojrzałych z rynku pracy, zwiększenie aktywności zawodowej osób po 50 roku oraz poprawę wskaźnika zatrudnienia tych osób.

O potrzebie realizacji tego typu programu może świadczyć fakt, że wskaźnik zatrudnienia osób powyżej 50 roku życia wynosi w Polsce 24,8%, zaś dla grupy wiekowej powyżej 54 lat – około 15,1%. Są to wartości zdecydowanie odbiegające od średniej dla krajów Unii Europejskiej, która wynosi 38,5%⁹⁴. Dodatkowo, sytuacja ta może ulec pogorszeniu w związku z poważnymi problemami związanymi z rynkiem pracy, które dotyczą restrukturyzacji przemysłu i rolnictwa, nieodpowiednim tempem przyrostu liczby miejsc pracy, szczególnie w małych i średnich przedsiębiorstwach oraz nieodpowiednim rozwojem alternatywnych miejsc pracy w uboższych regionach.

W ramach projektu prowadzona była kampania informacyjno-promocyjna mająca na celu zmianę opinii kadr zarządzających zasobami ludzkimi MSP na temat zatrudniania pracowników powyżej 50 roku życia. Ponadto w ramach projektu realizowane były:

- szkolenia z zakresu technologii informacyjnych,
- szkolenia doskonalące znajomość języków obcych,
- szkolenia zawodowe,
- doradztwo psychologiczne,
- szkolenia w zakresie zakładania działalności gospodarczej.

Projekt realizowany był w podwójnej formule: jako usługi oraz jako dotacje. W przypadku kontraktu usługowego, wsparciem zostało objęte 3,2 tys. osób, z czego ponad 1,5 tys. wzięło udział w szkoleniach z zakresu technologii informacyjnych ICT, zaś 1,6 tys. wzięło udział w kursach językowych. Ze wstępnych danych na temat skuteczności wynika, że ponad 114 osób biorących udział w szkoleniach znalazło zatrudnienie, kolejne 322 utrzymało swoje dotychczasowe zatrudnienie, a 28 osób zmieniło zatrudnienie dzięki udziałowi w projekcie. W przypadku funduszu dotacji podpisanych zostało 28 umów z Wnioskodawcami. W ramach realizacji projektów zakończone zostały 173 szkolenia, które ukończyło łącznie 1.5 tys. osób. W związku z prowadzonymi w ramach projektu działaniami 348 osób zarejestrowało działalność gospodarczą⁹⁵.

4.1.2.9 Miejsca pracy w sektorze kultury (2003)

Projekt adresowany był do osób, absolwentów szkół, uczelni i kierunków kształcących artystów i animatorów kultury oraz innych młodych osób poszukujących możliwości działania zawodowego w dziedzinie kultury i sztuki. Zasadniczym celem projektu była pomoc w znalezieniu odpowiedniego miejsca na rynku

⁹⁴ Według danych BAEL z roku 2002 współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku 50-54 wynosił 63,7%, w grupie 55-59 (39,7%) i 60-64 (20,3%).

⁹⁵ Skrócony raport z postępów realizacji PRZEDSIĘWZIĘCIA na dzień 31 października 2006 r.

pracy młodym osobom ze wskazanych grup docelowych. Projekt miał ułatwić podejmowanie działalności gospodarczej lub znalezienie trwałego zatrudnienia osobom zainteresowanym zawodowym wykorzystywaniem swoich zainteresowań i umiejętności twórczych. Miał się także przyczynić do lepszego wykorzystania w gospodarce zasobów kreatywności tej grupy. Operacyjnym celem projektu było przekazanie uczestnikom wiedzy i umiejętności potrzebnych do rozpoczęcia działalności gospodarczej w zakresie tzw. przemysłów kultury, lub do skutecznego poszukiwania zatrudnienia w przedsiębiorstwach, instytucjach publicznych i organizacjach pozarządowych, na stanowiskach umożliwiających zawodowe wykorzystywanie zdolności i umiejętności twórczych. Do samozatrudnienia, a w dalszej kolejności do tworzenia nowych miejsc pracy, zachęcać miała oferowana w ramach projektu pomoc specjalistów biznesowych oraz szkolenia dotyczące prowadzenia własnej firmy.

Ścieżka oferowanego w ramach projektu wsparcia przebiegała zgodnie z następującym schematem:

- szkolenie wstępne,
- szkolenie profilowane - 4 typy:
- szkolenie dla osób zamierzających rozpocząć własną działalność gospodarczą (dostępne razem z doradztwem biznesowym),
- szkolenie dla osób zainteresowanych pracą w firmie,
- szkolenie dla osób zainteresowanych współpracą z instytucjami publicznymi i samorządowymi,
- szkolenia dla osób zainteresowanych działalnością w organizacjach pozarządowych,
- szkolenia zawodowe tematycznie uwarunkowane wcześniejszym szkoleniem profilowanym,
- staż zagraniczny w krajach Unii Europejskiej (dla 250 osób).

Dane o stopniu realizacji programu wskazują, że pierwotnie przyjmowane założenia ilościowe zostały przekroczone. Wedle informacji na koniec października 2006, wskaźniki realizacji w większości oferowanych w ramach projektu szkoleń osiągnęły zakładane wartości. 6,9 tys. osób działającym w sektorze kultury otrzymało wsparcie w ramach projektu w postaci szkoleń wstępnych, 2.1 tys. osób wzięło udział w szkoleniach profilowanych, 251 odbyło zagraniczny staż. Wstępne dane na temat skuteczności projektu wskazują, że 619 beneficjentów projektów znalazło zatrudnienie, a 65 uruchomiło własną działalność gospodarczą⁹⁶.

4.1.2.10 Outplacement (2003)

Jednym z nowych projektów pojawiających się po raz pierwszy w sferze zainteresowań Phare był projekt *Zwolnienia monitorowane (outplacement)*. Zakładał on przeprowadzenie kampanii informacyjnej służącej podniesieniu świadomości właścicieli, menedżerów i osób odpowiedzialnych za politykę personalną firm, w zakresie korzyści z wdrażania programów outplacementowych w procesie restrukturyzacji przedsiębiorstw. Ponadto, w trakcie projektu realizowane były usługi „outplacementu” w przedsiębiorstwach bezpośrednio tym zainteresowanych, polegające na przekwalifikowaniu, poradnictwie zawodowym, pośrednictwie pracy świadczonym osobom będącym w okresie wypowiedzenia lub nim zagrożonym.

Blisko 2,8 tys. osobom zostało udzielone wsparcie w postaci szkoleń, 5,6 tys. skorzystało z poradnictwa zawodowego, ponad 1,2 tys. z usług pośrednictwa pracy. Wstępne dane na temat skuteczności projektu na poziomie wpływu wskazują, że ponad 600 osób, które skorzystały z pośrednictwa pracy, znalazły zatrudnienie/ samozatrudnienie.

⁹⁶ Skrócony raport z postępów realizacji PRZEDSIĘWZIĘCIA na dzień 31 października 2006 r.

4.1.3 Beneficjenci

Projekty realizowane w ramach komponentu RZL Phare SSG adresowały wsparcie do szerokiego spektrum grup beneficjentów. Poniżej przedstawione zostaną wybrane z nich. Są to kolejno kobiety, osoby młode, zagrożone wykluczeniem społecznym, powyżej pięćdziesiątego roku życia, kadry przedsiębiorstw, nauczyciele oraz tzw. beneficjenci instytucjonalni. Prezentacja poszczególnych grup jest przeprowadzona z uwzględnieniem dodatkowego kryterium podziału, jakim jest komponent (regionalny/ krajowy).

4.1.3.1 Kobiety

Kobiety jako beneficjenci regionalnych projektów rynku pracy

W ramach edycji 2000 dostarczono 70 838 usług aktywizacyjnych o różnorodnym charakterze (szkolenia zawodowe, szkolenia z prowadzenia działalności gospodarczej poradnictwo zawodowe i biznesowe, staże zawodowe, doradztwo). Ponad połowa (56,7%) spośród tych usług trafiła do kobiet. W edycji następczej dostarczono 71 740 tego rodzaju usług a analogiczny odsetek wyniósł 55,4%. Edycją 2002 objęto 55 180 usług aktywizacyjnych, z czego do kobiet adresowanych było 50,2%.

Tabela 17. Odsetek usług aktywizacyjnych adresowanych do kobiet

	Phare 2000	Phare 2001	Phare 2002
Udział procentowy kobiet	56,7	55,4	50,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

Kobiety jako beneficjenci projektów sektorowych

Kwestia promocji równouprawnienia płci była przedmiotem nie tylko interwencji objętych komponentami regionalnymi. Kobiety były docelową grupą beneficjentów projektu komponentu sektorowego. W edycji Phare 2002 wdrażano projekt *Integracja i reintegracja zawodowa kobiet*, w trakcie którego 1 763 kobiety skorzystały ze szkoleń psychologicznych, 534 z poradnictwa zawodowego, 566 ze szkoleń zawodowych a 79 ze szkoleń biznesowych.

4.1.3.2 Młodzież

Młodzież jako beneficjenci projektów regionalnych

W edycji Phare 2000 osoby do 24 roku życia skorzystały z 30% usług aktywizacyjnych. W Phare 2001 odsetek ten wyniósł 31,9%, a w edycji 2002 – 21,1%.

Tabela 18. Odsetek usług aktywizacyjnych adresowanych do młodzieży

	Phare 2000	Phare 2001	Phare 2002
Procentowy udział młodzieży	30	31,9	21,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

Młodzież jako beneficjenci projektów sektorowych

W Phare 2002 i 2003 znalazły się projekty promocji zatrudnienia wśród młodzieży. W pierwszej edycji realizowano działania o charakterze dotacji, które za pośrednictwem PARP wypłacane były organizacjom samorządowym oraz Powiatowym Urzędem Pracy.

Tabela 19. Struktura ilościowa programów adresowanych do młodzieży

	Projekty realizowane przez organizacje pozarządowe	Projekty realizowane przez Powiatowe Urzędy Pracy
Ilość projektów	84	92

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

Projektami adresowanymi do młodzieży były również dwie edycje programu *Alternatywa – pomoc dla młodzieży poszukującej pracy*. W pierwszej edycji programu 6 892 osoby utworzyły Indywidualne Plany Działania, 4 679 ukończyło szkolenia przekwalifikowujące, 2 559 osób skorzystało z poradnictwa zawodowego, 82 skorzystały z zatrudnienia subsydiowanego poza powiatem. W edycji 2003 do programu wprowadzono nowy element – szkolenia z działalności gospodarczej, coaching, szkolenia praktyczne.

Tabela 20. Działania realizowane w ramach programu Alternatywa i Alternatywa II

Beneficjenci programu „Alternatywa”	Phare 2001	Phare 2003
Przygotowania Indywidualnych Planów Działania	6862	5657
Szkolenia przekwalifikowujące	4679	4082
Zatrudnienie subsydiowane	82	0
Szkolenia dla rozpoczynających działalność gospodarczą	0	19
Szkolenia praktyczne	0	31
Poradnictwo po szkoleniu	2559	2040

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

4.1.3.3 Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym

Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym zostały wyodrębnione jako kategoria beneficjentów w projekcie sektorowym realizowanym w edycji Phare 2002. Projekt ten znalazł następnie kontynuację w edycji 2003, gdzie realizowany był dwutorowo – poprzez dotacje PARP dla instytucji publicznych oraz dla organizacji pozarządowych.

Tabela 21. Struktura projektów adresowanych do osób zagrożonych wykluczeniem

	Liczba projektów realizowanych przez instytucje publiczne	Liczba projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe
Phare 2002	24	58
Phare 2003	2	27

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

4.1.3.4 Osoby powyżej 50 roku życia

Phare było pierwszym programem w Polsce podejmującym problem zarządzania wiekiem i pierwszym programem finansującym przyjęty przez Rząd program „50+”. Problem ten podjęty został w edycji 2003 przez dwa projekty – dotacyjny i usługowy. Projekt dotacyjny realizowany był podobnie jak pozostałe projekty o tej formule, poprzez dotacje PARP przyznawane organizacjom pozarządowym. Łącznie przyznano dotacje na realizację 28 projektów. Wsparciem w postaci szkoleń objęto 1,5 tys. osób.

Projekt usługowy realizowany był w ramach kontraktu z wyłonionym przez PARP wykonawcą. W ramach projektów dostarczono beneficjentom następujące formy wsparcia.

Tabela 22. Formy wsparcia dla osób powyżej 50 roku życia

Rodzaj wsparcia	Liczba beneficjentów
Poradnictwo zawodowe przed szkoleniem	3697
Szkolenia z zakresu technik informatycznych ITC	1552
Szkolenia językowe	1598

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

4.1.3.5 Kadry przedsiębiorstw

Projekty Phare RZL kierowane do przedsiębiorstw miały postać dotowanych szkoleń dla pracowników kadr zarządzających przedsiębiorstw. Z uwagi na uruchomienie Sektorowego Programu Operacyjnego „Rozwój Zasobów Ludzkich” zawierającego odrębne działania w obszarze rozwoju kadr gospodarki, projekty te realizowane były tylko w edycjach 2000 i 2001.

Tabela 23. Liczba uczestników szkoleń adresowanych do sektora MSP

	Phare 2000	Phare 2001	Ogółem
Uczestniczy szkoleń dla firm	15870	15150	31020

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

Łącznie ze szkoleń w ramach komponentu regionalnego skorzystało 31 020 pracowników firm. Szkoleniami objęci zostali również beneficjenci projektu pilotażowego *Rotacja miejsc pracy w województwie łódzkim*, w którym przeszkolono 230 pracowników z 47 przedsiębiorstw. Do firm adresowane było również doradztwo, lecz rola tego instrumentu okazała się raczej marginalna i ograniczała się do uzupełniania szkoleń.

4.1.3.6 Nauczyciele

Nauczyciele byli beneficjentami Phare RZL w następujących obszarach: wspieranie modernizacji oferty edukacyjnej, szkolenia przygotowujące do stosowania nowoczesnych metod nauczania przedmiotów zawodowych, szkolenia przygotowujące do nauczania przedsiębiorczości.

W edycji 2000 nauczyciele z województwa podlaskiego uczestniczyli w szkoleniach z zakresu przedsiębiorczości. Ogółem szkolenia te ukończyło 129 nauczycieli, z czego 11 pochodziło z obszarów wiejskich.

W następnej edycji realizowano projekt szkoleń wspierających i motywujących przedstawicieli instytucji zaangażowanych w rozwój porozumień lokalnych, którym objęto 1 776 nauczycieli. W następnej edycji z podobnych szkoleń skorzystało 1 123 nauczycieli. W ostatniej edycji Phare organizowano szkolenia dla nauczycieli w ramach projektu *Wsparcie dla modernizacji oferty szkół o profilu zawodowym*. Ze szkoleń skorzystało 2 042 nauczycieli.

Tabela 24. Liczba objętych wsparciem nauczycieli

	Phare 2000	Phare 2001	Phare 2002	Phare 2003
Liczba nauczycieli	129	1776	1123	2042

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

4.1.3.7 Beneficjenci instytucjonalni

Szkoły zawodowe i ośrodki kształcenia zawodowego

Począwszy od edycji 2001 w ramach Phare RZL przyznawano dotacje na modernizację oferty programowej szkół zawodowych. W pierwszej z realizowanych edycji przyznawano wyłącznie dotacje na zakup sprzętu informatycznego. W edycji 2002 dofinansowywano również zakup sprzętu niezbędnego do modernizacji pracowni zawodowych. Działanie to kontynuowane było również w edycji 2003. Beneficjentami dotacji były szkoły zawodowe i ośrodki kształcenia zawodowego. Instytucjami aplikującymi były natomiast jednostki samorządowe zarządzające placówkami lub stowarzyszenia prowadzące statutową działalność w obszarze edukacji.

Tabela 25. Liczba dotacji na modernizację oferty programowej szkół zawodowych

	Phare 2001	Phare 2002	Phare 2003
Liczba dotacji	154	66	200

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych PARP

Instytucje rynku pracy

W komponencie krajowym Phare 2002 RZL realizowano program *Poprawa jakości standardów rynku pracy*. Beneficjentami programu zostały 94 Powiatowe Urzędy Pracy, których pracowników przeszkolono w zakresie tworzenia Indywidualnych Planów Działania.

Z programu skorzystały ponadto organizacje pozarządowe i instytucje publiczne świadczące usługi rynku pracy. Do tej grupy beneficjentów adresowano szkolenia na temat stosowania standardów jakości usług. Szkoleniami objęto 801 podmiotów.

4.2 WNIOSKI, KONCEPCJE, OCENY

Phare SSG RZL był pierwszym tej skali programem UE w Polsce realizowanym w obszarze rynku pracy. Podkreślenia wymaga fakt, że jego wdrażanie przypadło na okres poważnego kryzysu na rynku pracy – wysokie bezrobocie, zwiększająca się stopa wykluczenia społecznego. Stąd zakończenie realizacji jego ostatniej edycji powinno rozpocząć debatę na temat efektów, jakie rzeczywiście zostały dzięki niemu osiągnięte. Jest to również czas na dokonanie podsumowań i na wyciągnięcie wstępnych wniosków.

Podstawową obecnie kwestią jest odpowiedzenie na pytanie, na ile program Phare SSG RZL spełnił postawione przed nim cele. Z uwagi na ograniczony zakres zrealizowanych dotychczas ewaluacji⁹⁷ oraz ze względu na fakt, iż ostatnia edycja dopiero się zakończyła, postawione w tym miejscu wnioski mogą mieć charakter jedynie cząstkowy. Nie mniej, zarówno na podstawie samego doświadczenia z wdrażania Phare, dostępnych danych z realizacji poszczególnych projektów, jak również w oparciu o dostępny materiał badawczy, można wskazać już teraz kilka ciekawych spostrzeżeń.

Dzięki Phare SSG RZL dziesiątki tysięcy osób bezrobotnych zostało objętych kompleksowymi działaniami zmierzającymi do ich aktywizacji zawodowej. Wiele z nich znalazło pracę, rozpoczęło własną działalność gospodarczą. Na niespotykaną, do czasu wdrażania Phare, skalę udało się wypromować ideę kształcenia ustawicznego wśród pracowników i kadry sektora MSP. Podjęto istotną kwestię współpracy lokalnej, w ramach programu udało się zbudować kilkaset partnerstw na rzecz zatrudnienia, setki szkół i placówek kształcenia zawodowego zmodernizowało swoją ofertę edukacyjną. Podjęte zostały istotne i równocześnie marginalizowane do tej pory kwestie, takie jak sytuacja zawodowa osób powyżej pięćdziesiątego roku życia czy też osób zagrożonych wykluczeniem.

Z pełnym przekonaniem można również powiedzieć, że Phare okazał się dużym sukcesem, jeśli chodzi o realizację celów na poziomie operacyjnym. Najczęściej wyznaczone na etapie programowania wartości wskaźników z poziomu produktów (np. ilość rozpoczętych kursów szkoleniowych, sesji doradztwa itd.) i poziomu rezultatów (np. ilość osób, która wzięła udział w szkoleniach, doradztwie itd.) były co najmniej osiągnięte, a często w sposób istotny przekraczane. Do wyjątkowych należała sytuacja gdy wskaźniki na tym poziomie nie były realizowane, choć trzeba przyznać, że i tak się zdarzało. Było tak np. w przypadku rekrutacji do projektów szczególnych grup beneficjentów – np. osób zagrożonych bezrobociem, z wskazywanych sektorowo gałęzi przemysłu czy też przedstawicieli tzw. partnerów lokalnych – przedsiębiorców i ich organizacji – potencjalnych beneficjentów projektu promującego partnerstwa lokalne. Problem ten szczególnie wyraźnie wystąpił podczas realizacji regionalnego Phare 2001 RZL⁹⁸. Źródła problemu upatrywać należy zarówno po stronie trudności związanych ze specyfiką rekrutowanej grupy (przedsiębiorcy), jak również w zdezaktualizowanej na moment wdrażania projektu skali potrzeb grup docelowych beneficjentów (zagrożeni bezrobociem). W odniesieniu do ostatniego problemu trzeba bowiem pamiętać, że projekty Phare – ich zakres merytoryczny oraz system wdrażania – opracowane zostały w latach 2000 - 2001 przez ówczesne Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, a więc na długo przed podjęciem rzeczywistych działań operacyjnych. Zgodnie ze wskazaniami wykonawców projektów, niektóre z problemów, takie jak masowe zwolnienia w wyszczególnionych w dokumentach projektowych sektorach przestały być aktualne na mo-

⁹⁷ W grudniu 2006 roku zakończy się realizacja ewaluacji komponentów regionalnych, dwóch edycji (2001, 2002) Phare SSG RZL.

⁹⁸ *Wstęp do ewaluacji ex-post Programu PL01.06.09.01-02 Promocja Zatrudnienia i Rozwój Zasobów Ludzkich (Phare 2001 SSG komponent RZL) opracowany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005* <http://www.parp.gov.pl/raport28.html>

ment rzeczywistego wdrażania programu⁹⁹. Pojawia się tu więc kwestia dotycząca stopnia poziomu ogólności, na jakim powinny być formułowane dokumenty programowe. Aktualne staje się również podkreślenie roli ewaluacji *ex-ante* w cyklu zarządzania projektem, która zgodnie z założeniami powinna identyfikować zarysowane powyżej problemy.

Choć na realne, pełne efekty dwóch ostatnich edycji Phare (zgodnie z przyjętą metodologią, ewaluacja *ex-post* ostatniej edycji Phare będzie miała miejsce drugiej połowie roku 2007) trzeba jeszcze poczekać, to warto już teraz odnieść się do wyników ewaluacji/ badań już dostępnych (2000-2002).

Szczególną uwagę zwraca zauważalny wzrost wskaźnika skuteczności na poziomie wpływu, który postępował z edycji na edycję. Dla przypomnienia, z przeprowadzonych badań ilościowych komponentów regionalnych Phare wynika, że po zakończeniu poszczególnych edycji, pracę znalazło odpowiednio ok. 31% (2000)¹⁰⁰, 47% (2001)¹⁰¹ oraz 54% (2002)¹⁰² ich beneficjentów. Te same wyniki badań wskazują, że własne przedsiębiorstwo założyło ok. 4% (2000), 9% (2001) oraz 24% (2002) beneficjentów projektów ukierunkowanych na promocję przedsiębiorczości. Wytlumaczenia tego faktu należy upatrywać zapewne w kilku zaistniałych okolicznościach. Można przypuszczać, że dla skuteczności podjętych działań nie bez znaczenia było wspomniane już miejsce (województwa ściany wschodniej w edycji 2000) oraz sam czas ich realizacji. Lata wdrażania drugiej i trzeciej edycji to moment wychodzenia Polski ze stagnacji gospodarczej, powolnego spadku poziomu bezrobocia oraz wzrostu aktywności małych przedsiębiorstw. W tym czasie, w kontekście projektu promującego przedsiębiorczość, oprócz korzystniejszych warunków gospodarczych pojawiły się również ułatwienia natury prawnej. W czerwcu 2004 roku weszła bowiem w życie nowa ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która nadała starostom prawo przyznawania z Funduszu Pracy osobom bezrobotnym jednorazowego wsparcia finansowego na podjęcie działalności gospodarczej¹⁰³. Czas realizacji edycji 2001, a zwłaszcza 2002, to również moment, w którym zaczęły być dostępne środki z projektów wdrażanych w ramach funduszy strukturalnych ukierunkowanych na rozwój przedsiębiorczości (SPO RZL – Działanie 1.2, 1.6; ZPORR – Działanie 2.5). Ostatecznie należy pamiętać również o doświadczeniu, jakie w ramach realizacji każdej z edycji zdobywały podmioty je wdrażające i to zarówno po stronie zleceniodawców, jak i wykonawców. Doświadczenie w zakresie projektowania, organizacji działań, sposobu operacjonalizacji celów, musiało przełożyć się w pewnym stopniu na rosnącą skuteczność w kolejnych edycjach i to zapewne nie tylko w komponencie RZL, ale i pozostałych realizowanych w ramach Phare SSG. Pełnej odpowiedzi na pytanie o przyczyny w różnicach skuteczności kolejnych edycji Phare powinny udzielić obecnie realizowane na zlecenie PARP badania ewaluacyjne (w odniesieniu do Phare 2001, Phare 2002).

W tym miejscu adekwatne wydaje się również pytanie o występowanie i rozmiar efektu *creamingu*. Jakkolwiek nie wypracowano dotychczas zadowalającej metodologii pomiaru tego zjawiska, to dostępne badania ewaluacyjne pozwalają na przedstawienie w tym zakresie pewnych szacunkowych, opartych o deklaracje beneficjentów, danych. W każdym z realizowanych przez PARP badań ewaluacyjnych zadawano beneficjentom pytanie o stopień, w jakim zaoferowane im usługi (szkolenia, doradztwo) miały wpływ na ich sukces na rynku pracy/ rozpoczęcie działalności gospodarczej. W przypadku projektów ukierunkowanych na aktywizację zawodową osób, odpowiednio 45% (2000)¹⁰⁴, 39% (2001)¹⁰⁵, 42% (2002)¹⁰⁶ spośród benefi-

⁹⁹ Tamże.

¹⁰⁰ *Ewaluacja ex-post Programu Phare 2000 - PL0008 Komponent RZL* opracowany przez Pracownię Badań Społecznych w Sopocie na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005.

¹⁰¹ *Wstęp do ewaluacji ex-post Programu PL01.06.09.01-02 Promocja Zatrudnienia i Rozwój Zasobów Ludzkich (Phare 2001 SSG komponent RZL)* opracowany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005 <http://www.parp.gov.pl/raport28.html>

¹⁰² Raporty ewaluacyjne i monitoringowe PARP: <http://www.parp.gov.pl/ewal1a.php>

¹⁰³ Art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z dnia 1 maja 2004 r.).

¹⁰⁴ *Ewaluacja ex-post Programu Phare 2000 - PL0008 Komponent RZL* opracowany przez Pracownię Badań Społecznych w Sopocie na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005 <http://www.parp.gov.pl/raport24.html>

¹⁰⁵ *Wstęp do ewaluacji ex-post Programu PL01.06.09.01-02 Promocja Zatrudnienia i Rozwój Zasobów Ludzkich (Phare 2001 SSG komponent RZL)* opracowany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005 <http://www.parp.gov.pl/raport28.html>

¹⁰⁶ Raporty ewaluacyjne i monitoringowe PARP: <http://www.parp.gov.pl/ewal1a.php>

cjentów, którzy po programie podjęli pracę wskazywało, że udział w projekcie w dużym lub bardzo dużym stopniu przyczynił się do znalezienia wykonywanej przez nich pracy. Pozostała część osób wskazuje na bardzo mały lub brak wpływu projektu, w którym brali udział na ich sytuację zawodową. W przypadku osób korzystających z projektów promujących przedsiębiorczość rozkład tych kategorii odpowiedzi wyglądał dla kolejnych edycji następująco: 75% (2000), 55% (2001), 62,1%(2002). Chociaż dokonanie oceny przedstawionych wyników może stwarzać pewne problemy, to ich interpretacja wydaje się być jasna. Po pierwsze zachodzi podejrzenie, że w programach Phare efekt *creamingu* wystąpił. Znaczna część beneficjentów, przynajmniej w ich opinii, znalazłaby zatrudnienie/ założyła własną działalność gospodarczą bez uczestnictwa w Phare. Po drugie zidentyfikowany problem w mniejszym stopniu dotyczy projektów ukierunkowanych na promocję przedsiębiorczości.

W kontekście powyższego pojawia się pytanie, czy przypadkiem dążenie do objęcia wsparciem tak dużej liczby beneficjentów, tak jak to miało miejsce szczególnie w komponentach regionalnych Phare, nie odbijało się negatywnie na jakości, a w efekcie użyteczności oferowanych w nich usług. Podstawą do odrzucenia tego zarzutu są opinie tych samych beneficjentów, którzy wypowiadali się na temat wpływu projektu na ich sytuację zawodową. We wszystkich edycjach odsetek osób gotowych polecić udział w szkoleniu, w którym wzięli udział, innym osobom bezrobotnym jest bliski lub przewyższa 90%. Podobny odsetek beneficjentów, ocenia odbyte szkolenie na pięciostopniowej skali: „dobrze”, lub „bardzo dobrze”. Abstrahując od opinii beneficjentów warto w tym miejscu zwrócić jeszcze uwagę na charakter dostępnych w ramach Phare usług. To, co w sposób istotny wyróżniało je od oferowanych ówczesnie przez inne instytucje rynku pracy, to ich daleko posunięta indywidualizacja. Doskonałym przykładem jest tu realizowany w dwóch edycjach projekt Alternatywa i promowane w nim podejście tworzenia Indywidualnych Planów Działania. Osobiste spotkania z profesjonalnym doradcą zawodowym, dokładne poznanie predyspozycji osoby bezrobotnej, jej mocnych i słabych stron, oczekiwań, następnie wspólne opracowanie możliwej drogi rozwoju zawodowego oraz dobranie w celu jej realizacji odpowiedniego narzędzia – np. profilowanego szkolenia zawodowego jest tym, co czyniło Phare wyjątkowym. Ponownie znajduje to odbicie zarówno w wysokiej ocenie projektu przez beneficjentów i równocześnie w wysokiej skuteczności mierzonej poziomem zatrudnienia (50%)¹⁰⁷. Indywidualizacja usług była obecna w Phare w zasadzie we wszystkich projektach ukierunkowanych na aktywizację zawodową osób. Druga istotna kwestia dotyczy zakresu świadczonych usług. Każdorazowo w standardowym pakiecie osoba otrzymywała kompleksową pomoc w układzie zbliżonym do następującego: poradnictwo – szkolenie – poradnictwo – pośrednictwo pracy lub poradnictwo – szkolenie wstępne/ zaawansowane – doradztwo (coaching). Był to znaczny skok jakościowy w projekcie ukierunkowanym na wspieranie rozwoju zasobów ludzkich, wytyczający nowe standardy na rynku usług szkoleniowych skierowanych do osób poszukujących pracy. Bezrobotny zaczął być traktowany jak klient.

Program Phare odegrał również istotną rolę w zakresie pilotażu działań i rozwiązań dotychczas nieobecnych na gruncie polskim. Projekty takie jak *Job Rotation*, wspomniana *Alternatywa*, fundusze dotacji na projekty skierowane do kobiet powracających na rynek pracy, osób młodych, zagrożonych wykluczeniem, jeśli chodzi o ich cele oraz przyjęte w nich rozwiązania, nie znajdowały odpowiedników we wcześniejszych działaniach ukierunkowanych na zwalczanie bezrobocia. Większość z nich pomyślana była jako pilotaże dla konkretnych działań SPO RZL i tym samym doczekała się kontynuacji, stanowiąc istotny wkład w realizację projektów finansowanych z EFS.

O ile na pełną ocenę rzeczywistych efektów Phare przyjdzie nam jeszcze poczekać, już dziś trzeba przyznać, że działania podjęte w jego ramach nie miały w Polsce wcześniej precedensu w obszarze projektowania polityk rynku pracy. Krytyczne uwagi, o ile się pojawiają, powinny być źródłem inspiracji w kolejnych okresach opracowywania programów operacyjnych ukierunkowanych na wspieranie kapitału ludzkiego.

¹⁰⁷ *Ewaluacja ex-post projektu Pomoc dla młodzieży poszukującej pracy – Alternatywa – Phare 2001 SSG RZL*, opracowany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005 <http://www.parp.gov.pl/raport26.html>

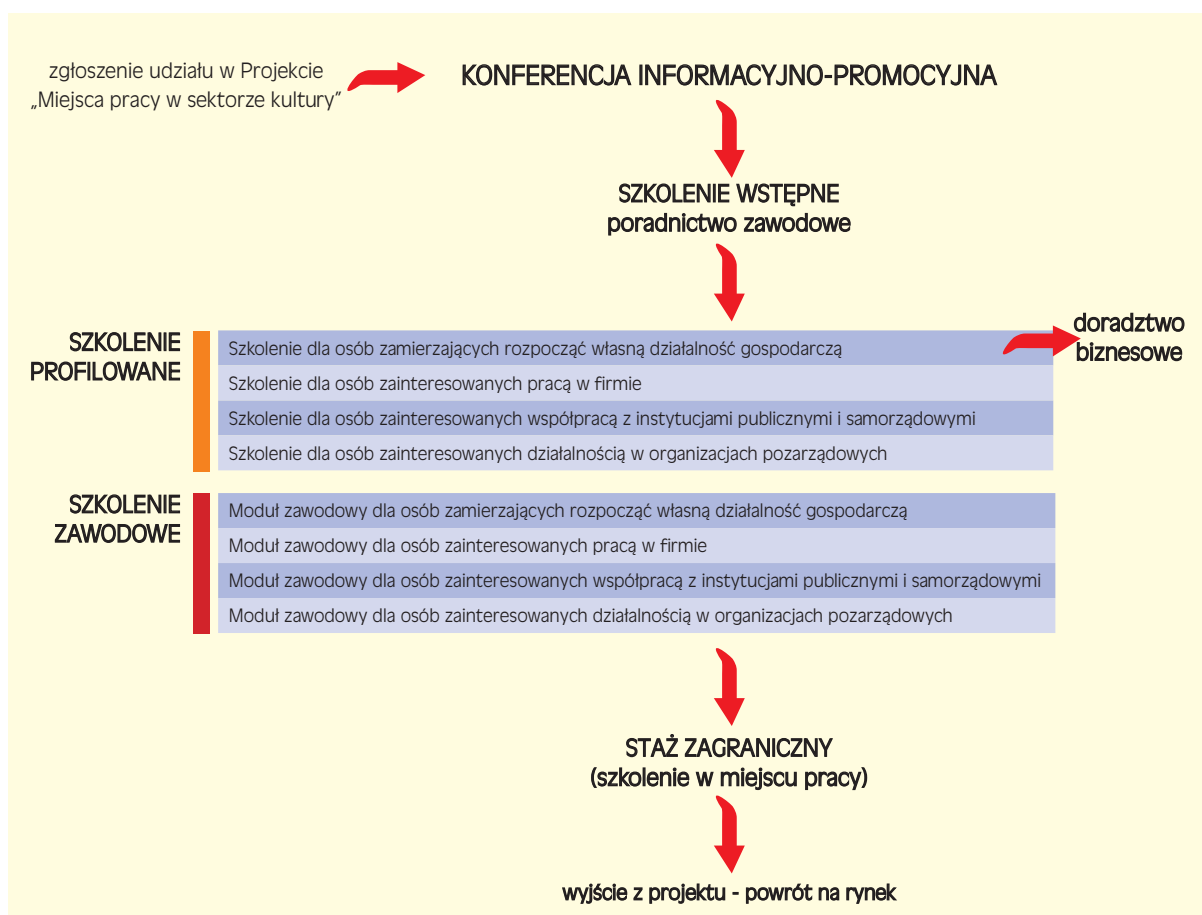
4.3 DOBRE PRAKTYKI

4.3.1 Miejsca pracy w sektorze kultury

Numer projektu	PL2003/004-379/05.03.01_02
Tytuł projektu	Miejsca pracy w sektorze kultury
Beneficjenci	Osoby pracujące lub bezrobotne, które nie ukończyły 30 roku życia, a w uzasadnionych przypadkach 35 roku życia, posiadające wykształcenie wyższe lub średnie w zakresie kultury i sztuki lub inne wykształcenie, poszukujące możliwości działania zawodowego w dziedzinie kultury i sztuki.
Wartość projektu	4 mln EUR
Okres realizacji	2.11.05-30.09.06

Projekt ten przygotowany został z myślą o młodych ludziach, których dotychczasowe wykształcenie lub osobiste zainteresowania predestynują do działalności w szeroko rozumianej sferze kultury i sztuki. Ich potencjał zdolności i kreatywności był i jest niewykorzystany. Młodym twórcom trudno jest znaleźć zatrudnienie, w którym mogliby wykorzystać swoje umiejętności. Taki stan rzeczy nie sprzyja też rozwojowi samej kultury.

Rysunek 1: Ścieżka zawodowego funkcjonowania artysty i twórcy kultury w Projekcie „Miejsca pracy w sektorze kultury”.

Ze wsparcia w ramach tego projektu skorzystało ok. 7 tys. młodych ludzi. Wsparcie obejmowało różne typy usług takie jak np. szkolenia wstępne w zakresie możliwości zawodowego funkcjonowania młodych twórców, poradnictwo zawodowe, szkolenia profilowane, szkolenia zawodowe, doradztwo oraz staże w krajach tzw. „starej piętnastki” dla 250 osób. Celem projektu było przygotowywanie beneficjentów do:

- podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej w sferze kultury, sztuki, mediów,
- zatrudnienia w firmach zainteresowanych współpracą z artystami,
- współpracy z lokalnymi samorządami oraz organizacjami pozarządowymi, umożliwiającej łączenie twórczości z uzyskaniem źródła przychodu.

Zwrócono się do wielu przedsiębiorstw i samorządów, aby zainteresować je współpracą z ludźmi kultury i sztuki. Prowadzona była także szeroka kampania medialna, w wyniku której wykreowano szeroko rozpoznawalną i dobrze przyjmowaną markę projektu (jej elementem było charakterystyczne logo).

Do dnia 31 października 2006 r. w wyniku projektu 65 osób rozpoczęło działalność gospodarczą, a 619 osób znalazło pracę w sektorze kultury.

Oto wypowiedzi uczestników naszego projektu:

„Każde doświadczenie jest ważne, trzeba się przecież rozwijać, by coś osiągnąć!!!” „Już nawet sam temat szkoleń jest ciekawy. Takich szkoleń bowiem w Polsce jest mało, a właściwie to ich brak! Osobom uzdolnionym artystycznie bardzo przydaje się każda forma rozwinięcia swej znajomości rynku, poznanie możliwości rozwoju swych umiejętności, zastanowienie się nad swoją dalszą drogą, którą sobie człowiek powinien wytyczyć.

Szkolenia oceniam bardzo pozytywnie. Były ciekawe, warto prowadzone, za pomocą ciekawych metod. Wiele się dowiedziałem. Ukierunkowały mnie. Jestem artystą muzykiem. Chciałbym współpracować z różnymi instytucjami kulturalnymi, organizować różne przedsięwzięcia muzyczne, artystyczne, pomagać młodym artystom, być instruktorem muzycznym. Jestem studentem pedagogiki dotyczącej kształcenia zintegrowanego i terapii dziecka, co jak myślę, pomoże mi być lepszym nauczycielem innych mimo młodego wieku. Dzięki tym szkoleniom rozwinąłem swoją wiedzę dotyczącą projektów kulturalnych realizowanych w sektorze publicznym oraz dowiedziałem się jak wygląda współpraca z instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi.”

Damian Sikorski

„Na stażu zdobyłam cenne doświadczenie zawodowe, cały pobyt w Potenzy dał mi wiele satysfakcji.”

Maria Bodnar

„Na stażu zajmowałam się szeroko pojętym projektowaniem - przede wszystkim projektowaniem identyfikacji wizualnej dla firm min.: kreowanie logo oraz opracowanie wizualizacji papierów firmowych, wizytówek i innych firmowych gadżetów. Jednym z zadań było zaprojektowanie logo dla Sud Salento Festival, czyli festiwalu kultury śródziemnomorskiej, zawierającego w sobie symbole pięciu elementów symbolizujących: jazz, blues, tradycyjną muzykę śródziemnomorską, kabaret i teatr. Festiwal odbywał się w 62 miejscowościach na terenie południowych Włoch. Logo miało odzwierciedlać w sobie idee tradycji i kultury obszaru śródziemnomorskiego, jak i nawiązywać do Morza Śródziemnego oraz zawierać pięć zmiennych elementów, kojarzących się z różnorodnością formy festiwalu. Mój pomysł polegał na połączeniu elementów - fali (morze) oraz drzewa, rośliny (nawiązanie do symboliki korzeni, drzewa oliwnego), z pięcioma różnymi kolorami. Na późniejszym etapie, wykorzystując logo, zaprojektowałam plakat oraz broszurę informacyjną dla ww festiwalu. Inni pracownicy firmy zwięźczyli pracę, projektując resztę gadżetów dla festiwal (torby, ulotki, itd.). Projekt wziął udział w konkursie, na którego rozstrzygnięcie z niecierpliwością czekam.”

Maria Bodnar

Zdjęcia pochodzą ze strony internetowej www.pracawkulturze.info oraz z „Folderu promocyjnego” projektu.

4.3.2 Głowa do góry

Numer projektu	PL2002/000-580.06.01.01
Tytuł projektu	„Głowa do góry” - integracja i re-integracja zawodowa kobiet
Beneficjenci	Kobiety powracające do pracy po dłuższej przerwie w tym głównie spowodowanej wychowywaniem dzieci i opieką nad innymi członkami rodziny
Wartość projektu	1,8 mln EUR
Okres realizacji	30.11.04 – 30.10.05

Projekt *Głowa do góry*, realizowany od września 2004 do października 2005, skierowany był do bezrobotnych kobiet głównie tych, które zrezygnowały z pracy ze względu na urodzenie dziecka bądź inne powody rodzinne. Powrót do pracy po kilkuletniej przerwie jest zawsze rzeczą trudną, szczególnie w sytuacji panującego wysokiego bezrobocia. Ponadto kobiety zamierzające podjąć pracę po urlopie wychowawczym bądź macierzyńskim mają znacznie mniejsze szanse na znalezienie zatrudnienia niż mężczyźni.

W związku z powyższym, celem projektu było ułatwienie beneficjentkom powrotu na rynek pracy. Dzięki zajęciom z psychologiem podczas tzw. szkoleń motywacyjnych i możliwości skorzystania z porady doradcy zawodowego uczestniczki projektu zyskały motywację do podjęcia zatrudnienia i sprecyzowały swoje plany zawodowe. Szkolenia zawodowe umożliwiły im podniesienie posiadanych lub nabycie nowych kwalifikacji zawodowych. Szczególnym zainteresowaniem cieszyły się szkolenia z zakresu sprzedaży, obsługi komputera, bukieciarstwa oraz opieki nad osobami starszymi połączone z kursem masażu. Szkolenia zawodowe ukończyły 1 064 kobiety. Osobom najbardziej przedsiębiorczym, które swoją przyszłość wiązały z własną działalnością gospodarczą, zaproponowano szkolenie z zakresu przedsiębiorczości (m.in. specjalne szkolenie z zakresu prowadzenia firmy na obszarach wiejskich – agroturystyki). Warto podkreślić, że szkolenia te ukończyły wszystkie spośród 159 uczestniczek. Dzięki szkoleniom beneficjentki stały się bardziej konkurencyjne na rynku pracy i zyskały pewność siebie.

„Nauczyłam się jak mówić o sobie pozytywnie, bo przecież krytykować każdy potrafi” – mówi jedna z uczestniczek szkolenia motywacyjnego. „Nie zależy mi na papierku, chcę się czegoś dowiedzieć” – deklaruje Krystyna, która wzięła udział w kursie zawodowym z zakresu finansów i księgowości. Ania chciała nauczyć się robienia bukietów, więc wybrała kurs bukietnicy-florystki. „Mam pół hektara ziemi, mogłabym je obsiać kwiatami” – planuje.

Projekt miał charakter pilotażowy. Realizowany był w wybranych powiatach dwóch województw o odmiennych uwarunkowaniach społeczno-gospodarczych – śląskim i kujawsko-pomorskim. Ogółem projektem objętych zostało prawie 1 800 kobiet, z czego 1 200 skorzystało ze wszystkich oferowanych form wsparcia.

Rezultaty projektu można uznać za wysoce satysfakcjonujące. Projekt dawał pierwszeństwo kobietom o najtrudniejszym dostępie do rynku pracy – długotrwale bezrobotnym, opiekującym się dziećmi, samotnym matkom o niskich kwalifikacjach zawodowych. Dzięki uczestnictwu w szkoleniach i skorzystaniu z pozostałych form wsparcia takich jak pomoc psychologiczna, poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy 246 kobiet znalazło zatrudnienie, 90 zdecydowało się podjąć dalszą naukę, a 11 założyło własną firmę, co oznacza, że projekt „Głowa do góry” pomógł kilkuset kobietom powrócić do życia zawodowego. Nie wszystkim udało się znaleźć pracę zaraz po zakończeniu projektu. Jednak zdecydowana większość uczestniczek deklaruwała, że udział w projekcie zmienił ich podejście do życia. „Odważniej zaczynamy szukać dla siebie zajęcia. Wiemy też, co robić, by otworzyć własną firmę. Możemy pomóc nie tylko sobie, ale także innym bezrobotnym kobietom.”

Zdjęcie pochodzi z konferencji końcowej projektu.

4.3.3 Promocja Zatrudnienia i Rozwój Zasobów Ludzkich – woj. podlaskie

Numer projektu	PL2002/000-580.06.04.09-01
Tytuł projektu	“Promocja Zatrudnienia i Rozwój Zasobów Ludzkich” – województwo podlaskie
Beneficjenci	Osoby bezrobotne i zagrożone bezrobociem (1400 osób), Nauczyciele i doradcy zawodowi ze szkół zawodowych (130 osób)
Wartość projektu	1,5 mln EUR
Okres realizacji	19.11.04 - 19.10.05

Projekt *Promocja Zatrudnienia i Rozwój Zasobów Ludzkich – województwo podlaskie PL2002/000-580.06.04.09-01* był jednym z 13 projektów regionalnych realizowanych w ramach programu Phare 2002 Spójność Społeczna i Gospodarcza – Rozwój Zasobów Ludzkich. Projekt stanowił bezpośrednią kontynuację projektów realizowanych w województwie podlaskim w ramach Phare 2001 Rozwój Zasobów Ludzkich *Promocja Zatrudnienia i RZL*, a także Phare 2000 Rozwój Zasobów Ludzkich – *Szkolenia i Poradnictwo Biznesowe dla Osób Bezrobotnych i Zagrożonych Bezrobociem*. Podobnie jak większość pozostałych projektów regionalnych, projekt składał się z trzech wzajemnie się uzupełniających komponentów:

Podprojekt 1

Szkolenia zawodowe dla osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem obejmowały różne zawody uznane za deficytowe, min.: księgowy, magazynier, sprzedawca, opiekun osób starszych, spawacz MAG, kosmetyczka, administrator sieci komputerowych. Dodatkowo 130 spośród 1000 osób zostało przeszkolonych u konkretnych pracodawców, zainteresowanych ich zatrudnieniem po uzyskaniu kwalifikacji w danym zawodzie (tzw. *on the job training*). Ciekawym przykładem tego typu szkolenia były szkolenia realizowane we współpracy z firmą Keylite RW Polska, irlandzkim inwestorem otwierającym nowy zakład produkcji okien w powiecie zambrowskim. W ramach cyklu 6 szkoleń zrealizowanych na terenie firmy Keylite RW Polska przeszkolono bezrobotnych w następujących zawodach: operator maszyny klejącej, operator maszyn stolarskich i operator urządzeń do obróbki blach. Szkolenia były prowadzone przez doświadczonych pracowników firmy Keylite z Irlandii.

Spośród wszystkich uczestników szkoleń w komponencie 1 138 osób znalazło zatrudnienie zaraz po zakończeniu realizacji projektu.

Podprojekt 2

Osobom planującym założenie własnego przedsiębiorstwa zaoferowano praktyczny kurs biznesu pogłębiający wiedzę na temat przedsiębiorczości i wyposażający w wiedzę, jak rozpocząć własną działalność gospodarczą. Podstawowym celem szkoleń było przekazanie beneficjentom praktycznej wiedzy na temat prowadzenia działalności gospodarczej oraz wykształcenie postaw przedsiębiorczych wśród osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem. Szkolenia umożliwiały poznanie podstawowych reguł i zasad funkcjonowania firmy na rynku, wyboru formy organizacyjno-prawnej, zasad opodatkowania działalności gospodarczej oraz zasad uproszczonej księgowości. Uczestnicy nabywali umiejętności rozpoznania własnych predyspozycji, możliwości świadomego podejmowania decyzji, analizowania potrzeb klientów i dostosowania do nich działalności własnej firmy, tworzenia i posługiwania się biznes-planem. Absolwentom szkoleń, w zakresie przygotowania i zaplanowania własnego przedsięwzięcia, zapewniono wsparcie doradcze w formie coachingu.

Spośród wszystkich uczestników szkoleń w Podprojekcie 2 zaraz po zakończeniu jego realizacji 25 osób założyło własne przedsiębiorstwo. Przykładem może być pani Urszula Przyborowska-Buczko z Białegostoku – bezrobotna przez pół roku – która o możliwości uczestniczenia w bezpłatnym szkoleniu z przedsiębiorczości dowiedziała się od znajomego. Pani Krystyna postanowiła wykorzystać okazję i dowiedzieć się krok po kroku, jak założyć własną firmę. Zaraz po zakończeniu kursu zaczęła szukać lokalu dla potrzeb swojego biznesu. I tak od czerwca 2005 roku w Białymstoku rozpoczęła swoją działalność sklep odzieżowy „Trendy” dla nowoczesnych kobiet.

Podprojekt 3

Działania podejmowane w ramach Podprojektu 3 dążyły do rozwijania potencjału społeczności lokalnych służącemu tworzeniu i wdrażaniu strategii zatrudnienia, polegającej między innymi na modernizacji ofert edukacyjnych szkół zawodowych, tak aby były lepiej dopasowane do potrzeb dzisiejszego rynku pracy i rynku pracy na danym terenie. Realizacja tego Podprojektu wzmocniła lokalny potencjał przyczyniając się do zapobiegania trwałemu bezrobociu wśród młodzieży. Działania w ramach Podprojektu 3 obejmowały szkolenia dla przedstawicieli szkół zawodowych, samorządów oraz partnerów lokalnych, usługi doradcze, jak również konkurs o dotacje na zakup sprzętu IT o łącznej wartości 150 tys. euro dla szkół zawodowych województwa podlaskiego. Do konkursu zgłosiło się 38 szkół, spośród których wyłoniono 7 laureatów.

Jednym z ciekawszych projektów był program modernizacji oferty edukacyjnej opracowany przez Zespół Szkół Zawodowych nr 4 w Suwałkach pt.: *Technik hotelarstwa z fantazją? Czemu nie?* W konkur-

się o dotację otrzymał fundusze na wyposażenie pracowni komputerowej oraz zakup specjalistycznego oprogramowania, niezbędnych do zrealizowania programu. Zakupiony sprzęt pozwoli uczniom szkoły na doskonalenie nabytych umiejętności w zakresie technologii informacyjnej, a także zapewni nabycie nowych umiejętności na typowych stanowiskach pracy w hotelarstwie, a w szczególności: obsługi gości na recepcji, tworzenia dokumentacji programów imprez turystycznych, przygotowania materiałów promocyjnych dla hoteli i biur turystycznych, prowadzenia księgowości hotelowej oraz zawierania umów z kontrahentami.

4.3.4 Wsparcie aktywności zawodowej osób powyżej pięćdziesiątego roku życia

Numer projektu	PL2003/004-379/05.01_03_01
Tytuł projektu	Wsparcie aktywności zawodowej osób powyżej pięćdziesiątego roku życia ³
Beneficjenci	Osoby powyżej pięćdziesiątego roku życia bezrobotne zarejestrowane w PUP i poszukujące pracy osoby pracujące z następujących miast: Poznań, Warszawa, Radom, Częstochowa, Sosnowiec, Katowice, Gliwice
Wartość projektu	2 mln EUR
Okres realizacji	14.10.05 - 30.09.06

Projekt *Wsparcie aktywności zawodowej osób powyżej pięćdziesiątego roku życia* był pierwszym programem realizującym politykę państwa wynikającą ze strategii rządowej oraz politykę Komisji Europejskiej w stosunku do grupy osób powyżej pięćdziesiątego roku życia i kadry zarządzającej przedsiębiorstw. Zasięg projektu obejmował województwa mazowieckie, śląskie i wielkopolskie, jednakże idea promowania pozytywnego podejścia pracodawców do pracowników z grupy 50+ miała wymiar ogólnopolski.

Projekt *50 na Plus* (tytuł projektu wykorzystywany w trakcie kampanii promocyjnej) podejmował działania na rzecz przełamania stereotypów i zmiany postaw pracodawców wobec pracowników powyżej pięćdziesiątego roku życia. Projekt promował zalety i potencjał starszych pracowników oraz nowoczesne metody zarządzania kapitałem ludzkim (w tym zarządzania wiekiem). W ramach Projektu odbyło się siedem konferencji o nazwie *Pięćdziesiąt Plus Atutem Firmy*, podczas których analizie poddano pozycję osób w wieku powyżej 50 lat na rynku pracy i korzyści dla firm

wynikające z zatrudniania pięćdziesięciolatek jako osób posiadających duże doświadczenie zawodowe. W konferencjach uczestniczyli przedstawiciele firm, kadra zarządzająca przedsiębiorstw, kadra zarządzająca zasobami ludzkimi oraz organizacje przedsiębiorców i pracodawców.

Projekt *50 na Plus* oferował osobom powyżej pięćdziesiątego roku życia możliwość bezpłatnego przeszkolenia się celem podniesienia lub uzupełnienia swoich kwalifikacji zawodowych. Oferta szkoleniowa Projektu obejmowała szeroki wachlarz bezpłatnych szkoleń komputerowych (zintegrowane szkolenie komputerowe, komputer w księgowości, komputer w kadrach i płacach, grafika komputerowa, komputer w projektowaniu) i językowych (język angielski i język niemiecki). Ze wsparcia szkoleniowego skorzystało ogółem 3200 osób. Podczas szkoleń uczestnicy zdobywali atrakcyjne kwalifikacje zawodowe, podnosili umiejętności zawodowe poszukiwane przez pracodawców, zwiększali swoje szanse na znalezienie pracy, jak również korzystali z bezpłatnego poradnictwa zawodowego. W wyniku realizacji projektu ukazał się *Poradnik dla osób starszych pracujących i szukających pracy*. W wyniku realizacji projektu, jeszcze w czasie jego trwania, 114 osób znalazło pracę, 28 osób zmieniło pracę, a 322 osobom udało się utrzymać zatrudnienie.

Uczestnicy szkoleń wyrażali duże zadowolenie z udziału w Projekcie.

„Z wykształcenia jestem inżynierem hutnikiem. Posiadałem status osoby bezrobotnej. Jako dodatkowe kwalifikacje posiadam licencję zarządcy nieruchomości. Pozytywnie oceniam ideę szkolenia osób w mojej grupie wiekowej, zwłaszcza w zakresie szkoleń informatycznych, jako że nie mieliśmy możliwości zdobycia takiej wiedzy wcześniej, nawet na studiach. (...) Szukając zatrudnienia znalazłem ogłoszenie, w którym jednym z warunków była dobra znajomość obsługi komputera. Przed kursem posługiwałem się komputerem w ograniczonym zakresie, a po jego zakończeniu swobodnie mogłem wykorzystać funkcje, których do tej pory nie znałem. Od początku kwietnia zatrudniony jestem jako zarządca nieruchomości”.

Krzysztof (55 lat), województwo śląskie,
uczestnik szkolenia *Zintegrowane szkolenie komputerowe*

„Wcześniej pracowałam jako agent ubezpieczeniowy, co zupełnie mnie nie zadowalało, nie było zgodne z moim wykształceniem. Po szkoleniu znalazłam pracę jako inspektor nadzoru budowlanego. Obecne stanowisko zupełnie mnie satysfakcjonuje, pozwala wykorzystać wcześniejszą wiedzę i umiejętności zdobyte na szkoleniu.”

Hanna (53 lata), województwo wielkopolskie,
uczestnik szkolenia *Komputer w projektowaniu (autoCAD)*

„Od ponad dwóch lat jestem zatrudniona na stanowisku kierownika filii firmy zajmującej się ubezpieczeniami majątkowymi i komunikacyjnymi. Dzięki uczestnictwu w kursie udało mi się utrzymać obecne stanowisko pracy i uniknąć zwolnienia. Wprowadzanie systemów komputerowych w obsłudze klientów jest dziś powszechne, a nie wszystkie osoby po pięćdziesiątce posiadają takie umiejętności.”

Renata, województwo śląskie,
uczestnik szkolenia *Zintegrowane Szkolenie Komputerowe*

Wykorzystane zdjęcia pochodzą ze strony www.50naplus.info.

4.3.5 Alternatywa II

Numer projektu:	PL2003/004-379/05.01_01
Tytuł projektu:	Pomoc dla Młodzieży Poszukującej Pracy – Alternatywa II
Beneficjenci:	Młode osoby bezrobotne, które nie ukończyły 25 roku życia, lub które nie ukończyły 27 roku życia i ukończyły studiów wyższych w okresie ostatnich 12 miesięcy przed dokonaniem rejestracji w rejestrze bezrobotnych. Do współpracy w realizacji projektu zostały zaproszone powiaty o wysokiej stopie bezrobocia i znacznym odsetku osób młodych wśród bezrobotnych.
Wartość projektu:	3 mln EUR
Okres realizacji:	18.10.05 – 30.09.06 r.

Projekt *Pomoc dla młodzieży poszukującej pracy – Alternatywa II* stanowił kontynuację (II edycję) projektu *Pomoc dla młodzieży poszukującej pracy Alternatywa*, realizowanego w ramach programu Phare 2001 Spójność Społeczno-Gospodarcza. Głównymi celami projektu było:

- zapobieganie bezrobociu wśród młodzieży poprzez: dostosowanie ich umiejętności i kwalifikacji zawodowych do zmieniających się potrzeb rynku pracy – dotyczy to zwłaszcza umiejętności związanych z technologiami informatycznymi (w tym uzupełnienie posiadanych kwalifikacji na kursach ECDL) oraz umożliwienie zdobycia doświadczenia zawodowego poprzez staże – w celu promowania mobilności geograficznej, staże te odbywały się w przedsiębiorstwach zlokalizowanych poza powiatem, w którym zarejestrowany był bezrobotny,
- upowszechnianie stosowania metodologii Indywidualnych Planów Działania przez doradców zawodowych pracujących w powiatowych urzędach pracy.

W ramach projektu uczestnicy (po przygotowaniu przez każdego z nich Indywidualnego Planu Działania) zostali objęci następującymi rodzajami wsparcia:

- szkolenia zawodowe,
- szkolenia zawodowe z praktyką zawodową u pracodawcy,
- staże u pracodawców.

W ramach projektu zorganizowano m.in. następujące szkolenia: pracownik ds. kadrowych i płacowych, obsługa programu Płatnik z językiem angielskim, praktyczne aspekty realizacji zasad GHP/GMP, sekretarka – asystentka szefa z językiem angielskim, Europejski Certyfikat Umiejętności Komputerowych – ECDL, tworzenie i publikowanie witryn internetowych, magazynier/hurtownik z zastosowaniem komputera i fakturowaniem, logistyka dla małych i średnich przedsiębiorstw.

W wyniku udziału w projekcie ponad 1 100 osób znalazło zatrudnienie, a 48 założyło własną firmę.

Oto wypowiedzi kilku uczestników naszego projektu:

„W ramach stażu przez 3 miesiące (od 10 kwietnia do 10 lipca) pracowałam w sekretariacie szkoły. Myślę, że dla kogoś, kto zaczyna pracę po szkole średniej, to bardzo dobry start, tym bardziej, że ciągle jeszcze tu pracuję. Dostałam propozycję przedłużenia umowy na zlecenie i oczywiście z radością ją przyjąłem. Mówiąc szczerze bardzo liczę na to, że zostanę tu na dłużej – a po cichu, że może na stałe. Zobaczmy.”

(Sylwia Liczmańska)

„Jestem bardzo zadowolona, że mogłam bezpłatnie uczestniczyć w kursie ECDL, bo certyfikat jest powszechnie znany i uznany (...). Zależało mi na tym dlatego, że w przyszłości chciałabym pracować przy komputerze, np. w biurze. Myślę, że posiadanie tego certyfikatu pomoże mi w znalezieniu takiej pracy (...). Poziom kursu był wysoki, a atmosfera bardzo przyjemna.”

(Sylwia Laszczkowska Uczestniczka kursu ECDL w Zduńskiej Woli).

4.3.6 Zawodowe drogowskazy

Numer projektu	PL 2003/004-379/05.03.01_03
Tytuł projektu	Wsparcie dla modernizacji oferty szkół o profilu zawodowym „Zawodowe Drogowskazy”
Beneficjenci	Nauczyciele ze szkół o profilu zawodowym, pracownicy Poradni Psychologiczno Pedagogicznych
Wartość projektu	1,9 mln EUR
Okres realizacji	1.12.05 – 30.09.06

Celem projektu *Zawodowe Drogowskazy* była pomoc dla szkół o profilu zawodowym w dostosowaniu ich oferty do potrzeb wciąż zmieniającego się rynku pracy. W tym celu przeprowadzone zostało duże przedsięwzięcie szkoleniowe skierowane do nauczycieli ze szkół o profilu zawodowym.

Uczestnicy pięciodniowych szkoleń dotyczących poradnictwa zawodowego poszerzali swoją wiedzę na temat wspólnego rynku pracy, tworzenia planów kariery zawodowej i zagadnień psychologicznych pomocnych w bezpośrednich spotkaniach z uczniami. Nauczyciele, którzy ukończyli takie szkolenie otrzymali również specjalistyczne programy multimedialne skierowane do uczniów planujących swoją karierę i stojących przed ważnymi życiowymi wyborami. W szkoleniach kierowanych do szkolnych doradców zawodowych wzięło udział ponad 2000 osób. Spodziewanym

rezultatem szkoleń jest wzmocnienie podstaw poradnictwa zawodowego w szkołach o profilu zawodowym.

Druga część szkoleń kierowana była do nauczycieli przedsiębiorczości. Czterodniowe szkolenia obejmowały zajęcia na temat tworzenia małych przedsiębiorstw, możliwości samozatrudnienia na współczesnym rynku pracy, aktualnych zagadnień funkcjonowania firm na polskim i europejskim rynku. Nauczyciele poznawali możliwości tworzenia „szkolnych przedsiębiorstw” pozwalających uczniom sprawdzać swoją wiedzę w praktyce. W materiałach szkoleniowych znalazły się również komputerowe programy symulacyjne pozwalające na tworzenie przez uczniów wirtualnych firm podczas lekcji przedsiębiorczości. W tym cyklu szkoleń uczestniczyło ponad 2000 nauczycieli z całego kraju.

Trzecia część projektu obejmowała szkolenia w formie warsztatowej dla kadry kierowniczej i nauczycieli szkół, które już wcześniej otrzymały pomoc (na zakup sprzętu i wyposażenia pracowni szkolnych) w ramach Programu Phare 2003 – *Wsparcie dla modernizacji oferty edukacyjnej szkół o profilu zawodowym*. Na warsztatach *Zawodowe Drogowskazy*, uczestnicy tworzyli indywidualne strategie modernizacji oferty edukacyjnej dla swoich placówek. Podczas warsztatów poruszane były również istotne kwestie związane z wprowadzeniem usług poradnictwa zawodowego w szkołach o profilu zawodowym. Z rozmów z beneficjentami wynika, że zrealizowane szkolenia odbierane były bardzo dobrze. O ich atrakcyjności zadecydowały przede wszystkim: przydatna i aktualna tematyka, profesjonalizm i zaangażowanie wykładawców oraz fakt, że były bezpłatne.

Dodatkowym zadaniem w ramach projektu było również opracowanie standardów i procedur świadczenia usług orientacji i poradnictwa zawodowego w szkołach profilowanych zawodowo. Opracowanie to w formie drukowanej i elektronicznej zostało przesłane do zainteresowanych szkół na terenie całej Polski. Zarówno wiedza jak i umiejętności przekazane nauczycielom podczas szkoleń i warsztatów w projekcie, z pewnością przyczynią się do realizacji nowatorskich rozwiązań dostosowujących program nauczania do aktualnych potrzeb uczniów.

Zdjęcia zostały udostępnione dzięki uprzejmości wykonawcy projektu.

4.3.7 Zwolnienia monitorowane

Numer projektu	PL2003/004-379/05.03.01_01
Tytuł projektu	Usługi związane ze wsparciem zwolnień monitorowanych
Beneficjenci	Pracownicy zagrożeni bezrobociem, zatrudnieni u przedsiębiorców lub pracodawców niebędących przedsiębiorcami przeprowadzających restrukturyzację lub których ogłoszono upadłość lub otwarto likwidację; bezrobotni
Wartość projektu	3,5 mln EUR
Okres realizacji	14.11.05 – 30.09.06

Zwolnienia monitorowane (outplacement) to projekt, którego głównym celem było złagodzenie skutków, jakie niosą ze sobą zwolnienia, zarówno dla pracowników, jak i dla całej firmy. Program pomagał zwalnianym pracownikom w zdobyciu nowych kwalifikacji i znalezieniu innej pracy, w jak najkrótszym czasie od momentu jej utraty. Korzystanie z pomocy w trakcie dokonywania redukcji zatrudnienia (jeszcze w zakładzie pracy w okresie wypowiedzenia) daje także pracownikowi szansę na zminimalizowanie stresu i poczucia zagrożenia wynikającego z perspektywy bezrobocia.

Prawdziwą trudność w promocji idei projektu stanowiła niewielka wiedza na temat programów zwolnień monitorowanych wśród polskiej kadry zarządzającej i pracowników firm, a także ogólna atmosfera w firmie (która zawsze jest niesprzyjająca w sytuacji zagrożenia bezrobociem).

Gotowość kadry zarządzającej do podjęcia działań outplacementowych dawała „zielone światło” do dalszych działań wśród pracowników firmy. Ogromną rolę sprzyjającą realizacji programu odgrywały także związki zawodowe (tam, gdzie istniały). Ich czynny udział w przekazywaniu informacji o możliwościach wsparcia i promowaniu projektu dawał efekt w postaci dużej liczby pracowników uczestniczących w tzw. spotkaniach informacyjnych (pierwszy szeroki kontakt z pracownikami), które organizowane były na terenie zakładu pracy (w miarę możliwości w godzinach pracy). Podczas tych spotkań eksperci przekazywali informacje o możliwościach, jakie wyływały z uczestnictwa w projekcie i odpowiadali na szereg pytań i wątpliwości. Obecny na każdym spotkaniu doradca zawodowy zachęcał do indywidualnych spotkań, które odbywały się w celu ukierunkowania zawodowego każdej osoby (w oparciu o indywidualne preferencje).

W zależności od potrzeb uczestnicy mogli, wziąć udział w indywidualnym doradztwie zawodowym lub biznesowym, szkoleniu zawodowym lub biznesowym oraz w warsztatach psychologiczno-aktywizujących.

Doradztwo i szkolenia biznesowe skierowane były do osób gotowych rozpocząć własną działalność gospodarczą. Doradztwo i szkolenia zawodowe dawały natomiast szansę zmiany zawodu lub poszerzenia posiadanych kompetencji. Każdy uczestnik otrzymał również wsparcie wyspecjalizowanych pośredników pracy.

ZOSTAŁEM ZWOLNIONY

Byłem Magazynierem

Jestem Ślusarzem

Pomógł mi pracodawca

Infolinia - 0 801 700 706

Udział w programie dla zwalnianych pracowników był bezpłatny, natomiast udział w projekcie wiązał się z wyrażeniem zgody na częściową odpłatność firmy za realizację programu (20% w przypadku małych i średnich firm oraz 40% dla dużych firm).

W projekcie wzięło udział ponad 4 700 osób spośród 73 firm, z czego ponad 2 500 stanowiły kobiety. Odbyło się ponad 15 spotkań informacyjnych dla 3 344 osób. Zrealizowano:

- poradnictwo indywidualne dla ponad 4 700 osób,
- szkolenia zawodowe dla ponad 2 800 osób,
- warsztaty aktywizujące dla ponad 2 000 osób,
- pośrednictwo pracy dla ponad 1 800 osób.

Dzięki szkoleniom w projekcie 307 osób znalazło zatrudnienie, 127 osób nawiązało współpracę na zasadzie umów cywilnoprawnych, a 11 osób rozpoczęło działalność gospodarczą.

W dniach 16-30 września 2006 r. została w całej Polsce zrealizowana kampania billboardowa promująca ideę zwolnień monitorowanych. W tym celu uruchomiono też specjalną infolinię, gdzie można było uzyskać informację o kolejnych działaniach współfinansowanych ze środków UE na rzecz restrukturyzujących się przedsiębiorstw¹⁰⁸.

Zdjęcia pochodzą ze strony www.projektu.www.zwolnienia-monitorowane.org.pl.

4.3.8 Modernizacja oferty edukacyjnej

Numer projektu	PL2003/004-379/05.03_03_141
Tytuł projektu	Wsparcie na modernizację oferty edukacyjnej, „Modernizacja pracowni cukierniczej”
Beneficjenci	Miasto Kraków, Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 31 w Zespole Szkół Specjalnych nr 14, Os. sportowe 28, 31-966 Kraków
Wartość projektu	44 tys. EUR
Okres realizacji	30.11.05 – 30.06.06 r.

Celem projektu *Modernizacja pracowni cukierniczej* była poprawa warunków kształcenia zawodowego uczniów kierunku cukiernik, oraz stworzenie bazy do przeprowadzania części praktycznej egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe organizowane przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną. Nowoczesne wyposażenie pracowni, zbliżone do rzeczywistych warunków zakładu cukierniczego pozwoli uczniom na zapoznanie się z profesjonalnym sprzętem stosowanym w przyszłym miejscu pracy. Grupą docelową projektu była młodzież ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi tj. upośledzeni umysłowo w stopniu lekkim i ze „sprzężeniami”.

¹⁰⁸ Więcej informacji o projekcie znajduje się na jego stronie internetowej www.zwolnienia-monitorowane.org.pl

Zakupiony sprzęt został zainstalowany w sali do zajęć praktycznych. Sprzęt może być wykorzystywany zarówno do przeprowadzania egzaminów zawodowych, jak również w trakcie roku szkolnego. Szkoła współpracuje z Małopolską Izbą Rzemiosła i Przedsiębiorczości, współorganizując na terenie placówki egzaminy czeladnicze.

4.3.9 Modernizacja oferty edukacyjnej

Numer projektu	PL2003/004-379/05.03_03_03_053
Tytuł projektu	Wsparcie na modernizację oferty edukacyjnej, „Modernizacja bazy technodydaktycznej Centrum Kształcenia Ustawicznego w Mińsku Mazowieckim.
Beneficjenci	Powiat Miński, Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Stanisława Staszica, ul. Budowlana 4, 05-300 Mińsk Mazowiecki
Wartość projektu	114 tys. EUR
Okres realizacji	30.11.05 – 30.06.06 r.

Celem projektu było dostosowanie oferty edukacyjnej szkoły do potrzeb rynku pracy przez zorganizowanie systemu kształcenia na odległość w województwie mazowieckim.

Dzięki dotacji wyposażono 4 pracownie: informatyczną, mechatroniki, kształcenia ustawicznego (biblioteka) oraz firmy symulacyjnej. Z nowej pracowni informatycznej korzystać będą przede wszystkim osoby zdobywające zawód technik informatyk, ale również i uczniowie innych zawodów szkoły policealnej. Utworzona pracownia informatyczna to czwarta pracownia informatyczna CKU. Pozostałe trzy pracownie, do których trafiło zakupione wyposażenie, dzięki projektowi zostały gruntownie zmodernizowane, wyraźnie polepszone w nich warunki praktycznej nauki zawodu. Na szczególną uwagę zasługuje bardzo nowoczesne wyposażenie pracowni mechatroniki. Laboratorium mechatroniki będzie wykorzystywane w nauce zawodu technik mechatronik (od 1 września 2006 r.), technik elektryk i technik elektronik. Pracownia kształcenia otwartego – biblioteka to połączenie biblioteki, czytelnicy oraz miejsce spotkań słuchaczy uczących się w systemie eksternistycznym z nauczycielami – konsultantami. Będzie ona wykorzystywana przez wszystkich uczniów szkoły. Pracownia „Firma symulacyjna” umożliwi praktyczną naukę zawodów ekonomicznych.

Centrum planuje także zgłosić wniosek do Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie o powołanie Ośrodka do przeprowadzania

egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe w zawodach: technik informatyk, technik elektronik i technik mechatronik.

Zdjęcia udostępniono dzięki uprzejmości Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Stanisława Staszica w Mińsku Mazowieckim.

4.3.10 Biznes na 5-dziesiąt

Numer projektu	PL2003/004-379/05.01-03-02-02
Tytuł projektu	Program Phare 2003 Wsparcie na rzecz osób, które ukończyły pięćdziesiąty rok życia Biznes na 5-dziesiąt.
Beneficjenci	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (GARR S.A.)
Wartość projektu	200 tys. EUR
Okres realizacji	29.11.05 - 31.09.06

Projekt adresowany był do osób po 50 r. życia (w tym bezrobotnych i poszukujących pracy, nie pobierających świadczeń emerytalnych), posiadających predyspozycje do prowadzenia firmy i pomysły na biznes.

Głównym celem projektu był wzrost aktywności zawodowej osób po 50-tce, poprzez wsparcie merytoryczne (szkolenia i doradztwo) oraz finansowe, przy zakładaniu firmy oraz w początkowym etapie jej rozwoju.

W projekcie wzięło udział 20 osób. Uczestnikom została dostarczona wiedza z zakresu podstaw prowadzenia firmy w postaci szkoleń obejmujących zagadnienia prawne, finansowe, handlowe oraz informatyczne. Uczestnicy mogli korzystać również z doradztwa specjalistycznego w ww. obszarach. Bieżący kontakt z beneficjentami oraz podstawowe wsparcie doradcze było świadczone przez opiekunów indywidualnych. W celu wymiany pierwszych doświadczeń zorganizowano spotkania grupowe.

Uczestnicy otrzymali również wsparcie szkoleniowo-doradcze w zakresie przygotowania biznes planu. Biznes plany przygotowane przez uczestników w trakcie szkoleń i spotkań doradczych zostały ocenione przez panel ekspertów w ramach konkursu biznes planów. Oceny uzyskane przez poszczególne biznes plany pozwoliły na stworzenie listy rankingowej beneficjentów, którym zostało przyznane wsparcie finansowe (maksymalna, dopuszczalna wysokość wsparcia na osobę wynosiła 10 tys. EUR i stanowiła równowartość 50% kosztów planowanego przedsięwzięcia). Uczestnicy mogli również skorzystać z refundacji kosztów opłacania składek ZUS-owskich przez okres 6 miesięcy od rejestracji firmy.

Spośród 77 kandydatów w czteroetapowym procesie rekrutacji i selekcji, na który składała się ocena formalna, ocena predyspozycji do prowadzenia firmy oraz stopnia zaawansowania planów w tym zakresie zostało wyłonione 20 osób. Powstało 12 firm a 11 beneficjentów – przedsiębiorców skorzystało ze wsparcia finansowego.

W ramach projektu uczestnikom zaproponowano:

- szkolenia z zakresu prowadzenia własnej firmy: jak założyć firmę, jak zaplanować strategię swojej firmy, jak napisać dobry biznes plan, jak zarządzać finansami w firmie, jak sprzedawać swoje produkty i usługi; jak skutecznie wypromować swoją firmę; jak ułatwić sobie pracę w firmie z komputerem i Internetem (łącznie zrealizowano 160 godzin szkoleniowych),

- dwa rodzaje wsparcia doradczego: wsparcie opiekuna indywidualnego oraz wsparcie doradców- specjalistów (w tym doradztwo z pisania biznes planu). Opiekun indywidualny to osoba, która w sposób bieżący monitorowała działania uczestników projektu; była osobą „pierwszego kontaktu” dla uczestnika. Uczestnicy zostali objęci wsparciem doradczym, specjalistycznym następujących zakresach: pisanie biznes planu, finansów, prawa, marketingu i sprzedaży. Część z zaplanowanych godzin doradczych została zarezerwowana wyłącznie dla osób, które otrzymały wsparcie finansowe z projektu, dla zwiększenia szansy na sukces firm na rynku (Zrealizowano 135 godzin doradztwa specjalistycznego. Dwóch opiekunów łącznie przeznaczyło 442 godziny pracy na obsługę beneficjentów w ramach projektu),
- wsparcie psychologiczne, dla większego zmotywowania beneficjentów do podjęcia działalności gospodarczej oraz podniesienia wiary w powodzenie przedsięwzięcia; (Wsparcie psychologiczne zostało udzielone w formie dwóch dwudniowych treningów psychologicznych oraz spotkań indywidualnych w ramach poradnictwa psychologicznego),
- spotkania grupowe – ich celem była wymiana doświadczeń między uczestnikami projektu oraz wzajemne wsparcie w stawianiu pierwszych kroków w zakładaniu i prowadzeniu firmy. (Zorganizowano 6 spotkań grupowych),
- wsparcie finansowe - założono wsparcie finansowe dla wybranych 10 najlepszych biznes planów, wyłonionych w drodze konkursu; (Ze wsparcia skorzystało 11 beneficjentów. Kwota wypłaconych refundacji to 52,7 tys. EUR, głównie na sfinansowanie zakupu środków trwałych potrzebnych do rozpoczęcia działalności gospodarczej).

W efekcie powyższych działań 20 uczestników uzupełniło bądź zaktualizowało swoją wiedzę dotyczącą różnych aspektów prowadzenia firmy. Zostali oni przygotowani do założenia i samodzielnego prowadzenia działalności gospodarczej. Dzięki spotkaniom szkoleniowo- doradczym z zakresu planu biznesu uczestnicy skonkretyzowali swoje pomysły na planowaną działalność gospodarczą. Własne biznes plany opracowane zostały przez 18 osób.

W dniu zakończenia projektu 12 uczestników prowadziło swoją firmę, z perspektywami rozwoju w kolejnych miesiącach. 11 beneficjentów – przedsiębiorców, dokonało zakupów refundowanych w ramach projektu i otrzymało zwrot poniesionych wydatków.

W grupie 12 nowych przedsiębiorców dla jednej osoby decyzja o założeniu własnej firmy była szansą na rezygnację z dotychczasowej, niesatysfakcjonującej pracy. Dwie osoby zamierzają w najbliższych miesiącach opuścić dotychczasowe miejsce stałego zatrudnienia i poświęcić się całkowicie prowadzeniu własnego biznesu. Dla siedmiu osób udział w projekcie był możliwością utrzymania aktywności zawodowej utraconej w wyniku zwolnienia z pracy oraz usystematyzowania i uporządkowania działalności zawodowej wykonywanej do tej pory dorywczo na podstawie czasowych umów o pracę. Jedna osoba zamierza rozpocząć działalność gospodarczą pod koniec 2007, po zakończeniu obecnej pracy zawodowej.

5. Wpływ Phare SSG

na rozwój regionalny oraz przygotowanie regionów do absorpcji środków strukturalnych UE – case study

Phare Spójność Społeczno Gospodarcza był pierwszym kompleksowym programem unijnym adresowanym do polskich regionów. Obowiązujące procedury i specyfika tematyczna projektów stanowiły duże wyzwanie dla wszystkich podmiotów zaangażowanych we wdrażanie. Z nowymi doświadczeniami regiony stykały się już na etapie programowania, co wiązało się z koniecznością przyjęcia strategicznego podejścia wobec specyficznych dla danego województwa problemów i sposobów ich rozwiązywania. Realizacja na dalszych etapach niosła natomiast ze sobą całą serię wyzwań charakterystycznych dla wszelkich działań prowadzonych w pionierskich warunkach, a taki właśnie był kontekst wdrażania Phare. Instrumenty wspierania przedsiębiorczości były bardzo słabo osadzone w regionalnych kulturach administracyjnych, co sprawiało, iż powszechne wśród przedsiębiorców było przekonanie, że „nigdy niczego za darmo dostać nie można”. Na nie mniejsze bariery napotykały instytucje wdrażające projekty rozwoju zasobów ludzkich. Regionalne rynki usług szkoleniowych znajdowały się w początkowej fazie rozwoju, a przytłaczająca większość podmiotów gospodarczych nie posiadała spójnej polityki doskonalenia kadr. Aktywne instrumenty rynku pracy, jakkolwiek wpisane w statutowe działania służb zatrudnienia, wykorzystywane były w sposób nieskoordynowany, przy braku systemowej kontroli nad ich jakością. Phare SSG było również bezprecedensowym wyzwaniem dla instytucji odpowiedzialnych za projekty infrastrukturalne. Po raz pierwszy na taką skalę aplikowano procedury Prawa zamówień publicznych. Bardzo zły stan systemów dróg wymagał przyjęcia spójnego i podporządkowanego daleko idącym celom schematu doboru projektów. Skuteczna realizacja inwestycji w infrastrukturę środowiskową uwarunkowana była z kolei wypracowaniem praktyk wspólnego działania Jednostek Samorządu Terytorialnego i partnerów społecznych.

W poniższym rozdziale omówiono realizację Phare SSG na przykładzie dwóch regionów – woj. podkarpackiego i woj. warmińsko-mazurskiego. Były to regiony, które objęto pomocą Phare SSG w ramach każdej z edycji Programu. Na uwagę zasługują one również ze względu na fakt, iż należały do najslabiej rozwiniętych regionów w kraju. Potrzeba pokonania dystansu rozwojowego była w tych przypadkach bardzo silna. Z wpływem pomocy przedakcesyjnej wiązano zatem szczególnie duże oczekiwania.

Zaprezentowane wnioski oparto w dużej mierze na informacjach uzyskanych w trakcie rozmów z osobami bezpośrednio zaangażowanymi we wdrażanie projektów Phare. Bogate doświadczenia i wiedza rozmówców pozwoliły przedstawić inne wymiary regionalnej rzeczywistości, niż te prezentowane zazwyczaj w sprawozdaniach i raportach pod postacią cyfr i odsetek. Zestawienie tych dwóch perspektyw było celem zastosowanego przez autorów podejścia badawczego. W rezultacie odtworzono specyficzny dla Podkarpacia oraz Warmii i Mazur kontekst wdrażania pomocy przedakcesyjnej, co w połączeniu ze statystykami ilościowymi i analizą dokumentów programowych daje szansę na pełną identyfikację bezpośrednich efektów Phare oraz wytworzonego w trakcie realizacji potencjału instytucjonalnego.

5.1 STUDIUM PRZYPADKU – WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE

5.1.1 Podkarpacie – charakterystyka regionu

Województwo podkarpackie objęte zostało wsparciem programu Phare SSG jako jeden z pięciu pierwszych polskich regionów, które cechowały się wyraźnymi opóźnieniami w obszarze rozwoju społeczno-gospodarczego. Ze względu na tę specyfikę, Podkarpacie stanowi typowy przykład regionu tzw. „ściany wschodniej”, wymagającego wzmożonego wsparcia ze środków publicznych, nie tylko z uwagi na spójność w ujęciu ogólnoeuropejskim, ale również w ujęciu krajowym.

Statystyki wskazują na niski poziom rozwoju Podkarpacia na tle polskich regionów¹⁰⁹. Ze względu na produkt brutto przypadający na mieszkańca zajmowało ono, w trakcie realizacji Phare SSG, przedostatnią, a ze względu na wysokość przeciętnej płacy – ostatnią pozycję. Region ten cechował się również wyraźnie niższą, niż przeciętna krajowa, ilością podmiotów gospodarczych przypadającą na 1 000 mieszkańców (13 pozycja). Nieco lepiej przedstawiała się sytuacja regionalnego rynku pracy (10 pozycja pod względem stopy bezrobocia), jednakże tutejszy poziom bezrobocia również przewyższał średnią krajową i stanowił jeden z kluczowych problemów województwa.

Specyfika podkarpackiej gospodarki związana była z wyjątkowo dużym odsetkiem ludności zatrudnionej w rolnictwie, które cechowało rozdrobnienie i niska towarowość produkcji. W momencie rozpoczęcia realizacji Phare SSG województwo podkarpackie posiadało także niewielki udział w przemyśle krajowym (3,9% ogólnej produkcji sprzedanej), a nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na mieszkańca były o blisko połowę mniejsze od średniej krajowej. Na przestrzeni całego okresu realizacji Phare SSG, gospodarka Podkarpacia stawiała ponadto czoła wyzwaniom modernizacji i restrukturyzacji tradycyjnych dla regionu branż: zbrojeniowej, wydobywczej oraz elektromaszynowej i metalowej.

Od średniego poziomu krajowego odbiegał również stopień rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Udział MSP w regionalnych przychodach ze sprzedaży był mniejszy od udziału w liczbie zatrudnionych, co świadczyło o niskiej produktywności tego sektora.

W dalekim od satysfakcjonującego stanie pozostawał system regionalnych połączeń drogowych. Uwarunkowane było to głównie brakiem wystarczającej liczby dróg o odpowiedniej jakości oraz niedostateczną liczbą mostów. Problem ten nabrał ostatnimi laty szczególnego znaczenia ze względu na lawinowy wzrost natężenia ruchu samochodowego.

W zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej sytuacja na Podkarpaciu była wewnętrznie zróżnicowana, przy czym obserwowano większą dostępność do infrastruktury wodociągowej niż do kanalizacyjnej. Oprócz infrastruktury drogowej i otoczkowej, z punktu widzenia regionu, kluczowego znaczenia nabierał również stan infrastruktury turystycznej, która wymagała i wymaga nadal dużych nakładów inwestycyjnych.

Niekorzystne uwarunkowania strukturalne równoważone były przez korzystne tendencje zachodzące w obszarze edukacji i rozwoju zasobów ludzkich. Województwo podkarpackie nie odbiegało od średniej krajowej pod względem odsetka mieszkańców posiadających wyższe wykształcenie, a w obszarze szkolnictwa wyższego obserwowane były wyraźne trendy rozwojowe.

Zaktualizowana *Strategia rozwoju województwa podkarpackiego* mówi o zauważalnym wzroście liczby małych i średnich przedsiębiorstw w okresie realizacji Phare SSG. Z drugiej strony, odnotowano także ba-

¹⁰⁹ Dane prezentowane w tym podrozdziale pochodzą z dokumentu *Zaktualizowana strategia rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2004-2006*.

riery rozwoju wynikające z załamania popytu wewnętrznego oraz słabej ogólnej koniunktury gospodarczej pierwszych lat obecnej dekady. Odnotować należy również zachodzący w omawianym okresie rozwój branży turystycznej, szczególnie agroturystyki, co sprzężone było z restrukturyzacją rynku pracy na obszarach wiejskich.

W trakcie realizacji Phare SSG utworzony został także pierwszy w regionie uniwersytet oraz rozwinięto ośrodki kształcenia zawodowego różnych szczebli. W tendencje te wpisywał się rozwój i modernizacja korzystających ze wsparcia przedakcesyjnego Centrów Kształcenia Praktycznego.

Uwzględniając ograniczony zakres interwencji realizowanych w ramach Phare SSG¹¹⁰ oraz krótki okres, jaki upłynął od zakończenia ostatnich projektów, nie należy oczekiwać oddziaływania na poziomie makrostruktur regionalnych. Podstawowych celów pomocy przedakcesyjnej upatrywać należy natomiast w budowie potencjału partnerów regionalnych oraz w przygotowaniu inwestycji, których kontynuacją byłyby projekty wdrażane w warunkach pełnego członkostwa. Na realizacji tych właśnie celów skoncentrujemy się w dalszych częściach tekstu.

5.1.2 Projekty Phare SSG w województwie podkarpackim

Program Phare SSG wdrażany były w województwie podkarpackim w ramach wszystkich realizowanych edycji. Projekty przynależały do trzech komponentów tematycznych: infrastrukturalnego, rozwoju MSP oraz rozwoju zasobów ludzkich¹¹¹.

Komponent Infrastrukturalny. *Efekty rzeczowe:* Realizacja 15 projektów (5 projektów drogowych, 7 projektów środowiskowych, 3 projekty drogowo-środowiskowe); budowa i modernizacja ok. 130 km dróg, renowacja i rozbudowa mostu na Sanie w Brandwicy oraz wiaduktu kolejowego w Rzeszowie, budowa i przebudowa ponad 300 km sieci kanalizacyjnej i innych elementów systemu wodociągowo-kanalizacyjnego (przepompownie, oczyszczalnie). *Łączna wartość inwestycji:* blisko 68 mln EUR w tym dofinansowanie Phare blisko 42 mln EUR (około 63% całkowitej alokacji Phare SSG).

Komponent Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw. *Efekty rzeczowe:* Dostarczenie wsparcia w postaci instrumentów doradczych lub inwestycyjnych do 836 przedsiębiorstw (298 firm mikro, 322 firm małych, 171 firm średnich), wśród których 155 skorzystało z więcej niż jednej dotacji; rozliczenie 1127 umów dotacji (najwięcej w *Funduszu Dotacji Inwestycyjnych*). *Łączna wartość wsparcia:* 19,6 mln EUR.

Komponent Rozwój Zasobów Ludzkich. *Efekty rzeczowe:* Objęcie aktywnymi instrumentami rynku pracy około 6500 osób bezrobotnych lub zagrożonych bezrobociem, szkolenia dla ponad 4000 pracowników przedsiębiorstw, zakup sprzętu niezbędnego w realizacji planów modernizacji oferty edukacyjnej dla 20 szkół zawodowych i ośrodków kształcenia zawodowego. *Łączna wartość dofinansowania Phare:* 6,32 mln EUR.

¹¹⁰ Oprócz Phare SSG na terenie Podkarpaciu realizowanych było jednocześnie kilka interwencji finansowanych ze środków unijnych i funduszy Banku Światowego. Projekty te uzupełniały się z Phare SSG i nie zaobserwowano występowania efektu konkurencji pomiędzy nimi. Były to następujące interwencje: Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich (Bank Światowy), Phare – Program Współpracy Przygranicznej, Phare – Program Zintegrowana Granica Wschodnia, Phare 2001 Odbudowa, ISPA, SAPARD. Szczegółowe informacje o specyfice tych projektów oraz ich efektach odnaleźć można na stronach portalu „Wrota podkarpackie” w zakładce <http://www.wrota.podkarpackie.pl/pl/fue/przedakces>

¹¹¹ Prezentowane poniżej dane pochodzą z portalu internetowego „Wrota podkarpackie”, stron internetowych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie oraz baz danych i opracowań wewnętrznych PARP.

5.1.3 Spójność zewnętrzna Phare SSG w województwie podkarpackim

Programy Phare SSG miały w założeniu korespondować z potrzebami regionów i odpowiadać na specyficzne dla nich problemy i wyzwania rozwojowe. Konceptyjnym tłem dla działań finansowanych z Phare były strategie rozwoju opracowywane przez każde z województw. Wkład poszczególnych komponentów powinien być zatem rozpatrywany w odniesieniu do obszarów zidentyfikowanych w strategii jako wymagające wsparcia. W przypadku stwierdzenia zgodności pomiędzy kierunkami działań Phare i zapisami strategii uzasadnionym będzie przyjęcie twierdzenia o spójności zewnętrznej. Kwestia ta pozwala zweryfikować trafność założeń programowych. Tworzenie strategii regionalnych i współuczestnictwo w opracowywaniu fisz projektowych były pierwszą poważną próbą strategicznego zarządzania politykami publicznymi w regionach. Adekwatny dobór założeń programowych świadczyłby zatem o sukcesie procesu instytucjonalnego uczenia się, który powinien stanowić efekt dodatkowy programów przedakcesyjnych.

W ujęciu ogólnym, Program Phare SSG korespondował ze strategią regionalną poprzez odpowiadający celom ogólnym dobór komponentów. Według zapisów programowych strategii, wizja rozwoju Podkarpacia opierała się na dwóch głównych filarach, które stanowić miały podstawę dla zrównoważonego rozwoju województwa – wspieraniu konkurencyjności gospodarki i przeciwdziałaniu marginalizacji. Drugiemu z filarów odpowiadał komponent rozwoju zasobów ludzkich Phare SSG w działaniach adresowanych do osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem. Komponent ten zaprojektowany został również z myślą o wspieraniu konkurencyjności gospodarki poprzez rozwój kadr firm i dostosowywanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy. Pod kątem wspierania konkurencyjności sprofilowane były także wyraźnie komponenty MSP i Infrastruktura.

Układ komponentów Phare SSG był spójny ze strategią regionalną również na poziomie priorytetów, gdzie wsparcie ze środków Phare wkomponowywało się w działania ukierunkowane na rozwój dwóch spośród trzech zidentyfikowanych strategicznych segmentów gospodarki regionalnej – turystyki (głównie wsparcie w ramach projektów infrastrukturalnych) i sektora MSP (wsparcie w ramach każdego komponentu). Zgodność z zapisami strategii widoczna była ponadto w obszarze celów strategicznych.

Spójność zewnętrzna zachowana została także na najbardziej szczegółowym poziomie kierunków działań. Projekt pilotażowy *Program dotacja dla organizacji wspierania biznesu* odpowiadał na przykład kierunkowi *Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości zwłaszcza w sektorze MSP poprzez wsparcie kapitałowe i instytucjonalne*. Projekty infrastrukturalne realizowały natomiast bezpośrednio kierunek *Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez rozbudowę odpowiedniej infrastruktury technicznej, przygotowanie ofert inwestycyjnych oraz ukształtowanie korzystnego klimatu dla inwestorów*. Projekt PRPE komponentu MSP był odpowiedzią na kierunek *Pozyskiwanie nowych rynków zbytu dla podmiotów gospodarczych z terenu województwa poprzez szeroko rozumianą promocję gospodarczą regionu na rynkach krajowych i zagranicznych oraz podniesienie konkurencyjności ich oferty* a komponent RZL wpisywał się w kierunki *Spółeczeństwo ustawicznie kształcące się* i *Rozwój edukacji w zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego*.

Spójność zewnętrzna Phare SSG realizowanego na Podkarpaciu nie pozostawia zatem wątpliwości, co świadczy o adekwatnej konstrukcji programu, ale również o swoistej żywotności i funkcjonalności *Strategii rozwoju województwa podkarpackiego*.

5.1.4 Komplementarność i synergia efektów

Komponentowa konstrukcja Phare SSG oddawała istotę polityki regionalnej wdrażanej w warunkach Unii Europejskiej. Podejście to wychodziło naprzeciw potrzebie wyjścia ze swego rodzaju pułapek myślenia w ka-

tegoriach sektorowych, obecnych w polskiej praktyce zarządzania sprawami publicznymi. Jak wspomniano wcześniej, poszczególne komponenty powiązane były ze sobą na sposób wręcz organiczny, co przekładać się powinno na wzajemną synergię efektów. Trafny sposób zaprojektowania relacji pomiędzy działaniami określa się jako spójność wewnętrzną, której zachodzenie stanowi niezbędny warunek optymalizacji efektów końcowych.

Konstrukcja każdej z edycji Phare SSG realizowanych w województwie podkarpackim bez wątpienia spełnia kryterium wewnętrznej spójności, jeśli chodzi o zakres tematyczny i przewidziane formy wsparcia. Diagnoza ta może być na obecnym etapie zweryfikowana w oparciu o wiedzę odnośnie zakończonych już projektów. W tym kontekście, rozpatrywać można nie tylko spójność, która odnosi się wyłącznie do założeń programowych, ale również komplementarność, która uwzględnia rzeczywiste relacje pomiędzy działaniami odnosząc się do ich faktycznych efektów.

Kompleksowy charakter Phare SSG nadaje pojęciu komplementarności szerokiego znaczenia. Uwzględnienia wymagają w tym wypadku nie tylko relacje między efektami działań realizowanych równolegle lecz wskazana jest również identyfikacja skali wzajemnego uzupełniania się projektów kolejnych edycji. Tak zakrojony obszar analiz pozwoli na uchwycenie synerгии efektów w pełnej złożoności tego zjawiska. Pomoc przedakcesyjna nie była bowiem przedsięwzięciem skoncentrowanym wyłącznie na bezpośrednich efektach rzeczowych, ale dostarczyć powinna była również impulsów dla instytucjonalizacji dobrych praktyk, kształtowania pamięci organizacyjnej podmiotów zaangażowanych oraz wzmocnienia prorozwojowych struktur regionalnych. Tak rozumianą komplementarność i synergię przedstawimy poniżej.

5.1.4.1 Komplementarność komponentu MSP

W ramach komponentu wspierania małych i średnich przedsiębiorstw projektem zdecydowanie najbardziej popularnym wśród Beneficjentów był Fundusz Dotacji Inwestycyjnych. Dysproporcja liczby aplikacji zgłaszanych nie stanowiła jednak na pewno wyrazu konkurencji między instrumentami inwestycyjnymi i szkoleniowo-doradczymi. Według opinii pracowników MARR i RARR, wdrażających Phare SSG, zaobserwowano natomiast korzystny wpływ wzajemny i ciągłość poszczególnych edycji. Doświadczenia gromadzone sukcesywnie przez podkarpackie firmy zaowocowały zauważalną na przestrzeni okresu realizacji Phare SSG poprawą jakości formalnej i merytorycznej wniosków aplikacyjnych. Instytucje wdrażające napotykały początkowo po stronie przedsiębiorców na trudności wynikające z przyjęcia założenia że „nie można nigdy dostać czegoś za darmo”. Działania edukacyjne podejmowane przez Agencję Rozwoju Regionalnego MARR S.A w Mielcu i Rzeszowska Agencję Rozwoju Regionalnego pozwoliły w znacznym stopniu pokonać te przeszkody, co przelożyło się na pobudzenie dynamiki napływu aplikacji. W rezultacie wartość środków alokowanych na instrumenty inwestycyjne była kilkukrotnie mniejsza niż wartość złożonych wniosków. W opinii Ireneusza Drzewieckiego, zastępcy prezesa MARR:

„Phare wytworzyło wśród przedsiębiorców przekonanie, poczucie, że dofinansowanie nie jest czczą obietnicą (...) To było bardzo silne i ukierunkowane wsparcie (...) Przedsiębiorcy nauczyli się jak wypełniać wnioski (...) obserwujemy, że wnioski są opracowywane profesjonalnie, cele pokazywane są przejrzystie”.

Wśród beneficjentów uformowała się także grupa liderów, którzy wypracowali własne strategie inwestycyjne, jakim podporządkowywali profil składanych wniosków. Komplementarność kolejnych edycji komponentu wspierania MSP ograniczana była przez nieoczekiwane zmiany przepisów (np. wykluczenie z dofinansowania środków transportu) oraz niską dynamikę napływu aplikacji do projektów doradczych. Zainteresowanie doradztwem odbiegało bowiem znacznie od wstępnych oczekiwań, co stanowiło prawidłowość charakterystyczną dla każdej z edycji. Wątpliwość budzi również jakość usług doradczych dostar-

czanych w ramach programu. Zastosowany system akredytacji nie spełnił, zdaniem naszych rozmówców, swych celów. Doświadczenia gromadzone w trakcie realizacji nie pociągnęły natomiast za sobą skutecznych działań naprawczych.

Ciekawym przykładem komplementarności w obrębie komponentu MSP jest wpływ projektu pilotażowego *Program dotacji dla organizacji wspierania biznesu*, którego efekty wzmacniały bardzo wyraźnie płynność realizacji pozostałych projektów adresowanych do przedsiębiorstw. Na bazie dotacji przyznanych w tym projekcie wytworzony został impuls, który doprowadził do ukształtowania się rozwiniętego regionalnego systemu wspierania MSP.

5.1.4.2 Komplementarność komponentu RZL

W obszarze rozwoju zasobów ludzkich program Phare wprowadził zupełnie nową jakość w funkcjonowaniu Wojewódzkiego Urzędu Pracy i podlegającej mu sieci urzędów powiatowych. Szkolenia i szeroko rozumiane działania aktywizacyjne znajdowały się co prawda od dawna wśród statutowych zadań służb zatrudnienia, jednakże nie było w odniesieniu do nich stosowane nigdy podejście projektowe, a działania poszczególnych instytucji nie były ze sobą skoordynowane. Realizacja edycji 2000 stanowiła wyzwanie tym większe, iż założono objęcie wsparciem bardzo dużej ilości beneficjentów. Projekty Phare spotykały się ponadto z żywą krytyką ze względu na relatywnie wysokie koszty aktywizacji. Początkowo napotymano także na utrudnienia po stronie Powiatowych Urzędów Pracy, które postrzegały Phare jako działania konkurencyjne wobec ich projektów własnych. W kolejnych edycjach udało się wyeliminować niedostatki komplementarności w tym obszarze. Położono także wyraźny nacisk na skuteczność dostarczanego wsparcia, co zadecydowało o charakterze współpracy WUP z wykonawcami.

Oferta szkoleniowa poparta była w związku z tym rzetelną diagnozą zapotrzebowań potencjalnych pracodawców. Dzięki systematycznym analizom udało się zachować pełną komplementarność działań realizowanych w ramach podprojektu modernizacji oferty edukacyjnej. W edycji 2001 zakupiono sprzęt dydaktyczny dla podkarpackich Centrów Kształcenia Praktycznego, który wykorzystany został w następnej edycji na potrzeby wysoce efektywnych szkoleń, będących odpowiedzią na rzeczywiste zapotrzebowanie pracodawców. Doświadczenia wdrażania stymulowały dynamiczny proces uczenia się instytucji, co przejawiało się zauważalną poprawą sprawności ich funkcjonowania. Kolejne edycje pozwalały wykonawcom i podwykonawcom szkoleń na zaznajomienie się ze specyfiką działań finansowanych ze środków unijnych. Nasz rozmówca – pracownik WUP w Rzeszowie, wspomina wdrażanie Phare SSG następująco:

„Realizacja każdej kolejnej edycji była łatwiejsza, bo firmy szkoleniowe wiedziały czego się będzie od nich oczekiwać”.

Pracownicy WUP pracowali nad doskonaleniem strategii wdrażania, co pozwoliło na ukształtowanie bardzo udanej, wedle pozyskanych przez nas opinii, formuły współpracy z wykonawcą w ramach edycji 2002. Najpełniej zrealizowany został wówczas postulat zaangażowania wykonawcy w tworzenie oferty szkoleniowej i prowadzenie systematycznej diagnozy lokalnych rynków pracy. W ramach tej edycji zinstytucjonalizowano brakujące dotychczas mechanizmy koordynacji działań na szczeblu powiatowym. Dyrektor WUP Jacek Postuszny podsumowuje osiągnięcia w następujących słowach:

„W Phare 2002 była bardzo dobra diagnoza (...) dzięki czemu podnieśliśmy wskaźnik efektywności (...) Dokument wstępny był kilkukrotnie poprawiany (...) Wykonawca musiał opracować diagnozę i plan współpracy z zakładami pracy (...) W efekcie szkolenia były bardzo efektywne”.

5.1.4.3 Komplementarność komponentu infrastrukturalnego

Komplementarny charakter działań występował również w obrębie komponentu infrastrukturalnego. Do realizacji w pierwszej edycji Phare SSG zgłoszono projekty drogowe, których dokumentacja przygotowana została już wcześniej przez Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich. Priorytetowe znaczenie przypisane drogom wojewódzkim wynikało ze specyficznej roli pełnionej w regionalnym systemie połączeń. Przez teren Podkarpacia nie przebiega obecnie żadna autostrada ani droga ekspresowa. Istniejące plany budowy dróg tej kategorii stanowią natomiast bardzo odległą perspektywę. Celem stawianym przed dużymi projektami infrastrukturalnymi były zatem, w tym przypadku, przebudowa i modernizacja dróg wojewódzkich na najbardziej newralgicznych odcinkach.

Działania Phare 2000 skoncentrowane zostały w południowej części Podkarpacia, gdzie stan dróg wymagał szczególnie pilnych interwencji (fragment Wielkiej Pętli Bieszczadzkiej) oraz wokół głównych ośrodków miejskich regionu. Zmodernizowano również znajdujący się w krytycznym stanie technicznym most w Brandwicy, remont którego nie mógłby zostać sfinansowany wyłącznie ze środków regionalnych czy krajowych. W następnych edycjach podjęto inwestycje komplementarne wobec projektów z edycji 2000. W Phare 2001 podjęto się pierwszego etapu przebudowy kluczowego odcinka drogi wojewódzkiej między dwoma największymi miastami regionu – Rzeszowem i Jasłem. W ramach Phare 2002 ukończono budowę małej obwodnicy miasta Mielca, rozpoczętą w Phare 2000. W ostatniej edycji zrealizowano modernizację drogi na odcinku Tarnobrzeg-Sandomierz, który dochodzi do granicy województwa. Uzyskano tym samym poprawę zewnętrznej dostępności komunikacyjnej Podkarpacia. W ogólnym efekcie udało się również, dzięki komplementarności projektów, osiągnąć poprawę wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu.

Drogowe projekty infrastrukturalne uzupełniane były przez projekty środowiskowe. Modernizacja Wielkiej Pętli Bieszczadzkiej uzupełniona została przez projekt rozbudowy sieci kanalizacyjnej na terenie Leska, co podyktowane było kompleksowym podejściem ukierunkowanym na wzmocnienie atrakcyjności turystycznej tej części regionu. W sposób komplementarny rozmieszczono pozostałe projekty środowiskowe, tak aby wpływały one na atrakcyjność inwestycyjną obszarów zlokalizowanych w obrębie głównych miast województwa oraz na poprawę wspomnianej już atrakcyjności turystycznej obszarów posiadających potencjał rozwojowy w tej branży.

Komponentowi infrastrukturalnemu, podobnie jak w przypadku wspierania MSP i RZL, towarzyszył proces intensywnego uczenia się instytucji publicznych i innych zaangażowanych w realizację podmiotów. Według słów Dyrektora Podkarpackiego Zarządu Dróg Wojewódzkich, Bogdana Tarnawskiego:

„Każde następne zadanie, każda edycja były łatwiejsze (...) Poziom wiedzy ludzi, którzy zajmowali się projektami był nikły na początku, wszyscy się uczyliśmy (...) Nasi pracownicy brali udział w pracach komisji, poznawaliśmy procedury a to był największy problem (...) Menadżerowie projektów także się uczyli”.

5.1.4.4 Międzykomponentowa synergia efektów

Efekty Phare SSG w postaci rozwoju potencjału instytucjonalnego stanowiły jeden z kilku zaobserwowanych wymiarów synergii efektów. Koronny przykład synergii międzykomponentowej stanowią inicjatywy realizowane w otoczeniu Stowarzyszenia Doliny Lotniczej. Rozwój klastra stymulowany był w istotnym stopniu przez zróżnicowane wsparcie ze środków Phare. Modernizacja parków maszynowych objęta dofinansowaniem FDI poparta została wsparciem szkoleniowym projektów komponentu rozwoju zasobów ludzkich. Zapotrzebowanie na wykwalifikowane kadry zaspokajane było dzięki inwestycjom w modernizację ofert

edukacyjnej. Szczególną popularnością cieszyły się szkolenia z zakresu obsługi obrabiarek sterowanych numerycznie, które włączone zostały między innymi do oferty szkoleń dla osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem. Niezbędne wyposażenie dla realizacji tego typu szkoleń, zakupione zostało natomiast dla Centrów Kształcenia Praktycznego w ramach dotacji Phare SSG 2001. Wdrażający Phare SSG RZL pracownik WUP podsumował efekt synergii na tym odcinku w następujący sposób:

„Dobrym przykładem synergii była Dolina Lotnicza i szkolenia pod potrzeby firm zrzeszonych w Dolinie (...) Były to szkolenia wysoko specjalistyczne na obrabiarki sterowane numerycznie, to było głównie w edycji 2002, ale bardzo dobrze przysłużyło się Phare 2001, gdzie modernizacja oferty edukacyjnej połączona była z wyposażeniem CKP (...) Staraliśmy się żeby modernizacja nie poszła tylko w kierunku wyposażania pracowni komputerowych, ale żeby wiązała się z zakupem sprzętu bardziej specjalistycznego, żeby osiągnąć wartość dodaną”.

Rozwój Doliny Lotniczej warunkowany był także w sposób oczywisty przez komponent infrastrukturalny. Znaczna część kooperantów działa bowiem na obszarach korzystających bezpośrednio z inwestycji drogowych i środowiskowych finansowanych z Phare SSG.

Poza przypadkiem Doliny Lotniczej wyraźny efekt synergii zauważony został także na obszarach położonych wzdłuż zmodernizowanego odcinka Wielkiej Pętli Bieszczadzkiej. Po zakończeniu inwestycji nastąpił dynamiczny rozwój przedsiębiorstw branży turystycznej, którym racji bytu dostarczała poprawiona dostępność komunikacyjna tego obszaru. Powstały liczne podmioty, które z uwagi na swój profil korzystały mogły ze szczególnego wsparcia publicznego.

Nadmienić należy, iż warunkiem koniecznym dla wystąpienia opisanego efektu synergii było również nabycie swoistej „pamięci organizacyjnej” przez instytucje wdrażające. W przeciwnym razie koordynacja działań realizowanych w poszczególnych komponentach byłaby bardzo utrudniona a synergia efektów mogłaby zostać zablokowana przez „pułapkę podejścia sektorowego”.

5.1.5 Phare SSG jako wehikuł zmiany społecznej

Program Phare SSG podobnie jak pozostałe instrumenty wdrażane w ramach nowej orientacji Phare, stanowił w założeniu bezpośredni wstęp do wdrażania funduszy strukturalnych. Płynne przejście od pomocy przedakcesyjnej do interwencji realizowanych w warunkach pełnego członkostwa, zapewnić miał zakres tematyczny i system wdrażania. Zakładano więc, iż efektami Phare nie będą tylko bezpośrednie efekty rzeczowe interwencji, ale również zmiany o charakterze systemowym. Oczekiwano więc, iż programy przedakcesyjne staną się wehikułem zmian społecznych zmierzających w stronę dopasowania regionalnego kontekstu kulturowego i instytucjonalnego do funkcjonowania w warunkach Unii Europejskiej i realizacji skutecznej polityki regionalnej. Przypadek Podkarpacia wskazuje na udaną realizację tego celu.

5.1.5.1 Rozwój potencjału organizacyjnego i kadrowego

Wpływ wdrażania Phare na potencjał organizacyjny zaangażowanych instytucji podkreślany był przez naszych rozmówców. W szczególności wskazywano na korzystny wpływ w zakresie rozwoju kadr. Dyrektor WUP Rzeszów w następujący sposób podsumował oddziaływanie Phare SSG na swoich pracowników:

„Pracownicy, którzy byli zaangażowani w Phare są pracownikami wyróżniającymi się (...) To była dobra szkoła, dobre doświadczenie”.

Dyrektor Departament Funduszy i Programów Przedakcesyjnych Urzędu Marszałkowskiego Ryszard Jur wskazał natomiast na oddziaływanie doświadczeń związanych z wdrażaniem Phare na sprawność procesu tworzenia projektów w okresie 2004-2006:

„Mieliśmy możliwość wymiany doświadczeń z ludźmi z Brukseli i nauczyliśmy się podejścia strategicznego (...) Na etapie budowania ZPORR nie mieliśmy już takich oczywistych problemów i nie zadawaliśmy sobie elementarnych pytań (...) Wiedzieliśmy czym są konkursy, jak się tworzy komitety sterujące, już dla programu Phare 99 powołaliśmy komitet w formule demokratycznej”.

Program Phare SSG wpłynął również na potencjał kadrowy i organizacyjny innych podmiotów niż instytucje administracji publicznej. Wspomniano już o oddziaływaniu projektu pilotażowego objętego edycją 2000 na rozwój systemu instytucji otoczenia biznesu. Z punktu widzenia projektów rozwoju zasobów ludzkich krytycznego znaczenia nabiera wpływ Phare na potencjał instytucji szkoleniowych i edukacyjnych. W okresie poprzedzającym realizację Phare SSG rynek szkoleniowy w skali całego kraju był bardzo słabo rozwinięty, co szczególnie uwidaczniało się w regionach „ściany wschodniej”. Projekty komponentu RZL stanowiły bardzo istotny bodziec dla lokalnych podmiotów. Nasi rozmówcy podkreślali swoistą „nową jakość”, jaką wносиły ze sobą te projekty:

„Nowa jakość (szkoleń) to największy wpływ Phare na Podkarpacie (...) Firmy szkoleniowe były zaskoczone, że wymaga się czegoś więcej niż dotąd (...) najbardziej udany był Phare 2002, bo mieliśmy już doświadczenie i udana była współpraca z wykonawcą”. (Dyrektor WUP, Jacek Postuszny)

Regionalny rynek usług szkoleniowych, pomimo bodźca w postaci Phare SSG, pozostaje jednak wciąż na raczej wczesnym etapie rozwoju, o czym świadczy ograniczona aktywność podkarpackich instytucji edukacyjnych w obszarze działań objętych obecnie dofinansowaniem w ramach Działania 2.3 SPO RZL *Rozwój kadr gospodarki*.

Wpływ Phare w obszarze potencjału kadrowego i organizacyjnego, jakkolwiek widoczny, może być w istotnym stopniu ograniczony. Czynnikiem oddziaływającym niekorzystnie jest w tym kontekście bardzo silna fluktuacja kadr, odczuwalna szczególnie w instytucjach odpowiedzialnych za przygotowywanie i wdrażanie projektów infrastrukturalnych. Na zjawisko to wskazał zarówno Dyrektor PZDW, jak i prezes ZK „Wisłok”. W przypadku ZK „Wisłok”, wykorzystanie doświadczeń Phare jest ograniczane ponadto przez trudności z podjęciem wspólnych działań, posiadających akceptację wszystkich gmin członkowskich

5.1.5.2 Akulturacja instrumentów wsparcia adresowanych do przedsiębiorstw

Obserwowalna na przestrzeni kolejnych edycji dynamika zainteresowania wsparciem Phare wśród podkarpackich firm jest kontynuowana obecnie w obszarze SPO-WKP. Potwierdza to wcześniejszą tezę o udanym zakorzenieniu instrumentów współfinansowanych ze środków unijnych w świadomości przedsiębiorców oraz o przełamaniu bardzo silnych niegdyś barier kulturowych.

Duża aktywność w zakresie aplikowania o dotacje inwestycyjne nie idzie nadal w parze z rosnącym wyraźnie zainteresowaniem instrumentami szkoleniowo-doradczymi. Bariery mają w tym przypadku jednak zupełnie inną naturę i wynikają z hierarchii potrzeb przedsiębiorstw. Poprawiająca się koniunktura gospodarcza otwiera pole dla działań popularyzujących, które wskazywałyby na konieczność wykorzystywania usług szkoleniowo-doradczych w rozwoju firm.

5.1.6 Podsumowanie: wpływ i kontynuacja Phare SSG na Podkarpaciu

W momencie powstawania tego tekstu kończyła się realizacja ostatnich projektów Phare SSG. Na poziomie sprawozdawczości i tak zwanych „twardych danych” zbyt wcześnie dopatrywać się jeszcze widocznego oddziaływania tego programu. Jego efekty zdążyły się już jednak na dobre zadomowić w podkarpackim krajobrazie i świadomości mieszkańców. Zjawisko to zaobserwować można nie tylko w postaci przydrożnych tablic informujących o zrealizowanych w tych miejscach inwestycjach. Bezprecedensowe sukcesy Phare to także odczuwalna przez każdego rzeszowianina poprawa jakości wody pitnej, czy też skokowa wręcz poprawa dostępności do infrastruktury sanitarnej w wielu częściach województwa. Odwiedzających Podkarpacie zaskoczyć może również bogactwo inicjatyw podejmowanych wspólnie przez regionalne przedsiębiorstwa, władze samorządowe i stowarzyszenia, które ukierunkowana są na pozyskiwanie środków unijnych bądź realizację współfinansowanych z tych środków projektów. Wzmoczona dynamika życia społecznego wskazuje na występowanie dużego kapitału wzajemnego zaufania. Opinie naszych rozmówców dowodzą trudnej do przecenienia roli Phare SSG w kształtowaniu się tegoż kapitału. Wojewoda podkarpacki, Pani Ewa Draus, zestawiając największe korzyści wyniesione z Phare powiedziała iż:

„(...) wola (przyp red. - instytucji różnych szczebli, partnerów społecznych) dała regionowi potencjał, który został wykorzystany i umożliwił osiągnięcie tak dobrych efektów, jakie obserwujemy w województwie podkarpackim”.

Dotychczasowe efekty projektów przedakcesyjnych i pierwsze efekty funduszy strukturalnych plasują Podkarpacie wśród najbardziej aktywnie inwestujących województw. Według rankingu Pisma Samorządu Terytorialnego „Wspólnota” województwo podkarpackie zajmuje szóste miejsce wśród regionów realizujących najwięcej inwestycji infrastrukturalnych. Strategiczny cel wykonania „skoku do przodu” wydaje się być w tym kontekście realistyczny. Krytyczna rola przypada działaniom, jakie podejmowane będą w okresie programowania 2007-2013. Podkarpacie uzyska wówczas środki przewyższające wszelkie przyznawane dotychczas alokacje. Doświadczenia i efekty Phare wspomogą zapewne ich skuteczne wdrażanie.

Obecna realizacja projektów finansowanych ze środków ZPORR dowodzi zdolności regionalnych instytucji do prowadzenia działań spójnych i wkomponowujących się w szeroko zakrojone przedsięwzięcia. Przykładem takiego podejścia może być projekt modernizacji drogi Tarnobrzeg-Sandomierz, który zaczęto realizować w ramach Phare 2003. Obecnie projekt kontynuowany jest na dalszych odcinkach, które docelowo utworzą całościowy ciąg drogowy, prowadzący aż do Mielca. Innych przykładów dostarczają projekty środowiskowe Phare, które znajdują dziś doskonałą kontynuację w projektach wspierających rozwój infrastruktury turystycznej, czy też promujących walory krajobrazowe. Bardzo cennym walorem podkarpackich środowisk zaangażowanych w działania na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego jest umiejętność łączenia łączenia działań innowacyjnych z celebracją lokalnej tradycji, co stanowi istotę skutecznej polityki regionalnej. Prognozując z pewnym wyprzedzeniem wpływ Phare SSG na oblicze Podkarpacia możemy, zatem z dużym prawdopodobieństwem przyjąć, iż był to pierwszy krok na dynamicznej drodze rozwoju, która na przestrzeni najbliższej dekady doprowadzić powinna województwo podkarpackie do strategicznego celu, czyli do grona regionów „średnio rozwiniętych”.

5.2 STUDIUM PRZYPADKU - WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE

5.2.1 Warmia i Mazury – charakterystyka regionu

Województwo warmińsko-mazurskie stanowi ważny obszar w europejskich powiązaniach komunikacyjnych (oś wschód-zachód i bliskie sąsiedztwo Morza Bałtyckiego) i przyrodniczych¹¹². Teren Warmii i Mazur jest najrzadziej zaludnionym regionem w Polsce – wskaźnik 59 os./km² (Polska – 122 os./km², UE – 117 os./km²). 40% ludności województwa zamieszkuje miejscowości wiejskie.

Ludność w warmińsko-mazurskim należy do najslabiej wykształconych w kraju (odsetek osób z wykształceniem podstawowym najwyższy w kraju – 34,5%). W maju 2002 stopa bezrobocia w województwie wynosiła ponad 28%, wobec średniej w kraju 21% (w tym w miastach – 26%, na wsiach – 32%). Bezrobocie jest najpoważniejszym problemem społeczno-ekonomicznym regionu. Charakteryzuje je niski udział bezrobotnych z prawem do zasiłku, wysoki udział osób bezrobotnych wśród mieszkańców wsi (w dużej mierze byłych pracowników PGR), młodzieży do 25 roku życia oraz osób z wykształceniem zawodowym.

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych ogółem plasuje województwo na 12 miejscu w skali kraju, co świadczy o stosunkowo niskim poziomie przedsiębiorczości regionu.

Stosunkowo dużą barierą rozwojową jest peryferyjne położenie Warmii i Mazur i słaba dostępność komunikacyjna województwa (zły stan techniczny dróg o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym), a jednocześnie wymagające ochrony środowisko naturalne. W przypadku wskaźnika środowiskowego – odsetka ludności obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków – jego wartość w województwie warmińsko-mazurskim (68,7%) wyraźnie przewyższa średnią krajową (59%), co jest po części wynikiem skutecznej realizacji projektów środowiskowych współfinansowanych z programów przedakcesyjnych. Zdaniem Bożeny Wrzeszcz-Zwady, Wicemarszałek Województwa:

„(...) w momencie uruchamiania Phare SSG największym problemem województwa warmińsko-mazurskiego była dostępność komunikacyjna. Podobnie zresztą jest obecnie. Wszelkie korytarze transregionalne praktycznie omijają województwo, a jakość stosunkowo gęstej sieci drogowej regionu pozostaje na niskim poziomie. W związku z tym projekty realizowane pod kątem poprawy dostępności komunikacyjnej regionu były niezwykle pożądane.

Drugi obszar, gdzie od lat na Warmii i Mazurach są problemy, to jakość kadr dostępnych dla gospodarki. Województwo ma najniższy w kraju poziom wykształcenia mieszkańców. Duża część osób ma wykształcenie tylko podstawowe lub gimnazjalne, w związku z tym projekty zmierzające do rozwoju zasobów ludzkich regionu były niezbędne.

Na podobnie niskim poziomie utrzymuje się przedsiębiorczość, dlatego bezpośrednie wsparcie dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw jest priorytetem w rozwoju regionu”.

Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się wybitnymi walorami przyrodniczymi, niespotykanymi w innych częściach Europy, sprzyjającymi rozwojowi turystyki. Region zajmuje 7 miejsce w kraju pod względem liczby obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania. Ogromny potencjał turystyczny nie jest jednak w pełni wykorzystywany. Bariere stanowi niedostateczna liczba całorocznych miejsc noclegowych o wysokim standardzie oraz zbyt skromna oferta produktów turystycznych, zwłaszcza poza sezonem.

¹¹² Na Warmii i Mazurach występuje ostoja przyrody o znaczeniu europejskim, chronionej m.in. w ramach programu NATURA 2000.

5.2.2 Phare SSG w województwie warmińsko-mazurskim

Programowanie Phare SSG rozpoczęło się w roku 1999. Był to także pierwszy rok działania nowych struktur administracyjnych (samorząd i kadra urzędników) po wprowadzeniu reformy ustanawiającej nowy podział terytorialny kraju. Podstawowym wówczas problemem był brak jednego, wspólnego dla nowego województwa, planu strategicznego, który wyznaczałby kierunki i priorytety rozwoju regionalnego, natomiast Phare SSG miał być instrumentem finansującym rozwój regionalny. Województwo warmińsko-mazurskie składało się wówczas z niespójnych części wchodzących uprzednio w skład 6 byłych województw. Działania zostały rozpoczęte od rozpoznania planów inwestycyjnych gmin¹¹³. Niestety były to głównie małe inwestycje nie kwalifikujące się do dofinansowania w ramach Phare SSG. Dlatego też, w pierwszej edycji programu większość projektów została wykreowana przez samorząd województwa, w przypadku komponentów MSP i RZL z pomocą partnerów z WUP i WMARR.

Wkrótce potem projekty zostały zatwierdzone, a samorząd województwa warmińsko-mazurskiego przystąpił do przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego do Phare 2000 SSG. Następnie dokument ten stał się częścią dokumentu rządowego. Po podpisaniu Memorandum Finansowego pomiędzy Rządem RP i Komisją Europejską, województwu warmińsko-mazurskiemu (oraz 4 innym regionom: podlaskie, lubelskie, podkarpackie i śląskie) zostało przyznane finansowanie wskazanych projektów i rozpoczęła się ich realizacja.

W pierwszej edycji Phare SSG nie było Regionalnego Komitetu Sterującego. Jednak ze względu na to, że w dokumentach wskazywano na potrzebę istnienia ciała o charakterze społecznym, które wyrażałoby swoją opinię Zarządowi Województwa, powołany został tzw. Zespół Kwalifikujący Projekty¹¹⁴. Kolejne edycje Phare SSG były programowane w sposób bardziej uporządkowany. Powołany został Regionalny Komitet Sterujący, podjęto decyzje o kontynuacji części projektów lub wstrzymaniu realizacji wybranych¹¹⁵. Ostatnie projekty Phare SSG zostały rozliczone w grudniu 2006 r.

5.2.3 Komponent „Infrastruktura”

W województwie warmińsko mazurskim realizowano kilka typów tzw. *business-related infrastructure projects*. Były to projekty komunikacyjne (drogowe, portowe), dotyczące infrastruktury stref przemysłowych oraz sieci wodno-kanalizacyjnych wraz z oczyszczalniami. Wszystkie typy inwestycji były zorientowane na rozwój przedsiębiorczości regionu i poprawę jego atrakcyjności inwestycyjnej.

Na etapie selekcji projektów do realizacji, w pierwszych edycjach Phare SSG zostały uwzględnione potrzeby poszczególnych podregionów oraz priorytety regionu jako całości. Od samego początku znane były potrzeby Elbląga, który planował dużą inwestycję komunikacyjną, oraz MASTEPLAN dla Krainy Wielkich Jezior Mazurskich. Pomysłem, który zrodził się na poziomie samorządu województwa była modernizacja drogi krajowej nr 16, która ma strategiczne znaczenie dla Warmii i Mazur oraz specyficzny projekt, jakim były *Małe Inwestycje Infrastrukturalne*.

W ramach kolejnych edycji Phare SSG początkowo kontynuowano modernizację drogi krajowej nr 16 oraz do realizacji włączono inwestycje transportowe w Ełku i Elblągu. W późniejszym okresie, w miejsce wstrzymanej inwestycji na drodze krajowej nr 16, do edycji Phare 2002 i 2003 zostały włączone projekty inwestycyjne w ławie (strefa przemysłowa wraz z drogami dojazdowymi).

¹¹³ Rozesłano zapytania do wszystkich gmin, jakie inwestycje w ciągu najbliższych 2 lat planują do wykonania.

¹¹⁴ Zespół Kwalifikujący Projekty składał się z ok. 12 osób (m.in. z radnych, przedstawili instytucji partnerskich, itp.)

¹¹⁵ W przypadku komponentu infrastrukturalnego był to projekt Małych Inwestycji Infrastrukturalnych.

5.2.3.1 Spójność ze strategią województwa

Jeśli chodzi o projekty komponentu infrastrukturalnego Phare SSG, wszystkie one doskonale wkomponowały się w strategię rozwoju Warmii i Mazur¹¹⁶, zapewniając niezbędną infrastrukturę techniczną, chroniąc środowisko regionu przy jednoczesnym promowaniu jego walorów przyrodniczych oraz zapewniając podstawowe warunki dla rozwoju przedsiębiorczości i promocji turystyki.

5.2.3.2 Komplementarność wewnętrzna

Niewątpliwą korzyścią komponentu infrastrukturalnego Phare SSG dla województwa warmińsko-mazurskiego była możliwość realizacji złożonych inwestycji współfinansowanych ze środków Phare poprzez wdrażanie projektów w ramach kolejnych edycji programu, które stanowiły logiczne etapy wykonania całości działań inwestycyjnych. Takimi przekrojowymi projektami były modernizacja drogi krajowej nr 16 oraz inwestycje w Ełku, Elblągu i Iławie.

Szczególnym przykładem inwestycji, która była realizowana we wszystkich edycjach Phare SSG były działania podejmowane przez Elbląg – łącznie cztery w pełni komplementarne projekty. Miasto postawiło na tworzenie bardzo nowoczesnej infrastruktury komunikacyjnej. Elbląg leży bowiem na styku dwu województw, a w związku z tym ma szczególne predyspozycje i zadania: obsługuje ruch tranzytowy z tzw. starych państw członkowskich UE do Obwodu Kaliningradzkiego.

W ramach Phare 2000 SSG zbudowano drogę dojazdową do mostu na rzece Elbląg¹¹⁷. Pierwsza część inwestycji (przeprawa mostowa) została zrealizowana ze środków własnych miasta. Projekty Phare SSG były więc wsparciem, które uzupełniało już podjęte działania i jednocześnie poprzedzały inwestycje zaplanowane jako kontynuacja rozbudowy infrastruktury transportowej¹¹⁸. Nowa infrastruktura ma przerzucać ruch z drogi nr 7 do przejścia granicznego z Obwodem Kaliningradzkim i porządkować komunikację miasta, wprowadzając mostem ruch poza jego centrum.

Inwestycją bezpośrednio związaną z projektami drogowymi Elbląga była rozbudowa i modernizacja publicznej infrastruktury portu morskiego wraz z usprawnieniem jego lądowej dostępności komunikacyjnej. Poza projektem Phare SSG, w ramach tej samej inwestycji, ze środków krajowych przygotowano infrastrukturę niezbędną do obsługi ruchu pasażerskiego, łącznie z infrastrukturą odpraw granicznych dostosowaną do wymogów układu z Schengen¹¹⁹.

W ramach ostatniej edycji programu inwestycje infrastrukturalne Phare SSG w Elblągu zakończyła budowa Inkubatora nowoczesnych technologii informatycznych.

„Dofinansowanie realizacji głównych przedsięwzięć inwestycyjnych miasta Elbląg ze środków Phare, wywoływało efekt synergii, polegający na tym, że do podstawowych inwestycji realizowane były inne działania bardzo ściśle powiązane w zakresie rzeczowym lub przedmiotowym - współfinansowane ze środków innych programów oraz środków krajowych. Powodowało to jednocześnie rozszerzenie inwestycji i dawało konkretne efekty takie jak np. napływ inwestorów¹²⁰. (Irena Derewecka, Naczelnik Wydziału Strategii i Roz-

¹¹⁶ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego, przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa w lipcu 2000 r.

¹¹⁷ Trasa Unii Europejskiej, oddana do użytku w przeddzień polskiego referendum do UE.

¹¹⁸ Kontynuacja inwestycji transportowych Gminy Elbląg, współfinansowana jest ze środków Sektorowego Programu Operacyjnego Transport.

¹¹⁹ Istnieje zagrożenie, że projekt portowy może nie przynieść efektów ze względu na zewnętrzny czynnik – blokada Cieśniny Piławskiej otwierającej dostęp do pełnego morza, zastosowana przez Federację Rosyjską).

¹²⁰ Np. spółka Janmar, która w Elblągu będzie produkowała jednostki pływające. Zakłada się, że w ciągu roku utworzy 200 nowych miejsc pracy.

woju w Urzędzie Miejskim w Elblągu – konferencja pn. *Od Phare 2000-2003 SSG do Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013*; 9.11.2006; Stare Jabłonki k./Ostródy)

Przykładem działań, które ograniczyły możliwą do uzyskania komplementarność przedsięwzięć i ich potencjalną synergię było wstrzymanie realizacji Małych Inwestycji Infrastrukturalnych, realizowanych w ramach Phare 2000 SSG. Komisja Europejska nie pozwoliła na ich kontynuację, ponieważ zarzucano projektom mały wpływ na rozwój regionalny i wyłącznie oddziaływanie lokalne. Jak się jednak okazało, efekty tych inwestycji były zupełnie niedoceniane. SIPy¹²¹ uzupełniały działania realizowane w ramach dużego projektu środowiskowego FOWJM¹²² i były doskonałym warsztatem dla samorządów gmin, jeśli chodzi o zarządzanie projektami współfinansowanymi ze środków UE.

Podobnie w kolejnych edycjach Phare SSG wstrzymana została dalsza rozbudowa i modernizacja drogi krajowej nr 16, co przeciągnie w czasie inwestycję w priorytetowym dla regionu obszarze.

5.2.3.3 Komplementarność zewnętrzna

Uzupełnianie działań Phare SSG za pośrednictwem zewnętrznych programów wsparcia odbywało się zarówno równolegle, jak i w określonych sekwencjach czasowych. Przykładem projektu, którego działania będą rozwijane w kolejnych latach dzięki współfinansowaniu z innych programów był projekt *Warmia i Mazury – Ochrona środowiska jezior mazurskich*. Realizacja projektu Phare SSG na obszarze Krainy Wielkich Jezior Mazurskich była pierwszą, prowadzoną na tak szeroką skalę inwestycją wodno-kanalizacyjną, na terenie kilkunastu gmin województwa warmińsko-mazurskiego. Mimo swojego zasięgu, projekt nie wyczerpał potrzeb inwestycyjnych w tym obszarze. W związku z tym zostały przygotowane 2 projekty środowiskowe¹²³, zakładające realizację inwestycji kanalizacyjnych w regionie o wartości kilkudziesięciu milionów euro. Projekty mają na celu dokończenie realizacji MASTEPLANU dla Wielkich Jezior Mazurskich zapoczątkowanej w ramach Phare SSG. Dotychczas projekt FOWJM Phare 2000 SSG był uzupełniany przez Małe Inwestycje Infrastrukturalne realizowane w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Phare 2000 SSG oraz projekty o podobnym charakterze realizowane w ramach ZPORR, stanowiące w pewnym sensie kontynuację SIPów.

Dużą rolę we wspieraniu rozwoju regionu Jezior Mazurskich oraz rolę strażnika walorów przyrodniczych regionu pełni Fundacja Ochrony Wielkich Jezior Mazurskich. Bez Fundacji realizacja tak dużego projektu Phare SSG nie byłaby możliwa – poszczególne gminy nie byłyby w stanie zrealizować samodzielnych projektów o tak dużej wartości¹²⁴. Jest ona niezależnym podmiotem reprezentującym i wyrażającym ekologiczne interesy gmin Krainy Wielkich Jezior Mazurskich. Ze względu na swoją dłuгоletnią działalność i doświadczenie w tej dziedzinie Fundacja uczestniczyła także w realizacji projektów o podobnym charakterze w ramach ZPORR (funkcja ekspercko-nadzorująca).

¹²¹ Małe Inwestycje Infrastrukturalne (*Small Infrastructure Projects*)

¹²² Projekt pn. *Ochrona środowiska wielkich jezior mazurskich* (beneficjent: Fundacja Ochrony Wielkich Jezior Mazurskich)

¹²³ Projekty środowiskowe do Funduszu Spójności i Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2007-2013.

¹²⁴ Za całokształt swojej działalności, ale przede wszystkim za realizację zadania *Ochrona wód powierzchniowych w zlewni Wielkich Jezior Mazurskich przed zanieczyszczeniami ze źródeł rozproszonych* w ramach projektu PL0008.01.05 *Warmia i Mazury. Ochrona środowiska jezior mazurskich* (Phare 2000 Spójność Społeczno-Gospodarcza Komponent Projekty Infrastrukturalne) 15 marca 2006 r. FOWJM została uhonorowana tytułem i statuetką „EKOLIDERA ZIEMI MAZURSKIEJ” w ramach III edycji konkursu.

5.2.4 Komponent „Rozwój zasobów ludzkich”

Projekty realizowane w ramach komponentu RZL Phare 2000-2003 SSG były w ówczesnym czasie wiodącym instrumentem wsparcia w województwie warmińsko-mazurskim, który w sposób widoczny wpływał na kwestie zatrudnienia i regionalny rynek pracy.

Dodatkowe wsparcie, które było wówczas realizowane równolegle w tym obszarze odnosiło się do bieżących działań Powiatowych Urzędów Pracy, finansowanych ze stosunkowo szczupłych środków Funduszu Pracy¹²⁵. Ważnym instrumentem było także wsparcie w postaci szkoleń zawodowych, skierowanych do osób bezrobotnych pochodzących z obszarów wiejskich, oferowane w ramach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich¹²⁶.

Łączna alokacja regionalna na komponent RZL Phare SSG wyniosła ponad 8,6 mln EUR.

We wszystkich komponentach Phare SSG w województwie warmińsko-mazurskim największa pula środków przypadła na edycję 2000¹²⁷.

W ramach wszystkich edycji regionalnego komponentu RZL Phare SSG, wsparciem zostały objęte następujące grupy beneficjentów w województwie warmińsko-mazurskim:

- osoby bezrobotne i zagrożone bezrobociem – 4 874¹²⁸,
- kadra zarządzająca i pracownicy MSP – 2 179,
- pracownicy NGOs i instytucji samorządowych – 1 234.

Największe pieniądze i najwięcej dobrych doświadczeń wynieśliśmy z realizacji Phare 2000. Choć nie obyło się bez trudności, ta edycja Phare, oprócz wymiernych efektów dla regionu, stała się dla naszych pracowników wspianym polem do zdobywania wiedzy i nowych umiejętności. Uczyliśmy się pisania fiszek projektowych żargonem brukselskim. Uczestniczyliśmy w komisjach oceniających projekty składane w języku angielskim. To było dla naszej kadry prawdziwe wyzwanie, które dało dobre przygotowanie pod fundusze strukturalne. (Zdzisław Szczepkowski, Dyrektor WUP Olsztyn – Konferencja pn. Od Phare 2000-2003 SSG do Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013; 9.11.2006; Stare Jabłonki k./Ostródy)

Dla maksymalnego powiązania realizowanych projektów z potrzebami regionalnego rynku pracy, wszystkie działania zostały poprzedzone odpowiednimi badaniami. Wojewódzki Urząd Pracy akceptował propozycje programowe usługodawcy (raport wstępny) oraz dla podtrzymania najwyższej jakości na każdym etapie realizacji usługi prowadzony był monitoring.

5.2.4.1 Spójność ze strategią województwa

Strategia województwa warmińsko-mazurskiego zawiera jedynie ogólne zapisy kierunkowe dotyczące rozwoju regionu w priorytetowych obszarach. Jeśli chodzi jednak o projekty Phare SSG, musiały one w całości korespondować z założeniami planu rozwoju regionu.

¹²⁵ W większości były to działania związane z pracami interwencyjnymi, w mniejszym natomiast zakresie dotyczyły szkoleń dla bezrobotnych

¹²⁶ W edycji Phare 2000 SSG komponent RZL częściowo wspomagał działania PAOW w ramach projektu aktywizacji młodzieży z obszarów wiejskich.

¹²⁷ W edycji Phare 2000 SSG województwo warmińsko-mazurskie było jednym z pięciu województw, do których zostało skierowane wsparcie. W kolejnych edycjach zasięg pomocy Phare SSG był systematycznie rozszerzany także na pozostałe regiony, co powodowało obniżenie wielkości alokacji w m.in. w województwie warmińsko-mazurskim.

¹²⁸ W przypadku edycji Phare 2000 SSG w momencie zakończenia projektów, 28% bezrobotnych beneficjentów podjęło zatrudnienie. Po 6 miesiącach efektywność wsparcia wzrosła do 56% (Źródło: dane z monitoringu prowadzonego przez WUP).

Szkolenia MSP realizowane w ramach projektów komponentu RZL Phare SSG, najczęściej nie były jednak sprofilowane pod kątem priorytetowych branż (turystyka, hotelarstwo, gastronomia, przemysł spożywczy), wyznaczonych w strategii regionu¹²⁹.

W trakcie przygotowywania projektów komponentu RZL Phare SSG dla województwa warmińsko-mazurskiego strategiczne profilowanie szkoleń nie było działaniem pierwszoplanowym. Brano pod uwagę przede wszystkim specyficzną w regionie sytuację na rynku pracy. Liczną grupą, wymagającą szczególnego wsparcia w regionie były wówczas (i podobnie obecnie) osoby długotrwale bezrobotne, zamieszkujące tereny wiejskie, posiadające w większości wykształcenie podstawowe lub niepełne zawodowe. Za pośrednictwem środków Phare SSG starano się chociaż częściowo rozwiązać problem i znaleźć alternatywę dla tych ludzi, przywracając ich na rynek pracy.

Biorąc pod uwagę wszystkie edycje komponentu RZL Phare SSG, w sumie nie realizowano dużej liczby szkoleń w zakresie turystyki, ze względu na to, że do pracy w branży turystycznej przygotowywano ludzi, którzy już reprezentowali odpowiedni poziom wykształcenia i posiadali wymagane umiejętności (np. języki obce). Dla osób zanurzonych w strukturalnym bezrobociu wynikającym ze spuścizny popegieerowskiej, ten rodzaj wsparcia był nieadekwatny. Projekty musiały być nakierowane przede wszystkim na ludzi o niskich kwalifikacjach, od kilku lat wyłączonych z rynku pracy (pakiet pomocy szkoleniowej z profesjonalnym wsparciem psychologicznym, kontynuowanym po podjęciu pracy przez bezrobotnego).

Podobną grupę na Warmii i Mazurach stanowili bezrobotni absolwenci szkół. Dla obu grup, realizując kolejne edycje komponentu RZL Phare SSG, starano się stworzyć furtkę do aktywności zawodowej.

Sytuację analogiczną można dostrzec w komponentach MSP Phare SSG. Wsparcie nie zostało sprofilowane na strategiczne z perspektywy regionu sektory, ze względu na to, że generalnie każda aktywność gospodarcza, która generuje zysk i nowe miejsca pracy w regionie jest pożądana i nie można ograniczać jej dostępu do wsparcia¹³⁰.

Szczególny przypadek stanowiło wsparcie szkoleniowe udzielane w ramach projektu pn. *Przygotowanie kadr dla nowotworzonych Centrów Informacji Turystycznej* (komponent RZL Phare 2000 SSG). Szkolenia były odpowiedzią na aktualne zapotrzebowanie¹³¹. Projektu nie udało się jednak zrealizować w zaplanowanym terminie. W momencie kiedy rozpoczęła się realizacja, miejsca pracy w CIT zostały już obsadzone. Mimo to projekt przeprowadzono na bardzo wysokim poziomie¹³². W trakcie realizacji wykonawca zmienił akcenty i większy nacisk położył na przygotowanie osób do pracy w branży turystycznej regionu, jednak nie pod kątem pracy w CIT, a w sektorze komercyjnym¹³³. Ostatecznie projekt osiągnął wysokie wskaźniki realizacji: szkolenie ukończyło 156 osób i bezpośrednio po kursie zatrudnienie znalazło ponad 50% przeszkolonych.

Przygotowanie kadr dla nowotworzonych Centrów Informacji Turystycznej był zarówno wzorem dobrego wkomponowania projektu w strategię województwa, elastycznego zarządzania jego realizacją, jaki i przykładem komplementarności zewnętrznej projektu - efekty szkoleń dla pracowników CIT były dodatkowo wspierane przez działania finansowane w ramach kontraktu wojewódzkiego, które pozwoliły na zakup sprzętu i wyposażenia dla wszystkich CIT.

¹²⁹ Procentowy udział tych branż w szkoleniach dla MSP (komponent regionalny Phare 2000-2001 SSG), rozkładał się podobnie jak w innych regionach, tj. na podobnym poziomie występowały szkolenia np. dla kucharzy, piekarzy, kelnerów czy cukierników.

¹³⁰ W przypadku komponentu RZL, Wojewódzki Urząd Pracy miał stosunkowo duży wpływ na zasięg i tematykę wsparcia oraz wybór jego adresatów. W przypadku komponentu MSP projekty były realizowane w ramach schematu wyznaczonego centralnie i RIF Olsztyn nie miał w tym obszarze możliwości manewru.

¹³¹ Urząd Marszałkowski zgłosił potrzebę utworzenia sieci centrów turystycznych na terenie Warmii i Mazur.

¹³² Na jedno miejsce na kursie było 12 kandydatów.

¹³³ Szkolenia przyjęło ostatecznie formę właściwie studiów podyplomowych z turystyki i obsługi ruchu turystycznego w regionie, z rozbudowanym modułem językowym.

5.2.4.3 Komplementarność z komponentem MSP

Województwo warmińsko-mazurskie jako jedyne w kraju w ramach Phare SSG realizowało projekt szkoleniowy dla kadry małych i średnich przedsiębiorstw, związany z przygotowaniem firmy do wprowadzenia systemów zarządzania jakością i procesu certyfikacji. Było to działanie mające charakter kreujący potrzeby wprowadzania certyfikatów w MSP w perspektywie członkostwa Polski w UE. Jak się okazało, projekt szkoleniowy bardzo dobrze uzupełniał wsparcie udzielane w ramach sektorowego komponentu MSP Phare 2002 SSG¹³⁴.

W ramach Funduszu Wsparcia na doradztwo – *Wstęp do jakości*¹³⁵ udzielane były dotacje dla MSP na uzyskanie lub odnowienie certyfikatów systemów zarządzania (lub znaków zgodności). W swojej pierwszej edycji program *Wstęp do jakości*¹³⁶ zawierał również moduł szkoleniowy polegający na przygotowaniu kadr MSP do zarządzania jakością. W kolejnej jednak edycji *Wstępu do Jakości* (Phare 2002 SSG), ze względu na regulacje wspólnotowe działanie szkoleniowe zostało wyłączone z programu, a pozostały tylko działania doradcze przygotowujące przedsiębiorstwa do wprowadzenia konkretnych systemów zarządzania.

W wyniku realizacji projektu szkoleniowego 190 wspartych małych i średnich przedsiębiorstw, jeszcze w okresie przedakcesyjnym rozpoczęło wdrażanie systemów jakości.

W przypadku szkoleń dla osób planujących założyć działalność gospodarczą, zdecydowanie zabrakło ich komplementarności z działaniami komponentu MSP Phare SSG, które powodowałyby ewentualne efekty synergii.¹³⁷

W okresie Phare nie było generalnie klimatu do zakładania działalności gospodarczej w regionie. W 2003 roku panowała tragiczna sytuacja na rynku pracy i wciąż rosło bezrobocie. W trakcie realizacji zabrakło przede wszystkim dodatkowego wsparcia dla zakładających firmy. Gdyby w tamtym czasie były działania, które są aktualnie dostępne to na pewno efektywność tych szkoleń byłaby znacznie, znacznie wyższa. Od roku mamy zwolnienia z ZUS i bezzwrotne dotacje dla bezrobotnych zakładających firmy - wówczas działał tylko fundusz pożyczkowy. Gdyby tego typu szkolenia były realizowane obecnie to efekty byłyby doskonałe. (Bogdan Hanas, Kierownik Wydziału Programów Rynku Pracy, WUP-Olsztyn)

Tego typu projekty RZL nie miały zatem wsparcia ze strony innych działań i komponentu MSP Phare SSG, które wzmacniałyby ich efekty i pozwoliłyby istotnie zwiększyć efektywność szkoleń realizowanych w tamtym czasie. Mimo wszystko realizacja tych projektów była jednak uzasadniona w kontekście regionu o najwyższym bezrobociu w kraju. Program oferował bowiem alternatywną formę wspierania zatrudnienia - szkolenia z przedsiębiorczości, kursy zawodowe, subsydiowane zatrudnienie stosowano, jako uzupełniające się metody walki z bezrobociem¹³⁸.

5.2.4.4 Komplementarność z komponentem infrastrukturalnym

W innych obszarach wsparcia komponentu RZL Phare SSG, pośrednio także można dostrzec synergię i wzajemne uzupełnienie się z działaniami pozostałych komponentów programu. Poza szkoleniami dla MSP

¹³⁴ 2002/000-580-06.02.01

¹³⁵ 2002/000-580-06.02.01-02

¹³⁶ Realizowany jeszcze przed uruchomieniem Phare SSG w ramach Krajowego Programu Rozwoju MSP PL0003.07-05

¹³⁷ Projekty wsparcia przedsiębiorczości obejmowały uniwersalne szkolenia przygotowujące do prowadzenia działalności gospodarczej (administracyjne aspekty założenia i zasady prowadzenia firmy).

¹³⁸ Obecnie można zaobserwować bardzo duże zainteresowanie zakładaniem działalności gospodarczej w województwie warmińsko-mazurskim. Popyt na dotacje dla start-upów jest bardzo duży. Nie są jednak prowadzone badania, jaki odsetek zakładających obecnie firmy, wcześniej uczestniczył w szkoleniach Phare SSG.

które niejednokrotnie przekładały się na rozwój firm (np. poprzez wdrożenie systemów jakości) i kursami zawodowymi dla bezrobotnych, którzy znajdowali pracę głównie w sektorze MSP, duża część osób bezrobotnych przeszkolonych w ramach projektów Phare RZL podejmowała zatrudnienie przy działaniach infrastrukturalnych: pracownicy budowlani angażowani byli np. przy inwestycjach drogowych, operatorzy maszyn przy obsłudze nowych oczyszczalni ścieków powstałych w wyniku realizacji Małych Inwestycji Infrastrukturalnych i projektu środowiskowego Fundacji Ochrony Wielkich Jezior Mazurskich Phare 2000 SSG (a także oczyszczalni rozbudowanych ze środków programu ISPA).

Potencjalne elementy wzajemnego wzmacniania się efektów można wskazać w przypadku lokalnych porozumień na rzecz zatrudnienia. Idea partnerstwa na terenie województwa została niejako wypromowana przez program Phare SSG i okazało, że jest to doskonałe narzędzie przygotowujące organizacje samorządowe i pozarządowe do korzystania z funduszy strukturalnych UE¹³⁹. Przede wszystkim był to silny impuls, który w perspektywie długofalowej zaczyna kreować i rozwijać wspólne inicjatywy, np. podczas spotkań w ramach podpisanego w Elblągu porozumienia (Phare 2000 SSG), wypromowano idee turystycznego zagospodarowania otoczenia Kanału Ostródzko-Elbląskiego i przekopania Mierzei Wiślanej¹⁴⁰. Obecnie w ramach tych projektów są podejmowane systematyczne działania realizacyjne. Być może w przyszłości długofalowe efekty podpisanych paktów będą wzmacniały efekty zrealizowanych w tym rejonie inwestycji infrastrukturalnych (np. port w Elblągu)¹⁴¹.

Trudno powiedzieć czy inicjatywa partnerstw zdomowi się na stałe we wszystkich powiatach. Bez wątplenia największą korzyścią projektu była istotna zmiana perspektywy regionalnych partnerów. Projekt uwidoczniał, że znacznie więcej można osiągnąć podejmując wspólne działania, a to było *de facto* jego głównym celem. Ponadto pakty były inicjatywą, która rozwinęła współpracę pomiędzy Powiatowymi Urzędami Pracy i szkołami zawodowymi¹⁴².

5.2.4.5 Podsumowanie RZL

Rzeczywistość infrastruktury i działania Phare wpływające na jakość zasobów ludzkich regionu procentują tym, że na Warmii i Mazurach pojawiają się nowi inwestorzy, angażując ogromne środki i trwale wiążąc swoją działalność z terenem województwa (np. IKEA, Michelin). Przyciąga ich nowa infrastruktura techniczna ułatwiająca prowadzenie działalności gospodarczej, rosnąca dostępność komunikacyjna regionu usprawniająca kontakty z odbiorcami, a także rosnąca atrakcyjność podaży na regionalnym rynku pracy. Wzrost kompetencji kadr powoduje generowanie zatrudnienia na terenie regionu w dużo większym stopniu, niż prowadzi do „wysysania” kapitału ludzkiego z województwa, co występuje sporadycznie. Dodatkowo efekty, w postaci przyciągania inwestycji zewnętrznych, wzmacniają inicjatywy Władz Województwa, podejmowane poza projektami Phare¹⁴³.

¹³⁹ Jeden z lokalnych paktów na rzecz zatrudnienia, podpisany w województwie warmińsko-mazurskim wykreował powstanie organizacji pozarządowej pn. Fundacji Rozwoju Ziemi Oleckiej, która obecnie skutecznie aplikuje o środki strukturalne (w partnerstwie lub samodzielnie), realizując projekty finansowane z EFS w ramach SPO-RZL i ZPORR.

¹⁴⁰ Projekt przekopania Mierzei Wiślanej uzyskał poparcie Premiera.

¹⁴¹ W ramach Phare 2000 SSG podpisano 10 lokalnych paktów na rzecz zatrudnienia, a następne 9 w pozostałych powiatach zawarto w kolejnych edycjach Phare SSG. Mimo nowatorskiego charakteru projektu na rynku polskim, udało się podpisać porozumienia na terenie każdego z powiatów województwa.

¹⁴² W 2001 i 2002 r. przeprowadzono 2 konkursy na modernizację oferty edukacyjnej szkół, co pozwoliło 15 szkołom zawodowym uzyskać m.in. sprzęt komputerowy o wartości ponad 200 tys. EUR.

¹⁴³ Dzięki warunkom stworzonym w specjalnej strefie ekonomicznej, w Dobrym Mieście powstał duży zakład produkujący meble, który zatrudnia obecnie kilkaset osób. W ramach komponentu RZL Phare SSG, na potrzeby tej firmy przeprowadzono szkolenia dla tapicerów, którzy następnie znaleźli w nim zatrudnienie.

Niewątpliwą korzyścią Phare SSG było to, że te stosunkowo duże środki zostały w całości skonsumowane w regionie, co pośrednio wpłynęło na wzrost popytu na rynku wewnętrznym i ogólny rozwój koniunktury. Środki wydatkowane w ramach Phare SSG wiązały się nie tylko z konkretnymi działaniami programowymi (szkolenia, doradztwo, inwestycje), ale miały wpływ na szereg zmian w otoczeniu – w sektorze usług, transportu, handlu. Spowodowało to znaczne ożywienie w rozwoju gospodarczym w określonych obszarach regionu.

Phare SSG jako pierwszy z programów pomocowych UE, zainicjował i systematycznie wspierał proces rozwiązywania problemów strukturalnych regionu – uzupełnił finanse i krajowe instrumenty działania. Nie udało się jednak w pełni rozwiązać problemów, które stosunkowo trwale wrosły w specyfikę regionu (długotrwałe bezrobocie, problem bezrobotnych kobiet i mężczyzn bez kwalifikacji). W ostatnim roku stopa bezrobocia w skali województwa spadła z poziomu 30% do 23%, a dynamika poprawy sytuacji w warmińsko-mazurskim jest wyższa niż średnia w kraju, co wskazuje, że sytuacja zmierza we właściwym kierunku i proces ten musi być kontynuowany. Zamiany te są pośrednimi efektami między innymi realizacji projektów Phare SSG.

5.2.5 Komponent „Rozwój MSP”

Komponent MSP Phare SSG był wdrażany w latach 2002-2006. Wszystkie edycje realizowane w województwie warmińsko-mazurskim obejmowały 2 podstawowe instrumenty wsparcia: projekty inwestycyjne i doradcze. Największym zainteresowaniem przedsiębiorców regionu cieszyły się *Fundusze Dotacji Inwestycyjnych*, które oferowały firmom dofinansowanie zakupu środków trwałych. Zainteresowanie to rosło stopniowo wraz z realizacją kolejnych edycji Phare SSG. W pierwszych dwóch edycjach Phare SSG w programach inwestycyjnych przeprowadzono po kilka rund aplikacyjnych, natomiast w ramach edycji 2002 i 2003 zainteresowanie wnioskodawców z województwa warmińsko-mazurskiego było tak duże, że wnioski złożone na pierwszy konkurs wyczerpywały dostępne alokacje środków¹⁴⁴.

Tabela 26. Wskaźniki realizacyjne komponentu MSP Phare SSG w województwie warmińsko-mazurskim

EDYCJE Phare SSG	liczba wniosków złożonych	liczba umów podpisanych	liczba umów rozliczonych	wartość umów rozliczonych (EUR)	liczba beneficjentów (MSP)
Regionalny 2000	354	274	209	3 675 362	179
Regionalny 2001	344	231	206	3 148 527	174
Regionalny 2002	334	126	122	2 037 518	116
Regionalny 2003*	289	122	9	2 269 686	108
Sektorowy 2002	89	37	36	267 070	34
Sektorowy 2003*	32	8	7	145 003	7
Ogółem	1 442	798	589	11 543 167	618

* Dane dla Phare 2003 przedstawione na dzień 30.IX.2006.

Źródło: Bazy danych PARP

¹⁴⁴ Wysokość alokacji dla projektów inwestycyjnych w ramach Phare 2003 (po uwzględnieniu realokacji z programów doradczych) wynosiła 2 mln EUR, natomiast wartość złożonych wniosków poprawnych merytorycznie, które mogłyby uzyskać dofinansowanie sięgała ponad 5 mln EUR.

Udział projektów inwestycyjnych w całkowitej liczbie realizowanych projektów dla MSP w ramach Phare SSG w województwie warmińsko-mazurskim stopniowo wzrastał z poziomu 80% w przypadku edycji Phare 2000 do 90% w edycji Phare 2003 (wskaźnik ogólnopolski dla wszystkich edycji Phare SSG – 65%). Większość inwestycji, po zniesieniu wymogu korzystania z kredytu, była współfinansowana ze środków własnych beneficjentów.

Kwota wydatkowania dla województwa warmińsko-mazurskiego w komponencie MSP we wszystkich edycjach Phare SSG przekroczyła wartość 11,5 mln EUR. Firmy reprezentowały szerokie spektrum branż - od spożywczej, drzewnej, po metalową i jubilerską. Fundusze dotacji regionalnych programów wsparcia MSP Phare SSG objęły równomiernie wszystkie części (podregiony) województwa.

W przypadku dwóch typów programów – regionalnego i sektorowego – realizowanych w ramach komponentu MSP na terenie województwa, bardziej przystępne dla przedsiębiorców Warmii i Mazur w pozyskiwaniu środków były programy regionalne. W przypadku tego typu programów określona pula środków była przydzielana na region i niezależnie od tego, jakiej jakości projekty były w innych województwach, musiały zostać wydatkowane w docelowym obszarze. Natomiast w przypadku programów sektorowych, ocena była dokonywana w skali kraju dla wszystkich złożonych projektów.

5.2.5.1 Spójność ze strategią województwa

Instrumenty wsparcia MSP realizowane w ramach Phare SSG w województwie warmińsko-mazurskim nie preferowały branż strategicznych z punktu widzenia strategii województwa. Nawet regionalne fundusze dotacji dla MSP były identyczne we wszystkich regionach, a ich formuły nie uwzględniały specyfiki regionu. W przeciwieństwie do Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Warmińsko-Mazurska ARR w praktyce nie prowadziła własnych analiz regionalnego rynku i sektora MSP pod kontem programowania komponentów MSP¹⁴⁵.

Fundusze dotacji realizowane w ramach komponentów MSP Phare SSG generalnie wspierały działalność gospodarczą w regionie. Jednak sektory strategiczne nie były w żaden sposób preferowane, a tym samym nie były bardziej od innych aktywne w pozyskiwaniu środków na rozwój (na podobnym poziomie jak w innych regionach aplikowały więc branża piekarnicza, cukiernicza, hotelarska i gastronomiczna, itp.). Jednak z drugiej strony, to że programy miały stosunkowo ogólną formułę było podejściem uzasadnionym z perspektywy rozwoju regionu. Każda bowiem działalność gospodarcza prowadzona w regionie, która generowała nowe miejsca pracy, była przedsięwzięciem pożądanym i zasługiwała na wsparcie.

Stan sektora MSP w województwie warmińsko-mazurskim jest obecnie na poziomie, na którym wprowadzenie dodatkowych preferencji przy aplikowaniu o środki UE byłoby tworzeniem barier i ograniczaniem możliwości zrównoważonego i trwałego rozwoju sektora w regionie.

5.2.5.2 Komplementarność wewnętrzna

Generalnie programy wsparcia MSP realizowane w ramach komponentów MSP Phare SSG były zaprojektowane w spójny i wzajemnie komplementarny sposób, szczególnie jeśli chodzi o uzupełnianie się programów regionalnych i sektorowych we wspieraniu wyznaczonych kierunków rozwoju sektora MSP zarówno w kraju, jak i na poziomie regionu.

¹⁴⁵ Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego nie miała dużego wpływu na kształt fiszek projektowych. Generalnie Regionalna Instytucja Finansująca w Olsztynie otrzymała programy gotowe do wdrażania. RIF mógł zgłaszać uwagi do Wytucznych dla Wnioskodawców, ale nie miał wpływu na zasadniczy kształt programów (instrumenty wsparcia, wysokość kwot dotacji, itp.)

Jeśli chodzi o uzupełnianie efektów komponentów MSP Phare SSG w regionie poprzez inne niż projekty Phare instrumenty kierowane do MSP, dużą rolę odegrały Punkty Konsultacyjno Doradcze. Dzięki PKD wnioskodawca funduszy dotacji dla MSP mógł uzyskać informację o programie, do którego chciał aplikować. W przypadku PKD Olsztyn, były to darmowe i rzetelne informacje od instytucji (WMARR), do której składane były wnioski. W PKD można było także, przed złożeniem wniosku o dotację, skonsultować przygotowany projekt.

Jednak w samej wewnętrznej konstrukcji instrumentu wsparcia MSP realizowanego w ramach Phare SSG można było odnaleźć także pewne uchybienia.

W ramach regionalnych programów wsparcia MSP wdrażane były 2 fundusze dotacji, które miały za zadanie się uzupełniać. W Programie Rozwoju Przedsiębiorstw przedsiębiorca mógł przygotować niezbędne dokumenty pod inwestycje (biznes plan, wniosek o finansowanie zewnętrzne, studium wykonalności, itp.) po to, aby w ramach Funduszu Dotacji Inwestycyjnych zrealizować zaplanowane działania przy wsparciu środków UE. Dla wnioskodawców, którzy skutecznie skorzystali z PRP, a ubiegali się o wsparcie ze środków funduszu inwestycyjnego były dodatkowe preferencje przy ocenie projektów. Niestety równoległe w czasie uruchomienie obu funduszy, skutkowało tym, że przedsiębiorcy w praktyce nie mogli skorzystać z obu dotacji w takim trybie. Zanim bowiem zostałby rozliczony projekt dotyczący planowania inwestycyjnego w ramach PRP, skończyłyby się środki w FDI. Żeby podnieść skuteczność i efektywność obu instrumentów wsparcia, fundusze inwestycyjne powinny być wdrażane z kilkumiesięcznym opóźnieniem w stosunku do PRP – zwłaszcza w przypadku dwóch ostatnich edycji Phare SSG¹⁴⁶. Na etapie uruchamiania pierwszej edycji Phare SSG, zakładano, że oba instrumenty będą się wspierać, a w praktyce okazało się, że są od siebie zupełnie niezależne.

Innym przykładem obrazującym niespójność w realizacji poszczególnych edycji programów wsparcia MSP było zjawisko, które wystąpiło w drugiej połowie okresu wdrażania Phare 2001 SSG. Promocja Phare SSG informowała przedsiębiorców m.in. z województwa warmińsko-mazurskiego o planowanym uruchomieniu kolejnej edycji Funduszu Dotacji Inwestycyjnych w ramach Phare 2002. FDI 2002 miał oferować korzystniejsze warunki dofinansowania (do 50% - dwukrotnie wyższy procent dofinansowania kosztów kwalifikowanych w stosunku do Phare 2001) oraz nie wymagać współfinansowania inwestycji z udziałem środków kredytu. Spowodowało to stosunkowo liczne przypadki rezygnowania przez beneficjentów FDI 2001 z zawartych umów, aby móc składać projekt ponownie do Phare 2002 i uzyskać refundację większej części planowanych do poniesienia kosztów inwestycji.

5.2.5.3 Komplementarność i synergia zewnętrzna

Duże znacznie w przypadku wspierania sektora MSP w województwie warmińsko-mazurskim miały projekty zrealizowane w ramach komponentu infrastrukturalnego. Wodociągi i kanalizacja w poszczególnych gminach to podstawowa infrastruktura, bez której trudno wyobrazić sobie jakikolwiek trwały rozwój gospodarczy. Tego typu inwestycje przyciągają drobną przedsiębiorczość do regionów – zwłaszcza turystycznych.

Podobne efekty występują w przypadku poprawy dostępności drogowej regionu. Nowoczesna infrastruktura drogowa sprzyja komunikacji z kontrahentami i odbiorcami towaru, co znacznie ułatwia prowadzenie biznesu. Phare SSG umożliwiło realizację wielu projektów infrastrukturalnych, które w decydującym stopniu wpłynęły na rozwój przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach, w szczególnym stopniu w otoczeniu nowych inwestycji.

¹⁴⁶ Po programie Phare 2002 wiadomo było, że w programach inwestycyjnych edycji 2003 wystąpi podobnie duże zainteresowanie i przedsiębiorcy, którzy nie złożyli wniosku w pierwszym terminie praktycznie nie będą mieli szans na uzyskanie dotacji.

Pozytywnym efektem realizacji projektu środowiskowego Fundacji Ochrony Wielkich Jezior Mazurskich w ramach Phare 2000 SSG było przygotowanie gruntu pod inwestycje dla przedsiębiorców na terenie regionu turystycznego. Tereny w otoczeniu jezior, na których została zbudowana sieć wodno-kanalizacyjna, zaplanowane przez gminy pod inwestycje w zakresie turystyki i rekreacji, już dziś w większości zostały zagospodarowane. W 2/3 poprzez inwestycje napływające spoza regionu, a w około 23% dzięki inicjatywom ludności miejscowej. Napływ zewnętrznego kapitału i usług to także istotny zastrzyk dla budżetów gmin, który systematycznie powoduje wzrost przychodów z podatków z działalności gospodarczej, a w konsekwencji wzmacnia potencjał inwestycyjny gmin¹⁴⁷.

Dzięki realizacji złożonej inwestycji infrastrukturalnej w ławie - strefy przemysłowej wraz z drogami dojazdowymi – przeprowadzanej w ramach edycji Phare 2002-2003 SSG, miasto stało się atrakcyjnym miejscem, jeśli chodzi o inwestowanie i prowadzenie działalności gospodarczej także dla małej i średniej przedsiębiorczości. W roku 2007 na przygotowanych terenach inwestycyjnych w ławie ruszy budowa fabryki koncernu IKEA. Zatrudnienie w fabryce ma znaleźć ponad 500 osób. Dogodna lokalizacja inwestycji umożliwi szwedzkiemu inwestorowi budowę bocznic kolejowej oraz rozbudowę zakładu w przyszłości do 1500 miejsc pracy.

Nowe drogi przy strefie przemysłowej także przyciągają małe firmy handlowo-usługowe, a dzięki poprawie infrastruktury drogowej (m.in. wyprowadzono ruch poza miasto, zbudowano ścieżki rowerowe), miasto stało się atrakcyjnym miejscem dla turystów i przedsiębiorstw z tej branży.

Podobnie inwestycje komunikacyjne w Elblągu sprzyjają rozwojowi usług i pozwalają na rozwój działalności już istniejącym przedsiębiorstwom, jak i przyciągają nowe podmioty. W okolicach nowopowstałego portu i wzdłuż wybrzeża powstają punkty usługowe działalności sektora prywatnego tj. hotele, galerie sklepów, mała gastronomia, obiekty rekreacyjne, itp. Natomiast w otoczeniu nowych dróg, po ich obu stronach zlokalizowane zostały największe zakłady przemysłowe takie jak: Żywiec czy Alstom.

5.2.5.4 Podsumowanie MSP

Z bezpośrednich spotkań RIF Olsztyn z beneficjentami funduszy dotacji wynika, że wpływ Phare SSG na rozwój poszczególnych firm był znaczący (zwłaszcza korzystających z inwestycji w środki trwałe). Dzięki programom firmy się rozwinęły i zyskały doświadczenie, które pozwala im skutecznie aplikować o wsparcie z Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw¹⁴⁸.

Dostępność programów wsparcia MSP (Phare, ERDF) spowodowało, że część przedsiębiorstw planując rozwój, wpisuje w strategię firmy środki unijne jako źródło finansowania tego rozwoju. Programy Phare SSG zmieniły perspektywę przedsiębiorców. Obecnie są bardziej przygotowani do pozyskiwania środków na rozwój firmy z funduszy europejskich.

Jednak by móc dostrzec wyraźne efekty i trendy rozwojowe wywołane realizacją komponentów MSP Phare SSG w regionie, wsparcie musiałyby być kilkakrotnie wyższe.

¹⁴⁷ W przypadku projektów Phare SSG realizowanych w województwie warmińsko-mazurskim, zaobserwowano charakterystyczną zależność: jeśli w danej gminie samorząd realizował inwestycje współfinansowane ze środków unijnych na szerszą skalę, okazywało się że z tych ośrodków spływało względnie więcej wniosków od przedsiębiorców. Następowało zatem wzajemne wzmacnianie aktywności inwestycyjnej firm i samorządu lokalnego.

¹⁴⁸ Firmy, które wielokrotnie korzystały z dotacji Phare SSG w ramach kolejnych jego edycji, obecnie z skutecznie aplikują do SPO-WKP.

5.2.6 Rozwój potencjału instytucjonalnego i kadrowego

Phare SSG pozwoliło na zdobycie cennego doświadczenia pracownikom wszystkich podmiotów zaangażowanych w proces realizacji programu w regionie – instytucji oraz beneficjentów. Nowe umiejętności dotyczyły każdego z etapów zarządzania projektami i obecnie są wykorzystywane przy korzystaniu ze środków strukturalnych UE przez te podmioty.

Dziś bardzo wyraźnie widać różnicę w przygotowaniu gmin do ubiegania się o środki strukturalne. Samorządy, które jako beneficjenci występowały w projektach Phare, obecnie dużo bardziej skutecznie pozyskują środki unijne. Samorządy, które dopiero teraz się uczą np. na projektach ZPORR, mają najczęściej wiele problemów w trakcie ich realizacji. (Jadwiga Adamczyk-Palacz, Dyrektor Wydziału Zarządzania Funduszami Europejskimi w Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie)

Osoby, które od początku były zaangażowane w realizację projektów Phare, obecnie są wysoko wykwalifikowanymi pracownikami i najczęściej zajmują stanowiska kierownicze, zarządzając zespołami obsługującymi projekty finansowane z programów operacyjnych.

Dzięki programom wsparcia MSP wdrażanym w regionie, pracownicy Warmińsko-Mazurskiej ARR (a w szczególności RIF Olsztyn) zdobyli praktyczne doświadczenie przy realizacji programów unijnych dla przedsiębiorstw. Istotną rolę odegrały zwłaszcza programy regionalne, które były obsługiwane przez RIF prawie od początku do końca, co pozwoliło Instytucji usamodzielnąć się i wyspecjalizować. Specyficzna rola WMARR i RIF Olsztyn w okresie wdrażania Phare SSG oraz w ramach NPR 2004-2006 pozwoliła instytucjom poznać bardzo dokładnie specyfikę regionalnego sektora MSP. Ma to istotne znaczenie w nowej perspektywie finansowej i zaangażowaniu RIF w realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2007-2013.

Natomiast jeśli chodzi o Wojewódzki Urząd Pracy, instytucja ta nie miała uprzednio do czynienia z tak wysokimi kwotami wsparcia rynku pracy. Doświadczenia pracowników WUP zdobyte w trakcie przygotowania dokumentacji projektowej, obecnie przydają się przy projektach finansowanych z EFS. Dzięki Phare SSG został stworzony bardzo dobry grunt dla wdrażania funduszy strukturalnych. Zdaniem Andrzeja Ryńskiego – Marszałka Województwa:

„Nie mieliśmy zbyt wiele czasu na przygotowanie się do programu Phare SSG, który był pierwszym poligonem doświadczalnym, pierwszą płaszczyzną przetarcia samorządów, jeśli chodzi o korzystanie z funduszy europejskich. To między innymi dzięki dobrym doświadczeniom wyniesionym z Phare bardzo dobrze zrealizowaliśmy ZPORR. To pełen sukces. 182 mln EUR, a więc cała pula środków, którymi dysponowaliśmy na poziomie województwa, została podzielona. Jestem przekonany, że wszystkie projekty ZPORR zostaną zrealizowane. Podobnie jestem przekonany, że region poradzi sobie z kolejnym, chyba największym wyzwaniem – Regionalnym Programem Operacyjnym.

(...) W mojej ocenie dobrze wykorzystaliśmy fundusze przedakcesyjne i strukturalne. Wszyscy wiele nauczyliśmy się przez te 6 lat. Zmieniła się mentalność nie tylko pracowników samorządów, ale wszystkich, którzy korzystają z efektów pomocy unijnej, przede wszystkim mieszkańców województwa”.

5.2.7 Podsumowanie i kontynuacja Phare SSG

Realizacja Phare SSG w województwie warmińsko-mazurskim zainicjowała szereg pozytywnych zmian, zarówno w rozwoju regionu i wyznaczaniu dalszych jego kierunków, w działaniach instytucji różnego szcze-

bla, partnerów i beneficjentów projektów oraz zmieniła przede wszystkim perspektywę mieszkańców Warmii i Mazur.

Oceniając z perspektywy czasu zrealizowane działania, były to *de facto* małe projekty o stosunkowo wąskim budżecie, które pozwoliły w ograniczonym stopniu poprawić spójność społeczno-gospodarczą regionu. Dzięki ich realizacji udało się interweniować jedynie punktowo, nie udało się natomiast rozwiązać strategicznych problemów regionu. Stosunkowo trudne okazało się także zapewnienie pełnej komplementarności projektów i ich synchronizacji czasowej w trakcie realizacji, która mogłaby przyczynić się do zwielokrotnienia efektów.

Jednym z niedocenianych, a szczególnie istotnym w nowym okresie programowania efektem Phare SSG było nawiązanie konstruktywnej współpracy pomiędzy lokalnymi i regionalnymi władzami samorządowymi. *Phare pokazał starą prawdę - partnerstwo i zgoda budują. W duchu samorządowej współpracy udało nam się stworzyć dobry klimat zarówno dla całego programu, jak i dla poszczególnych projektów.* (Bożena Wrzeszcz-Zwada, Wicemarszałek Województwa)

Phare SSG był więc dla wszystkich dobrą szkołą, która przydała się szczególnie w programowaniu Regionalnego Programu Operacyjnego. Program ten pozwoli na kontynuowanie części działań zainicjowanych w ramach Phare SSG, ale także wyznaczy nowe priorytety rozwoju regionu. Dzięki znacznie większemu budżetowi niż Phare SSG, ma on realne szanse istotnie poprawić spójność społeczno-gospodarczą Warmii i Mazur z innymi regionami Zjednoczonej Europy.

ANEKS 1: MAŁE GRANTY INWESTYCYJNE

Lista projektów Małych Grantów Inwestycyjnych Programu Phare 2000 SSG

LP	Numer projektu	Tytuł projektu	Alokacja środków Phare (EUR)	Wartość całkowita projektu (EUR)
WARMIŃSKO-MAZURSKIE				
1.	PL0008.01.06.0062	Budowa drogi lokalnej – ul. Przymurze, łączącej układ komunikacyjny od ulicy „Przy Bramie Targowej” do ulicy Wigilijnej na Starym Mieście w Elblągu	465 569	665 098
2.	PL0008.01.06.0007	Przebudowa układu komunikacyjnego ulicy Grunwaldzkiej z ulicami Piaskową, Sądową i Władysława Asta w Lubawie	290 543	387 392
3.	PL0008.01.06.0017	Budowa infrastruktury wpływającej na poprawę atrakcyjności inwestycyjnej gminy Gietrzwałd	107 407	297 325
4.	PL0008.01.06.0065	Kanalizacja sanitarna wraz z oczyszczalnią ścieków w m. Dziétrzychowo Gm.Sępopol*	238 428	591 958
5.	PL0008.01.06.0037	Uregulowanie gospodarki ściekowej w wydzielonej części gminy Elbląg – zlewnia Wschód - I etap realizacyjny	260 003	348 456
6.	PL0008.01.06.0060	Uzbrojenie terenów celem przygotowania działek do prowadzenia działalności gospodarczej przy os. Lubawskim	325 923	434 564
7.	PL0008.01.06.0045	Modernizacja części ulic Poniatowskiego i Szwoleżerów położonych w Lidzbarku Warmińskim – II etap	91 630	122 173
8.	PL0008.01.06.0054	Uzbrojenie terenu pod budowę kompleksu turystycznego „Miasteczko westernowe Mrongoville”	450 000	755 545
9.	PL0008.01.06.0043	Poprawa ruchu ulicznego komunikacji lokalnej jako czynnik spajający społecznie i gospodarczo MSP zlokalizowane w obrębie zadania remontu wiaduktu drogowego nad torami kolejowymi w ciągu drogi gminnej do osiedla Lesk w Olecku	55 145	109 963
10.	PL0008.01.06.0057	Budowa kanalizacji sanitarnej oraz wodociągu we wsi Rozdroże w gminie Nidzica	274 189	621 027
11.	PL0008.01.06.0014	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Eldytach Wielkich	141 161	469 950
Warmińsko-Mazurskie RAZEM			2 700 000	4 803 451
PODLASKIE				
12.	PL0008.02.06.0027	Poprawa układu komunikacyjnego Uzdrowiska Supraśl polegająca na przebudowie ulic 3-go Maja, Konarskiego i Cieliczańskiej	206 555	275 885

13.	PL0008.02.06.0045	Otwarcie terenów do rozwoju MŚP w ciągu ulicy Rybaki w Łomży	464 987	801 701
14.	PL0008.02.06.0051	Budowa skrzyżowania ulic Baranowickiej i ul. Plażowej w Białymstoku	142 628	190 171
15.	PL0008.02.06.0042	Budowa kanalizacji sanitarnej i rozbudowa sieci wodociągowej Kleszczele - Ropczyce; budowa kanalizacji sanitarnej w mieście Kleszczele	186 116	265 881
16.	PL0008.02.06.0002	Budowa wodociągu, kanalizacji sanitarnej i deszczowej z odbudową nawierzchni na ul Dworskiej w Ciechanowcu	211 750	282 333
17.	PL0008.02.06.0001	Modernizacja drogi powiatowej (Nowinka)	464 568	619 424
18.	PL0008.02.06.0039	Poprawa systemu komunikacyjnego w gminie Kobylin Borzymy poprzez modernizację drogi gminnej Kobylin Cieszymy - Kobylin Pogorzałki	191 848	255 798
19.	PL0008.02.06.0055	Modernizacja drogi gminnej nr 0336006 Zastocze - Knyszyn Zamek w km 0+000 - 3+192,3 km	52 720	70 294
20.	PL0008.02.06.0013	Modernizacja drogi gminnej Ignatki - droga wojewódzka nr 678	66 908	89 210
21.	PL0008.02.06.0033	Poprawa przejezdności dróg poprzez budowę nawierzchni w ul. Słonecznej w Grajewie	100 000	141 100
22.	PL0008.02.06.0019	Modernizacja drogi nr 339 Pianki- Taborzy na odcinku od km 0+000 do km 3+167	123 907	206 512
23.	PL0008.02.06.0009	Modernizacja systemu zaopatrywania w wodę w Gminie Rutka-Tartak	161 498	215 331
24.	PL0008.02.06.0008	Budowa oczyszczalni ścieków (Narew)	205 216	273 621
25.	PL0008.02.06.0020	Usprawnienie komunikacji na drodze powiatowej nr 03204 Dąbrowa Białostocka - Kamienna Nowa	247 197	507 386
Podlaskie RAZEM			2 825 902	4 194 650
LUBELSKIE				
26.	PL0008.03.06.0015	Budowa oczyszczalni ścieków w Karczmiskach	388 639	518 185
27.	PL0008.03.06.0030	Rewitalizacja centrum miasta Lubartowa	294 227	397 605
28.	PL0008.03.06.0014	Budowa drogi gminnej Przedmieście Płuskie Wschód w Tarnogrodzie	109 530	146 431
29.	PL0008.03.06.0042	Zintegrowany system gospodarki odpadami komunalnymi obejmujący budowę Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych wraz z organizacją selektywnej ich zbiórki z terenu gmin Janów Lubelski, Modliborzyce.	447 610	1 398 780

30.	PL0008.03.06.0031	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami w Charzu „A” w gminie Nałęczów – II etap.	155 830	311 660
31.	PL0008.03.06.0032	Budowa wodociągu grupowego – Zakrzew - etap II	417 000	557 000
32.	PL0008.03.06.0010	Przebudowa drogi gminnej Nr 3623008 Świdry-Ryżki o długości 2 506,5 m	206 023	294 318
33.	PL0008.03.06.0012	Budowa kanalizacji sanitarnej w osiedlu „Nowy Łuków II” w Łukowie	120 367	160 489
34.	PL0008.03.06.0038	Budowa sieci wodociągowej w Sawinie	20 927	34 879
35.	PL0008.03.06.0043	Budowa wodociągu wiejskiego wraz ze stacją wodociągową w miejscowościach Przywłokach, Wola Przewłocka i Zaniówka	266 000	380 000
36.	PL0008.03.06.0017	Budowa drogi gminnej nr 4807022 na odcinku Czermno-Perespa o długości 1,356 km	67 133	134 266
37.	PL0008.03.06.0027	Budowa drogi nr 22333 Firlej – Serock - Ostrówek	276 316	368 421
38.	PL0008.03.06.0011	Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Radzyńskiej i Pszennej w Łukowie	290 198	386 930
39.	PL0008.03.06.0018	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Łukowa	230 539	329 341
40.	PL0008.03.06.0039	Budowa drogi dla ruchu towarowego na terenie wolnego obszaru celnego Małaszewicze – drugi pas jezdni	181 953	242 604
41.	PL0008.03.06.0025	Budowa wodociągu w miejscowości Witoszyn, gmina Kazimierz Dolny	38 547	54 291
42.	PL0008.03.06.0009	Budowa drogi gminnej do miejscowości Bagno	52 344	69 792
43.	PL0008.03.06.0029	Oczyszczalnia ścieków i przebudowa kanalizacji w Uhninie	97 050	130 444
44.	PL0008.03.06.0040	Budowa drogi Smugi – Majdan Snopkowski	155 990	207 986
45.	PL0008.03.06.0024	Budowa oczyszczalni ścieków w Hucie Dąbrowie	225 668	340 083
46.	PL0008.03.06.0033	Modernizacja drogi gminnej Nr 2243019na odcinku Las Stocki	109 169	166 873
47.	PL0008.03.06.0008	Budowa drogi gminnej Jaślików – Kolonia Jaślików	96 886	138 994
48.	PL0008.03.06.0037	Modernizacja drogi gminnej Stasin – Dębszczyzna - Kietczewice Aryjskie - Kietczewice Pierwsze (Strzyżewice)	71 730	179 325
Lubelskie RAZEM			4 319 676	6 948 697

ŚLĄSKIE				
49.	PL0008.05.05.0001	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Miedźno i Wapiennik	466 280	621 707
50.	PL0008.05.05.0037	Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie Buczkowic w rejonie ulic: Jama i Bielska (Buczkowice)	331 775	549 962
51.	PL0008.05.05.0060	Uzupełnienie istniejącej infrastruktury przez budowę grawitacyjno-ciśnieniowej kanalizacji sanitarnej w sołectwach Warszowice i Krzyżowice w gminie Pawłowice wraz z budową przepompowni sieciowych	483 883	1 423 184
52.	PL0008.05.05.0019	Budowa obwodnicy południowo-wschodniej Miasta i Gminy Pilica – droga gminna Zarzecze - Sławiniów	231 752	321 878
53.	PL0008.05.05.0039	Aktywizacja społeczno-gospodarcza gminy Wyry poprzez budowę systemu kanalizacji sanitarnej – Etap VI zadanie III i IV	313 886	448 409
54.	PL0008.05.05.0066	Budowa sieci kanalizacyjnej sanitarnej w miejscowościach Piasek, Śmiertny Dąb, gmina Janów, powiat Częstochowa, województwo śląskie	259 862	346 483
55.	PL0008.05.05.0025	Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach: Bonowice i Grabiec, gmina Szczekociny, powiat Zawiercie, województwo śląskie	230 061	306 748
56.	PL0008.05.05.0034	Rozbudowa infrastruktury otoczenia biznesu na terenie gminy Kobiór poprzez budowę systemu kanalizacji sanitarnej dla dzielnicy Plichtowice - Centrum	217 870	335 184
57.	PL0008.05.05.0006	Budowa sieci kanalizacyjnej z przykanalikami i przepompowniami ścieków w miejscowości Żarki dla gminy Żarki, powiat Myszków, województwo śląskie	500 000	837 227
58.	PL0008.05.05.0020	Budowa sieci kanalizacyjnej sanitarnej w miejscowości Panki – zadanie II, powiat Kłobuck, województwo śląskie	392 389	523 186
59.	PL0008.05.05.0004	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Lelów – Zbyczyce, gmina Lelów (Etap III)	302 709	432 442
60.	PL0008.05.05.0021	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Lipicze, gmina Kłomnice, powiat Częstochowa, województwo śląskie *	367 929	490 572
61.	PL0008.05.05.0002	Budowa drogi Ostrowy - Rywaczki	178 465	237 954
62.	PL0008.05.05.0015	Budowa kanalizacji sanitarnej w Kamienicy Polskiej - IV etap	43 137	269 847
Śląskie RAZEM			4 320 000	7 144 785
Małe Projekty Infrastrukturalne RAZEM			14 165 578	23 091 583

* Beneficjent zrezygnował z realizacji projektu w ramach Phare 2000 SSG „Małe Inwestycje Infrastrukturalne”

ANEKS 2: KOMPONENT „INFRASTRUKTURA” W EDYCJACH 2000-2003

Phare 2000 SSG

LP	Numer projektu	Tytuł projektu	Pierwotna alokacja środków Phare (EUR)	Koszt całkowity realizacji (EUR) (% Phare)	Zakres Projektu
		WARMIŃSKO-MAZURSKIE			
1.	PL0008.01.01	Rozwój Zasobów Ludzkich	3 383 595	4 456 179,8 (74%)	Współfinansowanie związane z najważniejszymi problemami dotyczącymi RZL w regionie, przede wszystkim w dziedzinie: zwalczania ekskluzji społecznej i bezrobocia młodzieży wiejskiej poprzez indywidualne doradztwo i szkolenia, szkoleń dla pracowników MŚP w zakresie przystosowania się do zmian na rynku, szkoleń dla pracowników Ośrodków Informacji Turystycznej, szkoleń i pomocy technicznej dla regionalnych i lokalnych interesariuszy związanych z RZL.
2.	PL0008.01.02	Rozwój MŚP	3 394 509	16 320 476,5 (17%)	Współfinansowanie odpowiedniego połączenia usług i pośredniej pomocy finansowej dla MŚP w formie dotacji dla firm i inicjatyw zespołowych na częściowe pokrycie kosztów usług konsultingowych i informacyjnych.
3.	PL0008.01.03	Modernizacja drogi nr 16 wokół Olsztyna	6 006 022	13 124 335,42 (46%)	Modernizacja wybranych odcinków drogi nr 16 będącej główną drogą dojazdową do regionu Warmii i Mazur oraz Olsztyna, wpływając na zwiększony napływ turystów oraz rozwój lokalizacji pod działalność gospodarczą wzdłuż obwodnicy.
4.	PL0008.01.04	Droga dojazdowa do mostu na rzece Elbląg	2 480 935	6 598 534,28 (38%)	Prace przy budowie drogi dojazdowej do mostu nad rzeką Elbląg w celu wybudowania bezpośredniego połączenia między portem rzeczny i przemysłową częścią miasta.
5.	PL0008.01.05	Ochrona środowiska jezior mazurskich	2 842 880	5 253 693,7 (53%)	Współfinansowanie dwóch nowych oczyszczalni ścieków wraz z modernizacją wybranych oczyszczalni w rejonie Wielkich Jezior Mazurskich.

6.	PL0008.01.06	Mate inwestycje infrastrukturalne	2 700 000	3 555 170,07 (68%)	Dotacje dla gmin na współfinansowanie gminnych projektów infrastrukturalnych w dziedzinach: komunikacja lokalna, gospodarka wodno-ściekowa i lokalizacje pod działalność gospodarczą.
		Warmińsko-Mazurskie RAZEM	20 807 941	49 308 389,77	
		PODLASKE			
7.	PL0008.02.01	Rozwój zasobów ludzkich	2 576 821	3 391 330,92 (73%)	Współfinansowanie związane z najważniejszymi problemami dotyczącymi RZL w regionie, w dziedzinie: szkolenia i poradnictwa zawodowego dla osób zagrożonych bezrobociem i dla bezrobotnych, szkolenia i doradztwa dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą i pracowników MŚP w zakresie przystosowywania się do zmian na rynku, szkoleń i pomocy technicznej dla lokalnych i regionalnych interesariuszy związanych z RZL.
8.	PL0008.02.02	Rozwój MŚP	3 516 407	18 496 545,55 (17%)	Program dotacji na inwestycje przede wszystkim dla MŚP uczestniczących w programie rozwoju firm, wprowadzenie do dziedziny zapewnienia jakości, innowacyjności i rozwój technologiczny, promocja eksportu oraz RZL.
9.	PL0008.02.03	Modernizacja drogi nr 61	3 800 000	8 721 847,68 (44%)	Modernizacja drogi krajowej nr 61 na odcinku Grajewo-Rajgród, stanowiącej ogniwo Via Baltica. Poprowadzenie ruchu do lokalnych stref przemysłowych usytuowanych wokół Łomży i Grajewa oraz skierowanie ruchu turystycznego do rejonu Jezior Augustowskich.
10.	PL0008.02.04	Tunel na obwodnicy wokół Białegostoku	4 320 000	13 436 899,58 (32%)	Pierwszy etap budowy tunelu drogowego pod szynami kolejowymi w Białymstoku, umożliwiającego dostęp dróg wjazdowych na południu i wschodzie miasta do Via Baltica.
11.	PL0008.02.05	Unowocześnienie i promocja kanału Augustowskiego	4 229 504	6 525 034,34 (59%)	Przeprowadzenie prac budowlanych na nabrzeżu Kanału Augustowskiego wraz z budową kanalizacji ściekowej, deszczowej oraz sieci wodociągowej, a także budowa i wyposażenie ośrodka informacji turystycznej.
12.	PL0008.02.06	Mate inwestycje infrastrukturalne	2 900 000	3 891 552,67 (66%)	Dotacje na współfinansowanie gminnych projektów infrastrukturalnych w dziedzinach: komunikacja lokalna, gospodarka wodno-ściekowa, lokalizacje pod działalność gospodarczą.
		Podlaskie RAZEM	21 342 732	54 463 210,74	

		LUBELSKIE				
13.	PL0008.03.01	Rozwój zasobów ludzkich	7 535 595	8 604 877,08 (74%)	Współfinansowanie związane z najważniejszymi problemami dotyczącymi RZL w regionie, przede wszystkim w dziedzinie: szkolenia i poradnictwa zawodowego dla osób zagrożonych bezrobociem bezrobotnych, zwłaszcza dla starszej młodzieży i dla mieszkańców małych miasteczek, szkolenia i doradztwa dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą i pracowników MŚP szkoleń i pomocy technicznej dla regionalnych i lokalnych interesariuszy związanych z RZL.	
14.	PL0008.03.02	Rozwój MŚP	8 256 682	42 932 325,42 (16%)	Współfinansowanie odpowiedniego połączenia usług i pośredniej pomocy finansowej dla MŚP w formie dotacji dla firm i inicjatyw zespołowych na częściowe pokrycie kosztów usług konsultingowych i informacyjnych.	
15.	PL0008.03.03	Ochrona wód rzeki Bug	2 061 750	2 748 999,41 (75%)	Budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków na pojezierzu włodawskim, projekt stanowił ostatni etap programu władz lokalnych na rzecz poprawy norm środowiskowych zasobów wodnych pojezierza, zlewni rzeki Bug oraz parku sobiborskiego.	
16.	PL0008.03.04	Modernizacja drogi 698	1 294 116	5 525 739,99 (23%)	Prace przy budowie i modernizacji odcinka Janów Podlaski-Krzyszczew, stanowiącego ważną drogę dojazdową do obszaru granicznego w północnej części województwa. Projekt stanowił pierwszy etap przebudowy drogi łączącej przejścia graniczne w Terespolu, Kukurykach, Ślawatyczach, Dorohusku i Zosinie, mającej duże znaczenie dla kontroli i ochrony granicy wschodniej.	
17.	PL0008.03.05	Renowacja starówki w Lublinie	2 250 000	3 517 037,73 (71%)	Przebudowa infrastruktury szeregu ulic i placów lubelskiej starówki w pobliżu Rynku, kontynuacja miejskiego programu inwestycyjnego mającego na celu zwiększenie ruchu turystycznego o 30-50%.	
18.	PL0008.03.06	Małe inwestycje infrastrukturalne	4 320 000	6 192 516,09 (66,%)	Dotacje dla gmin na współfinansowanie gminnych projektów infrastrukturalnych dziedzinach: komunikacja lokalna, gospodarka wodno-ściekowa i lokalizacje pod działalność gospodarczą.	
		Lubelskie RAZEM	25 718 143	69 521 495,72		

26.	PL0008.05.04	Droga do lotniska w Katowicach	15 173 138	34 902 820,39 (43%)	Pierwszy etap budowy drogi łączącej lotnisko w Katowicach z drogą krajową nr 1 oraz aglomeracją katowicką.
27.	PL0008.05.05	Mate inwestycje infrastrukturalne	4 320 000	6 086 156,23 (60%)	Dotacje dla gmin na współfinansowanie gminnych projektów infrastrukturalnych dziedzinach: komunikacja lokalna, gospodarka wodno-ściekowa i lokalizacje pod działalność gospodarczą.
		Śląskie RAZEM	35 431 704	83 177 493,89	
28.	PL0008.06	Wsparcie inżynieryjne, nadzór i monitorowanie	3 330 000	3 627 155,95 (92%)	Prace inżynieryjne i nadzór projektów infrastrukturalnych, które były finansowane ze środków programu spójności gospodarczej i społecznej Phare 2000, w ramach których zapewnione zostały pomoc techniczna i szkolenia dla personelu na szczeblu władz regionalnych i lokalnych w pięciu wybranych regionach.
		RAZEM	130 000 000	323 196 725,03	

Phare 2001 SSG

LP	Numer projektu	Tytuł projektu	Pierwotna alokacja środków Phare	Koszt całkowity realizacji (% Phare)	Zakres projektu
		KUJAWSKO-POMORSKIE			
1.	PL0106.01.01	Południowa obwodnica Torunia	10 561 687,33	17 446 998,71 (61%)	Budowa pld. obwodnicy Torunia; stanowiącej dostęp do autostrady A1 oraz terenów inwestycyjnych i centrum transferu technologii. Projekt umożliwi rozwój planowanej strefy przemysłowej o powierzchni 150 ha
2.	PL0106.01.02	Ukończenie drogi nr 62 we Wrocławiu	3 340 361,25	6 201 329,67 (53%)	Zakończenie inwestycji na drodze 62 we Wrocławiu co zwiększy dostęp do obszaru inwestycyjnego dla MŚP (110 ha).
3.	PL0106.01.03	Budowa Centrum Transferu Technologii	1 296 592,42	1 829 731,66 (69%)	Projekt ten zapewni współfinansowanie budowy centrum transferu technologii w celu pomocy i wsparcia dla przedsiębiorstw innowacyjnych oraz przedsiębiorstw wdrażających nowoczesne technologie, poprzez udostępnienie przestrzeni produkcyjnych, biurowych i szkoleniowych; stworzenie systemu współpracy między jednostkami naukowymi i badawczymi oraz przedsiębiorstwami w regionie; stworzenie 140 stałych miejsc pracy dla wysoko wykwalifikowanego personelu.

4.	PL0106.01.04	Rozwój turystyki na Jeziorze Copto	3 142 471,65	4 292 067,23 (72%)	Budowa systemu ściekowego wokół jez. Copto co przyczyni się do pełnego wykorzystanie 6 istniejących zakładów oczyszczania ścieków oraz do rozwoju 800 ha terenu dla celów turystycznych.
5.	PL0106.01.05	Park Przemysłowy w Solcu Kujawskim	2 581 652,47	3 647 793,35 71%	Pierwsza faza rozwoju 175 ha parku przemysłowego; utworzenie inkubatora przedsiębiorczości i centrum wytwórczego w drugiej fazie.
		Kujawsko-Pomorskie RAZEM	20 922 765,12	33 417 920,62	
		LUBELSKIE			
6.	PL0106.02.01	Obwodnica Zamościa	3 696 310,43	5 035 587,58 (73%)	Budowa obwodnicy Zamościa zwiększająca dostęp do 30 ha nowych terenów inwestycyjnych dla MŚP.
7.	PL0106.02.02	Dzielnica przemysłowo-składowa w Chełmie	2 179 524,51	2 835 987,87 (75%)	Budowa infrastruktury technicznej dostępu do 90 ha terenów przemysłowych służących rozwojowi MŚP; remont drogi dojazdowych do granicy z Ukrainą
8.	PL0106.02.03	Strefa przemysłowa w Białej Podlaskiej	2 690 136,00	3 677 221,39 (73%)	Pierwsza faza rozwoju infrastruktury technicznej obszarów inwestycyjnych Białej Podlaski służących rozwojowi MŚP
9.	PL0106.02.04	Obwodnica Lublina	4 532 529,46	6 440 002,06 (70%)	Budowa 1.7 km obwodnicy Lublina umożliwiającej dostęp do 12 ha terenów inwestycyjnych.
		Lubelskie RAZEM	13 098 500,40	17 988 798,9	
		ŁÓDZKIE			
10.	PL0106.03.01	Infrastruktura drogowa wokół Łodzi	3 641 352,45	5 011 768,32 (73%)	Projekt obejmuje dofinansowanie modernizacji wybranych części sieci drogowej w okolicach Łodzi (127 ha w Łodzi, 184 ha w Andrespolu).
11.	PL0106.03.02	Obwodnica Piotrkowa Trybunalskiego	1 658 506,06	2 220 031,71 (74%)	Dofinansowanie pierwszego etapu budowy obwodnicy w Piotrkowie Trybunalskim. Polepszy to dostęp do stref rekreacyjnych w pobliżu Pilicy oraz stref gospodarczych w zachodniej części miasta (100 ha powierzchni gospodarzej).
12.	PL0106.03.03	Wschodnia Obwodnica Kutna	6 668 361,00	10 181 780,21 (64%)	Dofinansowanie budowy wschodniej obwodnicy w Kutnie i modernizacja połączenia między drogą nr 60 i nr 2, co wpłynie pozytywnie na dostęp do powierzchni inwestycyjnych (ok. 370 ha Kutnowskiego Parku Rolniczego i Przemysłowego + ok. 28 ha powierzchni przemysłowej).
		Łódzkie RAZEM	11 968 219,51	17 413 580,24	

	PODKARPACKIE				
13.	PL0106.04.01	Droga wojewódzka Babica-Warzyce	1 380 853,67	2 191 447,6 (62%)	Projekt rekonstrukcji drogi nr 988 w powiecie Jasielskim oraz Strzyżowskim.
14.	PL0106.04.02	Rozwój turystyki w okolicach Jasła	2 221 706,25	3 058 473,21 (73%)	Konstrukcja sieci wodnokanalizacyjnej oraz stacji pompującej wodę w okolicach Jasła.
15.	PL0106.04.03	Rozwój obszaru wokół Kolbuszowej	2 208 959,15	3 023 517,31 (73%)	Konstrukcja sieci wodnokanalizacyjnej, która umożliwi dalszy rozwój turystyki i przemysłu, a w szczególności 45 ha strefy przemysłowej. Projekt doprowadzi do poprawy ochrony środowiska naturalnego dorzeczy Łęgu i Przyrywki.
16.	PL0106.04.04	Ochrona środowiska Jarosławia	2 936 174,23	4 066 286,05 (72%)	Modernizacja stacji uzdatniania wody umożliwiająca zapewnienie dostępu do systemu dla 2000 istniejących przedsiębiorstw oraz umożliwienie utworzenia dalszych 250 małych i średnich przedsiębiorstw w sektorach produkcji, usług i turystyki.
17.	PL0106.04.05	Ochrona środowiska Krosna	5 244 808,99	10 415 202,98 (50%)	Modernizacja istniejącego wysypiska śmieci poprzez wprowadzenie nowych technologii segregacji odpadów oraz recyklingu.
		Podkarpackie RAZEM	13 992 502,29	13 354 927,15	
	PODLASKIE				
18.	PL0106.05.01	System drogowy Białegostoku	3 012 701,81	4 154 641,58 (72%)	Kontynuacja projektu Phare 2000. Konstrukcja i modernizacja obwodnicy zapewniającej dostęp do Via Baltica dla północno-zachodniej części Białegostoku.
19.	PL0106.05.02	Przedłużenie drogi nr 61	6 770 555,46	8 696 846,47 (72%)	Kontynuacja projektu Phare 2000. Konstrukcja i modernizacja odcinka drogi krajowej nr 61.
20.	PL0106.05.03	System gospodarki wodno-ściekowej w Łomży	2 381 040,53	3 300 798,53 (72%)	Budowa systemu sanitarnego w Łomży. Rozbudowanie systemu oczyszczania ścieków i zaopatrzenia w wodę umożliwiające włączenie doń małych i średnich przedsiębiorstw oraz zwiększenie ruchu turystycznego o 10%.
		Podlaskie RAZEM	12 164 297,80	16 152 286,58	
	ŚLĄSKIE				
21.	PL0106.06.01	Strefa działalności gospodarczo-społecznej	2 932 507,88	4 065 662,22 (72%)	Zagospodarowanie terenu przemysłowego poprzez budowę obiektu dla małych i średnich przedsiębiorców. Strefa będzie ona usytuowana w Tychach na miejscu zdegradowanych obszarów o powierzchni 8 ha.

22.	PL0106.06.02	Infrastruktura transportowa województwa śląskiego	2 508 754,45	3 616 932,2 (69%)	Konstrukcja obwodnic Pszczyny i w Ustronia.
23.	PL0106.06.03	Ośrodek Przedsiębiorczości	1 772 566,45	2 383 847,88 (72%)	Modernizacja zamku oraz konstrukcja budynku przy zamku w Cieszynie w celu budowy centrum przedsiębiorczości.
		Śląskie RAZEM	7 213 828,78	10 066 442,3	
		ŚWIĘTOKRZYSKIE			
24.	PL0106.07.01	Rozwój Świętokrzyskiego Parku Narodowego	4 908 815,29	7 036 506,22 (70%)	Budowa sieci kanalizacyjnej i zbiorników retencyjnych w Świętokrzyskim Parku Narodowym. Pozwoli to na dalszy rozwój potencjału turystycznego tego obszaru, w szczególności nowych stref ekonomicznych i inwestycyjnych o powierzchni 72 ha.
25.	PL0106.07.02	Rozwój turystyczny Buska-Zdrój	3 985 038,00	5 379 072,14 (74%)	Rozbudowa systemu ściekowego, mająca na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i gruntu w okolicy Buska Zdroju. Projekt zapewnia dostęp do nowych powierzchni inwestycyjnych (130 ha).
26.	PL0106.07.03	Rozwój turystyczny Sandomierza	1 536 459,65	2 134 476,63 (72%)	Rozbudowa systemu kanalizacji na prawym brzegu Wisły w Sandomierzu umożliwiający stworzenie nowych obiektów inwestycyjnych i gospodarczych o powierzchni 80 ha.
27.	PL0106.07.04	Oczyszczalnia ścieków regionu Poniądzie	4 365 836,49	5 939 286,72 (73%)	Budowa stacji uzdatniania wody oraz wodociągu, bazująca na naturalnych źródłach, połączony z rzeką Nidą.
		Świętokrzyskie RAZEM	14 794 149,43	20 489 341,71	
		WARMIŃSKO-MAZURSKIE			
28.	PL0106.08.01	Wschodnia Obwodnica Elbląga	4 547 642,25	6 635 593,02 (68%)	Kontynuacja projektu z edycji Phare 2000; modernizacja kolejnego odcinka obwodnicy Elbląga.
29.	PL0106.08.02	Obwodnica Elku	2 659 049,06	3 766 892 (71%)	Projekt finansuje I i II etap budowy obwodnicy wokół Elku, mający na celu wyeliminowanie 50% transportu ciężarowego z centrum miasta.
30.	PL0106.08.03	Droga nr 16 wokół Olsztyna	1 931 826,97	2 706 719 (71%)	Kontynuacja projektu z edycji Phare 2000; modernizacja kolejnych wybranych odcinków drogi nr 16, która jest główną drogą dojazdową do regionu Warmii i Mazur.
		Warmińsko-Mazurskie RAZEM	9 138 518,28	13 109 204,02	

31.	PL0106.09.01	Promocja zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich	33 000 000,00	38 668 974,26 (74%)	Projekt obejmuje współfinansowanie pomocy technicznej i szkoleń w celu wdrożenia następujących działań: polepszenia jakości usług rynku pracy, wprowadzenia indywidualnych planów działań dla młodych osób poszukujących pracy, poradnictwa i szkoleń dla osób długotrwale bezrobotnych oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz osób zagrożonych zwolnieniami, promocji przedsiębiorczości i zwiększenia możliwości adaptacyjnych pracowników MŚP, oraz pomoc w rozwoju lokalnego partnerstwa na rzecz zatrudnienia.
32.	PL0106.09.02	Promocja rozwoju MŚP	33 150 000,00	237 475 576,62 (19%)	Projekt obejmujący 16 polskich województw realizowany w ścisłej współpracy z władzami regionalnymi i lokalnymi, obejmujący współfinansowanie odpowiedniego zestawu usług doradczo – szkoleniowych oraz bezpośredniej pomocy finansowej dla MŚP, zorganizowanej w formie dotacji ukierunkowanych na wsparcie poszczególnych firm oraz wspólnych przedsięwzięć firm.
33.	PL0106.09.03	Inżynieria, nadzór i wsparcie monitoringu	1 830 740,00	1 983 902,03 (82 %)	Projekt ten zapewniający współfinansowanie pomocy technicznej dla inżynierii i nadzoru projektów infrastrukturalnych oraz współfinansowanie pomocy technicznej umożliwiającej dalszy rozwój systemu monitorowania oraz zapewniający kontrolę projektów na miejscu.
			67 980 740,00	278 128 452,91	
	RAZEM		171 273 521,61	420 120 954,43	

Phare 2002 SSG

LP	Numer projektu	Tytuł projektu	Pierwotna alokacja środków Phare	Koszt całkowity realizacji (% Phare)	Zakres Projektu
1.	2002/000-580.06.01	Sektorowy Program w zakresie rozwoju zasobów ludzkich	17 000 000	20 751 728,2 (74%)	Kontynuacja programu realizowanego ze środków Phare 2001, promuje rozwijanie zdolności do podjęcia pracy, możliwości adaptacyjnych, przedsiębiorczości oraz przestrzeganie zasad równych szans w dostępie do ofert pracy. Obejmuje swym zasięgiem ludzi bezrobotnych oraz wykluczonych społecznie, a także wzmacnia zdolności administracyjne władz centralnych i lokalnych.

2.	2002/000-580.06.02	Sektorowy Program dotyczący MŚP i innowacyjności	11 000 000	29 784 997 (31%)	Współfinansowanie w ścisłej współpracy z polskimi władzami regionalnymi i lokalnymi stosownych usług doradczych i szkoleniowych (zwłaszcza w dziedzinie dostępu do technologii umożliwiających rozwój przedsiębiorstw, wprowadzenia do jakości oraz finansowania rozwoju) oraz bezpośrednia pomoc finansowa dla MŚP świadczona w postaci dotacji przeznaczonych na wsparcie poszczególnych firm oraz wspólnych przedsięwzięć.
3.	2002/000-580.06.03	Pomoc techniczna w zakresie spójności społecznej i gospodarczej	2 000 000	1 596 737,8 (100%)	Współfinansowanie pomocy technicznej w przygotowaniu projektów i zarządzaniu projektami finansowanymi przez programy spójności społecznej i gospodarczej (SGS) współfinansowanych w ramach Phare. Obejmuje znaczący komponent szkoleniowy dotyczący personelu regionalnych i lokalnych władz zainteresowanych regionów, które są zaangażowane we wdrażanie i zarządzanie tymi programami.
4.	2002/000-580.06.04	Projekt dotyczący regionalnego rozwoju zasobów ludzkich	16 681 550	17 682 669,17 (75%)	Kontynuacja przedsięwzięć w ramach Phare 2000 i 2001. Współfinansowanie pomocy technicznej i szkoleń w zakresie wdrożenia następujących przedsięwzięć: (a) reorientacja zawodowa osób bezrobotnych i osób zagrożonych bezrobociem; (b) pomoc w rozwoju lokalnego partnerstwa na rzecz zatrudnienia; (c) promocja zdolności adaptacyjnych i szkolenie pracowników małych i średnich przedsiębiorstw; (d) promocja przedsiębiorczości.
5.	2002/000-580.06.05	Regionalny program pomocy dla MŚP: Przedsiębiorczość w Polsce	23 630 000	56 770 422,43 (38%)	Kontynuacja projektów Phare 2000 i 2001. Współfinansowanie w formie dotacji kosztów usług doradczych i szkoleniowych udzielanych na wniosek poszczególnych firm w wybranych kluczowych dziedzinach mających wpływ na ich konkurencyjność oraz przystosowanie do wymagań acquis. Dotacje służą współfinansowaniu wdrażania działań podnoszących jakość, innowacyjność i rozwój technologiczny, działań z zakresu rynku elektronicznego (e-commerce), promocji eksportu i rozwoju zasobów ludzkich.
		RAZEM	70 311 550	126 586 554,6	

	DOLNOŚLĄSKIE				
6.	2002/000-580.06.06	Rozwój ekonomiczny Powiatowa	2 870 000	1 773 445,51 (75%)	Remont nawierzchni drogowych, systemu wodno-ściekowego w celu rozwoju 200 ha terenów inwestycyjnych dla MŚP w Poniatowie koło Wałbrzycha, jako część ogólnego planu promocji tworzenia miejsc pracy w regionie.
7.	2002/000-580.06.07	Droga przemysłowa we Wrocławiu	3 000 000	4 648 824,03 (58%)	Pierwsza faza budowy i modernizacji dostępu drogowego do pld.-wsch. strefy ekonomicznej Wrocławia w celu wykorzystania 48 ha powierzchni inwestycyjnej prowadzącej do dalszych 50 ha powierzchni handlowych, gdzie umieszczeni jest również wrocławski park technologiczny.
8.	2002/000-580.06.08	Rozwój turystyki w Podgórzynie	2 000 000	2 196 963,01 (68%)	Rozbudowa systemu wodno-ściekowego oraz infrastruktury technicznej obiektów turystycznych, umiejscowionych w parku narodowym w łańcuchu górskim Karkonoszy. Projekt umożliwił zagospodarowanie 25 ha gruntów przeznaczonych na cele inwestycyjne, zlokalizowanych w pobliżu parku narodowego.
		Dolnośląskie RAZEM	7 870 000	8 619 232,55	
		KUJAWSKO-POMORSKIE			
9.	2002/000-605.06.01	Rozwój MŚP w Bydgoszczy	4 000 000	3 651 699,36 (75%)	Modernizacja Obwodnicy Fordońskiej i mostu Pomorskiego w Bydgoszczy dla zwiększenia dostępu do 150 ha terenów inwestycyjnych dla MŚP.
10.	2002/000-605.06.02	Inkubator przedsiębiorczości w Solcu Kujawskim	2 000 000	2 421 456,71 (75%)	Kontynuacja projektu z edycji 2001; powstanie inkubatora przedsiębiorczości w ramach parku przemysłowego w gminie Solec Kujawski, znajdującej się w obszarze metropolii Bydgoszcz-Toruń.
		Kujawsko-Pomorskie RAZEM	6 000 000	6 073 156,07	

	LUBELSKIE					
11.	2002/000-580.06.09	Rozwój MŚP w Janowie Lubelskim	2 000 000	2 389 391,86 (67%)	Rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej w celu dostępu do 120 ha terenów inwestycyjnych dla MSP w Janowie, włączając 30 ha wokół Zalewku.	
12.	2002/000-580.06.10	Poprawa dostępu do powierzchni inwestycyjnych w Lublinie	2 500 000	3 091 885,79 (74%)	Kontynuacja projektu z edycji 2001; roboty budowlane wzdłuż drogi S-19 dla otwarcia 24 ha terenów inwestycyjnych dla MSP na północy Lublina, a tym samym dalsze podnoszenie inwestycyjnej atrakcyjności okręgu Bursaki-Rudnik.	
13.	2002/000-605.06.03	Rozwój gospodarczy Lubartowa	2 600 000	2 436 121,42 (75%)	Rozbudowa infrastruktury technicznej, kanalizacyjno-sciekowej dla rozwoju 117 ha terenów inwestycyjnych MSP.	
	Lubelskie RAZEM		7 100 000	7 917 399,07		
	LUBUSKIE					
14.	2002/000-580.06.11	Miasta przyjazne inwestorom	2 940 000	10 382 703,39 (59%)	Rozbudowa infrastruktury technicznej na potrzeby MSP i rozwoju turystyki. Na cel ten wybrano pięć miast średniej wielkości: Gubin, Międzyrzecz, Kostrzyń, Włocławek i Zielona Góra. W sumie projekt zwiększył powierzchnie przemysłowe pod inwestycje o około 100 ha.	
15.	2002/000-580.06.12	Rozwój MŚP w gorzowskim	2 000 000	8 252 446,89 (60%)	Rozbudowa infrastruktury drogowej i technicznej na potrzeby terenów inwestycyjnych dla MSP rozwój strefy inwestycyjnej o powierzchni 60 ha.	
	Lubuskie RAZEM		4 940 000	18 635 150,28		
	ŁÓDZKIE					
16.	2002/000-580.06.13	Rozwój MŚP w Rawie Mazowieckiej	4 820 000	7 111 486,7 (37%)	Rozwój lokalnej infrastruktury drogowej i technicznej w celu rozwinięcia usług dla przemysłu i inwestorów na powierzchni 90 ha w powiecie Rawa Mazowiecka.	

17.	2002/000-605.06.04	Rozwój gospodarczy Skierniewic	4 820 000	4 049 012,46 (72%)	Budowa instalacji wodno-kanalizacyjnej na obszarze 350 ha w okolicach Skierniewic.
		Łódzkie RAZEM	9 640 000	11 160 499,16	
		MAŁOPOLSKIE			
18.	2002/000-580.06.14	Rozwój ekonomiczny Kęt	2 117 000	1 973 256,7 (72%)	Dofinansowanie budowy obwodnicy w Kętach, która zapewni dojazd do 12 ha nowych i istniejących lokalizacji gospodarczych.
19.	2002/000-580.06.15	Rozwój parku przemysłowego w Dąbczycach	2 629 000	2 808 760,03 (71%)	Dofinansowanie budowy dróg dojazdowych i infrastruktury kanalizacyjnej w Dąbczycach.
20.	2002/000-580.06.16	Rozwój gospodarczy Tarnowa	3 541 000	4 893 940,82 (72%)	Dofinansowanie budowy dróg dojazdowych i infrastruktury kanalizacyjnej w Tarnowie, w wyniku czego powstały nowe małe i średnie przedsiębiorstwa oraz nowe miejsca pracy, jak również zagospodarowanie 20 ha powierzchni gospodarczych.
21.	2002/000-580.06.17	Rozwój gospodarczy Brzeska	3 421 000	9 417 399,49 (62%)	Dofinansowanie budowy dróg dojazdowych i infrastruktury kanalizacyjnej w Brzesku jako część programu zagospodarowania 30 ha nowych powierzchni pod inwestycje oraz dalsze zagospodarowywanie około 120 lokalizacji handlowych.
22.	2002/000-605.06.05	Rozwój sektora MŚP w Nowym Sączu	3 456 000	4 741 121,37 (75%)	Rozwój MŚP w Nowym Sączu- sieć wodno-kanalizacyjna, droga lokalna i infrastruktura techniczna niezbędna do oddania 149 ha pod inwestycje dla MŚP.
		Małopolskie RAZEM	15 164 000	23 834 478,41	
		OPOLSKIE			
23.	2002/000-580.06.18	Rozwój turystyki w Opolu	2 000 000	3 077 009,85 (71%)	Dofinansowanie infrastruktury technicznej i kanalizacyjnej jako część programu rozwoju turystycznego regionu w Popielowie w okolicy Stobrawskiego Parku Krajobrazowego oraz zagospodarowanie 54 ha powierzchni turystycznych i inwestycyjnych.

24.	2002/000-580.06.19	Rozwój inwestycji w Głogówku	2 000 000	3 366 771,87 (64%)	Przygotowanie 110 ha dla inwestorów przemysłowych i 68 ha dla celów usługowych. Współfinansowanie infrastruktury technicznej i kanalizacyjnej prowadzącej do stworzenia około 550 miejsc pracy w pierwszej fazie.
25.	2002/000-605.06.06	Rozwój gospodarczy Kolonowskiego	2 000 000	4 741 121,37 (59%)	Sieć wodno-kanalizacyjna i infrastruktura techniczna na powierzchni 24 ha przeznaczonych na inwestycje.
26.	2002/000-605.06.07	Turystyka i rozwój sektora MŚP w Ozimku	2 000 000	2 758 791,88 (75%)	Budowa oczyszczalni ścieków, instalacji wodno-kanalizacyjnej i innej infrastruktury technicznej w celu przygotowania 17 ha pod inwestycje dla MSP.
		Opolskie RAZEM	8 000 000	13 943 694,97	
		PODKARPACKIE			
27.	2002/000-580.06.20	Rozwój turystyki oraz MŚP w Zagórz	2 150 000	2 009 133,86 (73%)	Rozbudowa infrastruktury technicznej oraz budowa sieci wodnokanalizacyjnej w celu zagospodarowania 57 ha ziemi pod turystykę i inwestycje w Zagórz, umiejscowionym u podnóża Bieszczad.
28.	2002/000-580.06.21	Rozwój MŚP w Mielcu	2 500 000	3 345 740,66 (74%)	Współfinansowanie lokalnych dróg dojazdowych do 47 ha powierzchni inwestycyjnych w okolicy Mielca, jednego z największych ośrodków przemysłowych w południowo-wschodniej Polsce.
29.	2002/000-580.06.22	Rozwój turystyki w Beskidzie Niskim	2 950 000	2 658 351,69 (71%)	Modernizacja drogi w powiecie Jasielskim. Zapewnienie dostępu do 74 ha powierzchni inwestycyjnych i przyznaczenie się do wzrostu liczby turystów w regionie o około 10 procent.
		Podkarpackie RAZEM	7 600 000	8 013 226,21	
		PODLASKIE			
30.	2002/000-580.06.23	Poprawa terenów inwestycyjnych w Białymstoku	2 100 000	3 586 073,76 (68%)	Kontynuacja projektu z Phare 2000 i Phare 2001. Poprawa infrastruktury drogowej w północnej i zachodniej części Białegostoku w celu udostępnienia 10 ha nowych powierzchni inwestycyjnych. Stworzenie 500 nowych miejsc pracy.

31.	2002/000-580.06.24	Modernizacja drogi nr 61	2 900 000	6 489 222,03 (45%)	Kontynuacja projektów Phare 2000 i 2001. Modernizacja oraz rozbudowa drogi nr 61 w okolicach Augustowa oraz współfinansowanie prac nad infrastrukturą dróg lokalnych na odcinku Barszcze-Netta, zapewnienie dostępu do 20 ha nowych powierzchni inwestycyjnych.
32.	2002/000-580.06.25	Poprawa dostępności do terenów inwestycyjnych w Suwałkach	2 000 000	2 934 240,2 (68%)	Rozbudowa sieci drogowej oraz infrastruktury technicznej wokół Suwałk, umożliwienie dostępu do 25 ha terenów handlowych w Suwałkach przeznaczonych na rozwój produkcji, rzemiosła, usług i handlu.
		Podlaskie RAZEM	7 000 000	13 009 535,99	
		POMORSKIE			
33.	2002/000-580.06.26	Podniesienie dostępności do terenów inwestycyjnych w Lęborku	2 090 000	3 246 873,19 (64%)	Współfinansowanie infrastruktury dróg lokalnych i infrastruktury technicznej w celu zapewnienia dostępu do 240 ha powierzchni przemysłowych na północnym zachodzie i północnym wschodzie Lęborka. Projekt ułatwi również turystom dojazd do Łeby i regionów przybrzeżnych wraz ze Stowińskim Parkiem Narodowym.
34.	2002/000-580.06.27	Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Stup-ska	2 178 000	2 065 169,18 (71%)	Rozbudowa lokalnych dróg oraz infrastruktury technicznej w południowej części Słupska jako część szerszego planu zwiększenia możliwości inwestycyjnych w regionie.
35.	2002/000-580.06.28	Rozwój turystyki w Zatoce Gdańskiej	3 600 000	5 155 332,33 (71%)	Konstrukcja oraz modernizacja infrastruktury wodnokanalizacyjnej oraz budowa punktów informacyjnych dla turystów, zwiększenie liczby turystów w regionie o 10%.
		Pomorskie RAZEM	7 868 000	10 467 374,7	
		ŚWIĘTOKRZYSKIE			
36.	2002/000-580.06.29	Rewitalizacja terenów po przemysłowych	2 600 000	4 031 693,46 (64%)	Rekonstrukcja dróg lokalnych i infrastruktury technicznej na obszarze dawnej huty. Projekt jest drugim etapem renowacji tego terenu, zapewniając dodatkowe 60 ha nowych gruntów poprzemysłowych dostępnych pod inwestycje.

			Świętokrzyskie RAZEM	2 600 000	4 031 693,46	
			WARMIŃSKO-MAZURSKIE			
37.	2002/000-580.06.30		Rozwój MŚP w Olsztynie	3 374 000	6 577 724,63 (32%)	Kontynuacja projektów Phare z edycji 2000 i 2001. Budowa mostu kolejowego i dróg dojazdowych wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną w celu przekształcenia byłej strefy wojskowej w tereny przemysłowe.
38.	2002/000-580.06.31		Rozwój strefy przemysłowej w Iławie	2 400 000	2 610 789,43 (72%)	Budowa dróg lokalnych wraz z infrastrukturą techniczną dla strefy przemysłowej usytuowanej wzdłuż lewego odzinka obwodnicy Iławy. Projekt jest częścią planu rozwoju infrastruktury dla tego obszaru o powierzchni 55 ha.
39.	2002/000-580.06.32		Rozwój portu morskiego w Elblągu	2 100 000	4 867 410,32 (67%)	Rozbudowa terminalu przeładunkowego, portu jachtowego, drogi wraz z infrastrukturą techniczną w celu zapewnienia lepszego dostępu do portu morskiego w Elblągu.
			Warmińsko-Mazurskie RAZEM	7 874 000	14 055 924,38	
			ZACHODNIO-POMORSKIE			
40.	2002/000-580.06.33		Rozwój MŚP w Koszalinie	2 000 000	4 921 768,34 (69%)	Budowa drogi lokalnej wraz z infrastrukturą techniczną, zapewniającej dojazd do terenów inwestycyjnych oraz Parku Badawczo-Technologicznego przy obwodnicy Koszalin.
41.	2002/000-580.06.34		Rozwój MŚP w Białogardzie	2 000 000	2 696 338,93 (68%)	Budowa sieci wodociągów i kanalizacji, dróg dojazdowych i innej infrastruktury technicznej służącej rozwojowi terenów inwestycyjnych dla przemysłu i MŚP o powierzchni 126 ha.
42.	2002/000-605.06.09		Rozwój MŚP na Pojezierzu Drawskim	2 000 000	1 257 614,69 (73%)	Projekt Związku Powiatów Pojezierza Drawskiego, mający na celu zwiększenie atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej regionu. Finansuje budowę sieci wodno-kanalizacyjnej w celu utworzenia nowych terenów inwestycyjnych o powierzchni 700 ha.
			Zachodnio-Pomorskie RAZEM	6 000 000	8 875 721,96	
			RAZEM	167 967 550	275 223 641,81	

Phare SSC 2003

LP	Numer projektu	Tytuł projektu	Pierwotna alokacja środków Phare	Całkowita wartość kontraktu (w tym finansowanie ze środków Phare - %)	Zakres projektu
1.	2003/004-379/05.01	Sektorowy program HRD	17 000 000	13 625 744,86 (74%)	Projekt rozwoju zasobów ludzkich obejmuje komponenty: Integracja społeczna i zawodowa grup zagrożonych wykluczeniem; Wsparcie na rzecz zatrudnienia osób, które ukończyły pięćdziesiąty rok życia – fundusz wsparcia.
2.	2003/004-379/05.02	Sektorowy program MŚP i Innowacja	11 500 000	22 075 786,67 (36%)	Projekt składa się z komponentów: Rozwój i modernizacja przedsiębiorstw w oparciu o nowe technologie; Program Ścieżki od innowacji do biznesu.
3.	2003/004-379/05.03	Regionalny program HRD	17 840 346	23 968 309,82 (73%)	Podprojekty: Reorientacja zawodowa osób zagrożonych bezrobociem; Rozwój lokalnych paktów na rzecz zatrudnienia i wsparcie dla projektów EFS; Dostosowanie oferty edukacyjnej szkół zawodowych do wymogów rynków pracy
4.	2003/004-379/05.04	Regionalny program wsparcia MŚP	22 802 000	51 180 140,56 (39%)	Podkomponenty: Program Rozwoju Przedsiębiorstw; Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych; Program Innowacje i Technologie dla Rozwoju Małych Przedsiębiorstw; Dotacje na inwestycje; Rozwój regionalnych instytucji wspierających przedsiębiorczość – regionalne fundusze poręczeniowe.
		RAZEM	69 142 346	110 849 981,91	
DOLNOŚLĄSKIE					
5.	2003/004-379/05.05	Rozwój sektora MŚP w Bielawie poprzez rozbudowę infrastruktury drogowej	2 000 000	3 253 762,5 (48%)	Budowa dostępu drogowego do 65 ha terenu inwestycyjnego dla MŚP. Projekt jest częścią strategii rozwoju regionu Bielawy.
6.	2003/004-379/05.06	Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej gminy Karpacz poprzez rozwój infrastruktury sanitarnej	3 100 000	3 880 851,95 (64%)	Budowa systemu ściekowego obejmującego obszar 85 ha terenu rozwoju biznesu turystycznego. Projekt zwiększył atrakcyjność turystyczną regionu oraz jakość usług turystycznych i zapewnił utworzenie 150 nowych miejsc pracy w tym sektorze.

7.	2003/004-379/05.07	Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej gminy Karpacz poprzez rozwój infrastruktury kulturalizacyjnej w zachodniej, przemysłowej części Głogowa	2 000 000	2 717 860,81 (74%)	Rekonstrukcja części drogi oraz systemu ściekowego w ramach istniejącego obszaru inwestycyjnego (zach. obszar przemysłowy-24 ha). Projekt zapewnił lepsze udogodnienia transportowe i przyczynił się do utworzenia 500 nowych miejsc pracy.
		Dolnośląskie RAZEM	7 100 000	9 852 475,26	
KUJAWSKO-POMORSKIE					
8.	2003/004-379/05.08	Poprawa dostępności terenów inwestycyjnych w Ciechocinku	2 310 000	2 139 321,16 (64%)	Modernizacja obiektów usług turystycznych oraz tworzenie tras turystycznych z małą obwodnicą drogową. Dzięki projektowi zwiększona została dostępność obszaru inwestycyjnego dla MSP w sektorze turystycznym.
9.	2003/004-379/05.09	Rozwój parku przemysłowego „Vistula” w Świeciu	2 000 000	2 621 516,42 (63%)	Dostęp drogowy i infrastruktury technicznej dla 35 ha strefy ekonomicznej „Park Wisła”. Projekt jest częścią strategii rozwoju regionu.
		Kujawsko-Pomorskie RAZEM	4 310 000	4 760 837,58	
LUBELSKIE					
10.	2003/004-379/05.10	Wspomaganie rozwoju gospodarczego miasta Hrubieszów	2 100 000	3 305 588,07 (64%)	Dostęp drogowy i infrastruktury technicznej dla nowoutworzonego obszaru inwestycyjnego (80 ha). W wyniku realizacji projektu wydajność oczyszczalni ścieków wzrosła o 50%.
11.	2003/004-379/05.11	Wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości gminy Jastków	2 028 000	2 002 060,23 (60%)	Pierwsza faza budowy dostępu infrastruktury ściekowej dla nowoutworzonego obszaru inwestycyjnego (80 ha). Projekt jest częścią strategii rozwoju przedsiębiorczości w regionie.
12.	2003/004-379/05.12	Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez budowę drogi nr 06238 Krasnystaw-Różana	3 500 000	4 013 227,1 (73%)	Modernizacja kluczowych dróg pomiędzy Krasnymstawem i Siennicy Różanej dla dostępu MSP do dwóch dróg wojewódzkich. Zwiększony został dostęp dla nowych przedsiębiorstw na obszarze inwestycyjnym o powierzchni 40 ha.
13.	2003/004-379/05.13	Rozwój sektora MŚP w turystycznym rejonie gminy Łęczna	2 000 000	2 431 835,00 (74%)	Budowa i modernizacja sieci dróg w obszarze Regionalnego Centrum Rekreacji w Okunince (uzupełnienie projektu Phare 2000).

14.	2003/004-379/05.14	Rozwijanie i umacnianie połączeń pomiędzy centrami gospodarczymi Lublina	2 100 000	3 478 408,13 (60%)	Budowa trzech brakujących odcinków obwodnicy Lublina zwiększających dostęp do terenów inwestycyjnych. W wyniku realizacji projektu negatywne efekty istniejącego połączenia transportowego zostały wyeliminowane. Projekt jest częścią regionalnej strategii rozwoju.
		Lubelskie RAZEM	11 728 000	15 231 118,53	
LUBUSKIE					
15.	2003/004-379/05.15	Utworzenie lokalnej sieci w rejonie jako forma wspierania atrakcyjności gospodarczej (faza II)	2 000 000	2 700 966,43 (66%)	Infrastruktura techniczna w trzech obszarach inwestycyjnych (Nowa Sól, Wschowa, Koźuchów). Projekt stanowi część uaktywniającej strategii miast województwa lubuskiego.
		Lubuskie RAZEM	2 000 000	2 700 966,43	
LÓDZKIE					
16.	2003/004-379/05.16	Zwiększenie atrakcyjności Piotrkowa Trybunalskiego dla sektora MŚP	5 000 000	9 640 361,54 (49%)	Budowa infrastruktury drogowej łączącej obwodnicę miejską (pierwsza faza budowa współfinansowana z środków Phare 2001) z drogą krajową nr 8 Wrocław-Warszawa.
		Łódzkie RAZEM	5 000 000	9 640 361,54	
MAŁOPOLSKIE					
17.	2003/004-379/05.17	Rozwój przedsiębiorczości w przemysłowej strefie Niepołowice	3 431 000	5 496 553,77 (62%)	Rozwój infrastruktury technicznej i systemu oczyszczania ścieków w strefie inwestycyjnej Niepołowice na powierzchni 170 ha. Zostało stworzone połączenie między różnymi częściami strefy inwestycyjnej.
18.	2003/004-379/05.18	Zintegrowany rozwój strefy przedsiębiorczości Nowe Dwory	2 393 575	2 795 896,25 (74%)	Rozbudowa strefy inwestycyjnej poprzez stworzenie inkubatora przedsiębiorczości, centrum wsparcia przedsiębiorczości i sfinalizowanie inwestycji infrastrukturalnych: droga i oczyszczalnia ścieków.
		Małopolskie RAZEM	5 824 575	8 292 450,02	
MAZOWIECKIE					
19.	2003/004-379/05.19	Rozwój sektora MŚP w Powiecie Ciechanowskim, rozwój gminy i miasta Raciąż	4 248 500	4 063 358,04 (63%)	Modernizacja części drogi nr 60 umożliwiającej inwestycje w okolicy Ciechanowa (100 ha) oraz Raciąża (45 ha). Po- przez wzrost dostępności do stref inwestycyjnych, przy- ciągnięte zostały nowe przedsiębiorstwa, w wyniku czego przewiduje się utworzenie 445 nowych miejsc pracy.

20.	2003/004-379/05.20	Rozwój gospodarczy Ostrowa i Ostrołęki (droga nr 627)	2 250 000	2 998 918,46 (74%)	Modernizacja drogi nr 627, łączącej Ostrołękę i Ostrow oraz poprawa dostępu do istniejących obszarów inwestycyjnych oraz nowych (40 ha), z których 8 ha jest w pełni wyposażonych w niezbędną infrastrukturę.
21.	2003/004-379/05.21	Wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości w turystyce, usługach i produkcji w Ostrowie i podregionie Wyszaków (droga nr 694)	2 400 000	3 898 126,91 (59%)	Modernizacja drogi 694 pomiędzy Ostrowią i Wyszkowem, położonej na obszarze o dużym potencjale turystycznym oraz poprawa dostępu do 84 ha strefy inwestycyjnej wzdłuż drogi. W wyniku projektu przewidziany jest rozwój 35 nowych MŚP oraz utworzenie ok. 100 nowych miejsc pracy.
22.	2003/004-379/05.22	Stworzeni warunków rozwoju sektora MŚP w Nasielsku	2 285 000	2 760 181,91 (74%)	Budowa oczyszczalni ścieków, obsługującej 3 nowe strefy inwestycyjne (150 ha) oraz trzy istniejące (36 ha) w Nasielsku. W wyniku inwestycji wzrośnie atrakcyjność regionu, szczególnie dla MSP oraz przewiduje się utworzenie 310 nowych miejsc pracy.
		Mazowieckie RAZEM	11 183 500	13 720 585,32	
OPOLSKIE					
23.	2003/004-379/05.23	Rozwój stref usługowo – przemysłowych w gminie Bierawa	2 000 000	3 107 241,29 (64%)	Budowa systemu zarządzania systemami ściekowymi i kanalizacyjnymi w jednej ze stref inwestycyjnych w Bierawie. Wzrost jakości strefy inwestycyjnej przyczynia się do wzmocnienia istniejących przedsiębiorstw oraz przyciągnięcia nowych, zapewniając ok. 100 nowych miejsc pracy.
		Opolskie RAZEM	2 000 000	3 107 241,29	
PODKARPACKIE					
24.	2003/004-379/05.24	Rozwój przemysłu i przedsiębiorczości w regionie Ropczyc	2 100 000	2 149 018,93 (75%)	Budowa drogi dojazdowej do drogi międzynarodowej nr E40, przebiegającej przez 70 ha istniejącej strefy inwestycyjnej.
25.	2003/004-379/05.25	Zwiększenie konkurencyjności sektora MŚP i atrakcyjności inwestycji w rejonie Dębicy	2 230 000	2 838 639,25 (67%)	Konstrukcja sieci wodnokanalizacyjnej oraz stacji uzdatniania wody w celu rozbudowania i wyposażenia istniejącej strefy przemysłowej o powierzchnię 294 ha w regionie Dębicy.
26.	2003/004-379/05.26	Rozwój sektora MŚP w Lesku	2 232 000	2 883 107,78 (75%)	Budowa brakującej linii sieci wodnokanalizacyjnej stanowiącej połączenie pomiędzy dwiema strefami inwestycyjnymi (53 ha, z czego 26 ha jest nie użytkowanych oraz 40 ha przeznaczonych na turystykę i usługi turystyczne).

27.	2003/004-379/05.27	Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej okolic Rzeszowa poprzez poprawę dostępności komunikacyjnej	2 140 000	5 057 671,31 (42%)	Budowa drogi, w Rzeszowie, która umożliwi dojazd do międzynarodowej drogi nr E40 oraz stworzy dostęp do istniejącej powierzchni 50 ha strefy inwestycyjnej. Projekt stanowi 2 etap 5-etapowego programu rozwoju gospodarczego regionu.
28.	2003/004-379/05.28	Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej sektora MŚP w Tarnobrzegu	2 250 000	3 961 015,31 (57%)	Budowa sieci wodokanalizacyjnej oraz rekonstrukcja odcinka drogi pomiędzy Tarnobrzegiem i Sandomierzem. Projekt zapewnia poprawę dostępności do 134 ha strefy inwestycyjnej w północnej części Tarnobrzegu. W wyniku projektu przewiduje się utworzenie 35 nowych MŚP oraz 150 nowych miejsc pracy.
		Podkarpackie RAZEM	10 952 000	16 889 452,58	
PODLASKIE					
29.	2003/004-379/05.29	Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej okolic Białegostoku	2 400 000	3 317 938,26 (72%)	Rekonstrukcja oraz modernizacja drogi dojazdowej i częściowej infrastruktury dla dwóch obszarów inwestycyjnych o powierzchni 27 ha. Projekt jest częścią zintegrowanego podejścia i kontynuacją projektów z Phare 2001 i 2002. Oczekuje się, że udostępnienie terenów inwestycyjnych przyciągnie 20 nowych MŚP i przyczyni się do utworzenia 20 nowych miejsc pracy.
30.	2003/004-379/05.30	Rozwój sektora MŚP okolic Łomży	2 100 000	3 311 675,38 (63%)	Konstrukcja stacji uzdatniania wody oraz modernizacja już istniejącej. Projekt umożliwi ukończenie większego programu mającego na celu dostarczenie wysokiej jakości wody dla MŚP i innych przedsiębiorstw zgodnie z unijnymi standardami, którego realizacja była już finansowana w ramach Phare w 2000 i 2001 roku.
		Podlaskie RAZEM	4 500 000	6 629 613,64	
POMORSKIE					
31.	2003/004-379/05.31	Wzmocnienie konkurencyjności Regionu Pomorskiego poprzez rozwój nowych technologii dla przedsiębiorczości – Pomorski Park Technologiczny	2 500 000	4 033 154,41 (62%)	Drugi z trzech etapów rozwoju Pomorskiego Parku Technologicznego w Gdyni, który będzie funkcjonował jako regionalne centrum przedsiębiorczości wspierające MŚP działające w obszarze ochrony środowiska i biotechnologii, IT oraz wzornictwa przemysłowego.

32.	2003/004-379/05.32	Wzmocnieni rozwoju turystyki Mierzei Wiślanej poprzez modernizację infrastruktury transportowej	2 400 000	4 169 292,09 (58%)	Modernizacja drogi oraz mostu polepszająca dostęp do 80 ha terenów inwestycyjnych. Przepustowość dróg dojazdowych oraz mostu zwiększy się, osiągając Europejski Standard dla transportu ciężkiego. Projekt jest częścią większego programu rozwoju ekonomicznego, w ramach którego przewidziane jest stworzenie 650 nowych miejsc pracy w ciągu dwóch lat po ukończeniu projektu.
		Pomorskie RAZEM	4 900 000	8 202 446,5	
ŚLĄSKIE					
33.	2003/004-379/05.33	Nowe Gliwice – zagospodarowanie terenów przemysłowych	9 510 000	14 057 474,08 (68%)	Modernizacja poprzemysłowej strefy w Nowych Gliwicach obejmująca wyposażenie 25 ha terenów inwestycyjnych oraz utworzenie regionalnej akademii biznesu..
		Śląskie RAZEM	9 510 000	14 057 474,08	
ŚWIĘTOKRZYSKIE					
34.	2003/004-379/05.34	Aktywizacja gospodarcza ośrodków przemysłowych Starachowic i Ostrowca Świętokrzyskiego	3 810 000	8 908 655,32 (43%)	Projekt współfinansuje modernizację już istniejącego Inkubatora Przedsiębiorczości, stworzenie Centrum Biznesu i Zatrudnienia wraz z rozbudową sieci wodno-kanalizacyjnej w rejonie inwestycji.
		Świętokrzyskie RAZEM	3 810 000	8 908 655,32	
WARMIŃSKO-MAZURSKIE					
35.	2003/004-379/05.35	Rozwój lokalnej infrastruktury w Elblągu	3 015 000	8 216 676,09 (32%)	Zintegrowany projekt utworzenia Inkubatora Przedsiębiorczości, Centrum Targowo-Wystawienniczego i ośrodka sportu i rekreacji oraz rozbudowę strefy inwestycyjnej dla MSP.
36.	2003/004-379/05.36	Rozwój sektora MSP poprzez budowę obwodnicy miasta Elk (V etap)	2 550 000	3 801 000 (67%)	Kontynuacja projektu z edycji Phare 2001; ostatni etap obwodnicy Elku. Projekt ma na celu poprawienie dostępu do 20 ha dodatkowych terenów pod inwestycje usytuowanych wzdłuż obwodnicy, a także umożliwienie dostępu do 130 ha terenów inwestycyjnych dla 50 nowych MSP.
37.	2003/004-379/05.37	Przygotowanie nowych terenów pod inwestycję w okolicach Iławy	3 389 000	5 485 043,57 (62%)	Projekt jest powiązany z projektami z Phare 2000 i 2002, obejmuje modernizację dróg dojazdowych w celu rozszerzenia o 10 ha już istniejącej strefy inwestycyjnej.

Warmińsko-Mazurskie RAZEM		8 954 000	17 502 719,66
WIELKOPOLSKIE			
38.	2003/004-379/05.38 Stworzenie dostępu do terenów inwestycyjnych poprzez budowę obwodnicy Nowego Tomysła	2 608 000	4 078 049,38 (63%)
39.	2003/004-379/05.39 Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej Powiatu Leszczyńskiego	2 000 000	2 971 024,19 (65%)
	Wielkopolskie RAZEM	4 608 000	7 049 073,57
ZACHODNIO-POMORSKIE			
40.	2003/004-379/05.40 Wzmocnienie aktywności gospodarczej i rozwój turystyki w mieście Białogard	2 000 000	2 801 919,78 (71%)
41.	2003/004-379/05.41 Poprawa rozwoju gospodarczego regionu Szczecinek	2 000 000	4 064 970,91 (46%)
	Zachodnio-Pomorskie RAZEM	4 000 000	6 866 890,69
	RAZEM	169 522 421	264 262 343,92

¹ Ze względu na braki danych sumy są nieco mniejsze od ogólnej wartości kontraktacji (202 195 468) i łącznej liczby beneficjentów (8900).

² Beneficjenci mogli w ramach edycji korzystać z więcej niż jednego podprogramu.

³ Na stronie www.50naPlus.info zamieszczone są szczegółowe informacje o Projekcie Wsparcie aktywności zawodowej osób powyżej pięćdziesiątego roku życia oraz podejmowanych w ramach jego realizacji działaniach.

⁴ Szczegółowe informacje o projekcie znajdują się na jego stronie internetowej: www.alternatywa2.com.

